

ОБЩИНА ШУМЕН

ОБЩИНСКИ ПЛАН

ЗА РАЗВИТИЕ

2007 - 2013

Първоначален вариант – ноември, 2005
Актуализиран вариант – май, 2010

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	5
АНАЛИТИЧНА ЧАСТ	8
1. Ситуационен анализ	8
1.1. Кратка географска характеристика.....	8
1.2. Кратка историческа характеристика.....	13
1.3. Население и селищна структура.....	16
2. Анализ на тенденциите и процесите в икономиката на общината	19
2.1. Развитие на икономиката	19
2.2. Брутен вътрешен продукт и брутна добавена стойност.....	19
2.3. Основни показатели на предприятията	20
2.4. Инвестиции в дълготрайни материални активи	22
2.5. Преки чуждестранни инвестиции.....	24
2.6. Отраслова структура на икономиката 2007-2008 г.....	25
3. Анализ на изпълнението по бюджета на община шумен за периода 2007 - 2009 г...	36
4. Развитие на човешките ресурси	39
4.1. Основни характеристики на населението.....	39
4.2. Заетост и безработица.....	44
5. Здравеопазване	49
5.1. Статистическа картина на здравеопазването	49
5.2. Здравна инфраструктура	52
5.3. Кадрова осигуреност	54
6. Социални дейности	57
6.1. Статистическа картина на социалните услуги.....	57
6.2. Услуги за възрастни хора	60
6.3. Услуги за деца и младежи	61
6.4. Дневни центрове.....	61
6.5. Центрове за социална рехабилитация.....	62
6.6. Защитени и наблюдавани жилища.....	62
6.7. Клубове и др.....	62
6.8. Услуги за социално слаби и безработни.....	63
7. Образование	65
7.1. Училищна и предучилищна мрежа	65
7.2. Професионално и висше образование	72
8. Култура и културна инфраструктура	76
8.1. Културни институти според вида на финансирането и собствеността на сградния фонд.....	76
8.2. Значими културни институти в Община Шумен.....	76
8.3. Културни събития	81
9. Спорт	83
9.1. Процеси и статистическа картина на физическото възпитание и спорта.....	83
10. Обществен ред и сигурност	86
10.1. Статистическа картина.....	86
11. Териториално селищно устройство и техническа инфраструктура	91
11.1. Транспортна инфраструктура	91
11.2. Транспортно обслужване.....	93
11.3. В и К инфраструктура.....	96
11.4. Електроснабдяване	106
11.5. Топлоснабдяване	111
11.6. Газоснабдяване	111
11.7. Телекомуникации и съобщения	112
12. Анализ на състоянието на околната среда	114
12.1. Атмосферен въздух.....	114
12.2. Водни ресурси.....	116
12.3. Дейности с отпадъци.....	120
12.4. Акустична среда.....	127
12.5. Защитени територии и биологично разнообразие	130
12.6. Почви и нарушени терени.....	135
12.7. Зелени площи в населените места	139

12. SWOT анализ.....	144
СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ	150
1. Визия за развитието на Община Шумен	150
2. Главна стратегическа цел.....	150
3. Основни приоритети.....	150
ПРИОРИТЕТ 1: Постигане на устойчиво развитие на територията за подобряване на жизнената среда, условията за бизнес и повишаване на сигурността в Община Шумен.....	152
ЦЕЛ 1: Изграждане, развитие и благоустрояване на физическата среда и селищните системи и повишаване на сигурността на територията.....	153
Мярка 1: Развитие на ВиК инфраструктурата на Община Шумен за ефективно управление на водите.....	153
Мярка 2: Благоустрояване, естетизация и подобряване на функционалните характеристики на физическата среда и развитие на жилищната политика	155
Мярка 3: Инфраструктура за превенция на риска, повишаване на сигурността и осигуряване на системите за обществен ред и сигурност	158
Мярка 4: Развитие на енергийната инфраструктура и прилагане на политика на енергийна ефективност и използване на алтернативни енергийни източници	159
ЦЕЛ 2: Създаване на условията за качествено образование, здравеопазване и социални услуги	161
Мярка 1: Модернизация и доизграждане на образователната инфраструктура и подобряване на МТБ за провеждане на съвременен и качествен образователен процес на територията на община Шумен.....	161
Мярка 2: Развитие на инфраструктурата за социални дейности и подпомагане, повишаване качеството на социалните услуги и насърчаване на социалната интеграция	163
Мярка 3: Усъвършенстване и развитие на здравната инфраструктура и подобряване на здравното обслужване	164
ЦЕЛ 3: Подобряване и доизграждане на инфраструктурата за бизнес, култура, туризъм и спорт.....	165
Мярка 1: Изграждане на индустриални паркове и модернизация и регенерация на производствени зони.....	166
Мярка 2: Изграждане на базовата инфраструктура, възстановяване и ревитализация на обекти с културно, историческо и туристическо значение	167
Мярка 3: Реконструкция и модернизация на съществуващата и изграждане на нова спортна и атракционна база	168
ЦЕЛ 4: Осигуряване на здравословна екологична среда, опазване на биоразнообразието, развитие на инфраструктурата за управление на отпадъците и опазване на околната среда.....	170
Мярка 1: Осигуряване на здравословна екологична среда и съвременно управление на водите и отпадъците на територията на общината	170
Мярка 2: Опазване на биоразнообразието и възстановяване на почви и нарушени терени	172
ПРИОРИТЕТ 2: Повишаване на достъпността и комуникационната свързаност на общинската територия чрез интегрирано развитие на транспортната и комуникационна инфраструктура	173
ЦЕЛ 1: Развитие и модернизация на основната общинска пътна инфраструктура и транспортното обслужване на хора и товари	174
Мярка 1: Изграждане, реконструкция и рехабилитация на градската улична мрежа, подобряване на транспортната достъпност и безопасността на движение.....	174
Мярка 2: Доизграждане и модернизация на транспортната инфраструктура, подобряваща транспортния достъп на общината до главните транспортни коридори в страната.....	175
Мярка 3: Рехабилитация и доразвиване на общинската пътна мрежа.....	176
Мярка 4: Модернизация и оптимизиране на обществения транспорт	176
ЦЕЛ 2: Развитие на комуникационно логистични мрежи и връзки гарантиращи висока степен на свързаност на общинската територия	177
Мярка 1: Подобряване на достъпа до информационни и комуникационни технологии и развитие на съобщителната мрежа.....	178

**ПРИОРИТЕТ 3 : Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика
основано на иновации, технологично развитие и атрактивен инвестиционен климат**

.....	179
ЦЕЛ 1: Стимулиране на местната икономиката и привличане, задържане и разширяване на високо технологични инвестиции в местната индустрия.....	179
Мярка 1: Осъществяване на активен диалог между бизнеса, общината и неправителствените организации.....	180
Мярка 2: Подкрепа на НИРД и иновации в производството	181
Мярка 3: Привличане на инвестиции чрез регионален маркетинг и прозрачно информационно осигуряване	182
Мярка 4: Изграждане на съвременна бизнес инфраструктура и подобряване на бизнес услугите и подкрепа на МСП за въвеждане на европейските изисквания и стандарти за успешно интегриране на единния европейски пазар.....	184
Мярка 5: Създаване и развитие на местни и регионални клъстери.....	186
Мярка 6: Подобряване управлението и увеличаване потенциала за растеж на търговските дружества с общинско участие в капитала	188
ЦЕЛ 2: Подобряване на ефективността на селскостопанското производство и развитие на конкурентоспособни стопанства и хранително-вкусови предприятия на основата на високи екологични стандарти и опазване на природните ресурси.....	190
Мярка 1: Въвеждане и прилагане на европейски стандарти в селското стопанство и свързаните производства	190
Мярка 2: Подобряване на маркетинга и качеството на земеделските продукти и създаване на условия за обвързване на инвестициите в хранително-вкусовата промишленост с първичното селскостопанско производство	192
Мярка 3: Развитие на алтернативно и биологично земеделие.....	195
ЦЕЛ 3: Развитие на човешките ресурси и стимулиране на заетостта	196
Мярка 1: Стимулиране на заетостта чрез подобряване условията на трудовата заетост, повишаване професионалните умения на работната сила и създаване на места	196
Мярка 2: Подкрепа за повишаване на квалификацията на персонала и оптимизиране на обучителните форми в основното и средното образование за прилагането на европейски стандарти за обучение и професионална квалификация	198
Мярка 3: Превенция на рисковото поведение при подрастващи, групи в неравностойно положение и ниска степен на социално включване.....	199
ЦЕЛ 4 : Развитие на културната среда, опазване и експониране на културно-историческото наследство, разширяване на туристическото предлагане и осигуряване на възможности за пълноценен отдих и спорт	200
Мярка 1: Опазване на културно-историческото наследство и развитие на културата	201
Мярка 2: Маркетинг на туризма и културно-историческото наследство	203
Мярка 3: Развитие на спорта и създаване на условия за пълноценен отдих	205
ПРИОРИТЕТ 4: Повишаване на административния капацитет за прилагане на европейските политики на местно ниво и стимулиране на партньорствата	206
ЦЕЛ 1: Усъвършенстване капацитета на общинската администрация за прилагане на европейските политики на местно ниво и изграждане на партньорски мрежи	206
Мярка 1: Повишаване на административния капацитет, квалификацията на общинската администрация и качеството на услугите, предоставяни от общинската администрация	206
Мярка 2: Подобряване на връзките с местната общност и стимулиране на партньорствата	208
Организация на изпълнението на плана за развитие на община Шумен	209
1. Правна рамка	209
2. Осигуряване на информация и публичност и процедури на партньорство	212
3. Координация на изпълнението на дейностите по реализация на ОПР	213
4. Източници на финансиране на ОПР	213
5. Мониторинг, контрол и оценка на ОПР	218
Заклучение	218

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АСП	Агенция за социално подпомагане
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БПК	Биохимично потребен кислород
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ВН	Високо напрежение
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ДАМС	Държавна агенция за младежта и спорта
ДВ	Държавен вестник
ДГФ	Държавен горски фонд
ДДЛРГ	Дом за деца, лишени от родителски грижи
ДДС	Държавна дивечовъдна станция
ДКТ	Драматично-куклен театър
ДКЦ	Диагностично-консултативен център
ДЛ	Държавно лесничейство
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДСП	Домашен социален патронаж
ДП	Държавно предприятие
е.ж.	Еквивалент жители
ЕС	Европейски съюз
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗОУ	Закон за управление на отпадъците
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КОПС	Комитет за опазване на природната среда
КПС	Канализационна помпена станция
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МК	Министерство на културата
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МСП	Малки и средни предприятия
МТБ	Материално-техническа база
МЦ	Медицински център
МДОЗС	Междубластен диспансер за онкологични заболявания
МЗ	Министерство на здравеопазването
МПС	Моторни превозни средства
НАСЕМ	Националната система за екологичен мониторинг
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НЧ	Народно читалище

ОДК	Общински детски комплекс
ОДМВР	Областна дирекция на Министерство на вътрешните работи
ОДКВЗС	Областен диспансер за кожно-венерически заболявания със стационар
ОДПФЗС	Областен диспансер за пневмо-фтизиатрични заболявания със стационар
ОП	Оперативна програма
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПР	Общински план за развитие
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие“
ОТД	Общинско търговско дружество
ОУ	Основно училище
ОУП	Общ устройствен план
ОШИ	Обединена школа по изкуствата
ПГ	Професионална гимназия
ПК	Пощенски клон
ПМС	Постановление на Министерски съвет
ПП	Природен парк
ППЗСП	Правилник за прилагане на Закона за социално подпомагане
ПС	Помпена станция
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПТП	Пътно-транспортни произшествия
ПФК	Професионален футболен клуб
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУП	Подробен устройствен план
ПЧП	Публично-частно партньорство
РБ	Регионална библиотека
РИМ	Регионален исторически музей
РМС	Решение на Министерски съвет
РЕЛКК	Районна експертна лекарска консултативна комисия
РИОКОЗ	Регионална инспекция по опазване и контрол на общественото здраве
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и водите
СрН	Средно напрежение
СОЗ	Санитарно-охранителни зони
СОУ	Средно общообразователно училище
СКХДЮ	Спортен клуб по хандбал за деца и юноши
ТБО	Твърди битови отпадъци
ТЕЛК	Териториална експертна лекарска комисия
ТПП	Търговско-промишлена палата
УПИ	Урегулиран поземлен имот
УСШ	Ученическа спортна школа
ФПЧ	Фини прахови частици
ХВП	Хранително-вкусова промишленост
ХГ	Художествена галерия
ХПК	Химично потребен кислород
ЦДГ	Целодневна детска градина
ЦГЗ	Централна градска зона

ВЪВЕДЕНИЕ

Планът за развитие на Община Шумен 2007-2013 г. е разработен от екип на общината и консултанти на основание чл. 13 от Закона за регионално развитие, обн. ДВ бр. 50 от 30 май 2008 г., изм. ДВ бр. 93 от 24 ноември 2009 год. и съгласно методическите насоки на Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

В съответствие с нормативните изисквания, той определя средносрочните цели и приоритети за развитието на общината, съобразявайки се с областната стратегия за развитие.

Настоящият документ представлява актуализиран вариант на Общинския план за развитие, първоначално разработен и одобрен през 2005 г.

Необходимостта от актуализация е обусловена от промените, настъпили след 2007 г. с окончателното приемане на Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г., Оперативните програми, Националния план за развитието на селските райони 2007-2013 г и Националния стратегически план за рибарство и аквакултури 2007-2013 г.

Актуализацията на приоритетите, целите и мерките за развитие е необходима с оглед осигуряване на съвместимост с изискванията на тези стратегически документи и допустимост на проектните предложения на Община Шумен по одобрените програми. Единствено на база на предвидените приоритети, общината може да получи адекватно финансиране за своите проекти.

Планът за развитие на Община Шумен за периода 2007-2013 г., както и неговата актуализация са разработени в съответствие със следните стратегически и програмни документи:

1. Национална стратегия за регионално развитие 2005-2015 год.
2. Регионален план за развитие на Североизточен район за планиране 2007-2013
3. Областна стратегия за развитие на Област Шумен 2005 - 2015 г.

Основната задача на плана е да дефинира стратегия, цели, приоритети и мерки за общинското развитие за периода до 2013 г. на база на извършените анализи на моментната социално-икономическа, инфраструктурна и екологична ситуация.

Общинският план за развитие следва да бъде основен инструмент за мобилизиране на собствените и привличане на външни ресурси за постигането на желаните цели, да създаде предпоставки за привличане на средства от действащите структурни фондове, да бъде катализатор за цялостното социално-икономическо развитие на Община Шумен.

АНАЛИТИЧНА ЧАСТ

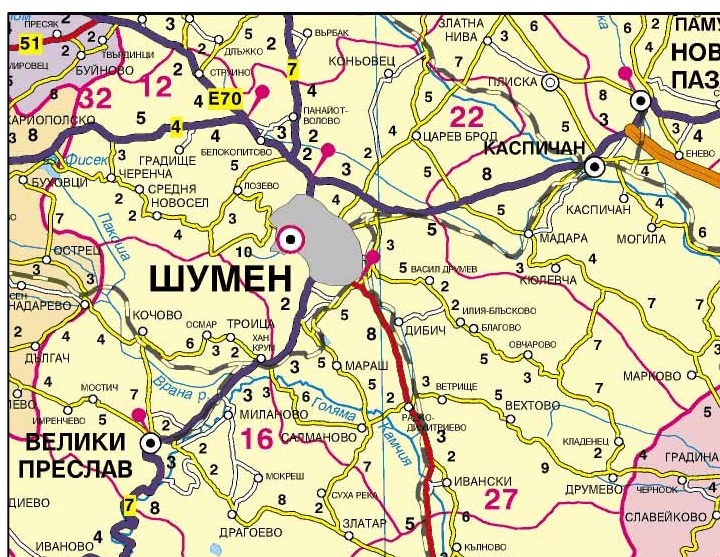
1. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ

1.1. КРАТКА ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Местоположение и граници

Община Шумен е разположена в централната част на Североизточна България и заема площ от 652 300 дка. На север тя граничи с община Хитрино, на североизток – с общините Каспичан и Нови Пазар, на югоизток – с община Провадия, на юг – с общините Смядово и Велики Преслав, и на запад – с община Търговище.

Територията на общината се отличава с плодородна земя и живописни местности, с благоприятно географско положение, което е предопределило преминаването през нейната територия на важни транспортни магистрали.

Град Шумен е административен център на Шуменска област. Географските му координати са: 26 градуса и 55 минути източна дължина и 43 градуса и 17 минути северна ширина. Градът отстои на 361 км от София, на около 100 км от морските пристанища Варна и Бургас и на 100 км средно от двете дунавски пристанища Русе и Силистра.

Релеф

Територията на община Шумен се включва в рамките на Дунавската равнина и се характеризира с хълмист и сравнително еднообразен релеф. В северната част на общината са разположени крайните части на Лудогорското плато и Самуиловските височини, които постепенно преминават в Шуменското плато. Средната надморска височина на Шуменското плато е 400 м., като най-високата му точка е Търнов дял с кота 502 м. Източната част от територията на общината е заета от Провадийското плато. Между двете плата се намира Шуменското поле, широко отворено на североизток и юг. Посредством долината на р. Провадийска, то се свързва с Девненската низина, а посредством р. Голяма Камчия – с Камчийската долина и респективно с Черно море. Като цяло, източната и западната част на общината имат платовиден релеф, а централната част е предимно равнинна.

Полезни изкопаеми

Територията на общината е бедна на използвани подземни природни богатства. Основните полезни изкопаеми в общината са нерудните. От дъната на по-големите реки, като Камчия, Поройна и Дивдядовска, се извлича пясък и чакъл като строителен материал. Проучени и доказани са запаси на мергелни глини край с. Ветрище и кв. Дивдядово в гр. Шумен (използват се в строителството при производството на тухли и изолационни материали), на варовити пясъци в землището на с. Лозево (използвани при производството на външни мазилки за сгради), на фелдшпатови пясъци край с. Средня (използвани в керамичната промишленост), на пясък и баластра край с. Радко Димитриево (за нуждите на строителството) и на скални материали край кв. Мътница (използват се за нуждите на пътното строителство). Освен споменатите нерудни изкопаеми, на територията на общината не са разкрити други полезни природни богатства.

Климат

Климатът на общината се отличава с ясно изразен умерено-континентален характер. Основните фактори, обуславящи този тип климат са разположението на общината в югоизточната част на Дунавската равнина и възможността за безпрепятствено нахлуване на северозападни, северни и североизточни въздушни маси. Средната продължителност на слънчевото греене е 2204 часа годишно и е по-голяма от тази за страната, благодарение на по-малката средна облачност. Температурният режим на общината е типичен за умерено-континенталния тип климат – с горещо лято и студена зима. Средномесечната температура на най-студения месец (януари) е $-1,1^{\circ}\text{C}$. Средномесечната температура на най-топлия месец (юли) е $+22^{\circ}\text{C}$, като по този начин се оформя значителна годишна температурна амплитуда от $23-24^{\circ}\text{C}$. Средногодишната температура е 11°C , със средна максимална температура от $16,9^{\circ}\text{C}$ и средна минимална температура от $5,9^{\circ}\text{C}$.

Характерни за общината са проявата на късни пролетни и ранни есенни мразове, които могат да имат неблагоприятно въздействие върху селскостопанските култури. Чести неблагоприятни явления през зимата са обледяванията на електропроводите.

Средногодишното количество на валежите е 606 мм, което е значително по ниско от средната за страната стойност (650 мм). Разпределението по месеци и сезони съответства на типичния за континенталния климат режим с максимум през късна пролет и ранно лято и минимум през късно лято и есен. Характерни за общината са градушките през топлото полугодие, както и интензивните валежи. Дните със снежна покривка са средно 92. Средногодишният брой на дните с мъгла е 53, които са характерни най-често през зимното полугодие.

Преобладаващите ветрове са североизточните, западните и северозападните. Особено опасно за земеделските култури е отвяването на снежната покривка, поради проявата на силни северни и североизточни ветрове

през студеното полугодие. Това води до снегонавявания, които понякога предизвикват блокиране на транспортните връзки.

Почви

Почвената покривка е обусловена от геоложкия строеж и отразява влиянието на континенталните климатични условия, релефа и растителната покривка. На територията на общината са разпространени предимно карбонатни черноземи (в районите на Велино, Царев брод, Макак, северно от Мътница и Мадара) и типични черноземи (в землищата на Дибич, Мадара, Панайот Волов), подходящи за отглеждане на пшеница, ечемик и лозови насаждения.

Плитки и каменисти карбонатни черноземи има по склоновете на Шуменското плато, а излужени черноземи - в землищата на Ивански, Ветрище, Друмево, Струйно. Използват се за отглеждане на почти всички култури и особено на царевица, слънчоглед и люцерна.

Сиви горски почви и плитки почви има в землището на с. Ивански. Голяма част от тях са ерозирали и са бедни на хранителни вещества. Използват се за различни невзискателни култури и една от възможностите за тяхната употреба е да бъдат залесени.

Алувиално-ливадните и ливадно-черноземните почви заемат заливните тераси в землищата на селата Дибич и Вехтово. Подходящи са за създаване на овощни насаждения и за отглеждане на фуражни, технически и зеленчукови култури.

Установеното почвено разнообразие в общината благоприятства интензивното земеделие и представлява ценен природен ресурс.

Водни ресурси

Особеностите на климата, в съчетание с геоложката основа, определят смесеното дъждовно-снежно и карстово подхранване на реките в общината, както и относителната бедност на повърхностно течащи води. Източници на почвената влага са главно падащите валежи. Най-голямото водно течение с постоянен воден отток е р. Голяма Камчия. Други по-важни реки, които протичат през общината са Поройна, Дивдядовска, Пакуша, Мадарска.

На територията на общината са изградени множество водоеми, като преобладават малките водохранилища. Най-големият водоем (извън територията на общината) е яз. Тича, използван за водоснабдяване на общините Шумен, Търговище и Велики Преслав, и за напояване.

Минерална вода с много добри качества (близка по състав до тази в Карлови Вари) е открита при с. Мараш.

Флора и фауна

Основни горски видове, срещащи се тук са няколко вида дъб, габър, бряст, ясен, клен, липа, топола, акация, люляк, дива черница и дива круша. По северните склонове на Шуменското плато, както и по други склонове със северна

експозиция, са запазени отделни съобщества от мизийски бук. От храстовидните съобщества са разпространени смрадлика, чашкодрян, диво грозде, драка, глог, леска и бъз.

Животинския свят показва разнообразие предимно по отношение на бозайниците и по-малко по отношение на птиците, земноводните и влечугите. Най-разпространени са дивите свине, но се срещат и типични степни бозайници като степен пор, европейски лалугер, хомяк, заек, таралеж. Птичето разнообразие се представя от посевна врана, сива яребица, пъдпъдък, а край водните обекти се среща малката и обикновена дропла.

Поземлени ресурси

Общата площ на територията на община Шумен е 652 290 дка., което представлява 19,2% от територията на област Шумен. Най-голяма площ заемат земеделските територии - общо 455 629 дка. (69,85% от площта на общината при средно за страната 58,7%). Преобладават обработваемите земи, които съставляват 85,67% от всички земеделски площи. Собствеността на земеделските земи е предимно частна – 51,9% от общата територия.

Горските територии заемат площ от 116 919 дка. (17,92% от територията на общината, при средно за страната 33,6%). В голямата си част, горските територии са държавна собственост.

Населените места и другите урбанизирани територии заемат площ от 57 646 дка. На територията на общината преобладаваща е частната собственост на земите – 344 980 дка., или 52,9% от общата територия на общината. Държавна собственост са 170 407 дка. (26,1%). Общинска е собствеността върху 99 368 дка. (15,2%). Една от възможностите за провеждане на целенасочена политика от общината е рационалното използване на земеделските земи, чиято собственост не е възстановена по реда на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ), и съгласно този закон те се стопанисват и управляват от общината. След изтичането на 10-годишен срок от влизането в сила на плановете за земеразделяне, тези земи стават общинска собственост.

Обобщената оценка е, че природните условия и ресурси в общината съдържат добър потенциал за развитие на туризъм, ефективно селско стопанство, балансирана селищна мрежа, модерна техническа инфраструктура.

Защитени територии и обекти

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Под режим на защита на територията на общината има три категории защитени територии - резерват, природен парк и защитени местности.

Природният парк “Шуменско плато” (категоризиран като природен парк през 2003 г.) заема обща площ от 39 299 дка. в землищата на гр. Шумен, кв. Дивдядово и с. Лозово (община Шумен) и на селата Кочово, Осмар, Тройца и Хан Крум (община Велики Преслав). Паркът е обявен с цел запазване на ценни растителни и животински общности, както и голямото разнообразие и красотите на местата, подходящи за почивка и туризъм.

Предопределящ специфичните особености на парка е карстовият релеф, представен от повърхностни форми (въртопи, валози, карстови долини) и подземни форми (известните пещери са 34, между тях са водните пещери “Зандана”, дълга 2200 м и “Тайните понори”, най-дълбоката в Североизточна България – 101 м и дълга 1716 м). Видовото разнообразие е голямо – установени са повече от 550 вида висши растения, от които над 120 вида лечебни. 9 от тях са обявени за защитени, един за застрашен и 8 за рядък вид растения, включени в “Червена книга на Р. България”. От представителите на висшата фауна се срещат 28 вида бозайници, 61 вида птици, 14 вида влечуги и 6 вида земноводни. Представители на пещерната фауна са 10 вида прилепи.

Резерват “Букака” заема площ от 626 дка. горски фонд в землището на гр. Шумен. Резерватът е горски масив, обявен за опазване на съществуващата коренна над стогодишна елитна букова гора от вида мизийски бук. В северната част от територията на резервата растат още зимен дъб, габър, благун, клен, цер и др. дървесни видове, като подлесът е разнообразен и включва леска, глог, шипка, къпина, мъждрян и др. Разнообразието на тревната покривка е представено от синчец, лютикова съсънка, куха лисичина, момкова сълза, петров кръст, пролетно ботурче и др. От представителите на животинския свят характерни видове са: лисица, заек, язовец, сърна, дива свиня, сив хомяк, няколко вида змии, рядко благороден елен. Резерватът е включен в границите на Природния парк “Шуменско плато”. На територията на резервата са забранени всякакви дейности, с изключение на преминаването на хора по маркирани еко пътеки, утвърдени със Заповед на министъра на околната среда и водите.

Защитена местност “Могилата”. Представлява земно възвишение, намиращо се в землището на с. Коньовец, община Шумен. Обхваща площ от 475 дка. и е обявена за опазване на разнообразната степна растителност, различна за всеки скат (изложение) на могилата, както и за опазване на вида пролетен гороцвет, лечебно растение, под ограничен режим на ползване. Растителността е

изключително богата, като общият брой е около 200 вида тревни и храстовидни видове, включително степната растителност.

Защитена местност „Дъбовете“. За защитени са обявени група от вековни дървета от вида летен дъб. Запазени са 47 броя с приблизителна възраст от 100 до 200 г. Защитената местност заема площ от 5 дка. в землището на с. Илия Блъсково.

Защитена местност „Марашка кория“. В землището на с. Мараш, на площ от 230 дка., е разположена кория от внушителна със своите размери вековни дъбови дървета (от летен дъб), на възраст около 250-350 г.

Защитена местност „Мадарски скални венци“. Намира се на територията на две общини – Шумен и Каспичан и заема площ от 3 193 дка. Местността е обитание на петрофилни и защитени животински видове и находище на редки и защитени растителни видове. Представлява част от територията на Националния историко-археологически резерват „Мадара“.

1.2. КРАТКА ИСТОРИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Историческа справка

Шуменският край е забележителен като район, който е бил център на политическия и духовния живот на Първата българска държава от нейното създаване и развитие до процъфтяването и упадъкът ѝ. Това обаче не изчерпва неговата история. Хилядолетия по-рано тук е имало живот, за който свидетелствуват много паметници.

Първите исторически данни за населението в този край са получени от гръцките историци Херодот (484 - 425 г. пр.н.е.) и Тукидид (460 - 425 г. пр.н.е.). Те съобщават, че отвъд Хемус са живели гетите, едно от най-големите тракийски племена. Известните досега гетски поселения и крепости обхващат периода от края на второто хилядолетие до II — I в. пр.н.е. Някои от тях продължават своето съществуване и през епохата на римското владичество.

Около I в. мощната римска империя насочва своята завоевателна политика към Балканите и в началото на века ги завладява окончателно. Земите на север от Дунав образуват провинция Мизия, която малко по-късно се разделя на Горна и Долна Мизия. Възникнали укрепени градове и селища, благоустроени по римски образец.

През време на най-усилените варварски нашествия, които започват от средата на III в., се изгражда укрепителна система по Стара планина, нейните предпланини и отделни плато.

През VI в. земите на юг от Дунав вече са заети от славяните, които претопили местното тракийско население. В североизточната част са живели седемте славянски племена, образуващи голямо племенно обединение.

Българи, славяни и траки заживяват на една територия, създават еднаква икономика, говорят един общ език и образуват един народ. От взаимодействието

на техните култури се оформя българската култура. Паметниците на тази култура са запазени най-добре в двете столици Плиска и Преслав, в аула на Омуртаг край с. Цар Крум и в култовия център Мадара.

През 976 г. Североизточна България пада под византийска власт. Големите опустошителни нашествия на кумани, узи, печенези и др. стават причина византийската власт да засили отбранителната система по Стара планина. За тази цел някои от старите крепости се поправят, а на места се издигат и нови.

В края на XII в. българите, използвайки тежкото положение, в което се е намирала Византия, вдигат въстание и се освобождават. Открива се широк път за развитието на българската култура. Отделни феодали, за да се запазят от врагове и вътрешни междуособици, строят укрепления върху добре защитени места или възстановяват старите крепости. Мощни укрепления се издигат на Шуменското и Мадарското плато. Най-голяма и важна крепост през Втората българска държава е била Шуменската, издигната в източната част на Шуменското плато, в м. Хисаря.

През 1387 г. великият везир Али паша с 30 000 армия обсадил силната Шуменска крепост, която скоро му била предадена без съпротива от уплашеното население. Едно след друго биват превзети и останалите укрепления.

Културно-историческо наследство

Тракийско, римско, византийско, турско, възрожденско и съвременно присъствие са напластявали култура и ценности в региона. Високата културно-историческа и познавателна стойност на уникални паметници от античната и средновековната българска епоха превръщат архитектурно-археологическите резервати на община Шумен в поле за изследвания, база за туристически продукти, "културен гръбнак" на настоящите поколения и "мост" за прехвърляне на ценности към бъдещите поколения.

По-значимите разкрити паметници са:

Национален историко-археологически резерват "Мадара". Богатството на откритите археологически паметници, датирани от IV хил. преди Христа до XV век, дават основание на изследователите да нарекат Мадара "Българската Троя". Най-забележителният паметник в резервата е уникалният скален релеф Мадарски конник. Единствен в Европа, той е образец на старобългарското изкуство и символизира мощта и величието на българската държава. Мадарският конник е обявен от ЮНЕСКО за паметник със световно значение. През XIV век в скалите на платото е бил създаден най-големият в България скален манастир с над 150 килии. През 2008 г. "Мадарският конник" е обявен за глобален символ на България с национална анкета, организирана от Българската асоциация за бизнес и туристическа информация.

Средствата за съхраняването на "Мадарски конник" и прилежащата му културно-историческа и природна среда са недостатъчни. Въпреки реставрацията и отварянето на археологическия музей в Мадара, липсата на достатъчни

средства създава реална опасност от похабяване и загубване на безценното културно-историческо наследство.

Историко-археологически резерват "Шуменска крепост". На 3 километра западно от град Шумен се издига Шуменската крепост, просъществувала повече от 3200 години. Местността е била заселена още през ранно-желязната епоха /XII век преди Христа/. По-късно крепости тук са издигнали траки, римляни, византийци. През ранното и късното средновековие Шуменската крепост е била българска твърдина, изиграла важна роля в историята. Просъществувала е и в началния период на османското владичество. Крепостта е един от най-добре проучените археологически обекти в страната. Крепостна и култова архитектура, жилищни и стопански сгради и хиляди движими паметници свидетелстват за разнообразните ѝ функции през различните епохи, най-вече през времето на Второто българско царство. Днес Шуменската крепост е експонирана като музей на открито.

Други исторически, култови, архитектурни и значими обекти включват:

Томбул джамия. Култов архитектурен ансамбъл, построена през 1744 г. Джамията е втора по големина на Балканския полуостров. Действащ мюсюлмански храм.

Църква "Св. Три светители". Построена през 1857 г. на мястото на стар параклис, с дарения на шуменските еснафи. Запазени са старата портика с надпис над входа, царските двери и старинните икони.

Църква "Свето Възнесение". Построена през 1829 г. Стенописите, иконостасът и вътрешната уредба датират от 1933 г. Съхраняват се ценни книги, златотъкана плащеница с перли от 1776 г., както и иконата "Св. Св. Кирил и Методий".

Арменска църква "Св. Асвизазин" (Света Богородица). Взданият надпис съобщава времето на строежа 1834 г. от бежанци арменци. През 2001 г. е ремонтирана и обновена с нова камбанария.

Манастир "Свети апостоли Петър и Павел", с. Ивански.

Комплекс "Създатели на българска държава": Изграден е в чест на 1300-годишнината от създаването на българската държава. Със средствата на архитектурата и скулптурата е пресъздадена историята на Първото българско царство от Аспарух до Симеон. Разположен е на 450 м над морското равнище и се вижда в радиус от 30 км.

Възрожденско училище в кв. Дивдядово: Килийното училище е сред малкото напълно запазени новобългарски училища у нас. Намира се в двора на църквата и е строено заедно с нея през 1846 г.

Конезавод "Кабиюк", с. Коньовец: Най-старият конезавод в България, открит през 1864 г. На територията му са разположени единственият в България "Музей на коня", лятната резиденция на княз Ал. Батенберг - "Музей на Съединението" и експозиция от икони. За многобройните български и чуждестранни туристи се

устройват атракции с коне и понита, обиколка на района с файтон и езда на хиподрума.

Безистена. Най-старата сграда в гр. Шумен.

Народно читалище "Добри Войников". Сградата на читалището, основано през 1856 г., е построена през 1898 г. по проект на френския архитект И. М. Мерсие.

Часовникова кула. Градски часовник с ръчно изработен часовников механизъм, построен през 1740 г. На лицевата ѝ страна е вградена богато украсена чешма с мраморна плоча и текст на османотурски език.

Андрейково училище. Сградата е построена през 1870 г. за нуждите на първото девическо класно училище в България от дарителя Андрей Ранков.

Къщите на братя Куцарови, Д. Сребров, Хр. Ганушев, Ов. Авшерян, д-р Верби и др.

Куршун чешма. Построена през 1774 г. от варовикови дялани камъни. Лицевата фасада е богато орнаментирана. Първоначално е била покрита с оловни плочи, откъдето идва и името ѝ (от арабски "куршун" - олово).

Културно-историческото наследство е "инфраструктура на приемствеността". Желанието за допир на съвременниците до тези ценности и съхраняването им за идни поколения би могло да се осъществи само чрез тяхното атрактивно експониране и валоризация. Историческата, познавателната и атрактивната стойност на шуменските културни пластове трябва да бъдат доведени до формиране на завършени туристически продукти, професионална реклама и продажби. Това е пътят за набиране на средства, съхраняване и обогатяване на тези непреходни ценности.

1.3. НАСЕЛЕНИЕ И СЕЛИЩНА СТРУКТУРА

Селищна структура

Днешната структура на селищната мрежа в община Шумен е формирана след продължително историческо развитие. Нейното развитие се благоприятства от географското положение и природните дадености на територията на общината. Равнинно-хълмистият характер на релефа е способствал за сравнително равномерното пространствено разпределение на селищата. Населените места в общината са представени от 1 град - център на общината и 26 села. По големина гр. Шумен (приблизително 87 000 жители) е в категорията на средните градове. Освен функционален, гр. Шумен е и пространствен център. В общината има добре развита и добре балансирана мрежа от селски населени места. В групата на селата влизат 5 от категорията¹ "средни", 15 "малки" и 6 "много малки села". В общината няма напълно обезлюдени села.

¹ Средни села – от 1000 до 2000 жители; малки села – 250 до 1000 жители; много малки села – до 250 жители

Табл. 1. Селищна структура на Община Шумен

Населени места	Категория	Административен статут	Територия в дка.	Население		
				2006	2007	2008
Община Шумен			652290	101936	101780	101978
гр. Шумен	1	Общински и областен център	136358	86954	86735	86978
с. Белокопитово	7	Наместничество	6425	177	169	169
с. Благово	8	Наместничество	Липсват данни	125	117	116
с. Васил Друмев	7	Кметство	14378	289	287	343
с. Велино	7	Кметство	28892	401	394	382
с. Ветрище	7	Кметство	7009	225	218	225
с. Вехтово	6	Кметство	20406	733	709	686
с. Градище	6	Кметство	23302	813	799	809
с. Дибич	5	Кметство	21268	1052	1147	1143
с. Друмево	6	Кметство	36449	1021	1065	1056
с. Ивански	5	Кметство	52757	1677	1677	1665
с. Илия Блъсково	7	Кметство	16563	519	514	512
с. Кладенец	7	Кметство	9644	128	120	112
с. Коньовец	6	Кметство	20245	448	444	444
с. Костена река	8	Наместничество	11553	72	74	76
с. Лозево	7	Кметство	17776	343	378	380
с. Мадара	5	Кметство	22248	1355	1328	1311
с. Мараш	7	Кметство	15534	636	656	643
с. Новосел	6	Кметство	28468	601	595	578
с. Овчарово	7	Кметство	21625	167	158	165
с. П. Волово	7	Кметство	16710	316	362	355
с. Р. Димитриево	7	Кметство	7970	387	372	355
с. Салманово	6	Кметство	32303	943	937	934
с. Средня	7	Кметство	17944	358	367	353
с. Струино	7	Кметство	13254	405	404	397
с. Царев брод	5	Кметство	31377	1382	1346	1338
с. Черенча	7	Кметство	21832	409	408	453

Процентът на градско население, който определя степента на урбанизация в община Шумен, е 85,3% към 2008 г., при средно за страната – 71,1%. Това определя урбанистичната структура на общината като моноцентрична, с повишена концентрация. Селското население в 26-те села е едва 14,7%. Преобладават малките по големина села – общо 15 броя. Урбанизационните процеси в общината са следвали в общи линии тези в страната. Характерно за развитието на тези процеси през втората половина на двадесети век е, че те протичат доста интензивно до средата на осемдесетте години и по-забавено след това. За периода след 1956 г. населението във всички села в общината намалява

непрекъснато. Град Шумен до 1985 г. удвоява населението си, след което то намалява.

Промишлените и обслужващите функции са съсредоточени изключително в гр. Шумен, икономическият облик на селата е селскостопански.

Вследствие промените в общественно-икономическите условия, законовата и нормативна уредба, са налице обективни потребности за привеждане на съществуващите устройствени планове в съответствие с новите изисквания, свързани с нарастваща необходимост от ново строителство. През 2009 година е разработен и приет нов общ устройствен план за територията на общинския център – град Шумен.

Средната селищна гъстота (4,1 селища на 100 км²), е малко под тази за страната (4,8). Средното отстояние между населените места е до 5 км, но варира в значителни граници - от 1 до 24 км. Това е сравнително добра предпоставка за функционирането на жизнена териториално-селищна среда.

Като пространствена структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана върху цялата територия на общината.

Връзки със съседни общини

- Като цяло, връзките със съседните общини се групират в:
- Икономически – обмен на суровини, материали;
- Транспортно-комуникационни – потоци от стоки и хора;
- Социален сервиз – образование, здравеопазване; културно-историческо наследство, култура и културни прояви;
- Ежедневни трудови пътувания – по повод заетост в “центъра”.

Изводи:

- Община Шумен има изключително добро географско разположение от социално-икономическа гледна точка – разположена е в близост до ключови морски и дунавски пристанища, пресечна точка е на важни национални и международни транспортни коридори;
- Общината разполага с благоприятни природни и исторически дадености – умерен климат, плодородни почви, значително биоразнообразие, уникално историческо наследство с национална значимост;
- Селищната мрежа е добре развита, със силно изявен център и липса на сериозни релефни препятствия. Разстоянията между част от населените места са значителни. Наблюдава се свръх концентрация на голяма част от дейностите в общинския и областен център – гр. Шумен;
- Общината е бедна на полезни изкопаеми, въпреки наличието на някои нерудни подземни богатства;

2. АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ И ПРОЦЕСИТЕ В ИКОНОМИКАТА НА ОБЩИНАТА

2.1. РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИКАТА

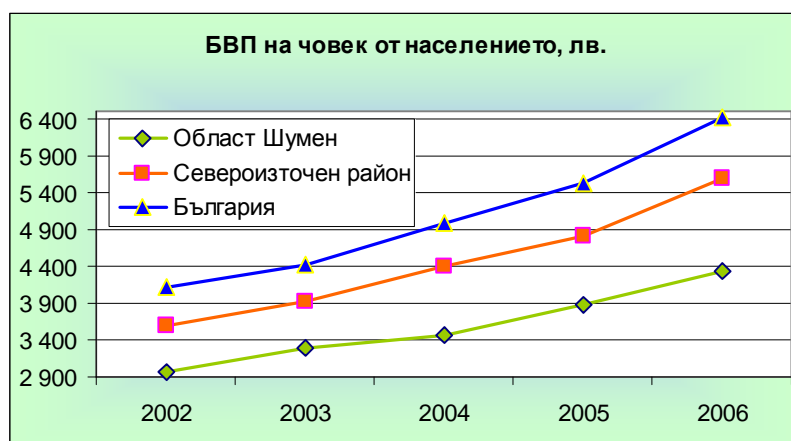
Задачата на икономическия анализ е да се изследва състоянието и тенденциите в развитието на общинската икономика от гледна точка на нейната конкурентоспособност, като на тази база се извлекат основните изводи и се формулират препоръки, които да послужат за очертаване на стратегическата рамка за подкрепа и насърчаване на икономическото развитие на Община Шумен за периода 2007 – 2013 г. Разгледани са основните икономически показатели в динамика, анализирани са структуроопределящите отрасли и водещите фирми

2.2. БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ

Брутният вътрешен продукт (БВП) и брутната добавена стойност (БДС) са определящи индикатори за развитието на икономиката, както на регионално, така и на национално ниво. Тези показатели не се отчитат от националната статистика на ниво общини, като минималната дисагрегация на данните е за областите в страната. Данните за Област Шумен показват икономическото развитие на региона, сравнено с това на Североизточен планов район и на страната като.

Табл. 2. Брутен вътрешен продукт и брутна добавена стойност

БВП, хил. лв.	2002	2003	2004	2005	2006
Област Шумен	600 760	664 482	693 872	771 797	856 687
Североизточен район	3 649 816	3 946 698	4 413 738	4 800 236	5 561 979
България	32 401 613	34 627 545	38 822 636	42 797 407	49 360 950
БВП на човек от населението, лв.					
Област Шумен	2 965	3 301	3 467	3 881	4 330
Североизточен район	3 595	3 911	4 397	4 804	5 589
България	4 118	4 426	4 989	5 529	6 411
БДС, хил. лв.					
Област Шумен	521 133	568 096	579 743	635 156	700 303
Североизточен район	3 166 051	3 374 190	3 687 763	3 950 386	4 546 661
България	28 106 954	29 604 494	32 437 092	35 220 410	40 350 296

Област Шумен произвежда около 1,75% от брутния национален продукт през 2006 г., като този дял прогресивно намалява през годините. По показателя „БВП на човек от населението“ област Шумен изостава значително от средните стойности както за страната, така и за

североизточния планов район. Темповете на икономическо развитие,

проследявани чрез динамиката на БВП, показват по-слаб ръст на регионалната икономика спрямо националната през годините.

Брутна добавена стойност има за цел да измери производителността на регионалната икономика най-вече по отношение на ефективността на използваните ресурси. Подобно на брутният вътрешен продукт, делът на брутна добавена стойност на областта в националната икономика намалява от 1,85% през 2002 г. до 1,74% през 2006 г. Структурно, най-голям дял от брутна добавена стойност се генерира в сектора на промишлеността (26,2%), а най-голям спад има в селското и горско стопанство, което определя значимата роля на индустрията в икономиката на общината.

Табл. 3. Относителен дял на основните икономически отрасли в БДС

Икономически сектори	2002	2003	2004	2005	2006
Селско, горско стопанство, лов и риболов	24.0%	22.6%	21.0%	20.0%	18.4%
Добивна и преработваща индустрия, електрическа енергия, газ и вода	15.7%	18.2%	18.3%	19.8%	26.2%
Строителство	4.6%	4.9%	5.3%	5.4%	5.2%
Търговия и ремонт, хотели и ресторанти, транспорт и съобщения	17.7%	17.5%	17.4%	16.5%	14.1%
Финанси, кредит, застраховки, операции с имущество и бизнес услуги	20.5%	18.6%	18.6%	19.3%	17.5%
Държавно управление, образование, здравеопазване, други услуги	17.5%	18.2%	19.4%	19.0%	18.6%

2.3. ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА

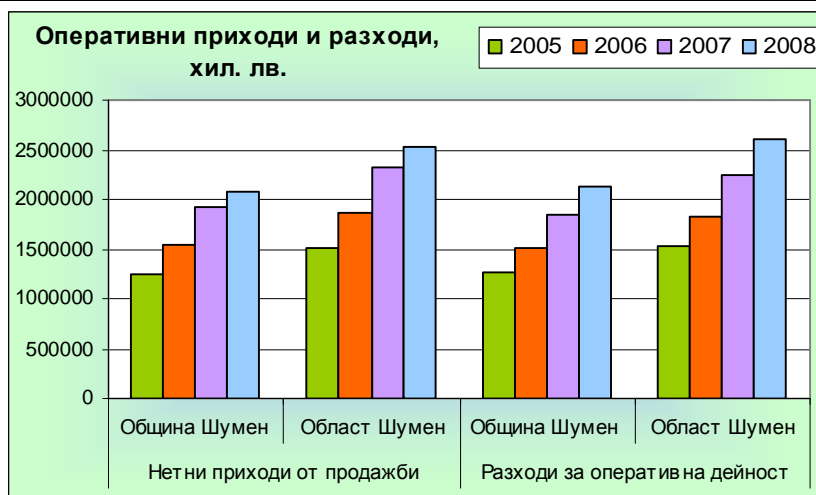
Всички базови показатели на местната икономика бележат значителен ръст за периода 2005-2008 година. Наблюдава се увеличение на броя на регистрираните предприятия, нетните приходи от продажби и броя на заетите лица. В Община Шумен работят 72% от предприятията в областта, които реализират 81% от областните приходи от продажби, като този дял е сравнително постоянен през годините. Приблизително 72% от дълготрайните материални активи в област Шумен са на територията на общината. Голямата концентрация се дължи на специфичната роля на град Шумен като общински и областен център. Въпреки наблюдаваните съотношения, през разглеждания период, областните предприятия се развиват по-динамично от общинските, отбелязвайки сходен, но по малко по-висок ръст в приходите и инвестициите в материални активи.

Табл. 4. Основни показатели на предприятията в Община Шумен

Община Шумен	Брой единици /брой/	Нетни приходи от продажби /хил. лв/	Разходи за оперативна дейност /хил. лв/	ДМА /хил. лв/	Заети лица /брой/
2005	3874	1 249 430	1 259 187	488 012	32028
2006	3851	1 545 915	1 516 167	532 781	32310
2007	4084	1 922 829	1 848 389	666 216	33717
2008	4656	2 080 941	2 123 481	795 222	34518
2005-2008	20,19%	66,55%	68,64%	62,95%	

Табл. 5. Основни показатели на предприятията в Област Шумен

Област Шумен	Брой единици /брой/	Нетни приходи от продажби /хил. лв/	Разходи за оперативна дейност /хил. лв/	ДМА /хил. лв/	Заети лица /брой/
2005	5497	1 517 052	1 532 390	645 302	48483
2006	5373	1 862 280	1 839 008	734 711	41938
2007	5731	2 316 152	2 236 447	924 184	50081
2008	6404	2 536 781	2 599 295	1 108 025	49775
2005-2008	16,5%	67,2%	69,6%	71,7%	

В отрасловата структура на икономиката през 2008 г., най-голям брой регистрирани предприятия има в сектора търговия (43,2%) и преработваща промишленост (10,5%). Най-голям дял от зетите работят в преработващата промишленост (30,5%), търговията (13,1%) и образованието (9,4%)

Табл. 6. Относителен дял на икономическите сектори по основни показатели

Икономически сектори	Дял от общия брой на предприятията	Дял от нетните приходи от продажби	Дял от общия брой на зетите
Селско, горско и рибно стопанство	2,3%	3,5%	4,6%
Добивна промишленост	0,0%	0,0%	0,0%
Преработваща промишленост	10,5%	41,0%	28,9%
Производство и разпределение на ел. енергия	0,1%	0,2%	0,8%
Доставяне на води, управление на отпадъци	0,2%	1,9%	2,6%
Строителство	6,0%	7,0%	10,7%
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	43,2%	38,7%	15,4%
Транспорт, складиране и пощи	7,3%	3,2%	4,0%
Хотелиерство и ресторантьорство	5,6%	0,9%	3,0%
Създаване и разпространение на информация	1,2%	0,4%	1,0%
Финансови и застрахователни дейности	0,9%	0,2%	1,1%
Операции с недвижими имоти	5,0%	0,4%	0,8%
Професионални дейности и научни изследвания	7,4%	1,0%	2,0%
Административни и спомагателни дейности	2,0%	0,5%	3,0%
Образование	0,9%	0,0%	7,7%
Хуманно здравеопазване и социална работа	4,0%	0,9%	7,2%
Култура, спорт и развлечения	0,8%	0,1%	1,2%
Други дейности	2,6%	0,1%	0,9%

Най-голям брой от предприятията в Община Шумен са микро-предприятия (71,3%) с един до девет наети работници и служители. 71,4% от големите фирми в област Шумен (над 250 работници) са концентрирани в общината. Микро и до известна степен малките фирми са единствените, които отбелязват нарастване в разглеждания период, докато средните и големите запазват своя брой. Въпреки това, при формиране на нетните приходи от продажби през 2007 г. с най-голям дял (около 34%) са големите предприятия, следвани от малките с 27%.

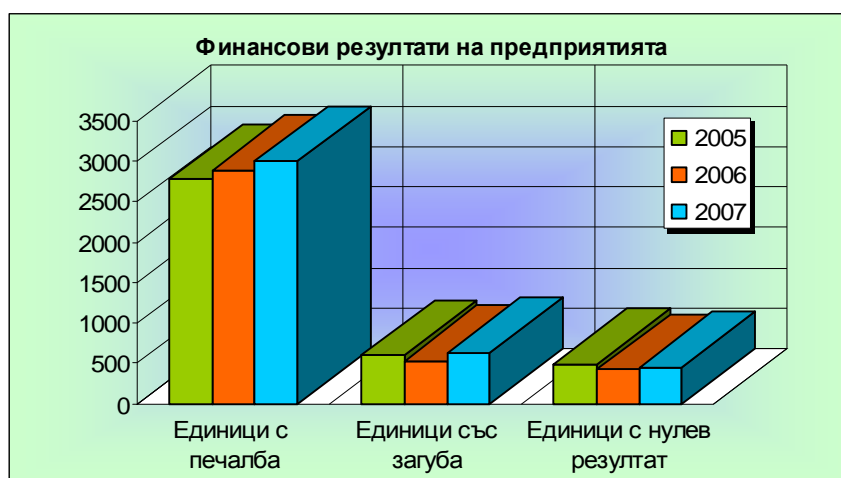
Табл. 7. Предприятия в Община Шумен по брой на заетите

Година/ брой	1 - 9 Микро	10 - 49 Малки	50 - 249 Средни	250 и повече Големи
2005	3482	308	70	14
2006	3419	345	71	16
2007	3647	349	73	15

Увеличава се броя на предприятията на територията на Община Шумен с положителен финансов резултат, като за 2007 г. такива са 73,5% от всички регистрирани организации.

Табл. 8. Предприятия в Община Шумен по финансов резултат

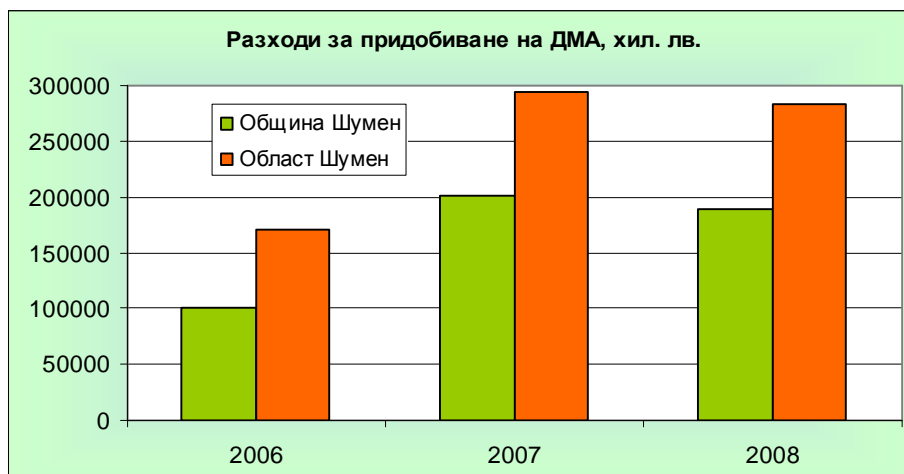
Година/ брой	Общо	Единици с печалба	Единици със загуба	Единици с нулев резултат
2005	3874	2780	601	493
2006	3851	2893	535	423
2007	4084	3001	633	450

2.4. ИНВЕСТИЦИИ В ДЪЛГОТРАЙНИ МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ

Динамиката в развитието на инвестициите е израз на доверието, което икономическите субекти имат в бъдещото развитие на общинската икономика. Наблюдаваните показатели показват способността и степента на създаване на местни икономически ресурси и акумулирането на капитал.

Като цяло, инвестициите в дълготрайни материални активи (ДМА) нарастват през последните години. Изключение прави 2008 г., през която има известен спад. Най-голям дял от инвестициите са насочени към предприятията от преработващата промишленост (средно 46% за разглеждания период), следвани от организациите в секторите на търговията (17%) и транспорта (7%).

Въпреки по-малкия си общ дял в размера на придобитите ДМА, най-голям ръст е реализиран в строителството (327%), хотелиерството и ресторантьорството (225%) и селското, горското и рибно стопанство (161%).

За 2008 година, община Шумен привлича 66% от общите областни инвестиции в дълготрайни активи, като този дял се запазва сравнително постоянен и леко нараства за периода след 2006 г. За същата година, най-значими са инвестициите в машини, оборудване и транспортни средства (59%), сгради, строителни съоръжения и конструкции (29%) и земи (9%). Частният сектор има основната инициатива при придобиването на нови ДМА с дял от 94,1% от направените разходи.

Табл. 9. Динамика на разходите за ДМА в Община Шумен по сектори, хил. лв.

	2006	2007	2008
Общо	100704	200434	188 399
Селско, горско и рибно стопанство	6098	8908	15 904
Добивна промишленост			
Преработваща промишленост	49878	116620	56 625
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	2322		
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване			3 693
Строителство	5736	14 389	24 505
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	16548	28 166	39 519
Транспорт, складиране и пощи	7845	11760	16 228
Хотелиерство и ресторантьорство	738	3055	2 399
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения			949
Финансови и застрахователни дейности			298
Операции с недвижими имоти		8 756	12 009
Професионални дейности и научни изследвания			2 834
Държавно управление	764	306	
Административни и спомагателни дейности			3 098
Образование	1280	1431	
Хуманно здравеопазване и социална работа	2484	1587	3 683
Култура, спорт и развлечения			312
Други дейности	2570	4683	331

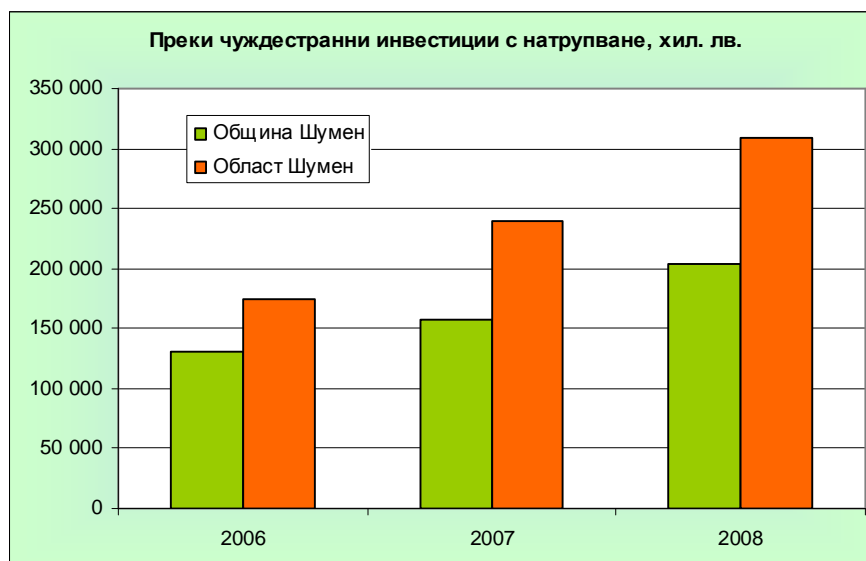
Табл. 10. Структура на разходите за ДМА по сектори

	2006	2007	2008
Общо	100,0%	100,0%	100,0%
Селско, горско и рибно стопанство	6,1%	4,4%	8,4%
Добивна промишленост	0,0%	0,0%	0,0%
Преработваща промишленост	49,5%	58,2%	30,1%
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	2,3%	0,0%	0,0%
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	0,0%	0,0%	2,0%
Строителство	5,7%	7,2%	13,0%
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	16,4%	14,1%	21,0%
Транспорт, складиране и пощи	7,8%	5,9%	8,6%
Хотелиерство и ресторантьорство	0,7%	1,5%	1,3%
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0,0%	0,0%	0,5%
Финансови и застрахователни дейности	0,0%	0,0%	0,2%
Операции с недвижими имоти	0,0%	4,4%	6,4%
Професионални дейности и научни изследвания	0,0%	0,0%	1,5%
Държавно управление	0,8%	0,2%	0,0%
Административни и спомагателни дейности	0,0%	0,0%	1,6%
Образование	1,3%	0,7%	0,0%
Хуманно здравеопазване и социална работа	2,5%	0,8%	2,0%
Култура, спорт и развлечения	0,0%	0,0%	0,2%
Други дейности	2,6%	2,3%	0,2%

2.5. ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ

Преките чуждестранни инвестиции са успешен индикатор за конкурентните предимства на регионалната икономика. Общият ефект от състоянието на регионалната бизнес среда, социално-икономическите условия, базисната инфраструктура и качеството на човешките ресурси определят степента на инвестиционна привлекателност на територията.

Обемът на инвестициите се определя с натрупване за съответната година като сума на чуждестранните преки инвестиции във всички нефинансови предприятия. В размера на инвестицията се включва участието на чуждестранния инвеститор в собствения капитал на предприятието, както и взаимните задължения между чуждестранния

инвеститор и инвестиционното предприятие. За последните три години размерът на преките чуждестранни инвестиции в Община Шумен нараства значително.

Структурата на чуждестранните преки инвестиции за 2008 г. показва, че най-голям дял имат инвестициите в преработващата промишленост (76,4%), следвани от тези в селското, горско и рибно стопанство (12,6%).

Табл. 11. Преки чуждестранни инвестиции с натрупване

Преки чуждестранни инвестиции с натрупване, хил. лв.	Община Шумен	Област Шумен
Общо	204 086	308 835
Селско, горско и рибно стопанство	25 671	25 646
Преработваща промишленост	155 924	257 611
Доставяне на води, управление на отпадъци		7
Строителство		8 898
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	1 115	4 224
Хотелиерство и ресторантьорство		13
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения		712
Операции с недвижими имоти		2 239
Професионални дейности и научни изследвания		51
Административни и спомагателни дейности		7 990

На Община Шумен се падат 68,8% от всички привлечени преки чуждестранни инвестиции в областта. Най-големите инвеститори в регионалната икономика са от Кипър, Турция и Италия.

2.6. ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА 2007-2008 Г.

Съотношението между отделните сектори и тенденциите за тяхното развитие са определящи фактори за развитието на общинската икономика. Най-важните показатели, които определят икономическия облик на региона включват броя на регистрираните фирми, нетните приходи от продажби и броя на заетите в съответните сектори.

Табл. 12. Основни показатели на предприятията в Община Шумен по сектори, 2007 г.

Община Шумен, 2007 г.	Брой единици /брой/	Нетни приходи от продажби /хил. лв/	Разходи за оперативна дейност /хил. лв/	ДМА /хил. лв/	Наети лица /брой/
Селско, горско и рибно стопанство	105	54730	55164	46166	1771
Промишленост и строителство	727	1071910	1024137	468043	13936
Услуги	3252	778732	749517	133572	18010
Селско, горско и рибно стопанство	2,6%	2,9%	3,0%	7,1%	5,3%
Промишленост и строителство	17,8%	56,3%	56,0%	72,3%	41,3%
Услуги	79,6%	40,9%	41,0%	20,6%	53,4%

Табл. 13. Основни показатели на предприятията в Община Шумен по сектори, 2008 г.

Община Шумен, 2008 г.	Брой единици /брой/	Нетни приходи от продажби /хил. лв/	Разходи за оперативна дейност /хил. лв/	ДМА /хил. лв/	Наети лица /брой/
Селско, горско и рибно стопанство	105	73455	122290	59475	1598
Промишленост и строителство	783	1042850	1037614	513364	14831
Услуги	3768	964636	963577	212729	18089
Селско, горско и рибно стопанство	2,3%	3,5%	5,8%	7,6%	4,6%
Промишленост и строителство	16,8%	50,1%	48,9%	65,3%	43,0%
Услуги	80,9%	46,4%	45,4%	27,1%	52,4%

Вторичният (промишленост и строителство) и третичният сектор (услуги) имат приблизително еднакво значение в структурата на общинската икономика през последните години. През 2008 г., индустрията генерира 50,1% от нетните приходи от продажби в общината, но се наблюдава значителен спад в този показател за сметка на сектора на услугите, който има 46,4% от приходите. Третичният сектор има по-голям дял по отношение на осигуряваната заетост – в него работят повече от 52% от заетите. Тенденцията показва, че тези два сектора ще продължат да имат доминиращо значение в местната икономика, като поради нарастващия брой предприятия и натрупването на инвестиции, услугите постепенно ще увеличават своя дял и ще се изравнят с промишлеността.

Вторичен сектор - Промишленост и строителство

Табл. 14. Основни икономически показатели за вторичния сектор 2006-2008 г.

Промишленост, Община Шумен, 2006 - 2008 г.	Брой предприятия	Нетни приходи, хил. лв	Разходи за ДМА, хил. лв.
2006	478	737 143	52 200
2007	497	939 898	116 620
2008	505	897 736	60 318

Табл. 15. Брой на промишлените предприятия по подотрасли, 2007 г.

Промишленост по подотрасли, Община Шумен - 2007 г.	Брой предприятия
Общо	497
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	89
Производство на текстил и изделия от текстил; производство на облекло	62
Производство на обработени кожи без косъм и изделия от тях	1
Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели	21
Производство на дървесна маса, хартия, картон; издателска дейност	25
Производство на кокс, рафинирани нефтопродукти и ядрено гориво	1
Производство на химични вещества, продукти и влакна	18
Производство на изделия от каучук и пластмаси	38

Производство на продукти от други неметални минерални суровини	13
Металургия и производство на метални изделия	111
Производство на машини и оборудване	40
Производство на електро-, оптично и друго оборудване	28
Производство на превозни средства	6
Преработваща промишленост, неklasифицирана другаде	40
Производство и разпределение на енергия, газообразни горива и вода	4

Табл. 16. Относителен дял от броя промишлени предприятия по подотрасли, 2007 г.

Промишленост по подотрасли, Община Шумен - 2007 г.	Брой предприятия
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	17,91%
Производство на текстил и изделия от текстил; производство на облекло	12,47%
Производство на обработени кожи без косъм и изделия от тях	0,20%
Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели	4,23%
Производство на дървесна маса, хартия, картон; издателска дейност	5,03%
Производство на кокс, рафинирани нефтопродукти и ядрено гориво	0,20%
Производство на химични вещества, продукти и влакна	3,62%
Производство на изделия от каучук и пластмаси	7,65%
Производство на продукти от други неметални минерални суровини	2,62%
Металургия и производство на метални изделия	22,33%
Производство на машини и оборудване	8,05%
Производство на електро-, оптично и друго оборудване	5,63%
Производство на превозни средства	1,21%
Преработваща промишленост, неklasифицирана другаде	8,05%
Производство и разпределение на енергия, газообразни горива и вода	0,80%

Табл. 17. Структура на произведената промишлена продукция, Област Шумен, 2007 г.

Структура на произведената продукция, Област Шумен - 2007 г.	Относителен дял
Общо	100,00%
Добив, без добива на енергийни суровини	0,51%
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	22,76%
Производство на текстил и изделия от текстил; производство на облекло	3,65%
Производство на обработени кожи без косъм и изделия от тях	Конфиденц.
Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели	0,91%
Производство на дървесна маса, хартия, картон; издателска дейност	0,80%
Производство на кокс, рафинирани нефтопродукти и ядрено гориво	Конфиденц.
Производство на химични вещества, продукти и влакна	8,17%
Производство на изделия от каучук и пластмаси	3,37%
Производство на продукти от други неметални минерални суровини	11,94%
Металургия и производство на метални изделия	31,05%
Производство на машини и оборудване	5,78%
Производство на електро-, оптично и друго оборудване	1,96%
Производство на превозни средства	6,68%
Преработваща промишленост, неklasифицирана другаде	0,81%
Производство и разпределение на енергия, газообразни горива и вода	1,55%

Промишленият сектор е структуроопределящ за икономическото развитие на Община Шумен. Като цяло, в него се генерират 43,1% от нетните приходи от продажби и работят 32,3% от заетите в общината. През 2008 г. се наблюдава известен спад в приходите, както и намаление на инвестициите в нови активи. Въпреки това, през 2008 г. 76% от преките чуждестранни инвестиции са насочени към преработващата промишленост. Все още голяма част от предприятията не са конкурентоспособни на новите пазари, поради недостатъчност на инвестициите, висока трудоемкост и все още ниска в сравнение с европейската производителност.

Над 70% от производствените дейности на вторичния сектор са локализираны в производствените зони на града (Изток и Югоизток). Друга голяма част от предприятията обаче, особено микро и малките предприятия, са разположени на територията на града извън производствените зони.

Промишленият сектор е сравнително добре диверсифициран, но основните промишлени отрасли, които оформят облика на местното промишлено производство са два:

- Металургия и производство на метални изделия;
- Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия

Металургията и производството на метални изделия генерира 31,5% от общата промишлена продукция в областта, като почти всички предприятия са концентрирани в Община Шумен (86%). Производството на отрасъла има национално значение и за периода 2005-2007 регистрира стабилен ръст на произведената продукция.

Табл. 18. Основни показатели – “Металургия и производството на метални изделия”

Металургия и производството на метални изделия, Област Шумен	Брой предприятия	Продукция, хил. лв
2005	96	185 869
2006	99	300 401
2007	129	342 968

Най-големи фирми в сектора са: холдинг „Херти” и „Алкомет” АД.

Холдинг „Херти” се състои от три организации – „Херти”, „Райфен” и „Тим Шел”. Основното производство е алуминиеви винтови капачки, лакиране и литография върху метални листи, термосвиваеми капсули за винени бутилки, производство на алуминиеви контейнери за храна (изцяло предназначени за износ в Германия), производство на капачки за буркани, производство на бутилиращи машини - износ за Полша за пунктове за битови отпадъци (опаковки от храни и напитки). Част от продукцията е предназначена и за руския пазар.

„Алкомет” АД е основен производител в национален мащаб на алуминиев прокат, изделия от алуминий и алуминиеви сплави, включително проучвателна и проектантска дейност.

Хранително-вкусовата промишленост е представена основно от мелничарската, консервната, винарската, пивоварната и млечната промишленост.

В този подотрасъл на промишлеността се генерират 22,8% от областната промишлена продукция. Произвежданата продукция се увеличава през последните години с налични статистически данни, въпреки сравнително постоянния брой на работещите предприятия. Въпреки това, в този подсектор на промишлеността има регистриран най-голям брой предприятия с отрицателен финансов резултат.

Табл. 19. Основни показатели – “Хранително-вкусова промишленост”

Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия, Област Шумен	Брой предприятия	Продукция, хил. лв
2005	148	161 537
2006	148	191 188
2007	152	251 412

„Карлсберг България” АД е предприятие специализирано в производството на бира. От началото на 2007 година, „Карлсберг България” заема второ място по пазарен в България.

„Родопа 1884” АД произвежда месо и месни продукти. Работи и за износ към страните от ЕС.

„Сердика” АД, като част от групата на „Обединена млечна компания” и „Старс Кампъни” ООД са предприятия, преработващи мляко и произвеждащи млечни продукти.

„Домейн Бояр”, клон Шумен е фирма, специализирана в производството на вина и спиртни напитки. Продукцията се продава и на европейския пазар.

„Ризов” ООД разполага с мелница и база за почистване на семена за технически култури. Произвежда брашно за вътрешния пазар и осъществява износ на семена за европейските пазари.

„Хлебозавод Корн” АД произвежда хляб и хлебни изделия, осъществява търговия със зърно и неговите производни.

Със значително влияние, но с по-периферна роля по отношение на генерираните приходи през последната година са:

- Производство на превозни средства;
- Производство на химични вещества;
- Производство на продукти от неметални минерални суровини;
- Производство на машини и оборудване;

В сектора „Производство на превозни средства” най-голямо предприятие е „Мадара” АД. Фирмата произвежда земеделска техника и прикачен инвентар, водещи мостове за товарни автомобили.

Холдинг „Фикосота”, състояща се от няколко различни фирми, произвежда продукти в областта на битовата химия, отоплителни и водонагревателни уреди.

„Лавена” АД произвежда и търгува с етерични масла, козметика и течни билкови и сиропни разтвори.

ХЗ „Панайот Волон“ произвежда и търгува с перилни и миещи препарати, шампоани, антифриз и други.

„Хан Омуртаг“ АД, част от КАИ Груп, е производител на фаянсови, теракотни плочи и стенни пана.

„Тони-М“ ООД произвежда дамско облекло, както за вътрешния пазар, така и за износ.

Строителството е един от отраслите, чиято динамика е своеобразен индикатор на общото икономическо развитие на даден регион. То генерира 7% от нетните приходи от продажби в Община Шумен през 2008 г, като се наблюдава и значително увеличение в броя на регистрираните предприятия. В строителния сектор работят и около 10,7% от заетите. През годините значително се увеличават и инвестициите в дълготрайни активи.

Табл. 20. Основни показатели – “Строителство”

Строителство, Община Шумен	Брой предприятия	Нетни приходи, хил. лв	Разходи за ДМА, хил. лв.
2006	190	99 073	5 736
2007	230	132 012	14 389
2008	278	145 114	24 505

Най-големи фирми са „Автомобилисти – Черно море“ АД (строителство, ремонт и поддържане на пътища и пътни съоръжения, градски комуникации и инфраструктура), „Шумен“ АД (комплексно строителство и реконструкция на жилищни, обществени и промишлени сгради), „Водно строителство“ АД (хидротехническо и хидромелиоративно строителство), „Аниак“ ООД (жилищно и административно строителство).

Потенциалът за развитие на сектор строителство може да се търси както в жилищното и административно строителство, така и в инфраструктурните строително-монтажни работи, свързани с финансирането от ЕС.

Третичен сектор – Услуги и туризъм

Търговията е секторът с най-голям брой регистрирани предприятия (2012 бр.) и осигуряваща работа на значителен брой хора в Община Шумен (13,2% от всички заети). В този отрасъл се генерират 36,7% от приходите от продажби и се правят значителни инвестиции, въпреки че те не са сравними по мащаб с тези, направени в промишлеността. Прави впечатление извънредно бързото нарастване на броя на регистрираните предприятия.

Табл. 21. Основни показатели – “Търговия”

Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, Община Шумен	Брой предприятия	Нетни приходи, хил. лв	Разходи за ДМА, хил. лв.
2006	1854	542 333	16 548
2007	1843	636 088	28166
2008	2012	805 155	39 519

В отрасъла „Транспорт, складиране и пощи“ се реализират 3% от нетните приходи от продажби и работят 4% от заетите в общината. В тази група са включени фирми, които се различават твърде много по предмет на дейност. Тук влизат спедицията, товарният транспорт, БРП, ЖП, БТК, мобилните оператори и др. Развитието му е силно зависимо от наличната инфраструктура. За последните години се наблюдава умерен ръст по всички показатели – брой регистрирани фирми, нетни приходи от продажби и инвестиции.

Табл. 22. Основни показатели – “Транспорт, складиране и пощи”

Транспорт, складиране и пощи, Община Шумен	Брой предприятия	Нетни приходи, хил. лв	Разходи за ДМА, хил. лв.
2006	320	50 879	7 845
2007	322	53 357	11 760
2008	338	66 927	16 228

Туризм

Община Шумен и разполага с богат потенциал и недоусвоени ресурси за развитие на туризъм. Основна тежест в този сектор имат антропогенните ресурси – изключително богати и с призната висока културно-историческа стойност. Значителни са и наличните природни дадености.

Благоприятно е и географското положение на общината – в близост са първите столици Плиска и Преслав и северните черноморски курорти.

Основните обекти на културно историческото наследство включват:

Национален историко-археологически резерват „Мадара”, включващ скалния релеф „Мадарски конник”, обявен за паметник със световно значение от ЮНЕСКО.

Историко-археологически резерват „Шуменска крепост”, запазена повече от 3200 години. Крепостта е един от най-добре проучените археологически обекти в страната. Експонирана е като музей на открито.

Други значими обекти включват: Безистена – най-старата сграда в Шумен, Народно читалище „Добри Войников”, Часовниковата кула, Андрейковото училище, Къщите на братя Куцарови, Д. Сребров, Хр. Ганушев и др., Куршун чешма, Възрожденско училище в кв. Дивдядово, Комплекс „Създатели на българската държава”, музеи – исторически, „Панайот Волон”, „Панчо Владигеров”, „Лайош Кошут”, „Добри Войников”, Конезавод „Кабийук”, редица религиозни паметници и обекти – представители на различни религии.

Статистическите данни показват само секторите хотели и ресторанти. Макар че данните за средствата за подслон и използването на легловата база са на ниво област, те дават ясна представа за положението на подотрасъла и за Община Шумен, поради факта, че 85% от нетните приходи в туризма се реализират на територията на общината.

За последните години се наблюдава увеличение на броя на организациите в отрасъла, както и на нетните приходи. Инвестициите са ограничени.

Табл. 23. Основни показатели – “Хотелиерство и ресторантьорство”

Хотелиерство и ресторантьорство, Община Шумен	Брой предприятия	Нетни приходи, хил. лв	Брой заети	Разходи за ДМА, хил. лв.
2006	220	12 355		738
2007	239	16 702	901	3 055
2008	263	17 880	1037	2 399

Въпреки донякъде положителните финансови резултати и благоприятната от гледна точка на природни и исторически дадености обстановка, броят на туристите бележи намаление през последните години. Подобна тенденция се наблюдава и по отношение на посещаемостта на основните туристически обекти. Причините могат да се търсят в недоразвитата инфраструктура и предоставяните услуги за туристите.

Табл. 24. Основни показатели в туризма, Община Шумен

	Средства за подслон, брой	Хотели, брой	Други места за настаняване, брой	Хижи, брой	Легла, брой	Пренощували лица, брой	Реализирани нощувки, брой
2006	17	12	1	4	1117	42 712	56 969
2007	27	17	6	4	1231	40 776	58 726
2008	38	26	6	6	1435	38 597	53 601

Табл. 25. Брой посещения на основни туристически обекти в Община Шумен

Обект	2006	2007	2008
Регионален исторически музей	12216	6436	4259
Национален историко-археологически резерват "Мадара"	28052	34680	36980
Историко-археологически резерват "Шуменска крепост"	9080	10504	10451
Музей "Панайот Волов"	1347	1495	1257
Музей "Добри Войников"	1705	1391	1577
Музей "Лайош Кошут"	2004	1610	2788
Музей "Панчо Владигеров"	1736	1599	1665
Комплекс "Създатели на българската държава"	12271	15770	7198
Тмобул джамия	6412	6795	6380
Общо посещения	74823	80280	72555

На територията на общината са регистрирани 17 обекта /една, две, три и четири звезди/ - средства за подслон и места за настаняване и 4 броя средства за подслон /две и три звезди/ съгласно категоризирането от Държавната агенция по туризъм. Най-големи са Хотелски комплекс „Шумен” с 400 легла и хотел „Мадара” с 200 легла. Използваемостта на легловия капацитет е ниска (около 19%), което е признак за недобро позициониране на туристическия продукт.

Община Шумен има разработена стратегия за развитие на туризма на територията на общината за периода 2009-2013, която очертава основните проблеми и насоките за подобрения в предлаганите услуги за туристите. Работи и туристически културно-информационен център, който поддържа база данни за туристическите обекти и се грижи за тяхното информационно и рекламно осигуряване. На територията на общината работят 10 лицензирани туроператори и 4 туристически агенции.

Основният проблем, свързан с развитието на туристическия сектор в общината е отсъствието на изградени връзки и сътрудничество между съществуващите фирми и институции Това не позволява да се използват пълноценно съществуващите възможности. Необходимо е да се установят активни връзки и с фирми от други общини и региони, както и по-добро сътрудничество с аграрния сектор, хранително-вкусовата индустрия и културните институции в общината.

Необходимо е сдружаване на туристическите фирми, установяване на връзки и сътрудничество с туроператорите, подобряване на материално–техническата база на туризма (техническа, информационна и социална инфраструктура). Необходимо е още подобряване качеството на туристическите услуги, опазването на културно-историческите обекти и сътрудничество с другите общини от зоната при разработване на туристически продукти и маркетингането им на международните туристически пазари.

Първичен сектор – Селско, горско и рибно стопанство.

Община Шумен разполага с добри естествени ресурси за развитие на селското стопанство - наличие на плодородна земеделска земя, което създава възможности за използване на продукцията, произведена в общината като суровина за хранително-вкусовата промишленост.

Селското, горско и рибно стопанство генерира 3,5% от нетните приходи от продажби в Община Шумен за 2008 г., като приходите от продажби бележат ръст през последните години.

Табл. 26. Основни показатели – „Селско, горско и рибно стопанство”

Селско, горско и рибно стопанство, Община Шумен	Брой предприятия	Нетни приходи, хил. лв	Брой заети	Разходи за ДМА, хил. лв.
2006	101	51 752		6 098
2007	104	54 730	1 771	8 908
2008	105	73 455	1 598	15 904

Земеделските земи в общината са 455 629 дка., от които 390 316 дка. са обработваеми. Поливните площи са 159 125 дка. или 40.7% от обработваемата земя. Районът не прави изключение от всички останали региони в България и основните проблеми са разпокъсаността на земята и големия брой собственици. Въпреки това, в тази насока има значителен напредък и значителна част от земята се ползва и обработва под наем или аренда.

В общината съществува сравнително добре развито търсене на селскостопанската продукция. Налице са възможности за нарастване на търсенето, като предпоставка за това е относително добре развитата хранително-вкусова промишленост и наличието на значителни производствени мощности.

Общината е типичен зърнодобивен район. Произвеждат се предимно зърнени култури, като делът им в общата земеделска продукция е около 45% - сходна стойност с тази на Североизточен планов район и доста по-висока от националната (около 30-35% през различните години). За сметка на това, по-

ниси от националните са засетите площи с трайни насаждения и със зеленчукови култури - средните и големите земеделски стопанства обикновено са специализирани в отглеждането на зърнени и технически култури, докато малките стопанства обикновено имат смесен производствен профил. Разширяване на площите с трайни насаждения и зеленчукови култури следва да се разглежда като приоритет. Наличието на съхранена природна среда и екологично чистият район са предпоставка за развитие на екологично чисто земеделие. Изграждането на тържища за плодове и зеленчуци ще повиши конкурентността на продукцията.

Напоителните системи са почти изцяло амортизирани. Поливното земеделие е една от решаващите предпоставки за изграждане на ефективен и конкурентоспособен пазарен сектор. Затова е необходимо да се извърши ремонт и възстановяване на поливните площи и обслужващите ги съоръжения, да се използва целият потенциал за добре устроени поливни площи.

От животновъдството най-силно са застъпени свиневъдството и птицевъдството. Проблемите при развитието на животновъдството са: ниски изкупни цени, високи цени на концентрирани фуражи, липса на осигурени пазари, липса на маркетингова политика, липса на достатъчно средства за насърчаване на производството и защита на интересите на производителите, трудности при взимане на кредити.

На територията на общината се намират научни институти, работещи по проблемите на свиневъдството, коневъдството, биволовъдството и захарното цвекло. Земеделски институт град Шумен е създаден с ПМС 270/15.12.2000 г. и включва Институтите по свиневъдство, биволовъдство, захарно цвекло и експерименталната опитна станция в гр. Лозница. С измененията в закона за Селскостопанска Академия през 2008 година производствената база е отделена като Държавно Предприятие "Експериментална база" към Земеделски институт – Шумен. Научните изследвания имат комплексен характер и обхващат основните структуроопределящи направления в областта на животновъдството и растениевъдството в страната, в условията на конкурентна способност и пазарни взаимоотношения.

В общината съществуват възможности за формиране на мрежи от свързани производства, в които водеща роля може да има хранително-вкусовата промишленост. Формирането на клъстер може да се превърне в генератор на икономически растеж в общината.

Общата площ на горския фонд на общината е 116 919 дка. Почти целият горски фонд се обслужва от Държавно лесничейство „Шумен“. В земите от горския фонд няма изразени ерозионни процеси. Ерозията е слаба и се изразява предимно в повърхностно измиване и отнасяне на плодородната почвена покривка. Основните дървесни видове, които дават облика на естествената растителност, са габърът и церът. Културите, използвани най-много за залесяване, са черният бор и акацията. Залесяване се осъществява главно в държавния горски фонд и предимно в ареали на съхнещи насаждения и култури, в пожарища, голи площи и сечища.

Изводи

- Наблюдава се обща положителна динамика в развитието на икономиката на общината – има устойчива тенденция към нарастване на основните показатели – брутен вътрешен продукт и брутна добавена стойност. Въпреки това е налице определено изоставане от общите тенденции, наблюдавани на национално ниво и ниво район за планиране;
- Положителни тенденции се наблюдават и в развитието на предприятията – нараства броя на регистрираните фирми, увеличава се и броя на предприятията, регистриращи положителен финансов резултат. Независимо от това, тази положителна тенденция е изразена по-ясно изразена както на областно ниво, така и на ниво планов район;
- Общината привлича голяма част от общите инвестиции в дълготрайни материални активи и от преките чуждестранни инвестиции в областта;
- Силно развито е промишленото производство, което е структуроопределящо за местната икономика. Два са основните отрасли, оформящи облика на местната индустрия - Металургия и производството на метални изделия (с национално значение) и Хранително-вкусова промишленост. Това води до известен дисбаланс в цялостното развитие на промишлеността. Други значими отрасли са производствата на превозни средства, химически вещества, продукти от неметални суровини, машини и оборудване. Строителството бележи значителен ръст;
- Секторът на услугите и особено търговията придобиват все по-голямо значение за местната икономика. В търговията са регистрирани най-голям брой от общинските предприятия и нараства броя на заетите. Значителен, макар и неизползван напълно е и потенциала на туристическия сектор;
- Селското стопанство се развива по възходяща линия през последните години, въпреки намаляващия брой на заетите, поради увеличаване на производителността;
- Основните проблеми в стопанския сектор са свързани с все още сравнително ниските нива на иновации и собствена развойна дейност; недостига на финансиране за обновяване на съществуващото технологично оборудване, високата енергоемкост и трудоемкост на голяма част от производствата, неизползване на потенциала от създаване на клъстерни структури в подходящите за това отрасли (селско стопанство – хранително вкусова промишленост, транспортно машиностроене);
- Налице е известна териториална разпокъсаност на промишленото производство, поради нефункционалност на двете промишлени зони за част от предприятията – основно малките и средни фирми;
- Туризмът е недооценен и не се развива устойчиво въпреки наличните природни, исторически и архитектурни дадености. Недостатъчни са средствата и за поддръжка на основните обекти.

3. АНАЛИЗ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПО БЮДЖЕТА НА ОБЩИНА ШУМЕН ЗА ПЕРИОДА 2007 - 2009 Г.

Приходите на община Шумен включват:

- Собствени приходи (данъчни и неданъчни);
- Субсидии;
- Трансфери;
- Заеми и операции с финансови активи.

Собствените приходи за периода са както следва:

Табл. 27. Собствени приходи за периода 2007-2009 г.

Вид приходи /година	2007 г.		2008 г.		2009 г.	
	план	отчет	план	отчет	план	отчет
Данъчни приходи	3 580 000	4 514 937	5 800 000	5 817 205	5 332 000	4 928 203
Неданъчни приходи	12 108 696	12 198 676	14 207 353	14 803 344	12 589 203	10 947 636
Всичко собствени приходи /в лева/	15 688 696	16 713 613	20 007 353	20 620 549	17 921 203	15 875 839

През 2007 и 2008 г. се наблюдава преизпълнение на плана както от данъчни, така и от неданъчни приходи. 2009 г. бе особено трудна като цяло за бюджетния сектор. Община Шумен използва различни механизми за събиране на приходите, за да запази ниво на изпълнение, което би и позволило да изпълнява своите дейности като местен орган да посреща своите финансови нужди и да продължи да бъде коректна към доставчиците си. Не може да се говори, че има драстичен спад при собствените приходи, тъй като голяма част от отчетените през 2008 г. имат случаен или епизодичен характер и може да се очаква същите да се покажат и в следващи отчетни периоди. Неизпълнението през 2009 г. в частта на неданъчните приходи се дължи основно на такси и други приходи, които отпаднаха като местен приходи със закон. Такива са годишните такси за лиценз и кариерна такса.

Община Шумен получава следните субсидии за делегирани от държавата дейности по стандарт, субсидия за покриване на местни дейности (изравнителна субсидия), субсидии за компенсиране безплатни и по намалени цени за пътуване на пенсионери и ветерани, транспорт на ученици, лекарства за ветерани и участници във войните, изплащане на присъдени издръжки, субсидия за капиталови разходи.

Табл. 28. Субсидии за периода 2007-2009 г.

Вид приходи / година	2007	2008	2009
	отчет	отчет	отчет
Субсидии /в лева/	28 297 406	34 527 104	36 930 744

През последните три години се наблюдава ръст при средствата, постъпващи като взаимоотношения с Централния бюджет.

Община Шумен получава и предоставя трансфери от/за различни министерства и ведомства и други бюджетни организации за съвместни дейности, проекти и други.

Табл. 29. Трансфери за периода 2007-2009 г.

Вид приходи /година	2007	2008	2009
	отчет	отчет	отчет
Получени трансфери	1 905 031	2 044 440	1 895 351
Предоставени трансфери	-340 898	-227 788	-388 799
Трансфери:	1 564 133	1 816 652	1 506 552

Обемът на трансферите трудно може да се предвиди, той се определя от различните съвместни дейности и споделена отговорност между общината и други бюджетни организации.

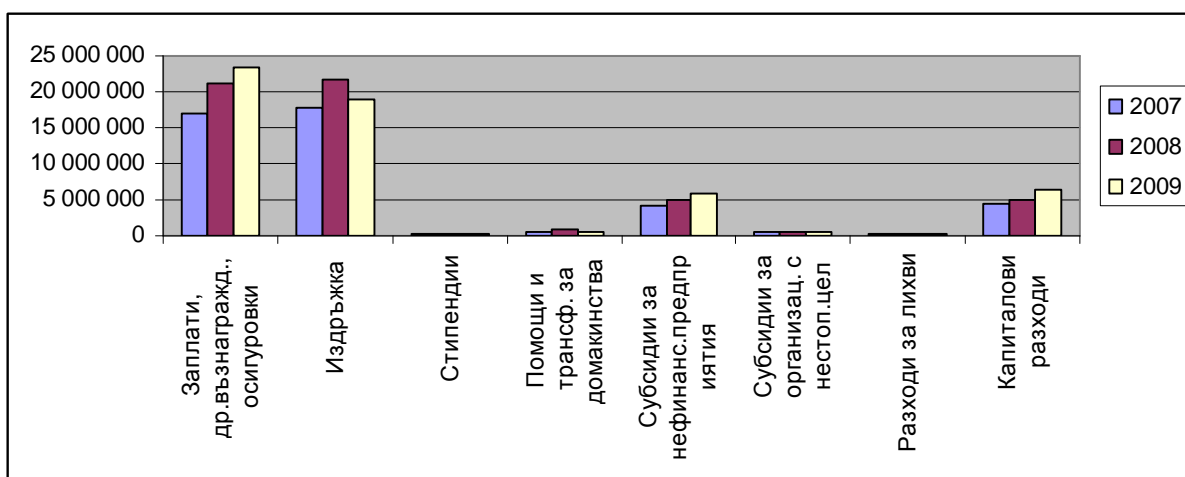
Като временни заеми и операции с финансови активи през периода 2007 – 2009 г. се е отчитало погашение на емитирани общински ценни книжа (общински облигации). Емитирането на облигациите е извършено чрез договор от 2005 г. През 2005 г., 2006 г. и 2007 г. са плащани само лихви. Погашението на главницата е извършено на три крупни плащания, съответно през 2008 г., 2009 г. и 2010 г. Последното погашение по главницата и лихвите е направено на 16.02.2010 г. и към момента общината е погасила цялото си задължения по емитираните общински облигации.

Отчетът на приходите на Община Шумен като цяло през последните три години показва добър ръст. Отчетените приходи през 2007 г. са 45 121 263 лв. Същите през 2008 г. са 54 449 762 лв., а през 2009 г. 56 201 988 лв. Увеличаването на приходната част дава по-големи възможности на общината при осъществяване на дейностите и ангажиментите ѝ като местен орган на управление, предполага една по-сигурна и осигурена инвестиционна политика.

Община Шумен отчита своите разходи по параграфи и функции от Единната бюджетна класификация. Изпълнението по параграфи за предходните три години има следния вид:

Табл. 30. Разходи по параграфи за периода 2007-2009 г.

Вид разход	Параграф	2007	2008	2009
Заплати, др. възнагражд., осигуровки	01, 02, 05	17 081 285	21 115 591	23 316 702
Издръжка	10-00	17 676 005	21 689 478	18 760 919
Стипендии	40-00	174 555	202 929	182 877
Помощи и трансф. за домакинства	42-00	642 875	703 465	655 384
Субсидии за нефинанс. предприятия	43-00	4 203 787	4 888 806	5 965 877
Субсидии за организац. с нестоп.цел	45-00	600 355	663 802	688 866
Разходи за лихви	21-00	348 000	298 833	175 185
Капиталови разходи	51 - 55	4 394 401	4 886 858	6 456 178
Общо разход		45 121 263	54 449 762	56 201 988

Анализът на разхода по функции показва разпределението на средствата в различните дейности на общината.

Табл. 31. Разходи по функции за периода 2007-2009 г.

Вид разход	2007	2008	2009
Общи държавни служби	3 883 677	4 127 383	4 312 346
Отбрана и сигурност	267 427	132 968	115 490
Образование	16 425 803	20 400 816	19 898 571
Здравеопазване	6 219 960	7 542 349	8 367 725
Социални дейности	3 289 379	4 168 113	4 342 965
Жил.стр-во, БКС и опазв.на ок.среда	6 661 362	7 420 763	12 229 872
Поч.дело, спорт и култура	3 530 394	4 036 585	3 902 951
Икономически дейности	4 495 261	6 321 952	2 856 883
Други дейности	348 000	298 833	175 185
Общо разход	45 121 263	54 449 762	56 201 988

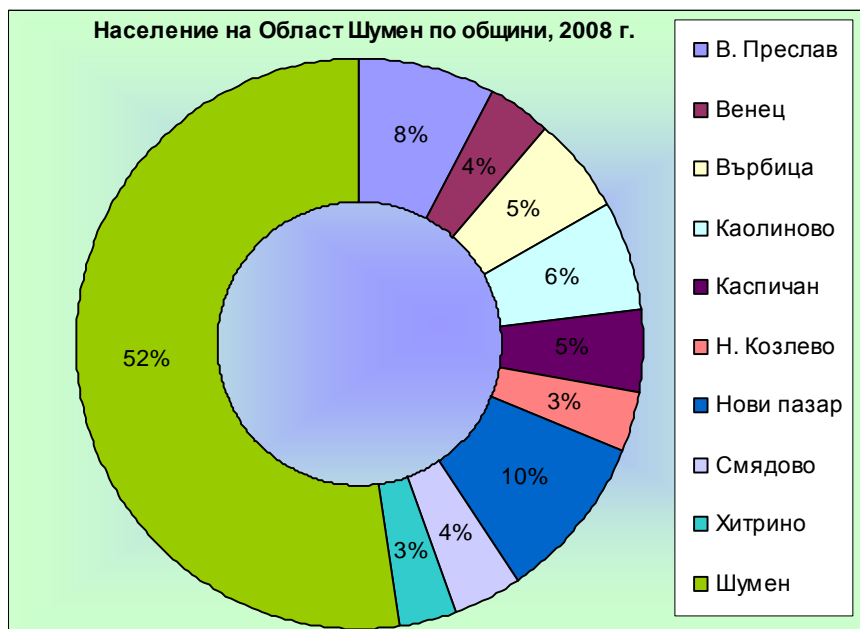
Изводи

- Анализът показва, че с приоритет се ползват разходите за обезпечаване на образованието, здравеопазването и социалните дейности. През последните години се увеличават разходите във функции „Жилищно строителство, БКС и опазване на околната среда” и „Икономически дейности”. Това показва инвестиционната политика на общината и нейното изпълнение.

4. РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

4.1. ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Населението на община Шумен към 2008 г. е малко над 100 хил. жители – 101 978 д., което съставлява 52,35% от населението на област Шумен.

Характерно за динамиката на населението на общината е тенденция на непрекъснато нарастване до средата на 80-те години на 20 в., последвана от постепенно намаление и стабилизация през последните години.

В дългосрочната динамика на

населението на община Шумен и област Шумен няма съществени различия. Тенденциите в демографското развитие на общината са аналогични на тези на областта - нарастване на населението до средата на 80-те години на 20 в. и намаление след този период. В периода 2005-2008 г. в общината и особено в нейния център се наблюдава известна стабилизация на демографските процеси. Докато областното население намалява

намалява със сравнително постоянни темпове, през две от последните четири години жителите на град Шумен бележат ръст, като през 2007 година подобен ръст е отбелязан и в селата на общината. Макар и минимално, населението на гр. Шумен нараства от

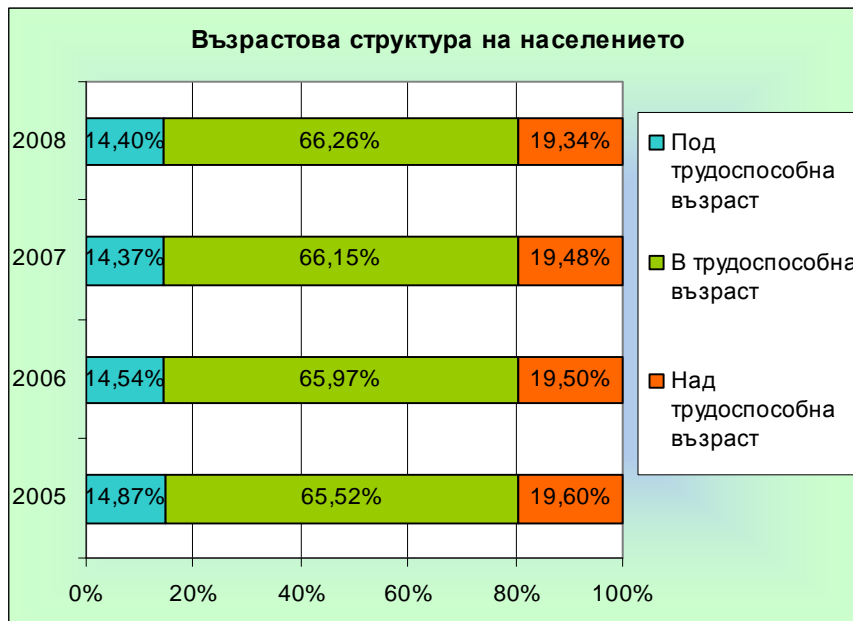
86381 д. през 2005 г. до 86978 д. през 2008 г. Като основен фактор за този ръст

може да бъде посочена миграцията, тъй като естественят прираст продължава да бъде отрицателен във всички населени места.

Отбелязаният периодичен спорадичен ръст на селското население през 2007 година вероятно се дължи на вътрешна за общината миграция на градското население от по-високите възрастови групи. Като цяло, ръст на населението в периода 2005-2008 година бележат селата Васил Друмев, Дибич, Друмево, Коньовец, Лозево, Мараш, Панайот Волово и Черенча.

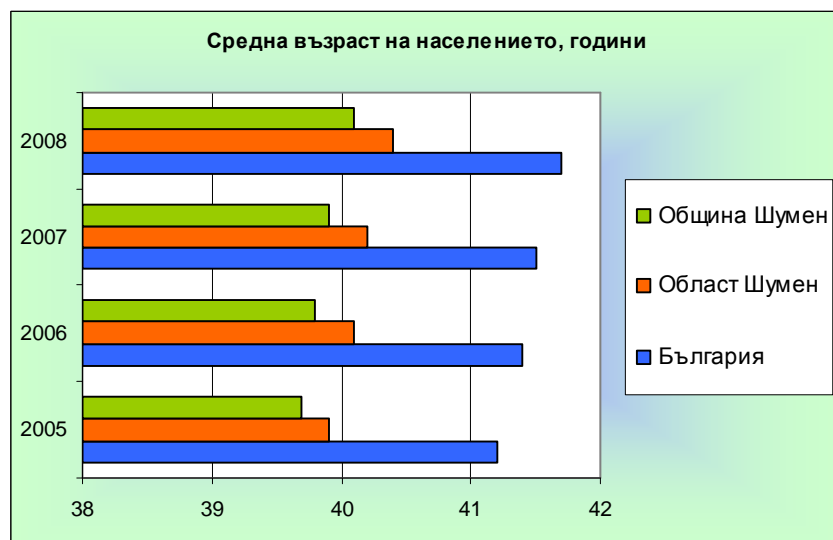
Измененията в броя на населението на общината са свързани с **възрастовата структура**. Разпределението на населението на община Шумен

по възрастови групи е по-благоприятно от средните стойности на показателя за страната. За периода 1999-2003 г. налице е постепенно намаление на броя и дела на младите хора под 15 г., като контингентите от 15 до 64 г. запазват относителния си дял. Броят им също не се изменя съществено. Лицата на 65 и

повече години за периода нарастват като абсолютен брой и относителен дял, което се наблюдава и на областно, регионално и национално ниво. В периода 2005-2008 г. се наблюдава значителна стабилизация и колебливи темпове на нарастване на лицата в под-трудоспособна и в трудоспособна възраст.

Съотношението между трите основни възрастови групи за община Шумен (0-14 г.: 15-64 г.: 65+) за последната година с налични статистически данни е 14,4%: 66,3%: 19,3% (2008 г.). Все още,

делът на младите поколения е значително по-нисък от този на възрастните

хора, а на населението от 15 до 64 г – сравнително стабилен и бележещ постоянен ръст. Подобна положителна тенденция се наблюдава единствено в общината – на областно ниво продължава бавното намаление на лицата в трудоспособна възраст. Трудно е да се прецени доколко наблюдаваните тенденции ще се запазят и в по-дългосрочен план. Като следствие от очакваната увеличена продължителност на живота, каквато е и националната тенденция, постепенно ще се увеличава дялът на населението на възраст над 65 години. В допълнение, като резултат от демографската криза в страната в края на миналия век, по-малък ще бъде дялът на новородените поради сравнително малкия относителен дял на женското население, което ще навлиза в детеродна възраст. Това може да доведе до по-ниска от очакваната раждаемост, което ще се отрази неблагоприятно на възрастовата структура, а в последствие и на икономическите процеси.

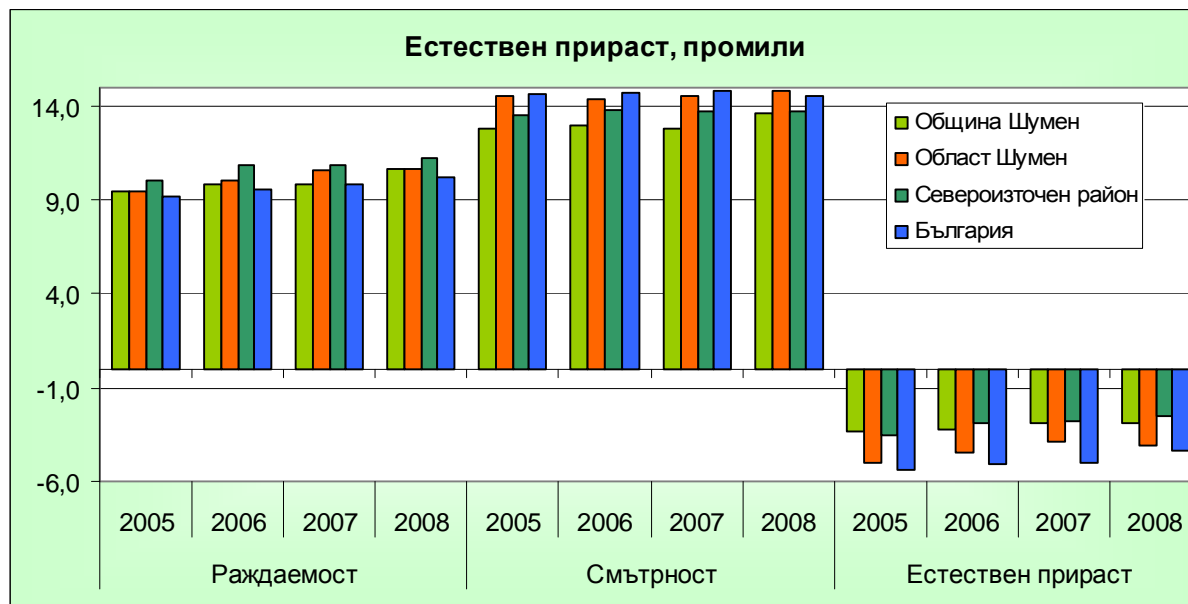
Значителни различия се очертават във възрастовия състав на населението по населени места. Съгласно последните налични данни на ниско ниво от 2006 г., град Шумен е със значително по-благоприятна възрастова структура, с по-висок дял на населението в трудоспособна възраст 15-64 г. (68,3%). Възрастовата структура на селското население следва по-ускорено указаната тенденция към застаряване, който е по-силно изразен при много малките и малките населени места. Дялът на възрастните хора над 65 години в селата е над 33% - почти двойно в сравнение с общинския център. Независимо от тези неблагоприятни факти, средната възраст на населението в Община Шумен е по-ниска от средната за областта и за страната.

В структурата на населението по пол на община Шумен съотношението между мъжете и жените е с превес на жените. През 2008 г. на 100 мъже се падат 109 жени (средно за област Шумен – 106, за страната - 106). Тенденцията е подобна и по отношение на градското население на общината (111 жени на 100 мъже), докато при селското население съотношението е почти изравнено с лек превес на жените (102 жени на 100 мъже).

Естественото движение е един от основните компоненти, оказващи влияние върху динамиката на населението и неговата структура по възраст. За периода 2005-2008 г., броят на родените е в границите 860-1050 деца. Коефициентът на раждаемост (живородени деца на 1000 д. от населението) през 2008 г. е 10,7‰ – равен със средния за областта, но по-висок от средния за страната (10,2‰). По-този показател, общината изостава единствено от стойността за Североизточния район (11,2‰). Раждаемостта е значително по-висока в гр. Шумен (11,0‰ -2008 г.) отколкото в селата (9,1‰ - 2008). Тенденцията е положителна за разглеждания период, но поради увеличаване на общата възраст на населението и по-малкия брой на жените в детеродна възраст, може да не се запази в средносрочен и дългосрочен план.

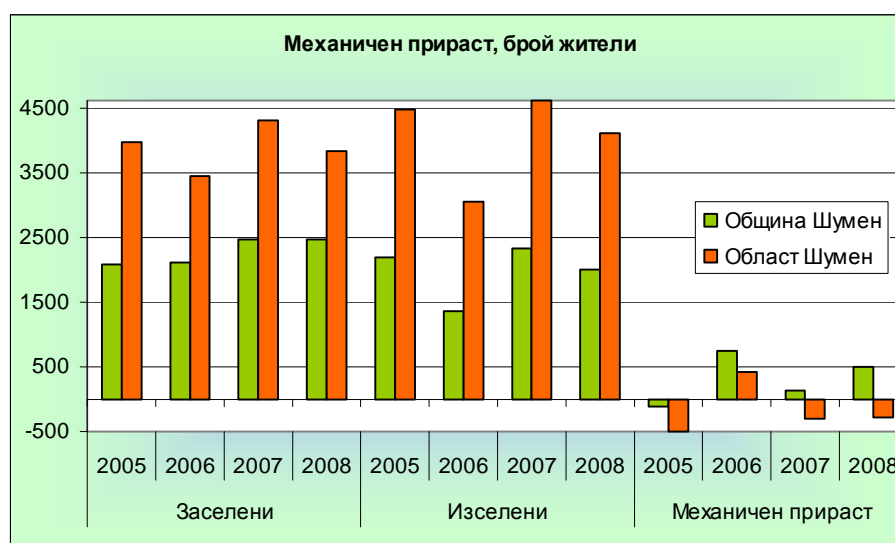
Смъртността е със значително по-високи от раждаемостта стойности - през 2008 г. умрелите лица в общината са 1389 или 13,6 на 1000 д. от населението. През последните 4 години смъртността е в границите 13-13,5‰,

което представлява по-висока стойност от тази в предходни години, но е по-ниска от референтните стойности за областта (14,8‰), района (14,5‰) и страната (13,7‰). Детската смъртност в община Шумен се характеризира с колебливост. През 2007 г. коефициентът на детска смъртност е 3,0‰ (под средния за страната - 14,8‰ и областта – 9,6‰). През 2008 г., този показател чувствително нараства, достигайки стойности от 9,1‰.

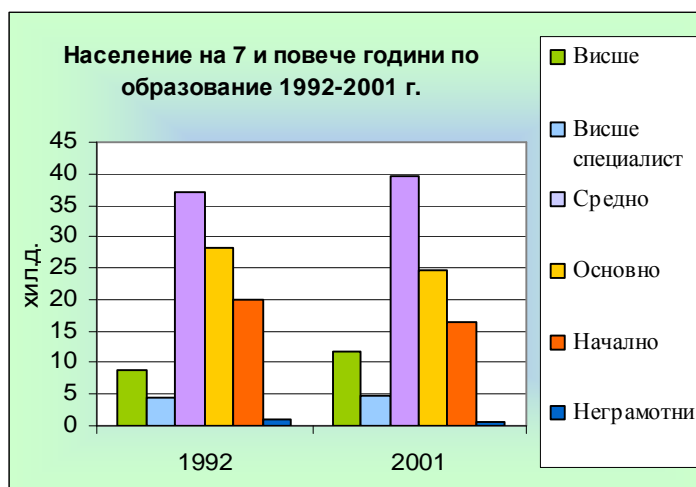

Поради сравнително ниската раждаемост и високата смъртност, естественият прираст на населението на община Шумен е отрицателен, но по-добър от средния за страната. За периода 2004-2008 г., той варира в интервала от -3,3‰ до -2,9‰.

Механичният прираст има по-добри показатели от естествения, като за три от последните четири години той е положителен. По този индикатор, общината показва много по-добри резултати от областта, където изселванията са значително повече от заселванията. Поради общото застаряване на населението и засилената миграция на възрастните хора към селата от общината е трудно да се прецени доколко тези нива показват положително развитие.

Важна характеристика на населението е **образователното равнище**. За съжаление, този показател не се следи текущо от регионалната и националната статистика, като данни са налични единствено за годините на общи преброявания. За периода между последните две преброявания (1992-2001 г.) е налице абсолютно и относително нарастване на лицата с висше, висше специалист (полувисше) и средно образование в общината, което е характерно за областта, района и страната. Наблюдаваната тенденция на нарастване на високообразованите лица се

отнася и за трите съставляващи групата компоненти (висше, висше специалист и средно образование) като тя е по-силно изразена при населението с висше и средно образование. Преобладаващата част от лицата с високо образователно равнище са в центъра на общината – гр. Шумен.

Етническият състав на населението е вторият значим фактор, който се проследява по време на националните преброявания. Според данните от 2001 г., най-многочислена е българската етническа група, като тя обхваща 84 401 души, или 77,9% от цялото население на общината (58,8% за областта и 83,5% за страната). На второ място е турската етническа група – 14 086 души, или 13,5% (30,2% за областта и 9,5% за страната). Трета по численост е ромската (циганската) етническа група – 6 406 души, или 6,1% (8,1% за областта и 4,6% за страната).

Табл. 32. Основни демографски показатели

Община Шумен	2006	2007	2008
Население	101936	101780	101978
Дял на градското население	85,30%	85,22%	85,29%
Население под трудоспособна възраст	14819	14628	14689
Население в трудоспособна възраст	67244	67324	67571
Население над трудоспособна възраст	19873	19828	19718
Раждаемост (на 1000 човека)	9,8	9,8	10,7
Смъртност (на 1000 човека)	13	12,8	13,6
Естествен прираст	-3,2	-2,9	-2,9
Детска смъртност (на 1000 човека)	11,1	3	9,1
Механичен прираст	747	142	493

Изводи:

- Продължава да се задържа тенденцията за отрицателен естествен прираст на територията на общината. Въпреки това, налице са някои положителни тенденции. Населението в гр. Шумен бележи ръст през две от последните четири години;
- Механичният прираст има по-благоприятно движение от естествения. По този индикатор, общината показва много по-добри резултати от областта, където изселванията са значително повече от заселванията.
- Възрастовата структура е благоприятна, със значителен брой лица в трудоспособна възраст. Средната възраст на населението е значително по-ниска от средната за страната.
- Наблюдаваните положителни тенденции могат да не се запазят в дългосрочен план. Като следствие от увеличената продължителност на живот, постепенно ще се увеличава делът на населението на възраст над 65 години.

4.2. ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

Икономическа активност

Икономически активните лица в трудоспособна възраст в община Шумен години са 36 538 души към края на 2008 г. Коефициентът на икономическа активност (съотношението между икономически активните лица и населението над 15 години) е 54,07%. Показателят отбелязва ръст спрямо предходните години, когато е съответно 52,79% (2006) и 53,34% (2007). Икономическата активност в община Шумен е по-висока от средната за страната (53,8% за 2008 г.) и значително по-висока от тази за област Шумен (48,8%).

Заетост

За периода 2006-2008 година се наблюдава значително увеличение на заетите лица в Община Шумен. Те нарастват от 32310 през 2006 г. до 34518 през 2008 г. Основният фактор за тази позитивна тенденция е частната инициатива. През последната година, в частния сектор са заети 73,4% от всички работещи. Наетите в обществения сектор намаляват през разглеждания период, достигайки 9168 д. (26,6%). Тези стойности се различават от средните за областта, където делът на частния сектор е все още под 70% (69,6% през 2008 г.), но се приближават до средните за страната (74%).

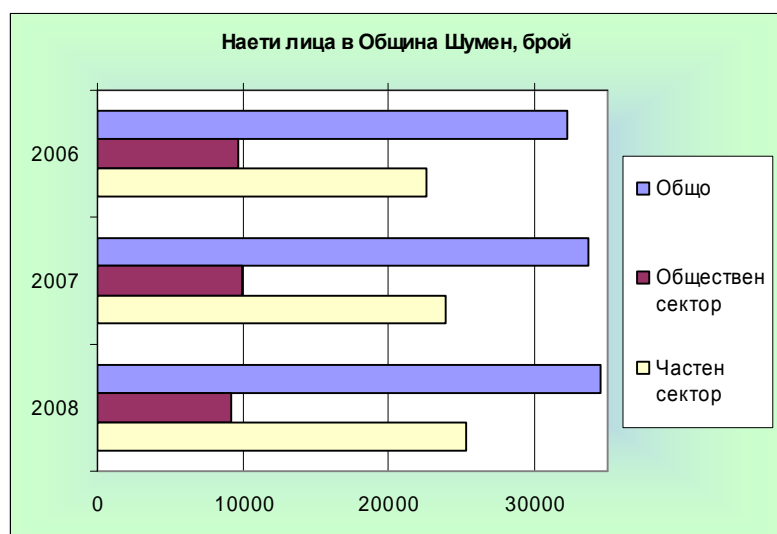

Табл. 33. Наети лица по сектори за периода 2006-2008 г.

Наети лица	2006			2007			2008		
	Общо	Обществен сектор	Частен сектор	Общо	Обществен сектор	Частен сектор	Общо	Обществен сектор	Частен сектор
Област Шумен	41938	17061	32077	50081	16427	33654	49775	15124	34651
Община Шумен	32310	9685	22625	33717	9873	23844	34518	9168	25350

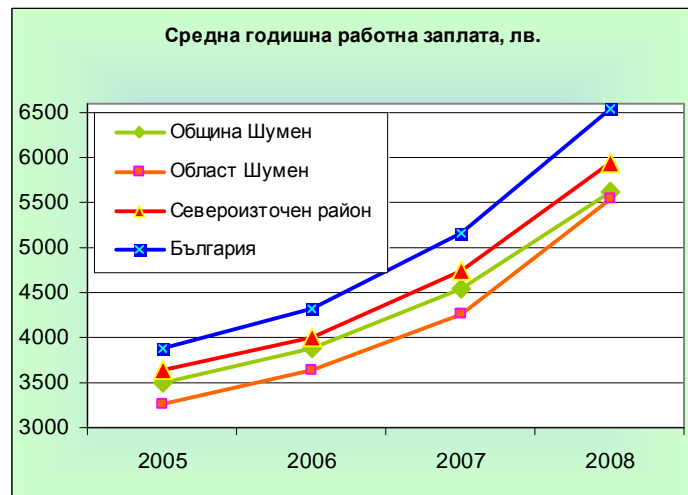
В структурно отношение, най-голям дял от заетите през 2008 г. работят в сферата на услугите (приблизително 52,4%), сред които водещи отрасли са търговията (15,4%), образованието (7,70%) и хуманитарното здравеопазване (7,23%). Във вторичния сектор, обхващащ преработващите промишлени отрасли и строителството, работят около 43% от заетите в общината. Най-голям е дялът на преработващата промишленост, в която са наети най-голям дял от работещите – 28,9%. Строителството заема дял от 10,7%. В първичния сектор (селско, горско и рибно стопанство и добивна промишленост) работят много малка част от заетите в общината – 4,6%.

Табл. 34. Наети лица по икономически отрасли, 2008 г..

Икономически дейности	Наети лица	Относителен дял
Община Шумен	34518	
Селско, горско и рибно стопанство	1598	4,63%
Преработваща промишленост	9979	28,91%
Производство и разпределение на енергия	287	0,83%
Доставяне на води и управление на отпадъци	883	2,56%
Строителство	3682	10,67%
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	5309	15,38%
Транспорт, складиране и пощи	1380	4,00%
Хотелиерство и ресторантьорство	1037	3,00%
Създаване и разпространение на информация	334	0,97%
Финансови и застрахователни дейности	375	1,09%
Операции с недвижими имоти	272	0,79%
Професионални дейности и научни изследвания	700	2,03%
Административни и спомагателни дейности	1051	3,04%
Държавно управление	1761	5,10%
Образование	2658	7,70%
Хуманитарно здравеопазване	2494	7,23%
Култура, спорт и развлечения	407	1,18%
Други дейности	311	0,90%

В сравнение с 2007 г, която се явява начална година за общинския план за развитие, могат да бъдат отчетени следните промени – със значителни темпове продължава да намалява дела на селското, горското и рибното стопанство и добивния сектор; във вторичния сектор се свива дела на преработващата промишленост за сметка на строителството; продължава по-бързото развитие на търговията, която заема второ място по брой на наетите лица. Най-голям дял от заетостта се осигурява от малките и средни фирми в общината.

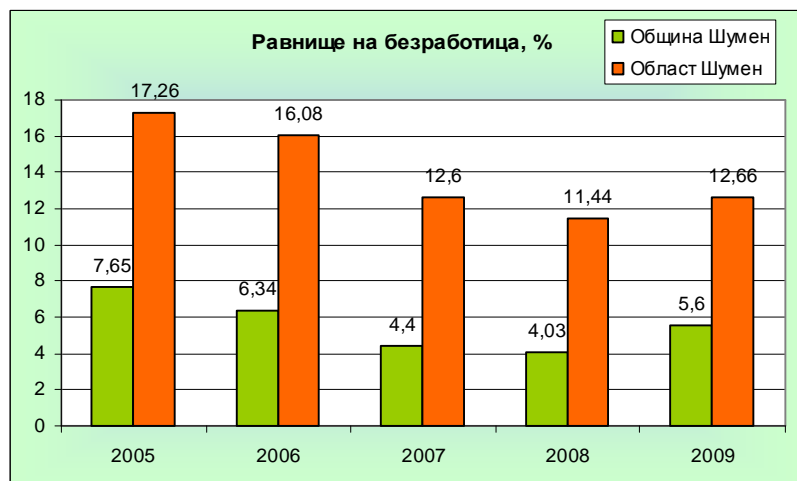
Динамиката на средните работни заплати в общината е положителна и устойчива като тенденция, но изостава от средногодишния темп на нарастване за областта, района и страната, което оказва негативно влияние върху развитието на работната сила.

Безработица

Средно годишното ниво на безработица в община Шумен за 2009 година е 5,60%, като поради общата икономическа стагнация, бележи значителен ръст спрямо предходните две години, достигайки своята връхна точка през декември 2009 г. Увеличението, започнало в средата на 2008 година, е първото за последните 5 години. Въпреки това, тази стойност е повече от два пъти по-ниска от средната за областта (12,66%) и по-добра от тази за североизточния район (10,4%) и страната (6,8%). Много голяма част от останалите общини в областта са с изключително висока безработица, като към края на 2009 година, равнището на безработица достига над 49% в община Никола Козлево. Различията се дължат на концентрацията на

голяма част от фирмите в центъра на областта.

Средногодишният брой на регистрираните безработни за 2009 г. в община Шумен е 2814 души, като се отчита увеличение от 786 души спрямо 2008, когато средният брой на безработните е 2023. От тях, младежите до 29

години са 529 души или 18,8%, което превръща младежката безработица в значителен проблем за общината, тъй като независимо от много по-ниските нива на обща безработица, по този показател тя има сходни стойности с областта за 2009 г. (18,9%). Според данните на Дирекция „Бюро по труда“ Шумен, това се дължи основно на неблагоприятната образователно-квалификационна структура на част от безработните в тази група. Безработицата сред младежите се отразява неблагоприятно върху настоящата и бъдещата им реализация. Други причини за високата безработица сред младежите са: несъответствие между броя на завършилите учебни заведения с определени професии и специалности и реалното търсене на пазара на труда; изискванията на работодателите да наемат на работа работници и специалисти с професионален опит и трудов стаж; липса на квалификация, специалност и професия сред част от безработните младежи.

Делът на продължително безработните лица (с регистрация повече от 1 година) е сравнително висок, като за последната година с налични статистически данни (2007), той достига 42,2% с тенденция към намаление, достигайки 36,8% през 2008 г. за територията, обхваната от Дирекция “Бюро по труда” Шумен. По този критерий, община Шумен е значително по-добре представена от областта (67,3%) и страната (57,8%). Продължителният престой в Бюрото по труда намалява шансовете на безработните за намиране на работа. От професионална гледна точка те са със занижени квалификационни възможности, а в много случаи, наред с необходимата квалификация работодателят поставя изисквания и за наличие на трудов стаж по специалността. Това допълнително удължава престоя на трудовия пазар на безработните, които никога не са работили.

По-голяма част от безработните през 2009 г. са жени (55,6%), но като цяло съотношението мъже/ жени се изравнява през последните години – 63,9% (2008 г.) и 64,2% (2007 г.). За 2009 г. около 16% са безработните лица с висше образование, специалистите без работа са 29,7%, а тези с работническа квалификация – 42,1%. За областта тези показатели са съответно 5,1% / 11,8% / 15,9%.

Средногодишният брой на безработните лица с намалена трудоспособност през 2008 година е 200 души, като се отчита се намаление с 82 лица спрямо средногодишния брой за предходната 2007 година.

Табл. 35. Основни показатели на икономическата активност

Община Шумен	2006	2007	2008
Коефициент на икономическа активност	52,79%	53,34%	54,07%
Заети	32310	33717	34518
Безработни	3186	2196	2023
Равнище на безработица	6,34%	4,4%	4,03%
Безработни до 29 години		518	407
Продължително безработни	1436	927	

Изводи

- Икономическата активност сред трудоспособното население в общината е по-висока от средната за страната и има трайна тенденция към нейното увеличение;
- Налице е значително увеличение на заетостта в общината през последните години. Ръст бележи частната инициатива – в частния сектор са заети много голяма част от работещите за сметка на обществения сектор, където заетостта намалява;
- В структурно отношение, най-голяма част от заетите работят в сферата на услугите, следвана от преработващата промишленост и строителството. Въпреки това, промишлеността и строителството са отраслите, най-силно засегнати от икономическата и финансова криза, като това се отразява неблагоприятно и върху работните места в тях;
- Средната работна заплата в общината нараства, но изостава от средното заплащане в плановия район и в страната;
- Безработицата бележи трайна тенденция към намаляване, но поради кризата в икономиката, през 2008 г. тя се увеличава за първи път през последните пет години;
- Делът на продължително безработните лица и на младежката безработица е сравнително висок. Това се дължи основно на неблагоприятната образователно-квалификационна структура на тази част от безработните лица. Налице е несъответствие между броя на завършилите учебни заведения с определени професии и специалности и реалното търсене на пазара на труда;
- Най-голям дял от безработните са с ниска степен на квалификация и образование, следвани от тези с работническа квалификация. Жените продължават да бъдат мнозинство в групата на безработните;
- Налице е обективна необходимост за възползване от възможностите, предоставени от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2007-2013”, за да се преодолеят структурните недостатъци на безработицата в общината – засилване на икономическата активност, обучения по предприемачество за младежите и продължително безработните, курсове за преквалификация за безработните и заетите лица, модернизиране на образователната система, така че тя в по-голяма степен да отговаря на изискванията на работодателите.

5. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Здравеопазването е един от високо чувствителните на промени обществени сектори, чието развитие изисква целенасочените усилия на държавни, частни, общински и неправителствени структури с оглед на постигането на такова ниво, което да отговаря на международните здравни стандарти и да осигурява равен достъп до здравните услуги на всички групи от населението.

През периода 2005-2007 в община Шумен действа програма за Общинска здравна политика, която води до:

- устойчиво участие на общината и подкрепа на лечебните заведения за закупуване на апаратура и поддържане на сградния фонд чрез ежегодно целево финансиране;
- профилактиката, промоцията на здравето и превенцията на риска като активна общинска политика.

5.1. СТАТИСТИЧЕСКА КАРТИНА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Процесите, касаещи здравеопазването и здравната инфраструктура в Община Шумен не се отличават от присъщите за системата в цялата страна. Общината има ограничени възможности да формира и провежда здравна политика в съответствие с потребностите на своите граждани, предвид малкия обем от възможни финансови източници за реализацията на инвестиционни проекти развиващи здравната инфраструктура. Негативен фактор, отразяващ се върху здравния статус на населението, е сравнително големият брой жители над трудоспособна възраст – 19,4% от населението, водещ до сериозни промени в здравния статус, тъй като възрастните хора са носители на повече от едно хронично заболяване. Това променя и обхвата на здравните потребности на жителите на общината. Сред най честите парични за смърт са заболявания на органите на кръвообръщението, новообразувания и заболявания на дихателната система.

Табл. 36. Основни причини за смъртността в региона

Класове болести	2005 г. отн. дял %	2006 г. отн. дял %	2007 г. отн. дял %
Болести на органите на кръвообращението	64,0	63,4	61.7
Новообразувания	16,1	15,7	16.8
Болести на дихателната система	6,1	5,3	5.6
Травми и отравяния	3,2	2,8	3.1
Общо	100.0	100.0	100.0
В градовете	51,1	50,0	52.7
В селата	48,9	50,0	47.3

Годишен анализ на РЦЗ – Шумен 2008 г.

Поради липса на статистически данни на ниво община, за илюстриране на състоянието на здравеопазването в този план са използвани данните за Област шумен, като не се очакват съществени различия в картината на област

и община предвид факта, че в областният и общински център – гр. Шумен са съсредоточени здравната инфраструктура и комплексът от услуги в сферата на здравеопазването.

Статистическата картина показва редуция в общия брой медицински работници (фелдшери, акушерки, медицински сестри, лаборанти, зъботехници и др.), като такава тенденция се отбелязва не само за областта но и за целия планов район. Населението падащо се на един лекар през 2008 г. е 347 човека и остава относително постоянно през предходните години. През същата година на един лекар по дентална медицина са се падали 1975 човека по данни на НСИ.

Табл. 37. Брой на медицинския персонал по длъжности

	Общо	Фелдшери	Акушерки	Медицински сестри	Лаборанти	Зъботехници	Санитарни инспектори	Други
2008 г.								
Североизточен район	5832	270	497	3821	670	214	147	213
Варна	2752	67	287	1733	394	119	69	83
Добрич	1089	67	73	733	91	37	34	54
Търговище	776	66	52	508	90	23	16	21
Шумен	1215	70	85	847	95	35	28	55
2007 г.								
Североизточен район	5926	293	530	3857	674	229	142	201
Варна	2836	97	313	1759	376	136	66	89
Добрич	1068	65	80	706	90	41	31	55
Търговище	800	41	52	554	105	16	17	15
Шумен	1222	90	85	838	103	36	28	42

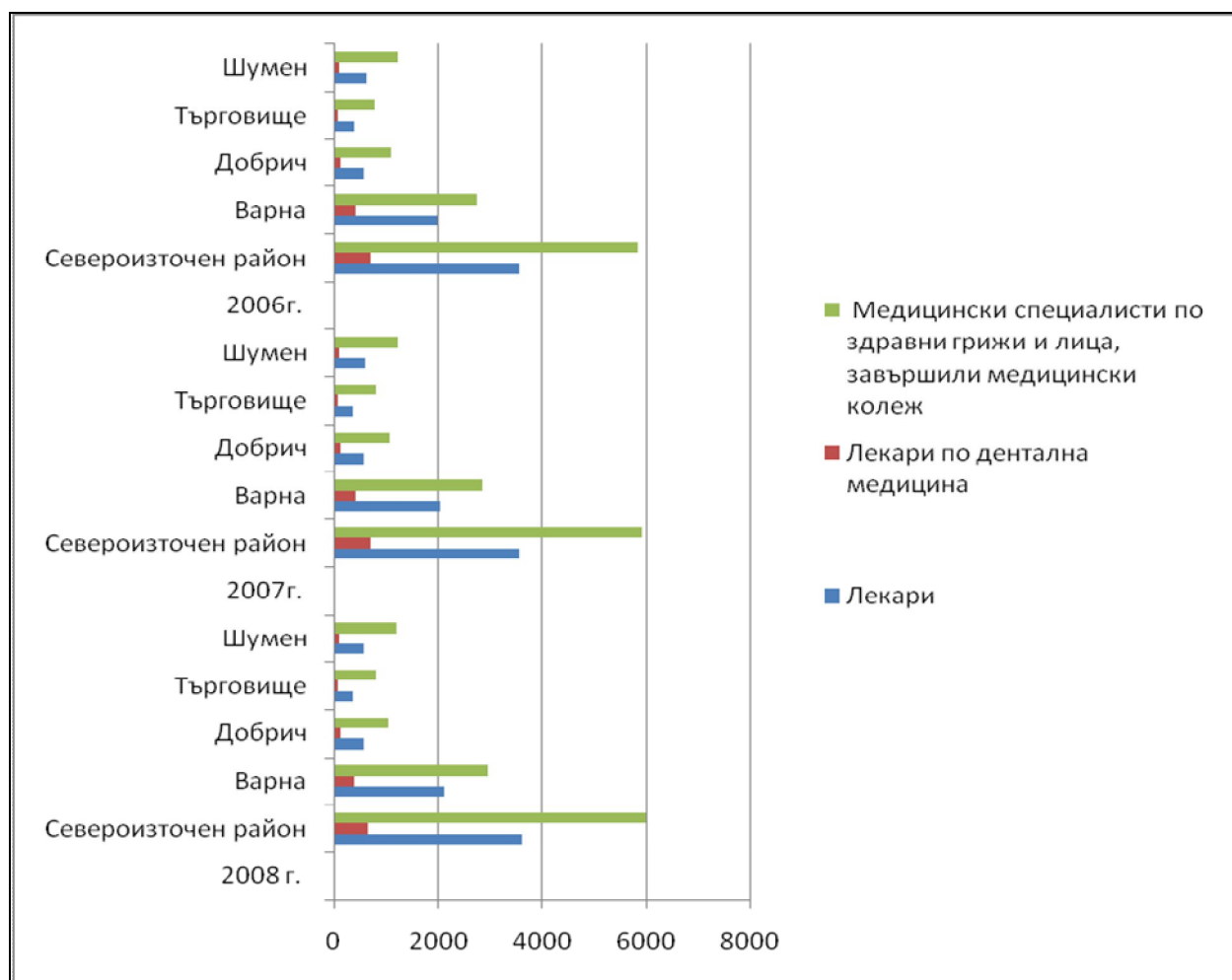
Табл. 38. Население на един лекар / зъболекар

Статистически зони	Население на един											
	лекар						лекар по дентална медицина					
Статистически райони	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Области												
Североизточен район	279	284	280	280	279	275	1552	1534	1472	1 450	1 444	1 514
Варна	231	238	230	230	225	218	1267	1259	1171	1 148	1 143	1 226
Добрич	333	340	345	358	362	364	1709	1668	1699	1 665	1 638	1 693
Търговище	379	381	378	351	363	361	2126	2105	2182	2 131	2 177	2 224
Шумен	319	316	323	323	336	347	2027	1996	1923	1 957	1 966	1 975

Намалява броят на лекарите в областта като от 612 през 2006 г. към 2008 са вече 563. Броят на лекарите по дентална медицина и на медицинските специалисти по здравни грижи и лицата завършили медицински колеж остава относително постоянен през последните 3 години.

Табл. 39. Брой лекари и стоматолози за периода 2006 – 2008 г.

Статистически райони Области	Лекари	Лекари по дентална медицина	Медицински специалисти по здравни грижи, завършили медицински колеж
2008 г.			
Североизточен район	3 606	655	5 989
Варна	2 125	378	2 944
Добрич	554	119	1 039
Търговище	364	59	802
Шумен	563	99	1 204
2007 г.			
Североизточен район	3559	687	5926
Варна	2047	402	2836
Добрич	561	124	1068
Търговище	366	61	800
Шумен	585	100	1222
2006 г.			
Североизточен район	3545	685	5832
Варна	1988	398	2752
Добрич	572	123	1089
Търговище	373	63	776
Шумен	612	101	1215

5.2. ЗДРАВНА ИНФРАСТРУКТУРА

Здравеопазването в общината е осигурено от добре развита мрежа от заведения за болнична и извънболнична помощ. Здравната инфраструктура на общината включва:

Многопрофилна болница за активно лечение – Шумен АД

„МБАЛ- Шумен” АД е акционерно дружество, в което държавата има 51% от капитала на дружеството, а останалите 49% са собственост на общините от Шуменска област. Община Шумен притежава 24,89%. Финансирането на „МБАЛ- Шумен” АД е държавно и чрез РЗОК. Болницата извършва лечение по основните и профилни специалности, за които е получила разрешение и акредитация в: ОАРИЛ – Анестезиология, реанимация и интензивно лечение, Хирургични отделения, Вътрешни отделения, Акушеро-гинекологични отделения, Детско, Неврологично, Очно, Ушно, Ортопедично, Физиотерапевтично, Инфекциозно, Рентгенологично отделения, Хемодиализа, Клинична и Микробиологична лаборатория. В структурата на МБАЛ са и: ТЕЛК – Териториална експертна лекарска комисия както и РЕЛКК – Районна експертна лекарска консултативна комисия (за деца до 18 г.). Към „МБАЛ- Шумен” АД функционира и Медицински център „МБАЛ–Шумен” ЕООД.

Останалата структура на болничната помощ включва **Държавна психиатрична болница /ДПБ/ с. Царев брод и следните диспансери:**

„Междубластен диспансер за онкологични заболявания със стационар” ЕООД - 100% общинска собственост. Извършва активно издирване, диагностика, лечение и периодично наблюдение на болни със злокачествени заболявания и преканцерози. Финансира се от делегиран бюджет, РЗОК, собствени приходи.

„Областен диспансер за пневмо-фтизиатрични заболявания със стационар – Шумен” ООД – с държавно дялово участие 51% и 49% - общинско. Извършва активно издирване, диагностика, лечение и периодично наблюдение на болни с туберкулоза и хронични неспецифични белодробни заболявания. Финансира се от делегиран бюджет, РЗОК, собствени приходи и платени медицински услуги.

„Областен диспансер за кожно-венерически заболявания със стационар – Шумен” ЕООД е 100% общинска собственост. Извършва активно издирване, диагностика, лечение и периодично наблюдение на болни с кожни и венерически заболявания. В заведението е разкрит и сектор "Медицинска диагностична козметика". Финансира се от делегиран бюджет, РЗОК, собствени приходи и платени медицински услуги.

Изложените данни показват диверсифициран профил на здравната система на общината, който се допълва от звената на извънболничната помощ включващи:

„Диагностично-консултативен център I – Шумен” ЕООД който е 100% общинска собственост. ДКЦ–I извършва специализирана извънболнична медицинска помощ – клинични прегледи, консултации и изследвания по

следните специалности: хирургия, ортопедия и травматология, гастроентерология, кардиология, ендокринология, нефрология, алергология, вътрешни болести, детски болести, неврология, очни болести, УНГ болести, акушерство и гинекология, физиотерапия, рентгенология, клинична лаборатория. Разполага с апарат Ядрено-магнитен резонанс Gyroscan INTERA 0,5 T, от PHILIPS Medical Systems, с който се извършват високоспециализирани медицински изследвания – магнитно-резонансна томография в областите неврология, неврохирургия, АГ, УНГ, ортопедия, урология и др. Приемат се пациенти с направления от РЗОК от всички райони. Дейността на ДКЦ 1 се финансиране от РЗОК и собствени приходи.

Дентален център „Дент - Шумен“ ЕООД – също 100% общинска собственост. Заведението извършва извънболнична специализирана стоматологична помощ по: терапевтична стоматология, орална хирургия, протетична стоматология, образна диагностика. Центърът разполага с апарат ПАХС – 150С за панорамни рентгенови снимки за цялата челюст, челюстни стави и синуси и цефалометрия. В центъра е разкрит Общински социален стоматологичен кабинет. Финансирането на центъра е от РЗОК и платени услуги.

Медико-техническа лаборатория I – Шумен ЕООД - 100% общинска собственост. Заведението осъществява специфични технически дейности и производство на специализирани медицински и помощни средства – зъбопротезни конструкции и зъботехнически услуги /изработка и поправка на всички видове зъбни корони, мостове, протези, металокерамика и ортодонтски апарати/

Медицински центрове :

- МЦ „Първа частна АГ-клиника“ ООД
- МЦ „ Веста“ ЕООД
- МЦ „ Елит“ ЕООД
- МЦ „Д-р Николови“ ООД
- МЦ „Клиника Виктория“ ЕООД
- МЦ „Здраве“ ЕООД
- МЦ „Д-р Димитрови“ЕООД
- МЦ „Мултимед“ ООД
- МЦ „Солигена“ ООД
- „АСМП – МЦ д-р Семкова- Шумен“ ООД
- „АСМП – МЦ – Свети Иван Рилски“ ООД

Описаната картина на здравната инфраструктура показва, че общината притежава съществена част от извънболничната помощ и е съсобственик в значителна степен в болничната, което от една страна, предполага потенциал за провеждане на интегрирана общинска здравна политика, но от друга крие

рискове при планирането и реализирането на консолидираните интервенции в развитието на здравната система.

Основните проблем идентифициран за здравната инфраструктура в общината е амортизираното състояние на материално техническата база - състояние на сградния фонд, амортизирана апаратура, липса на възможности за инвестиции в съвременно оборудване и високи оперативни разходи за ремонти. Проблемът е значим и поради необходимостта, лечебните заведения да изпълняват новите изисквания на националните медицински стандарти в различните специалности. Необходимият финансов ресурс надхвърля възможности на лечебните заведения и на общината, което налага прилагането на проектен подход за осигуряването на публични инвестиции както и формулирането ясни постижими за плановия период цели за развитието на сектора, чрез които да се мобилизират наличните ресурси и да се използват в максимална степен възможностите за безвъзмездна финансова помощ. Предвид различните типове собственост в болничната помощ реализацията на подобни инвестиционни инициативи изисква ефективното сътрудничество между всички представители. Добър подход е изработване на секторна инвестиционна програма, която освен типа и обхвата на интервенциите да планира и отговорностите на всички заинтересовани страни.

Участието на община Шумен в "МБАЛ - Шумен" АД формира траен ангажимент и задължения в посока финансирането на строително-ремонтни дейности и диагностично-лечебна апаратура. По отношение на строително-ремонтните дейности за приоритетни се приемат основният ремонт на детско отделение и пребазирането на инфекциозно отделение.

Следва да се отбележи, че структурите на лечебните заведения са изградени и осъществяват дейността си съгласно нормативните изисквания в здравеопазването : Закон за здравето, Закон за лечебните заведения, наредби, правилници, изисквания на НЗОК и Национален рамков договор, така че развитието на здравната инфраструктура трябва да е в съответствие с цитираната действаща нормативна уредба.

5.3. КАДРОВА ОСИГУРЕНОСТ

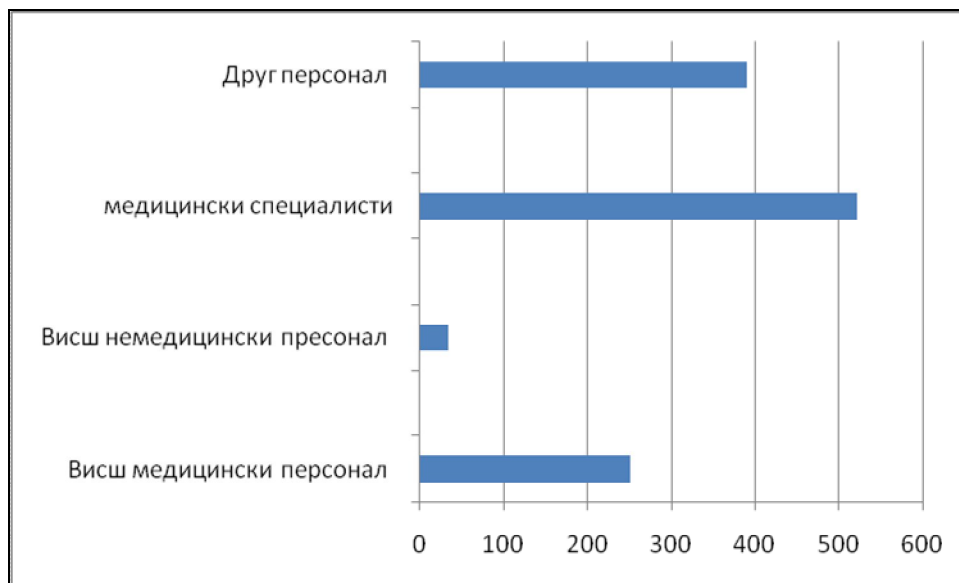
Определените с Областната здравна карта лекарски практики в Община Шумен са заети без изключение.

На територията на Община Шумен има регистрирани 60 практики на общопрактикуващи лекари, от които индивидуални практики - 55 и 5 групови практики. Денталната помощ се осъществява от 5 групови практики и 83 индивидуални. Специализираната медицинска помощ е представена от 124 индивидуални практики и 8 групови практики. Действащите медико-диагностичните лаборатории са 5.

Кадровата осигуреност на действащите лечебни заведения и ДКЦ е представена в таблицата по-долу.

Табл. 40. Кадрова осигуреност на лечебните заведения

Лечебно заведение	Численост Общо	Висш медицински персонал	Висш немедицински персонал	Медицински специалисти	Друг персонал
МБАЛ	809,5	153,75	19,25	351	285,5
МДОЗС	188	37	8	86,5	56,5
ОДПФЗС	71	16	2	34	19
ОДКВЗС	35	9	2	13	11
ДКЦ-1	82	31	1	33,5	16,5
ДЦ	11	4	2	3	2

Общо персоналтът в МБАЛ, МДОЗС, ОДПФЗС, ОДКВЗС, ДКЦ 1 и ДЦ е 1197 от него 21% е висш медицински персонал 2,86% висш немедицински, 43,5% са медицинските специалисти и 32,6% е друг персонал.

В допълнение към здравната инфраструктура в община Шумен има изградени 2 хосписа. В общината също функционират:

- Център за спешна медицинска помощ
- Регионална инспекция по опазване и контрол на общественото здраве – РИОКОЗ
- Дежурна протиепидемиологичен контрол
- Районен център по здравеопазване
- Дом за медико-социални грижи за деца

На територията на общината работи и общински здравен център предоставящ консултации със специалисти (педагог, психолог, лекар), обхващащи различни превантивни програми. Общината работи активно по проекти и програми в областта на здравеопазването, свързани най-вече с профилактиката на заболявания, превенцията на наркомании, ХИВ/СПИН и програми за сексуално и репродуктивно здраве. Дейностите се финансират от Министерство на здравеопазването и международни организации, както и допълващо от общинския бюджет. Елемент на грижата за подрастващите в

общинската здравна инфраструктура са и 7 ясли за отглеждане на деца на възраст от 0-3 години с общ капацитет от 544 места, както и кабинетите, разкрити в училищата и детските градини, в които работят 55 специалисти.

В заключение следва да се отбележи, че здравните потребности на населението се определят като значими за общината и по тази причина приоритетите в сектор здравеопазване са насочени към разрешаване на идентифицираните проблеми и развитие на сектора, гарантиращо провеждането на ефективна здравна политика на общинско ниво.

Изводи:

- Общината има ограничени възможности да формира и провежда здравна политика поради малкия обем от възможни финансови източници за реализацията на инвестиционни проекти развиващи здравната инфраструктура;
- Здравеопазването в общината е осигурено от добре развита мрежа от заведения за болнична и извънболнична помощ;
- Общината притежава съществена част от извънболничната помощ и е съсобственик в значителна степен в болничната;
- Налице е потенциал за провеждане на интегрирана общинска здравна политика, както и рискове при планирането и реализирането на интервенции в развитието на здравната система, ако това не се случва консенсусно;
- Материално техническата база в сектора е амортизирана и има високи оперативни разходи;
- Липсват достатъчно възможности за инвестиции в съвременно оборудване и използването на иновативни подходи, както и ресурси подпомагащи повишаването на квалификацията на медицинските кадри и специализацията им;
- Необходимият финансов ресурс за инвестиционни инициативи в сектора надхвърля възможности на лечебните заведения и на общината, което налага прилагането на проектен подход за осигуряването на публични и/или частни ресурси;
- Предпоставка за устойчивото развитие на сектора е сътрудничеството между всички заинтересовани страни с оглед на преодоляването на слабата координация между отделните звена в сектор здравеопазване.
- Добър подход е изработване на секторна инвестиционна програма, която освен типа и обхвата на интервенциите да планира и отговорностите на всички участници.

6. СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ

Община Шумен има разгърната мрежа от социални услуги, включващи както институционални, така и социални услуги в общността за всички рискови групи от населението.

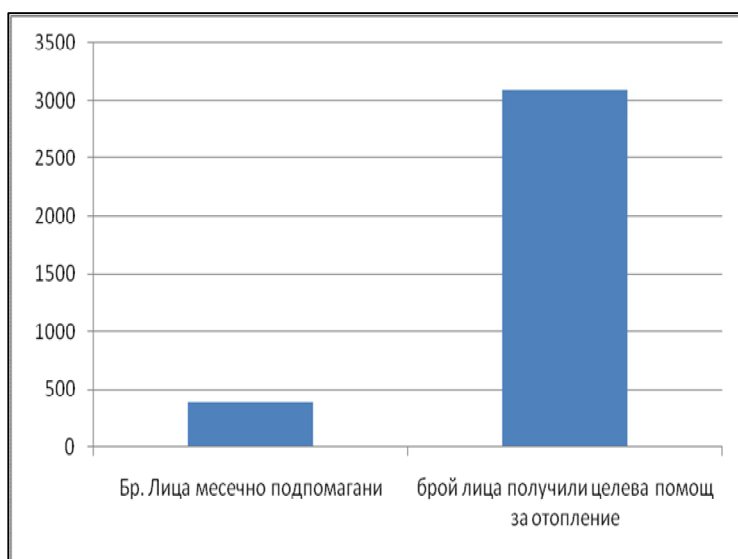
6.1. СТАТИСТИЧЕСКА КАРТИНА НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

Съгласно справка на Агенцията за социално подпомагане, Дирекция социално подпомагане към края на 2009 г. броят на месечно подпомаганите лица на територията на общината е 382 или 0,38% от населението на общината. За същата година получили целева помощ за отопление е 3088 лица или 3,04% от населението на общината.

Табл. 41. Брой на получилите социална помощ за 2009 г.

Бр. лица месечно подпомагани	Брой лица получили целева помощ за отопление
382	3088

Поради липса на статистически данни на ниво община, за илюстриране на състоянието на социалната система и предоставяните услуги в общността в този план са използвани данните за Област Шумен, като не се очакват съществени различия в тенденциите отбелязани в статистическа картина на общината предвид факта, че в областният и общински център – гр. Шумен са съсредоточени действащите социални институции както и голяма част от организациите предоставящи комплексът от социални услуги.

На ниво област се отчита значителен ръст на социалните услуги предоставяни в общността – почти двойно сравнявайки данните за 2007 и 2008 г., като заведенията от 16 стават 20, но капацитетът им от 1487 места става 3475, което говори за бързо развитие на социалната инфраструктура следвайки потребностите на населението. Дρασично е нараснал капацитета на домашния социален патронаж. Същата тенденция се наблюдава и на ниво община където от капацитет 190 места през 2004-2005 за 2009 капацитетът достига 400.

Табл. 42. Социални услуги в Област Шумен, 2007-2008 г.
Данни на НСИ -2008

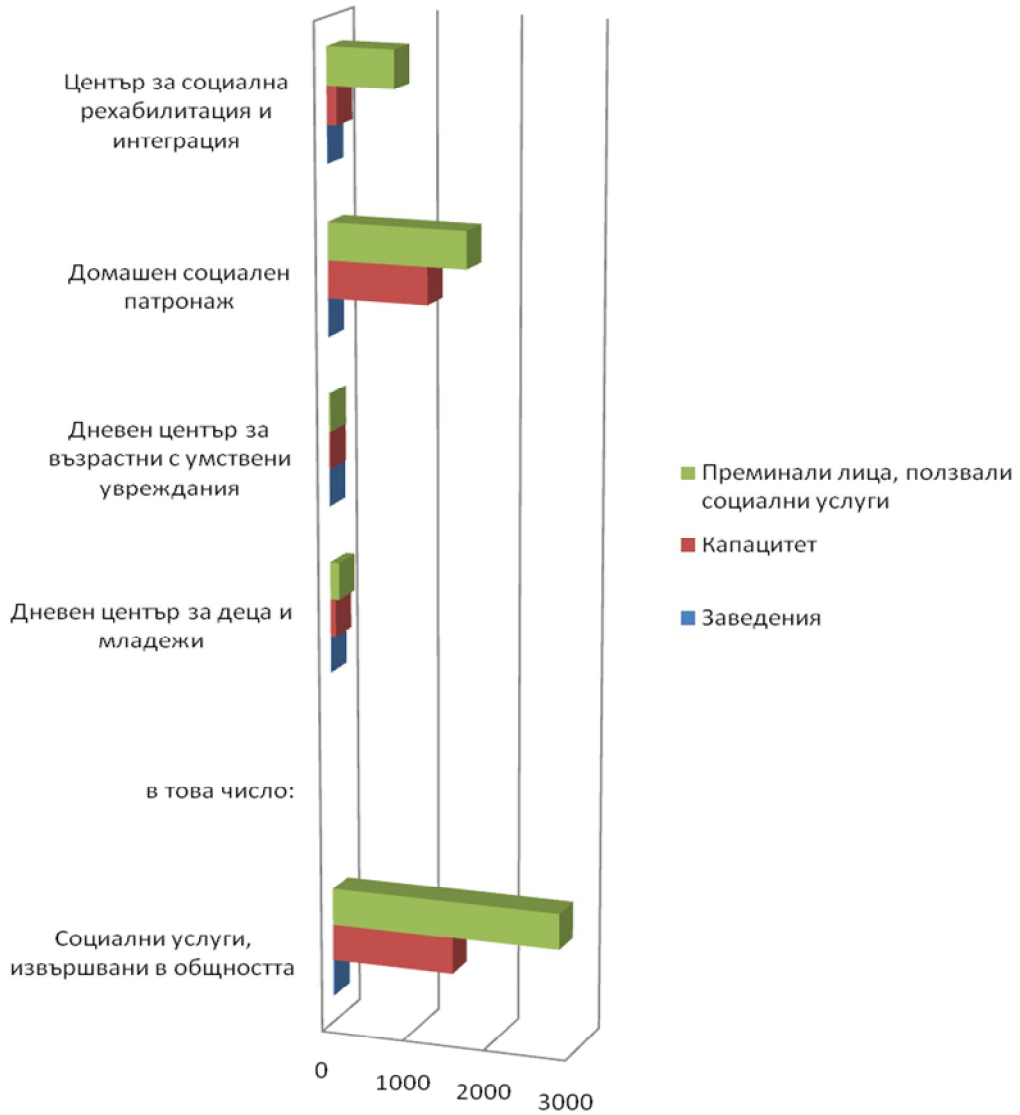
Социални услуги, които се предоставят в общността	Заведения	Капацитет	Преминали лица, ползвали социални услуги
Социални услуги, извършвани в общността	20	3475	2674
в това число:			
Дневен център за деца и младежи	3	76	113
Дневен център за възрастни с умствени увреждания	3	12	77
Дневен център (вкл. дневен център за стари хора)	1	60	51
Домашен социален патронаж	-	2970	1188
Център за социална рехабилитация и интеграция	7	132	645

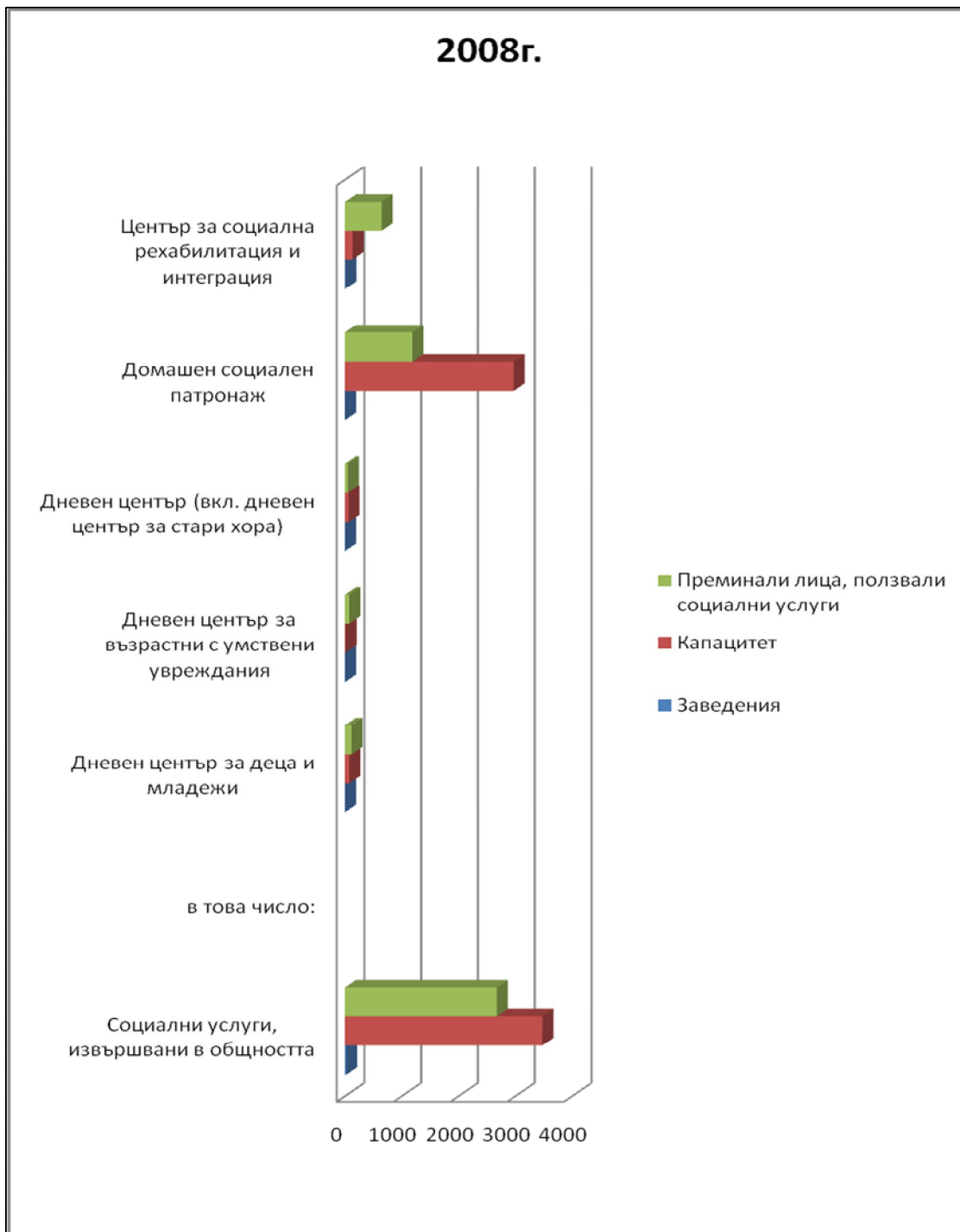
Данни на НСИ -2007

Социални услуги, които се предоставят в общността	Заведения	Капацитет	Преминали лица, ползвали социални услуги
Социални услуги, извършвани в общността	16	1487	2793
в това число:			
Дневен център за деца и младежи	3	64	109
Дневен център за възрастни с умствени увреждания	2	12	17
Домашен социален патронаж	-	1193	1657
Център за социална рехабилитация и интеграция	7	119	803

Съгласно справката предоставена от АСП към края на 2009 г. на територията на общината лицата с увреждания са 6302, което представлява 6,20% от общото население на общината. От тях 221 лица са деца или 3,51% от общия брой на лицата с увреждания. Високият процент на лицата с увреждания съотнесен към общото население на общината обуславя бързия темп на развитие на услуги предоставяни в общността, като тази тенденция следва да се запази и в бъдещ период с оглед на доразвиването на мрежата от социални услуги, така че те напълно да отговарят на потребностите на общността както като капацитет така и като видове.

2007г.

Социалната инфраструктура в община Шумен обхваща следните институции разделени по целеви групи и видове услуги:

6.2. УСЛУГИ ЗА ВЪЗРАСТНИ ХОРА

Дом за стари хора с отделение за лежачо болни (хора с увреждания) с капацитет 130 места. Домът е форма на институционална услуга и предлага непрекъснати целодневни грижи, медицинско, административно, правно и социално обслужване на домуващите. От гледна точка на финансиране то е делегирана държавна дейност, а институцията се управлява от Община Шумен.

Проблем за развитието на тази услуга е остарялата сграда и необходимостта от пребазиране тъй като функционалните и характеристики са неподходящи за този тип специализирана институция.

Дом за възрастни с умствена изостаналост в с. Лозево с капацитет от 90 места. Домът е форма на институционална услуга и предлага целодневни грижи, медицинско обслужване, социално-правни консултации, трудотерапия и културтерапия. Отчита се необходимост от извършване на основен ремонт на сградата включително и прилагане на мерки за енергийна ефективност както и от преоборудване на спалните помещения. Домът се финансира като делегирана държавна дейност и се управлява от Община Шумен.

Домашен социален патронаж с капацитет 400 места. Услугата е в общността и се изразява в предоставяне на храна, поддържане на личната и жилищна хигиена, битови, административни и социално-консултативни услуги.

Бюро за социални услуги – разкрито в началото на 2005 г. към ДСП, което осигурява допълнителни възможности за предоставяне на социални услуги в общността под формата на “домашни грижи”.

6.3. УСЛУГИ ЗА ДЕЦА И МЛАДЕЖИ

Дом за деца с умствена изостаналост с. Друмево с капацитет 50 места. Социалният дом разполага с нова база, проектирана и обзаведена за целите на заведението. През 2004 г. е разширен достъпът до предоставяните услуги като е завишена възрастовата граница - за деца до 18-годишна възраст. Предлага целодневни грижи, медицинско обслужване, рехабилитация и специализирано обучение като институционални услуги. Сградата на дома е строена през 2000 г. и по настоящем се нуждае от прилагането на мерки за енергийна ефективност, както и от осигуряването на достъпна сред чрез проектиране и изграждане на рампи и асансьор. Дейността на дома е делегирана държавна дейност. Домът се управлява от община Шумен.

Дом за деца лишени от родителски грижи „Детелина” с капацитет от 75 места.

6.4. ДНЕВНИ ЦЕНТРОВЕ

Дневен център за възрастни с увреждания с капацитет от 12 места. В него работят логопед, социален педагог, арт-терапевт. Материалната база на дневния център е в добро състояние. Работата на центъра се финансира като делегирана държавна дейност, а институцията се управлява от община Шумен.

Дневен център за деца с увреждания с капацитет 36 места: предлага дневни грижи, рехабилитации, обучение, консултации за деца със специални нужди и техните семейства. Работата на центъра се финансира като делегирана държавна дейност, а институцията се управлява от община Шумен.

Дневен център за работа с деца на улицата – с капацитет 15 места. Дейността на центъра е делегирана държавна дейност. Центърът се управлява от външен доставчик на социална услуга – Институт по социални дейности и

практики след провеждането на конкурс по ред на чл. 37 от ППЗСП. Сградата в която се помещава центъра, както и обзавеждането и оборудването му са в много добро състояние.

6.5. ЦЕНТРОВЕ ЗА СОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ

Център за социална рехабилитация и интеграция за лица с физически увреждания с капацитет от 25 места, управляван от доставчик на социална услуга – Съюз на инвалидите в България след проведен конкурс по реда чл. 37 от ППЗСП. Центърът разполага със социален работник и рехабилитатор. Сградата и оборудването са в добро състояние.

Център за социална рехабилитация и интеграция за лица със зрителни увреждания - увреждания с капацитет от 25 места, управляван от доставчик на социална услуга – Съюз на слепите в България след проведен конкурс по реда чл. 37 от ППЗСП. Центърът разполага със социален работник и рехабилитатор.

Център за социална рехабилитация и интеграция за лица с увреждания с капацитет от 30 места. В центъра работят рехабилитатор, социален работник, трудотерапевт и психолог. Структурата се финансира като делегирана държавна дейност и се управлява от община Шумен.

Център за обществена подкрепа с капацитет 64 места и персонал от 24 души, управляван от външен доставчик на социална услуга – Институт по социални дейности и практики след провеждането на конкурс по ред на чл. 37 от ППЗСП. Материално техническата база на центъра е в много добро състояние.

6.6. ЗАЩИТЕНИ И НАБЛЮДАВАНИ ЖИЛИЩА

Наблюдавано жилище за младежи напускащи ДДЛРГ - с капацитет от 6 места. Дейността на жилището се осъществява от управител и двама социални работници и е делегирана държавна дейност. Жилището се управлява от Община Шумен. Материалната база е в добро състояние.

Защитено жилище с капацитет от 8 места, управлявано от Община Шумен.

Звено „Майка и бебе“ с капацитет от 8 места управлявано от външен доставчик на социална услуга – Институт по социални дейности и практики след провеждането на конкурс по ред на чл. 37 от ППЗСП. Материално техническата база на центъра е в много добро състояние.

6.7. КЛУБОВЕ И ДР.

Клубове на пенсионери. Общината осигурява издръжката на 31 клуба на пенсионерите. Клубовете са форма на социална услуга предоставяна в общността.

Клубове на инвалиди. В гр. Шумен функционират 1 клуб на инвалидите и 1 клуб на ветерани от войните и военноинвалидите с финансовата подкрепа за издръжката им от общинския бюджет.

Гише за консултации и социални услуги за хора с увреждания, разкрито в Центъра за информация и услуги на общината.

Обществена трапезария с капацитет за 50 човека, управлявана и финансирана от Община Шумен.

6.8. УСЛУГИ ЗА СОЦИАЛНО СЛАБИ И БЕЗРАБОТНИ

Жилищно настаняване. В общински жилища са настанени над 600 семейства с установени жилищни нужди. Приоритет в общинската жилищна политика е настаняването на сираци, многодетни семейства, самотни родители и семейства на инвалиди.

Проекти за безработни. В рамките на Националната програма “От социални помощи към осигуряване на заетост” Община Шумен ежегодно разработва и реализира проекти за наемане на безработни лица, за осъществяване на обществено полезна и социална дейност, вкл. и за обгрижване на самотни възрастни хора и хора с увреждания по домовете им – социална услуга “*Домашен помощник*”. Реализират се и проекти за наемане на млади новозавършили специалисти с висше образование в рамките на програмите за кариерно развитие.

Предпочитана и утвърдена форма на социална услуга в общността е Домашният социален патронаж, което определя и разширяване на дейността му. За постигането на максимален ефект от работата на структурата е необходимо обновяването на остарелите превозни средства, с които се доставя храната по домовете на хората. Тенденциите на създаването на нови алтернативни услуги – дневни центрове, насочване на социалните услуги към най-уязвимите групи – възрастни и самотни хора, хора с увреждания, деца в риск, представители на етническите общности и преход към деинституционализация отговаря на потребностите на местната общност като видове услуги но подлежат на развитие като обхват, качество и капацитет. Привличането на организациите с нестопанска цел като доставчици на социални услуги създава допълнителна възможност за разгръщане на мрежата от социални услуги и повишаване на ефективността и качеството им, както и е предпоставка за стимулиране на местните партньорства за решаването на значими социални проблеми.

В заключение необходимо е усъвършенстване и развитие на системата за социалното подпомагане и предоставяне на социални услуги в общността както и стимулиране на процесите на деинституционализация на територията на Община Шумен. Интервенциите в социалния сектор следва също да целят разширяване на обхвата и подобряване качеството на предлаганите социални

услуги поради разширяване на обхвата на лицата, нуждаещи се от социални услуги

Изводи:

- Необходимост от разширяване на обема и капацитета на предлаганите социални услуги както и от изграждане на силни партньорски мрежи между общинската администрация като управляваща действащите социални институции и потенциални доставчици на социални услуги – НПО, което ще повиши качеството на предлаганите услуги и ще създаде възможности за разширяване на капацитета;
- Липса на достатъчно мерки, гарантиращи превенцията на изоставянето чрез предоставяне на социални услуги в семейна среда;
- Остаряла материална база, нужда от ремонт и преоборудване, прилагане на мерки за енергийна ефективност и осигуряване на достъпна среда; липса на подходящ сграден фонд, отговарящ на изисквания за предоставяне на социални услуги;
- Увеличаване броя на лицата, нуждаещи се от социална защита.
- Липса на центрове за психологическа подкрепа и защитено жилище за потърпевши от домашно насилие
- Ограничен брой кампании за обществена подкрепа и социална интеграция.

7. ОБРАЗОВАНИЕ

7.1. УЧИЛИЩНА И ПРЕДУЧИЛИЩНА МРЕЖА

Училищната мрежа на Община Шумен включва 26 училища като от тях 19 са общински. Въпреки, че през периода 2006-2010 г. са закрити 5 учебни заведения, от които 4 в селата на общината и 1 в общинския център, може да се каже, че развитието на образователната мрежа следва демографските процеси в общината и отговаря на социално-икономическите потребности на населението.

Училища в селата на Община Шумен

При сравнение на средногодишните показатели на закритите учебни заведения в населените места и на действащите се вижда, че мярката е с оглед постигане на оптимално и целесъобразно развитие на училищната мрежа.

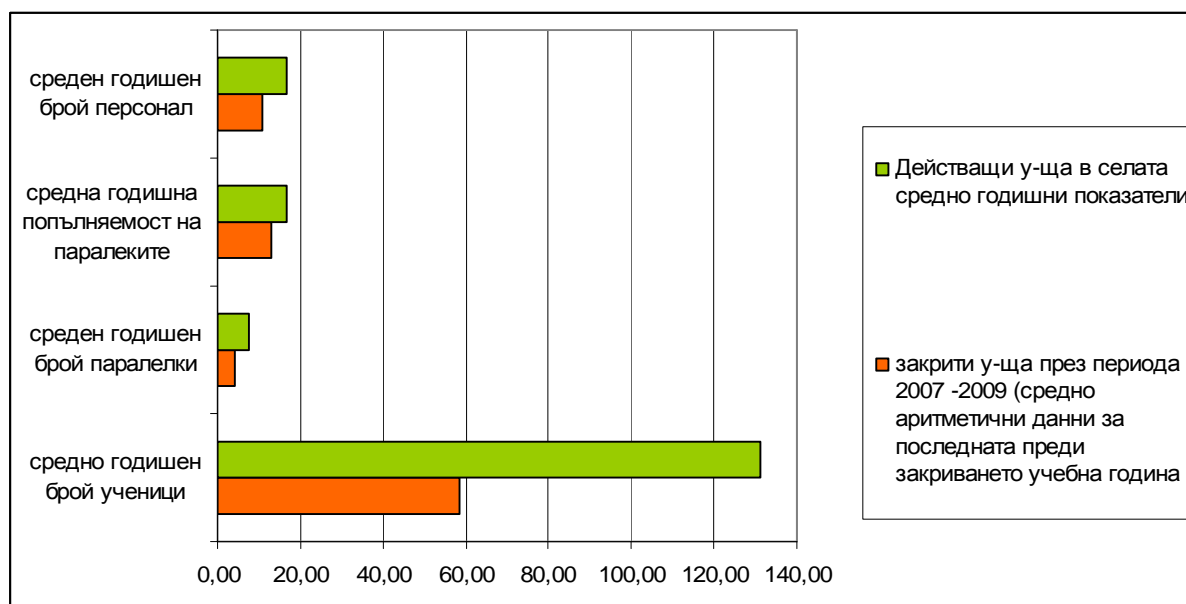

Табл. 43. Основни показатели на училищата в Община Шумен

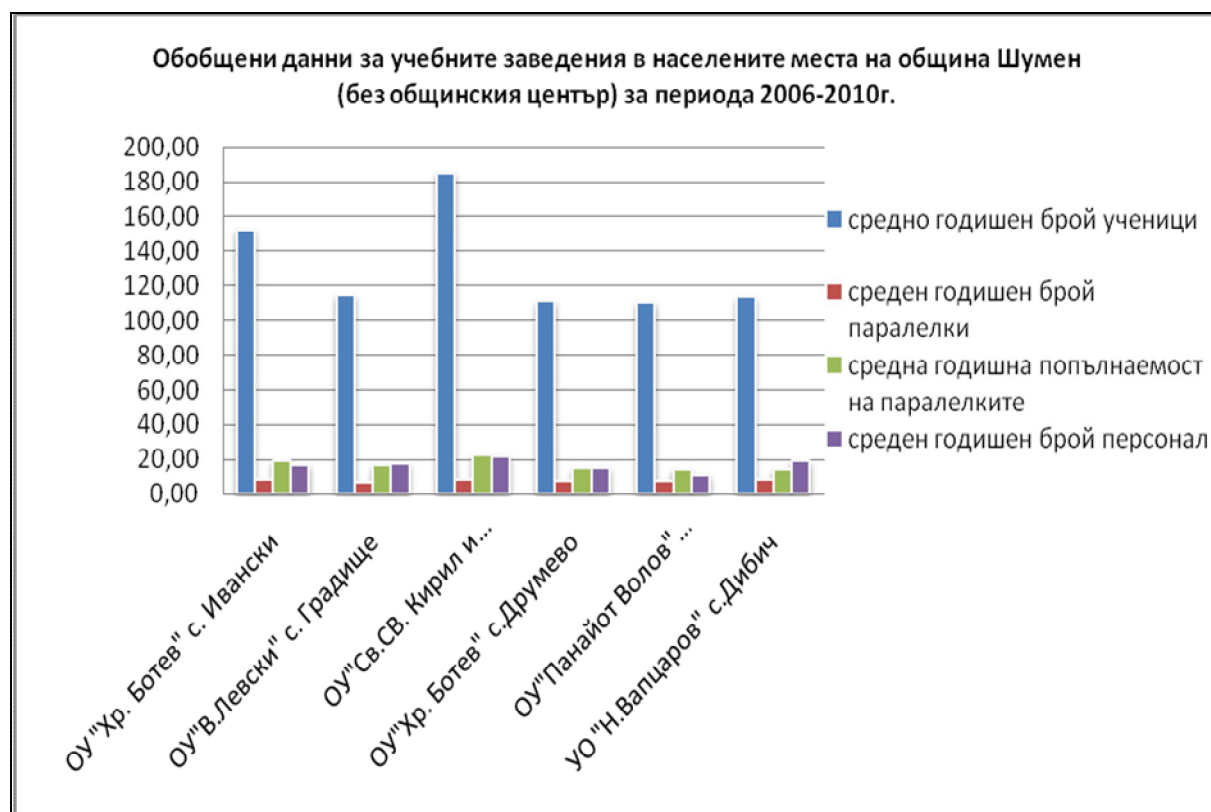
Сравнителна таблица на средногодишните показатели на закритите и действащите училища в селата на Община Шумен	Средно годишен брой ученици	Среден годишен брой паралелки	Средна годишна попълняемост на паралелките	Среден годишен брой персонал
закрити у-ща през периода 2007 - 2009 (средно аритметични данни за последната преди закриването учебна година)	58,67	4,33	12,95	10,83
Действащи у-ща в селата средно годишни показатели	131,20	7,71	16,87	16,85

Диференцираното разглеждане на показателите на учебните заведения в населените места от общината, изключвайки общинския център - гр. Шумен, дава възможност за съпоставяне на данните от периферията и центъра и изводи относно развитието на образователната мрежа.

В таблицата по-долу са представени средногодишните обобщени показатели на учебните заведения в селата на община Шумен за периода 2006-2010 г.

Табл. 44. Основни показатели на училищата в селата на Община Шумен

Име на учебно заведение	Средно годишен брой ученици	Среден годишен брой паралелки	Средна годишна попълняемост на паралелките	Среден годишен брой персонал
ОУ "Хр. Ботев" с. Ивански	152,50	8,00	19,00	16,50
ОУ "В. Левски" с. Градище	114,50	7,00	16,30	17,25
ОУ "Св. Св. Кирил и Методий" с. Царев брод	185,20	8,25	22,35	22,00
ОУ "Хр. Ботев" с. Друмево	111,00	7,25	15,09	15,33
ОУ "Панайот Волов" с. Мадара	110,50	7,75	14,31	11,00
ОУ "Н. Вапцаров" с. Дибич	113,50	8,00	14,15	19,00

Не се наблюдават драстични разлики между изследваните учебни заведения. При някои от тях в данните по учебни години от изследвания период се появяват повишения или намаления на броя ученици и персонал, които не променят общата картина.

Училища в общинския център – гр. Шумен

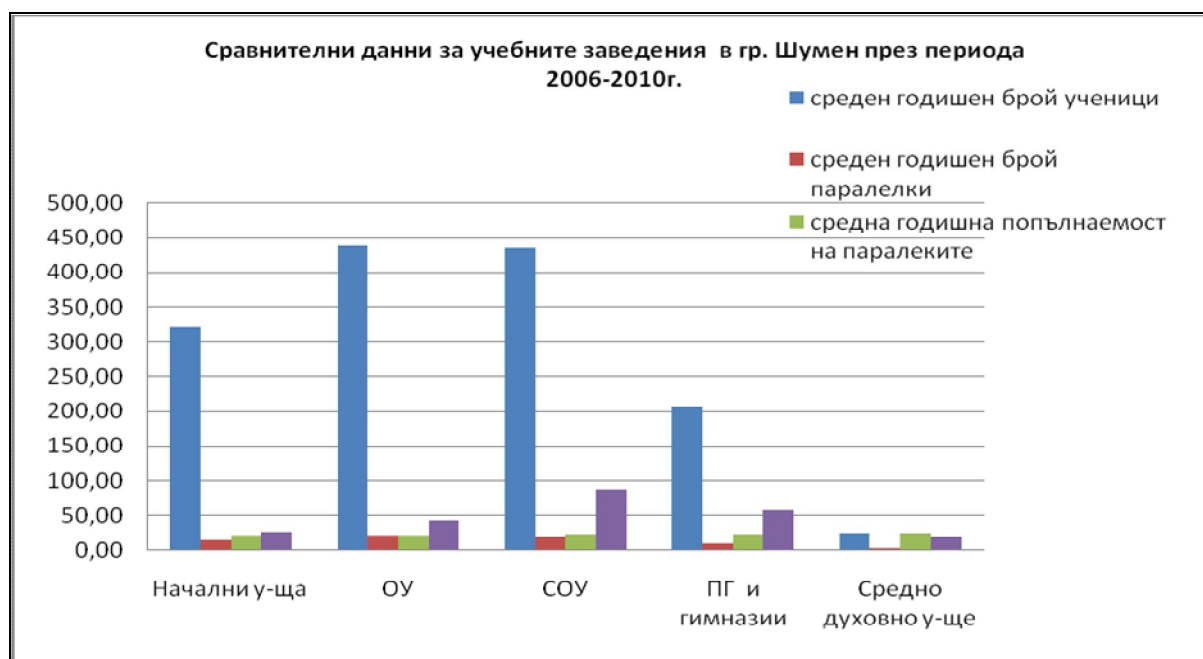
За същия период (2006-2010) е видно, че средногодишния брой на учениците, обучавани в градския център е двойно по голям сравнено с останалите населени места от общината.

Тъй като развитието на образователната мрежа е тясно свързано с икономическата активност на населението, трудовата миграция и характерните демографски процеси за територията, е обясним факта, че училищната мрежа на общината е оптимизирана и балансирана, но е радиално организирана с концентрация в общинския център, което отговаря и на степента на урбанизация.

Табл. 45. Основни показатели на училищата в град Шумен

Вид на учебните заведения	Среден годишен брой ученици	Среден годишен брой паралелки	Средна годишна попълняемост на паралелките	Среден годишен брой персонал
Начални у-ща	321,88	14,88	21,65	26,33
ОУ	439,31	21,13	20,31	43,50
СОУ	435,60	19,40	22,45	88,43
ПГ и гимназии	207,36	9,36	22,15	57,29
Средно духовно у-ще	24,25	1,00	24,25	19,00

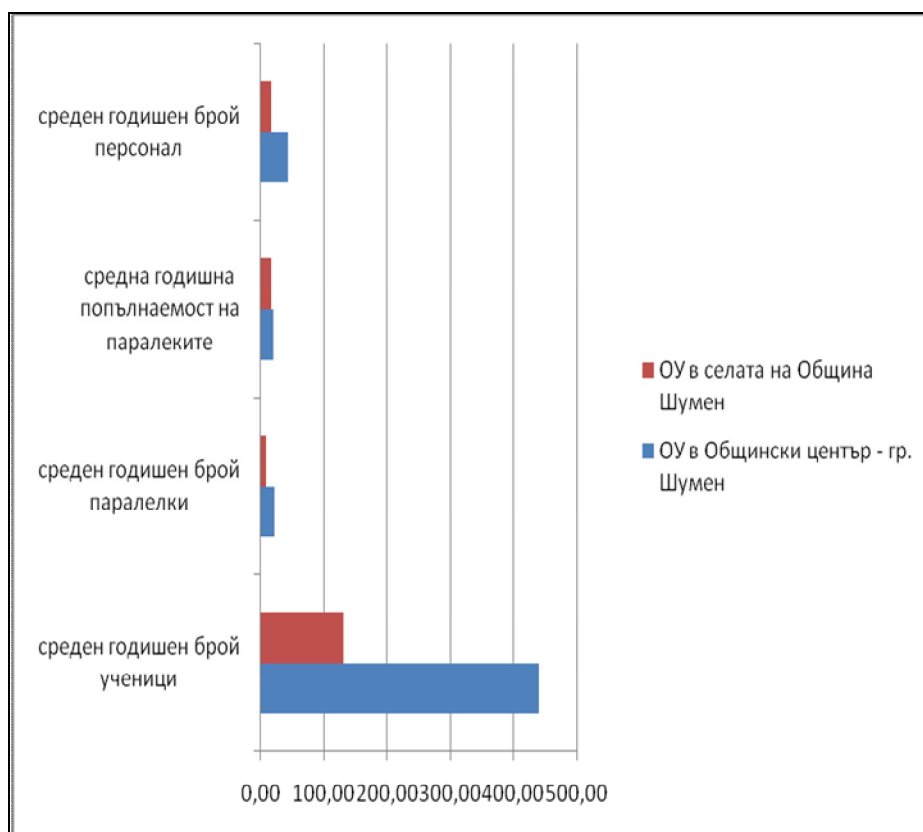
Обобщени данни по видове учебни заведения за периода 2006-2010 в гр. Шумен

При сравнение на средните годишни показатели на основните училища в селата и на основните училища в града се вижда, че съотношението на броя ученици е 1:2 и има сериозна разлика в средния годишен брой на паралелките в ОУ в селата (7, 71) и паралелките на ОУ в общинския център (21,13). Същите тенденции се наблюдават по отношение на попълняемостта на паралелките и кадровата обезпеченост на учебните заведения, като тези данни са следствие на процесите описани по-горе.

Табл. 46. Основни показатели на основните училища в Община Шумен

Вид на учебните заведения	Среден годишен брой ученици	Среден годишен брой паралелки	Средна годишна попълняемост на паралелките	Среден годишен брой персонал
ОУ в Общински център - гр. Шумен	439,31	21,13	20,31	43,50
ОУ в селата на Община Шумен	131,20	7,71	16,87	16,85

Ефективността на образователната система зависи от инфраструктурната и кадрова осигуреност на учебните заведения, степенна на въвеждане на иновации и технологии, въвеждането на съвременни педагогически практики и интерактивни методи на обучение, стимулиращи усвояването на знания и придобиването на умения. В тази връзка следва да се

отбележи, че качеството на образованието е правопрпорционално на инвестициите в него и степента му на достъпност.

Подходящ подход за оптимизиране на училищната мрежа в община Шумен е развитието на учебните заведения в селата на общината, чрез стимулирането на интегриран модел на интервенция, едновременно повишаващ степента на свързаност на населеното място, качеството на преподаване и осъвременяване на учебния процес, както и условията, в които се осъществява. Това ще гарантира преодоляването на бъдещи диспропорции в образователната система породени от свръхконцентрацията на училища в общинския център и закриването на такива в периферията на общината.

Общата картина на училищната образователна система се допълва и от функционирането на 2 извънучилищни звена – ОДК и УСШ.

Обединяването на усилията на институциите в общината и действащите в сектора на образованието неправителствени организации е сериозен потенциал за целенасочено въздействие в развитието на формите на извънучилищна заетост на подрастващите, чрез планирането и осъществяването на дребно мащабни локални мерки за извънучилищни програми, въвеждане и утвърждаването на методи стимулиращи въвлечането, мотивацията и инициативността като „връстници обучават връстници”, системи за учене чрез практика „learning by doing”, превантивни програми и др.

Добър атестат за образованието е включването на училищата и училищните настоятелства в проекти, финансирани от фондовете и програми на ЕС и други възможни грантови източници, както и изграждането на между училищни партньорски мрежи. Реализирането на такива проекти води до подобряване на условията за учене и качеството на образователния процес, повишаване квалификацията на учителите, въвеждането на иновации.

Ограниченията на общинския бюджет оказват влияние върху развитието на образователната инфраструктура в т.ч. и училищната като могат да бъдат идентифицирани следните основни проблемни области:

- Затруднено поддържане и развитие на материалната база на училищата с оглед осигуряване на съвременни условия за образователния процес;
- Забавен темп на въвеждане на иновации и високи технологии в образованието;
- Ниска степен на комуникационна свързаност и достъпност на образователната инфраструктура извън общинския център;

Към тези проблеми следва да се добавят и идентифицираните слабости, за справянето с които е необходимо включването на всички заинтересовани страни и високо ниво на между институционалното сътрудничество в прилагането на проактивни мерки с оглед на преодоляването на:

- недостатъчните възможности за повишаване на квалификацията на учителите както стимули за постоянното осъвременяване на преподаването, както по съдържание, така и по форма;

- липсата на мотивация за учение в една част от учениците, което се илюстрира с наблюдаваното всяка година понижаване на средния успех по основните учебни дисциплини, както и липса на проекти и програми водещи до повишаване на интереса и мотивацията;

- липсата на общезития за социално слаби деца което възпрепятства завършване на средно образование.

- ниска степен на етно-културната и социална интеграция на ромските деца с оглед на стимулиране на посещаемостта на учебни занятия и преодоляване на социално-икономическата изолация на тази група от населението

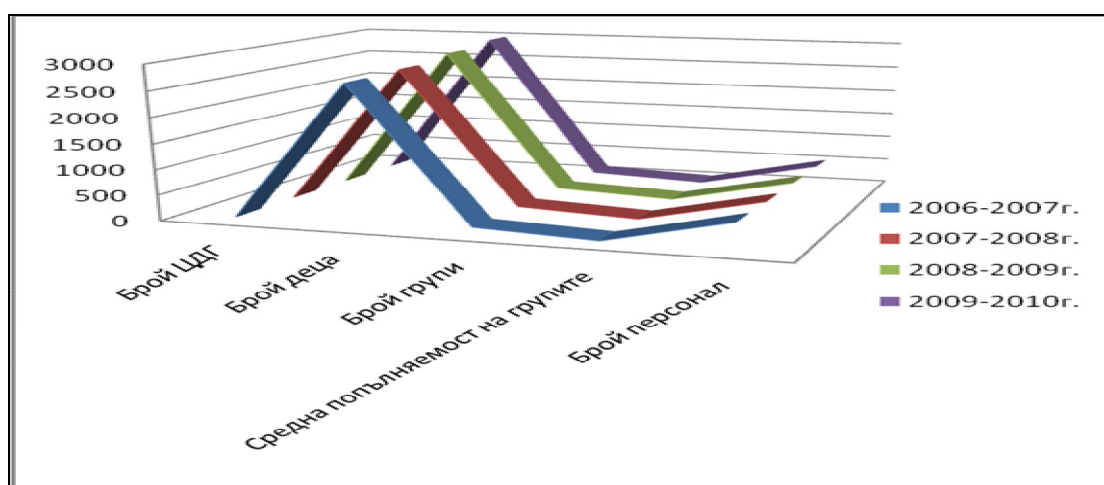
Предучилищно образование

Предучилищното образование в общината през учебната 2009-2010 г. включва 31 целодневни детски градини (ЦДГ) със 120 групи в тях, като за сравнение през периода 2003-2004 са били 35. С една група по малко функционират ЦДГ „Пролетна дъга” и ЦДГ” Осми март” в с. Градище. Общия брой на децата в ЦДГ съгласно списъчния състав е 2996 като за сравнение през учебната 2003 са били 2651 деца, като през учебна 2001 г. - 2672 деца, т.е. налице е повишение на посещаемостта в сравнение с предходните периоди. Общият брой на децата в подготвителните групи е 679.

73 деца посещават 4 подготвителни групи към училищата, а 35 са приети в първи клас.

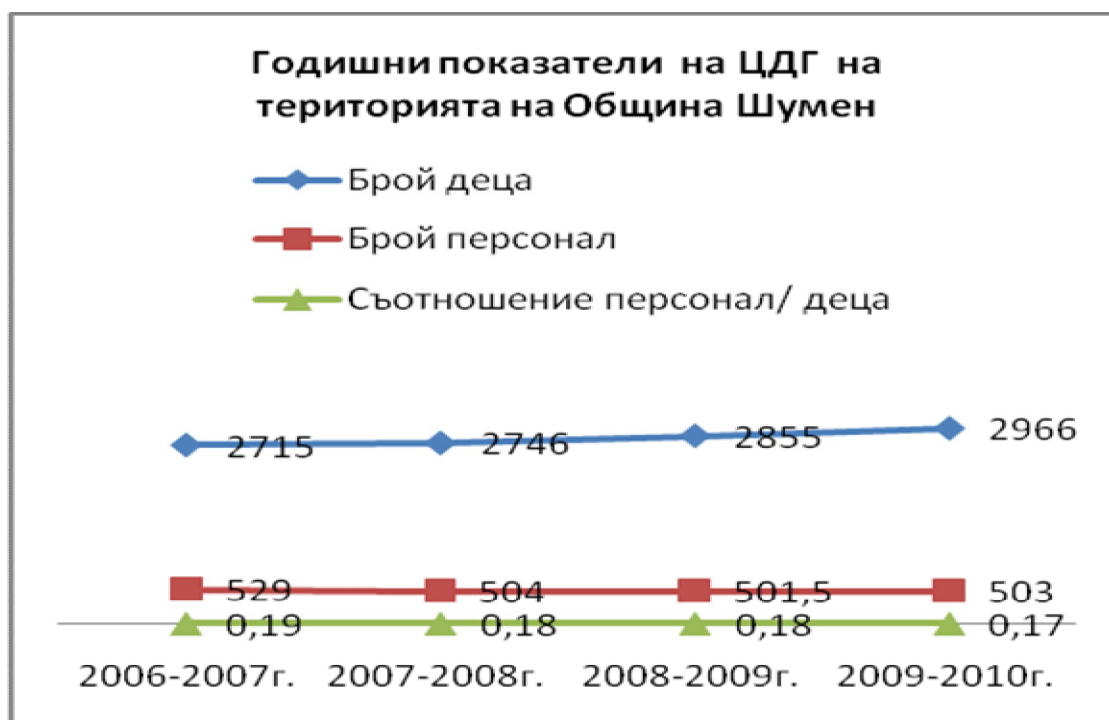
Табл. 47. Обобщени показатели за ЦДГ в Община Шумен за периода 2006 -2010 г.

Учебна година	Брой ЦДГ	Брой деца	Брой групи	Средна попълняемост на групите	Брой персонал
2006-2007г.	32	2715	125	22	529
2007-2008г.	32	2746	123	23,7	504
2008-2009г.	32	2855	123	24,1	501,5
2009-2010г.	31	2966	122	23,9	503

Средната месечна попълняемост на групите в града е 25, а тази на групите в селата 20,8, като общата средна попълняемост на групите в ЦДГ през изследвания период следва много малки колебания движейки се между 22 и 24 за общината. Средната месечна посещаемост за детските градини в града е 18,5 деца а за селата 14,4. С най висока посещаемост е ЦДГ „Космонавт” – 21,3, а с най-ниска ЦДГ „Брезичка” – 16 деца. От детските градини в селата с най-висока посещаемост е ЦДГ в с. Новосел.

Средният брой деца в ЦДГ остава относително постоянен с бавен темп на нарастване през периода 2006-2010. Съотношението между средния годишен брой на персонала и средния годишен брой на децата в ЦДГ е между 0,17-0,19.

Няма детска градина със средна годишна посещаемост под 16 деца, включително и ЦДГ с определени по-ниски капацитети от РИОКОЗ както и няма деца с неудовлетворени молби за прием в ЦДГ.

Сградите на ЦДГ са разположени сравнително равномерно на територията на общинския център, с изключение на зоната от пл. Кристал до Автогара, в която няма детска градина. ЦДГ „Звънче” в централната градска част не отговаря като капацитет на нуждите на района, което води до голям брой деца в групите и до пренасочване на деца в околни детски градини.

Материалната база в т.ч. и сградния фонд на ЦДГ е в добро състояние, но с голям обем разходи за текущи ремонти и рехабилитация. Като елемент на образователната инфраструктура и ЦДГ както останалите нейни елементи следва да са обект на поетапна интегрирана интервенция водеща до подобряване на условията за възпитание и обучение на територията на

общината, която може да бъде осъществена с проектно грантово финансиране от национални и европейски програми и съфинансиране от общинския бюджет.

Може да се заключи, че в настоящата си структура и дислокация ЦДГ задоволяват потребностите на общината и представляват добре развита мрежа. В бъдещ период може да бъде използван потенциалът на ПЧП за разкриването на нови заведения от този тип с оглед на регистрирания темп на нарастване на броя на децата.

7.2. ПРОФЕСИОНАЛНО И ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Професионално образование

Професионалното образование обхваща 6 професионални гимназии, разположени в град Шумен: по механотехника, електроника, телекомуникации и транспорт, по строителство, архитектура и геодезия, по икономика, по облекло и хранене и химически технологии, по селско стопанство и хранителни технологии и по машиностроене. В тях са застъпени 35 професионални направления. Финансирането на професионалното образование е от Републиканския бюджет или от съответните ведомства.

Затруднено е практическото обучение на учениците в професионалните училища, поради нарушените връзки между училищата и фирмите и липсата на възможности за заплащане на това обучение. Наложително е създаване на трайни връзки между бизнеса и образователните институции в общината с оглед професионално насочване и придобиване на нови знания и умения, които да са съобразени с конкретни работни места, търсени от работодателите. Следва да има по-тясно обвързване на програмите на професионалните училища съобразно икономическия профил на общината. Създаването на сдружения между професионалните училища и бизнеса за подготовка на квалифицирани кадри според търсенето на бизнеса ще оптимизира качеството на образованието и последващата реализация на завършващите професионалните гимназии.

На територията на общината функционира и частен професионален Колеж по туризъм с 2 специалности: „Предприемачество и мениджмънт в туризма” и „Предприемачество и мениджмънт в хотелиерството и ресторантьорството” с общо 88 колежани получаващи четвърта степен на професионална квалификация. Сградата на колежа е собственост на Билдинг Строй Експрес ЕООД и е предоставена за учебната дейност на колежа, като е оборудвана с най-съвременна техника съобразена с нуждите на учебния процес.

Висше образование

Висшето образование има традиции и солидна база, то е представено от: Шуменския университет "Епископ Константин Преславски" и два факултета към други Висши учебни заведения: Факултет към Великотърновски университет "Св. Св. Кирил и Методий" – гр. Велико Търново и Факултет ""Артилерия,

Противовъздушна отбрана, Компютърни и информационни системи” към Национален военен университет “Васил Левски” – гр. Велико Търново.

Шуменски университет "Епископ Константин Преславски" е акредитиран за срок от 6 години през 2009 г. В структурата му влизат факултет по хуманитарни науки, факултет по природни науки, факултет по математика и информатика, педагогически факултет и факултет по технически науки. Към университета действат и центрове за кариерно развитие, за продължаващо образование, за дистанционно обучение и за езикова подготовка на чужденци.

В Шуменския университет се обучават в редовна, задочна и дистанционна форма над 7000 студенти. В съответствие с държавните нормативни документи обучението се осъществява по учебни планове и програми за образователно-квалификационните степени професионален бакалавър, бакалавър и магистър, както и за образователно-научната степен доктор. Чрез Департамента за информация и повишаване квалификацията на учителите и чрез Центъра за следдипломно обучение и квалификация са създадени необходимите условия за преквалификация и повишаване квалификацията на специалисти, завършили колеж, на лица с полувисше и с висше образование. Университетът гарантира на своите възпитаници адаптивност за работа в различни условия.

Учебният процес се осъществява от над 400 преподаватели на основен трудов договор, от които около 30 професори, 150 доценти, 30 доктори на науките, 220 доктори. Привличат се и авторитетни учени от страната и от чужбина. Университет осигурява необходимата мобилност на студентите в собствените си граници, както и в други висши училища на страната и чужбина чрез трансфера на натрупаните кредити. Чрез международни и преки договори с редица чуждестранни университети и академии се осъществява обмен на студенти и преподаватели.

Академическият състав има сериозен принос в различни клонове на науката и е желан партньор в разработката на редица национални и международни образователни и научни проекти и програми. В неговите многобройни лаборатории, ателиета и научни и центрове (като Научния център “Преславска книжовна школа”, Астрономическия център, Центъра за педагогически изследвания, Центъра по византистика, Лабораторията по приложна лингвистика, Лабораторията по компютърни методи в археологията, Лабораторията по иконография, Лабораторията по математическо моделиране, Лабораторията по медицинска физика и пр.) се осъществяват фундаментални и приложни изследвания.

Като материална база Шуменският университет има 5 учебни корпуса, 4 студентски общежития с над 1000 легла, спортни игрища, плувен басейн, фитнес зала, заведения за отдих и развлечение.

Изводи:

- Основната част от образователната инфраструктура от всички образователни степени е концентрирана в общинския и областен център – гр. Шумен, като развитието на образователната система е тясно свързано с икономическата активност на населението, трудовата миграция и характерните демографски процеси за територията и отговаря на степента на урбанизация;
- Представени са всички образователни степени, което прави община Шумен и в частност гр. Шумен притегателен образователен център не само за учащи от областта, но и от други части на страната;
- Затруднено е поддържане и развитие на материалната база на образователната инфраструктура на територията на общината предвид ограниченията на общинския бюджет и малкия обем на инвестиции, чрез които да се осигурят съвременни условия за провеждане на образователния процес;
- Забавен е темпът на въвеждане на иновации и високи технологии в образованието;
- Ниска е степен на комуникационна свързаност и достъпност на образователната инфраструктура извън общинския център;
- Средното и професионалното образование е изцяло концентрирано на територията на град Шумен;
- Установява се несъответствие между реалните потребности от кадри на пазара на труда и предлаганите специалности в професионалните училища;
- Задълбочава се тенденцията към намаляване на мотивацията за придобиване на образователна степен и е регистрирана тенденция към нарастване на броя на безпричинните отсъствия от училище;
- Липсват достатъчно проекти и програми водещи до повишаване на интереса и мотивацията и алтернативни форми на образование в извънучилищна среда;
- Липсват достатъчно възможности за повишаване на квалификацията на учителите както и стимули за постоянното осъвременяване на преподаването, както по съдържание, така и по форма;
- Работещите в образователната сфера имат нисък демотивиращ социален статус;
- Липсата на общезития за социално слаби деца което възпрепятства завършване на средно образование;
- Ниска степен на етно-културната и социална интеграция на ромските деца с оглед на стимулиране на посещаемостта на учебни занятия и преодоляване на социално-икономическата изолация на тази група от населението;

- Изграждането на междуучилищни партньорски мрежи ще спомогне за подобряване на условията за учене и качеството на образователния процес, повишаване квалификацията на учителите, въвеждането на иновации;
- Подходящ подход за оптимизиране на образователната система е прилагането на интегриран подход на интервенция, едновременно водещ до повишаване на степента на комуникационна свързаност и достъпност на образователната услуга и минимизиране на оперативните разходи за ремонти на инфраструктурата, повишаване на качеството на преподаване и осъвременяване на учебния процес, както и условията, в които се осъществява. Това ще гарантира преодоляването на бъдещи диспропорции в образователната система породени от свръх концентрацията на образователните институции в общинския център и закриването на такива в периферията на общината;
- Обединяването на усилията на институциите в общината и действащите в сектора на образованието неправителствени организации е сериозен потенциал за целенасочено въздействие в развитието на формите на извънучилищна заетост на подрастващите, чрез планирането и осъществяването на дребно мащабни локални мерки за извънучилищни програми, въвеждане и утвърждаването на методи стимулиращи въвличането, мотивацията и инициативността като „връстници обучават връстници”, системи за учене чрез практика „learning by doing”, превантивни програми и др.;
- Следва да се планират и реализират поетапно инициативи, повишаващи ефективността на образователната система, чрез модернизация и доразвиване наличната образователна инфраструктура като се прилага проектен подход за привличане на средства от програми на ЕС и други възможни грантови източници.

8. КУЛТУРА И КУЛТУРНА ИНФРАСТРУКТУРА

Културният живот в община Шумен има своята специфика и уникалност, свързани преди всичко с неговото историческо развитие, културно наследство и традиции, със стопанските, демографските, етническите и народопсихологическите особености. Шумен е от най-старите, утвърдени културни центрове в страната. В общината има 43 обекта на културната инфраструктура, 16 от които в общинския център. Настоящите икономически условия поставят тези обекти в ситуация на смесено финансиране: бюджетна субсидии, от приходи от дейност и/или спонсорство.

8.1. КУЛТУРНИ ИНСТИТУТИ СПОРЕД ВИДА НА ФИНАНСИРАНЕТО И СОБСТВЕНОСТТА НА СГРАДНИЯ ФОНД

По видове финансиране културните институти могат да се разделят на:

1. **Със съвместено финансиране от МК и Община Шумен:** *Драматично – куклен театър “В. Друмев” и Държавна филхармония – Шумен*
2. **На държавно финансиране с дофинансиране от общината - РБ “Ст. Чилингиров”, РИМ – Шумен, ХГ “Ел. Карамихайлова”**
3. **На общинско финансиране - Комплекс “Създатели на българската държава” и ОШИ “Ан. Стоянов”**
4. **Държавна отговорност с общинско финансиране - Филиал на Археологически институт и музей към БАН и читалищата**

Според собствеността на сградния фонд от 43 обекта на културната инфраструктура на територията на общината държавна собственост са единствено сградите на ДКТ „В. Друмев”, РИМ – Шумен, РБ „Ст. Чилингиров” и Комплекс „Създатели на българската държава”. Останалите институти се помещават в сгради общинска собственост, което предполага и че общината следва да отделя сериозен ресурс за рехабилитация и модернизация на културната инфраструктура.

8.2. ЗНАЧИМИ КУЛТУРНИ ИНСТИТУТИ В ОБЩИНА ШУМЕН

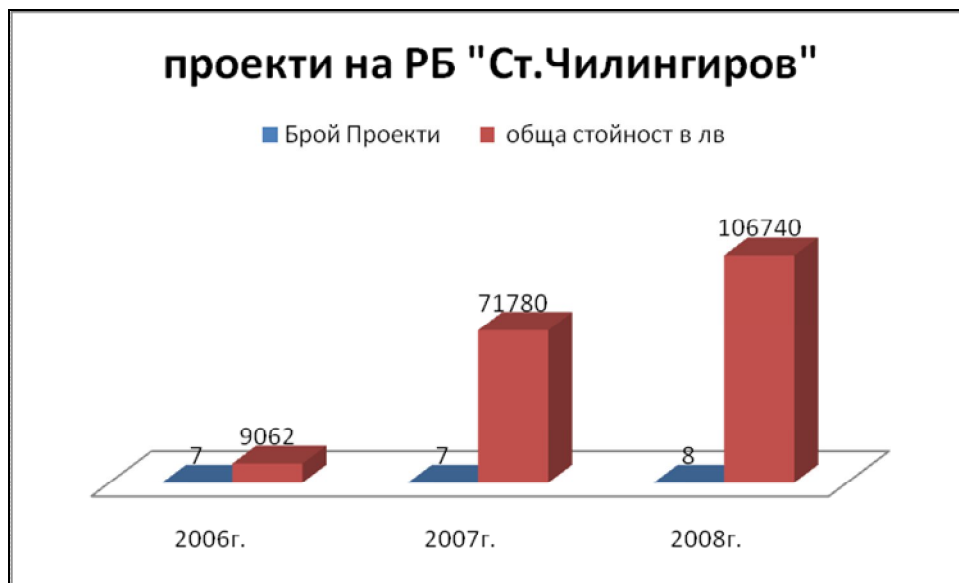
Драматично – куклен театър “В. Друмев” – професионален културен институт – осъществява художествено-творческа и културно-просветна дейност: представления на драматичния и кукления отдел; организира и разпространява в страната и чужбина спектакли от афиша на театъра; участие в национални и международни театрални фестивали; обмяна на театрални творци от страната и чужбина – покана на гастрол на режисьори, актьори, сценографи; по повод кръгли годишнини се осъществяват специални програми и чествания. Всяка година към екипа на театъра се присъединяват млади актьори. През 2009 г. персоналът на театъра е наброявал 55 човека, от които 27 с висше образование и 28 със средно. Съвместно със Сдружение “Нова българска драма” ежегодно организира Друмев театрални празници “Нова

българска драма”. Учредено и действащо Театрално студио за работа с младежта. Наблюдава се и устойчива тенденция на прилагане на проектния принцип на работа в културния институт.

Държавна филхармония – Шумен – осъществява художествено-творческа и културно-просветна дейност – представя седмично симфонични концерти и периодично образователни концерти; работи с гост-солисти и диригенти. Ежегодно организира и провежда Музикални дни “Мадарски конник”. Участва в концерти в рамките на Националните и Международни конкурси “П. Владигеров”. Във филхармонията работят 55 човека, от които 29 с висше образование, 2 с полувисше и 24 със средно образование. Сградата, в която се помещава ДФ е общинска собственост. Филхармонията се издържа от собствени приходи, от общинския бюджет и от държавна субсидия. Филхармонията има общо 6 дребномащабни проекта за периода 2006-2008 г. на обща стойност 6210лв.

РБ “Ст. Чилингиров” – депозитна библиотека от 1922 г. Оказва съдействие при осъществяване на държавната политика в областта на библиотечно-информационното обслужване, осъществява библиотечно книгозаемане, координира краеведческа дейност, осъществява дейност във връзка с автоматизацията, квалификационни, експертно-консултантски и координиращи функции, събира и обработва информация за библиотеките от региона. Осъществява културно-просветна дейност /изложби, лектории, видео прожекции, концерти, представяне на автори и книги и др./ и методическа дейност за регионите Шумен, Разград и Търговище. Притежава над 730 хил. библиотечни документа. По настоящем в библиотеката работят 42 човека от които 37 с висше образование, 4 със средно и 1 с основно. Посещаемостта за 2009 г. е 97 190 посещения. Дейността на библиотеката се финансира основно от собствени приходи, държавна субсидия и грантови схеми при спечелени проекти. За периода 2006-2008 г. РБ има 22 спечелени проекта.

РИМ – Шумен – обединява къщите-музеи в града, НИАР “Мадара”, НИАР “Плиска” и ИАР “Шуменска крепост”, НИАР “Велики Преслав”, Търговище, Попово и Омуртаг. Научен и културен институт с научна група. Фонд – 150 хил. единици, от които 15 хил. в постоянна експозиция само в РИМ – Шумен. РИМ развива музейна дейност свързана с описване и съхраняване на материално и документално историческо наследство; археологически разкопки, реставрации, експедиции; културно-просветна дейност свързана с постоянни и временни експозиции, изложби, лектории, сбирки на исторически сдружения; методическа дейност. Притежава собствена библиотека с 25 хил. единици научна литература и периодичен печат и собствено издание “Известия на Исторически музей – Шумен”; собствена интернет страница. Музеят се издържа от собствени приходи, държавна субсидия и грантове. Посещаемостта на му за 2009 г. е 98916 човека. В структурата на музея работят 59 човека от които 3 с докторска степен, 32 магистри, 4 бакалаври, 13 човека със средно образование и 7 с основно.

- **Къща-музей "Панайот Волов"** - Домът на един от видните дейци на българската национална революция - Панайот Волов, днес е превърнат в музей. С оригинални материали е пресъздадена обстановката, в която са преминали детските и юношеските години на родения през 1850 година в град Шумен, Панайот Волов. В специално построена за целта експозиционна зала, чрез веществен, документален и снимков материал е разкрит животът на великия българин, с акцент върху дейността му, като апостол на IV революционен окръг по време на Априлското въстание.
- **Къща-музей “Добри Войников”** - Домът на видния възрожденец Добри Войников днес е превърнат в музей. Къщата, архитектурен паметник от епохата на Възраждането, е построена от самия него. Тук в по-старата къща през 1833

година се ражда Добри Попов Войников - учител и автор на учебници, музикант и композитор, диригент и музикален критик, читалищен деец и редактор на вестник, драматург и театрал, автор на първата българска драма ("Стоян войвода"). В експозицията, с оригинални материали, е възстановен интериорът на възрожденския дом. Документалната ѝ част, чрез писма, фотоси, извадки от периодичния печат, възстановки на моменти от театрални представления и други, е разкрита многостранната личност на Добри Войников, както и характера на епохата, в която живее и твори. Образец на възрожденската архитектура. Експозицията представя енциклопедичната дейност на Войников като музикант и деятел, театрал и драматург, издател на вестник, читалищен деятел, учител-новатор и съставител на учебници.

- **Къща-музей "Лайош Кошут"** - Паметник на възрожденската архитектура с оригиналния си градеж, с двор на три нива ограден с високи зидове, домът е свързан с българската и с унгарската история. Това е къщата на шуменския търговец и кмет на българската община хаджи Димитраки Хаджипанев, в която живее водачът на Унгарската революция Лайош Кошут по време на изгнанието си в град Шумен. Възстановената вътрешна уредба на заможен български възрожденски дом, е съчетана с документална експозиция, проследяваща хода на Унгарската революция от 1848 - 1849 година и дейността на нейния водач Лайош Кошут. В специално построена за целта зала, е поместена експозиция "Българо-унгарски културни връзки", където се експонират и временни изложби.

- **Музеен комплекс "Панчо Владигеров"** Панчо Владигеров е сред най-изтъкнатите творци на изкуството, които град Шумен е дал на България и света. Къщата, в която е направил първите си стъпки в музиката сега е музей. Богата документална експозиция посветена на "патриарха" на българската композиторска школа, е съчетана с възстановената уредба на този дом от първите десетилетия на ХХ век. Показани са работният кабинет и първото пиано на големия композитор. Комплексът включва още самостоятелна експозиция "Музикалното дело в Шумен" и камерна концертна зала. В нея, както и в двора на къщата целогодишно се организират концерти. Град Шумен е домакин на международен конкурс за млади пианисти и цигулари на името на Панчо Владигеров.

- **Възрожденско училище в кв. Дивдядово** Килийното училище е сред малкото напълно запазени новобългарски училища у нас. Намира се в двора на църквата и е строено заедно с нея през 1846 г.

ХГ "Ел. Карамихайлова" разполага с фонд над 1800 експоната – творби на изкуството, развива културно-галерийна дейност свързана с опазване, съхраняване, реставриране на експонати, постоянни и временни изложби; периодично обработване и категоризиране на фонда; представяне на книги и техните автори и чрез аудио-визуални системи на творби на изобразителното изкуство. През 2009 г. в галерията са регистрирани 5 740 посетители. Персоналът на галерията е от 6 човека, от които 5 с висше образование и 1 със

средно. Дейността на галерията се финансира от общинския и държавния бюджет.

Комплекс “Създатели на българската държава” – осъществява информационно-туристическа обслужване на 5 езика, прожекции на филми на 5 езика; културна дейност – изложби, концерти; граждански ритуали за встъпване в брак; организира масов лекоатлетически крос за Купата на Паметника. Комплексът се помещава в сграда държавна собственост и се финансира от собствени приходи, от общинския и от държавния бюджет. В комплекса работят 9 човека, от които 3 с висше образование и 6 със средно. Посещаемостта на обекта за 2009 г. е 13707 туристи.

ОШИ “Ан. Стоянов” развива извънкласни форми на работа; работи се по програми на Министерство на културата; музикални, танцови, езикови, художествени школи. В институцията работят 17 човека – 11 с висше образование, 3 със средно и 3 с основно. Годишната посещаемост на обекта е 145 ученика.

Филиал на Археологически институт и музей към БАН е научно звено - извършва проучване на Средновековната българска история на Шуменски район и главно трите Национални историко-археологически резервата “Мадара”, “Плиска” и “Преслав”; организиране на археологически разкопки, експедиции и изследвания, научни публикации и преподавателска дейност в страната и чужбина. Притежават реставрационно ателие и библиотека.

Читалищата са “капилярите” на мрежата от културни институции. Функциониращите в общината към настоящия етап наброяват 36 (11 в града и кварталите и 23 в селата). Читалищата са доброволни сдружения на граждани, които осъществяват културно-просветна, библиотечна, лекционна дейност. Читалищата подготвят и провеждат разнообразни прояви от местен характер и чествания на празници и годишнини, активно се включват в почти всички общоградски инициативи и участват в национални и международни форуми. В тях е съсредоточено любителското художествено творчество с много известни колективи, както в страната, така и в чужбина: хор “Родни звуци”, АНТП “Мадара” и “Звънче”, кино клуб “Мадарски конник”, кукерски състав в кв. Макак, балетна школа в НЧ “Б. Пенев”, Градски духов оркестър, Клуб “Българка” и много други. През година се организира общински читалищен събор. Много от селските читалища провеждат “Дни на моето село”. Читалищните дейци от с. Ивански и кв. Дивдядово поддържат етнографските къщи. Всички читалища имат библиотеки и разполагат с библиотечен фонд от над 500 хил. единици книги, периодични издания и други носители на информация. Някои от читалищата успешно разработват и реализират проекти по местни и национални програми. Общината подпомага дейността на народните читалища организационно и методически при реализация на дейностите им и финансово

– за ремонти, отопление и по-крупни прояви. Сградният фонд на читалищата е общинска собственост. Въпреки множеството микро проекти реализирани от читалищата за привличане на външно финансиране е необходим голям обем инвестиции за рехабилитация на сградния фонд на читалищата и технологично обновяване за да бъде възможно предвид съвременните тенденции на развитие читалищата да придобият нови културно-образователни и социални функции.

В своя самостоятелна база са настанени почти всички творчески съюзи: Дружество на писателите, Дружество на художниците, Дружество на архитектите, Клуб на дейците на културата, Съюз на артистите, Фондация “Панчо Владигеров”, Сдружение “Нова българска драма”, Сдружение “Международно биенале за съвременно изкуство” и др.

8.3. КУЛТУРНИ СЪБИТИЯ

Общината Шумен има богат и атрактивен културен календар придаващ специфичен облик на културния живот. В Шумен се провеждат многобройни и разнообразни културни прояви:

Международни: Музикални дни “Мадарски конник”, Международен конкурс за пианисти и цигулари “Панчо Владигеров”, Карнавал на плодородието, Международен фолклорен фестивал в рамките на “Варненско лято”, Биенале по скулптура “Мадарски конник”, Биенале на съвременното изкуство;

Национални: Друмеви театрални празници “Нова българска драма”, Национални ученически хорови празници “Добри Войников”, Национален конкурс за пианисти и цигулари “Панчо Владигеров”, Национални детски театрални празници, Национален конкурс за изпълнение на унгарска и българска литература, Национален пленер по живопис, Национален фестивал на любителските исторически филми, Европейски дни на наследството;

Местни: Музикални дни “П. Владигеров”, Ден на Шумен, Ден на шуменските дарители, Общински читалищен събор, Традиционен народен събор “На вечерник в Дивдядово”, Празник на динята – с. Салманово, Фестивал на чушките и доматиите – с. Мараш

Изводи:

- Община Шумен има широко развита културна инфраструктура и трайно изградена система от институти и дейности с определящо място в обществените процеси както и богато културно-историческо наследство и традиции във всички сфери на културата и изкуствата;
- Културният живот е концентриран в общинския център, което следва тенденциите на урбанизация и съсредоточаване на икономическата активност в общината;
- Културната инфраструктура в населените места извън общинския център е главно съставена от читалища, за които е необходим голям обем

инвестиции за рехабилитация на сградния фонд на читалищата и технологично обновяване за да бъде възможно предвид съвременните тенденции на развитие читалищата да придобият нови културно-образователни и социални функции. Следва да се проучи възможността за развитие на такива функции като се отчетат потребностите на населените места, тенденциите за бъдещото им развитие и възможните източници на финансиране за модернизация на читалищните функции;

- Наблюдава се добра кадрова осигуреност на системата от културни институти на територията на общината и начална степен на проектна ориентираност главно в изпълнението на микропроекти с национално финансиране. Липса на механизъм и система за повишаване и разширяване квалификацията на специалистите работещи в сферата на културата, политика за привличане на млади специалисти в сектора и механизъм за планиране и координация на културния процес. Налице е потенциал за развитие на проектна дейност с международно грантово финансиране, осъществяване на ефективни партньорства и изграждане на партньорски мрежи от културно-информационен и културно-образователен характер;
- Обектите на културната инфраструктура са в по-голямата си част общинска собственост. Предвид ограничените възможности на общинския бюджет за финансиране на дейности по културата както и за рехабилитация и модернизация на инфраструктурата, възможна алтернатива за финансиране на сектора в по-дългосрочен план е и създаването на работеща система от публични фондове, в т.ч. и общински фонд за развитието на културата, развиван в активно партньорство между Общината и местния бизнес и насочен към изграждане на необходимия инвестиционен климат за развитието на културната инфраструктура и на културното предприемачество;
- Темпът на адаптация на културната система към пазарните принципи с оглед на развитието на мениджмънт на културата и формирането на социално значими културни продукти са бавни и ограничават възможностите на културните институти за динамично развитие отговарящо на социално-културните потребности на населението;
- Не е налице достатъчно развит и устойчив частен сектор в сферата на културата както и мерки и ясно дефинирана маркетингова стратегия на развитието на публиката и потребителите. Слабо е развит културният пазар и липсва ясно идентифициран набор от специфични културни продукти, които да се маркетират.

9. СПОРТ

Настоящия анализ на процесите и тенденциите в община Шумен следва да отрази и състоянието на спортната инфраструктура и дейностите свързани с развитието на физическото възпитание и спорта не само поради факта, че спортът е социален феномен обединяващ групи от хора, но и поради значимия възпитателен и превантивен ефект на физическото възпитание и спорта върху подрастващите. От друга страна, изграждането и/или модернизацията на инфраструктурата за развитие на професионален и масов спорт дава възможност за повишаване на атрактивността на територията и стимулиране на конкурентоспособността чрез развитие на съпътстващите спорта икономически дейности.

В съответствие със Закона за физическото възпитание и спорта създаването на подходящи условия за физическо възпитание и спорт както и издигането на спортния престиж е елемент на социалната политика, осъществявана от общината.

9.1. ПРОЦЕСИ И СТАТИСТИЧЕСКА КАРТИНА НА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТА

На територията на общината има 33 спортни клуба с общ брой състезатели 2842 човека и ученическа спортна школа, развиваща 13 вида спорт с общ брой школници 1128 за 2008/2009 г.

Сред спортните клубове с най-голяма популярност се ползват футболните клубове общо 8: ПФК „Шумен” с 220 състезатели, ФК „Ендже” с 32 състезатели, ФК „Балкан” с 28 състезатели, ФК „Мараш” с 25 състезатели, ФК „Коньовец” с 21 състезатели, ФК „Рапид” с 65 състезатели, ФК „Салманово” с 28 състезатели, ФК „Шумен -2007” с 58 състезатели.

Следващи по брой състезатели са клубовете по хандбал „Шумен 98” със 140 състезатели и СКХДЮ с 98 състезатели. Сред тези с голяма популярност е и клубът „Киокушин” със 130 състезатели.

От гледна точка на вида спорт в 33-те спортни клуба се развиват 17 вида спорт, което представя широк спектър от възможности.

Ученическа спортна школа „Хан Крум”

Спортната школа се помещава в имот общинска собственост в относително добро състояние върху който са извършвани само частични ремонтни дейности. Персоналът на спортната школа е с относително постоянна численост през последните 3 години между 20 и 23,5 броя служители като около 50% от персонала е с висше образование. Школата се финансира от община Шумен и през учебната 2007/2008 г. има 138 групи със 1821 школьника а през 2008/2009 г. се наблюдава редукция на групите до 84 със 1128 школьника.

Школата развива 13 вида спорт като дейността ѝ е от особена важност за общината поради възпитателния, здравословен и социален характер на спорта за подрастващите и ролята на извън училищния спорт за превенция на риска.

Инфраструктура за физкултура и спорт в съответствие с чл. 98 ал.1 от правилника за прилагане на закона за физическото възпитание и спорта

Основната инфраструктура под формата на спортни обекти и обекти за социален туризъм са концентрирани в общинския център.

В град Шумен функционират Диспансер по спортна медицина, като управлението на обекта е възложено на „Медицински център за рехабилитация и спортна медицина” ЕООД. Градският басейн е концесиониран за срок от 20 години с концесионер „Експрес гаранцион” ООД както и общинската тенис база концесионирана за срок от 10 години и стопанисвана по настоящем от тенис клуб „Шумен”. Останалата спортна инфраструктура е общинска собственост и включва” стадион в гр. Шумен, стадион в с. Царев брод, спортна зала „Младост” с тренировъчна дейност по волейбол, баскетбол и възможности за провеждане на състезания; ученически стадион, на който се обучават по футбол деца и юноши и се провеждат футболни срещи; Колодрум „Панайот Волов” и стадион „Панайот Волов”, спортен комплекс „Градска градина” с открити спортни площадки за хандбал, волейбол, баскетбол и тенис корт, многофункционална спортна зала „Юнак”, спортен комплекс „Плиска” с тренировъчна дейност по хандбал, волейбол и баскетбол и тренировъчно игрище по футбол.

Въпреки множеството спортове развивани на територията на общинския център и наличната инфраструктура осигуряваща спортни активности, съществува потенциал за реализация на програми за засилване на спортната мотивация у подрастващите комбинирани с програми за превенция на риска, за които са необходими съвременни и атрактивни условия за развиване на спорт.

Изводи:

- Посочени са 13 вида спорт които влизат в класацията на приоритетни за младите хора на Шумен. Това налага да се обърне специално внимание върху възможностите за тяхното развитие: материална база, работата на спортните клубове по тези спортове, обезпечаване с треньори и специалисти, финансово осигуряване;

- Наличие на ученическа спортна школа, която се явява естествено звено между масовия спорт, който се развива в училищата и високото спортно майсторство;
- Ясно се открояват приоритетни спортове по групи които могат да се считат за социално значими спортове, важни и интересни за младите хора;
- Необходимост от реконструкция и модернизация на съществуващата спортна база;
- Възможности за осъществяване на ефективни публично-частни партньорства за развитие и модернизация на общинската спортна инфраструктура;
- Концентрация на спортните обекти в общинския център, което лишава от възможности за масов спорт обитаващите периферните населени места;
- Ограничения на общинските инвестиции в сферата на спорта което води до невъзможност за изграждането на нова спортна база;
- Намаляване на физическата дееспособност на хората като следствие на хронично обездвижване и нездравословен начин на живот.

10. ОБЩЕСТВЕН РЕД И СИГУРНОСТ

На територията на Община Шумен функционират Районен и Окръжен съд, Районна и Окръжна прокуратура, Административен съд, ОДМВР със своите структури, Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, Постоянна комисия по право и опазване на обществения ред към Общински съвет Шумен. На територията на общината има множество охранителни фирми с обучен състав от охранители и добра техническа осигуреност. В изброените институции са съсредоточени служителите и техническите средства, необходими за гарантиране на обществения ред и сигурност.

10.1. СТАТИСТИЧЕСКА КАРТИНА

Съгласно предоставен анализ от ОД МВР – Шумен за противодействие на престъпността през 2009 г. на територията на Община Шумен е реализиран комплекс от организационни, оперативно-издирвателни, превантивно-охранителни, информационни и други мерки за постигане на трайни резултати в борбата с престъпността и опазване на обществения ред.

Основна задача на ОД МВР е противодействието на ръста на криминалната престъпност и тенденциите в нейните разновидности: организираност, специализация, интелектуализация, поява на нови форми на престъпни деяния.

Увеличение от 1,59% на регистрираните престъпления са отчетени през 2009 г. или с 35бр. повече сравнено с 2008 г. Въпреки, че е налице устойчив ръст на криминалната престъпност, нарастването от 1,59% е много по ниско от отчетеното такова средно за страната от 6,42%. Същата тенденция се наблюдава и по отношение на коефициента на престъпност на ниво област, който е по нисък от националния коефициент. Според направеният анализ е нараснал процентът на разкриваемост през 2009 г. в сравнение с 2008 г.

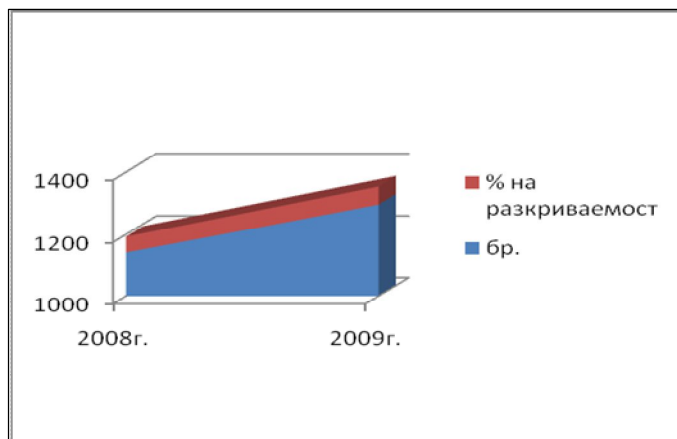
Табл. 48. Коефициент на престъпност

Коефициент на престъпност към 2009 г.	
	бр. престъпления на 100 000 жители
Област Шумен	1130,38
Национални данни	1572,49

Табл. 49. Разкрити престъпления

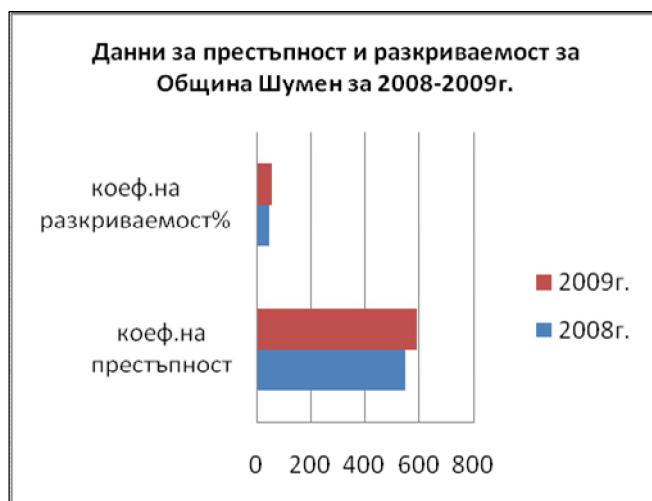
Разкрити престъпления в област Шумен		
	2008г.	2009г.
бр.	1141	1296
% на разкриваемост	51,89	58,01

През 2009 г. на територията на Община Шумен са регистрирани 1165 криминални престъпления или със 78 повече в сравнение с 2008 г. т.е. регистрираното увеличение е със 7,17% съотнесено към предходната година. Тенденция на увеличение се наблюдава и в коефициентите на престъпност и на разкриваемост за 2009 г. сравнени с данните за 2008 г.

Табл. 50. Престъпност и разкриваемост

Данни за престъпност и разкриваемост за Община Шумен за 2008-2009 г.		
	Коеф. на престъпност	Коеф. на разкриваемост %
2008г.	550,01	48,39
2009г.	589,48	55,02

Тенденциите в регистрираните престъпления не са устойчиви през последните 4 години. За периода 2006-2008 е отчетена тенденция на намаляване на престъпленията, а за 2009 сравнено с 2008 г. - увеличение. Динамиката на процента на разкриваемост през 2006-2008 е относително постоянно, но бележи чувствителен ръст през 2009 г. в сравнение с предходната година.

Табл. 50. Престъпност и разкриваемост

Регистрирани престъпления				
	2006г.	2007г.	2008г.	2009г.
Регистрирани престъпления	1263	1252	1087	1165
Ръст спрямо предходната година в %	-1,1	-0,87	-13,78	7,18
% разкриваемост	49,96	48,48	48,39	55,02

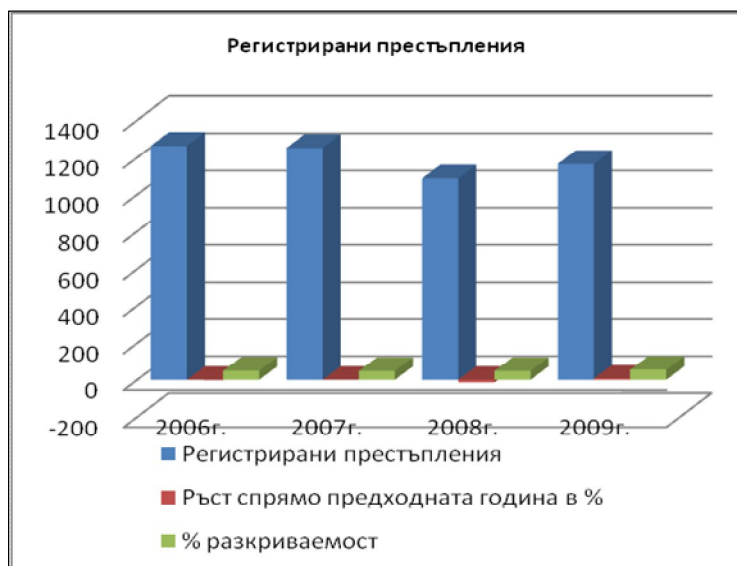

Табл. 51. Установени извършители на престъпления

Установени извършители на престъпления				
	2006г.	2007г.	2008г.	2009г.
Общо	801	709	697	790
жени	63	37	44	51
чужденци	4	9	14	7

Табл. 52. Установени извършители

Установени извършители на престъпления под 18 години				
	2006г.	2007г.	2008г.	2009г.
Общо	179	99	130	113
жени	22	7	6	7
чужденци	0	0	0	0

6,46% от установените извършители на престъпления през 2009 г. са били жени – сравнително постоянен процент сравнено с предходната година. Намалял е процентът на извършителите чужденци като от 2% от общо регистрираните през 2008 г. към 2009 г. достигат 0,89%. Средният годишен процент за периода 2006-2009г, на престъпленията извършвани от жени отнесени към общия брой за общината е 6,46%, като най висок е през 2006 г. (7,87%) и най-нисък през 2007 г. (5,22%). Средният годишен процент на престъпленията извършвани от чужденци на територията на общината за същия период е 1,17% като най висок е през 2008 г. (2%) и най нисък 2006 г. (0.50%)

Тежките престъпления срещу личността през 2009 г. се свеждат до 3 регистрирани убийства, които са разкрити. За 2008г. е регистрирано и разкрито 1 убийство. В периода няма извършени опити за убийства. Регистрираните изнасилвания през 2009 са 2, а през 2008 г. – 1, като са със 100% разкриваемост. Намалял е броят на регистрираните грабежи през 2009г. в сравнение с предходната година, като за 2009 г. те са 24 а за 2008 г. – 37. За периода не са регистрирани магистрални грабежи и убийства с поръчков характер. Разкриваемостта на грабежите е 70,83%.

Анализът на структурата на криминалните престъпления сочи, че най голям брой са престъпленията срещу собствеността – 597 за 2009 г. запазвайки относително постоянен обем (599 за 2008 г.). От тези престъпления 555 са

кражби през 2009 г. Сравнено с 2008 г. се отчита ръст от 13,50% на този тип престъпления (от 489 на 555). Разглеждането на структурата на кражбите показва че най-често предмет на посегателства са частните домове и мазета - 152 от общия брой през 2009 г. (за сравнение 85 през 2008г.), следват кражбите на магазини 56 през 2009 г. и 34 през 2008 г. и кражби на вещи и части от МПС - 91 през 2009 г. и 87 през 2008 г. Не липсват и кражби на селскостопанска продукция, домашни птици и животни, които са 60 през 2009 г. и 45 за 2008 г. Предмет на престъпни посегателства са също и пари, бижута, електроника, които бързо и лесно могат да се реализират. Разкриваемостта на кражбите през 2009 г. е 33,15% като бележи увеличение в сравнение с 2008 г. (30,27%).

В анализа на структурата на криминалните престъпления включва и посегателствата над МПС, като през последните години са разбити няколко външни за областта престъпни групи. През 2009 г. са регистрирани 28 кражби на МПС или с 5 повече от предходната година. Разкрити са 7 от тях. По-голяма част от извършителите на този тип престъпления не са местен контингент, а следите на повечето откраднати МПС водят извън границите на региона. При този тип престъпления се наблюдава и ниска степен на съдействие за разкриване от страна на потърпевшите граждани, които често предпочитат да използват свои частни методи за разкриване, с което често пречат, възпрепятстват или отказват да съдействат на компетентните органи. За този тип престъпления предпоставка стават и наличието на неохраняеми паркинги, както слабо осветени улични пространства през тъмната част от денонощието.

Дял в криминогенната обстановка имат и престъпленията по транспорта – ПТП, транспортни убийства и телесни повреди по непредпазливост, управление на МПС в срока на лишаване от правоуправление, както и шофиране след употреба на алкохол.

През 2009 г. на територията на община Шумен са регистрирани 698 ПТП, от които 60 са с пострадали граждани - 12 са убитите и 73 ранените през периода. Налице е спад в броя на ПТП в сравнение с предходната година, когато са били регистрирани 1077 ПТП, от които 78 са с пострадали - 16 убити и 100 ранени. Досъдебните производства за шофиране след употреба на алкохол през 2009 г. са 186 а през 2008 г. – 181. За управление в срока на лишаване са образувани 158 досъдебни производства през 2009 г. и 102 през 2008 г.

Изводи:

- В осъществяването на политиката по опазване на обществения ред и сигурност от еднакво значение е инфраструктурната осигуреност на територията, състоянието на материално техническата база на компетентните органи и активността на гражданството при провеждането на превантивни мерки с оглед на повишаване на информираността и степента на готовност и адекватност на гражданската реакция;
- Предприетите превантивни мерки следва да отразяват националните политики. В тази връзка ОД на МВР планира и осъществява своята

работа в съответствие със Закона за МВР, НК, НПК и следва стратегически документи като националната стратегия „Полицията в близост до обществото”, Националната стратегия за противодействие на престъпността, Националната стратегия за борба с наркотиците и националната стратегия за борба с корупцията;

- От особено значение е гражданското участие и активната роля на общината при осъществяването на превантивни програми на местно ниво. Именно консолидирането на всички заинтересовани страни в сферите на превенцията на наркоманиите, домашното насилие, противообществените прояви на малолетни и непълнолетни дава възможност за предприемането на проактивни мерки, които да резултират не само в обществен консенсус по отношение на провежданата политика по опазване на обществения ред и сигурност, но и в дългосрочен план да се отразят на криминогенната обстановка в региона;
- В комплекса от мерки следва да се предвиждат и инфраструктурните интервенции, които водят до подобряване на организацията на движение, повишаване на сигурността на територията (системи за видео наблюдение, разширяване на възлови кръстовища, подмяна на улично осветление, изграждане на светофарни уредби и др.);

11. ТЕРИТОРИАЛНО СЕЛИЩНО УСТРОЙСТВО И ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

11.1. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА

Описаните в този план географски характеристики и разположение на община Шумен предопределя транспортно обслужване и функционалните ѝ характеристики на транспортен възел в от гледна точка на осигуряване на транспортно-комуникационни връзки както на територията на плановия район така и извън нея. В обхвата на транспортната система на територията на община Шумен са:

- първокласният път **I-4 София - В. Търново - Шумен** (с европейска категоризация **E772**) и
- първокласният път **I-2 Русе – Шумен - Варна** (с европейска категоризация **E70**) и
- първокласния път **I-7 Румъния / Силистра – Шумен – Ямбол – Лесово / Турция** и
 - второкласния път **II-73 Шумен – Смядово - Карнобат**, както и
 - главната ж.п. линия **София – Шумен - Варна** и
 - ж.п. линията **Шумен – Комунари - Карнобат**, връзка с Южна България.

Относителният дял на първокласните пътища е 19,77 на сто и е по-висок от средния показател за Шуменска област (16,52 на сто), както и от този за Североизточния район на планиране (8,28 на сто), и за страната (8,07 на сто). Това показва, че общината е обезпечена с добра връзка с основните транспортни коридори, чрез които се осигурява сравнително лесен достъп до съседните страни и до важни и отдалечени административни центрове.

През общината преминава и трасето на автомагистрала „Хемус“, свързваща Варна и София, но недоизградеността на АМ „Хемус“ в западна посока и на места лошото състояние на първокласния път I-4 затрудняват бързия достъп до столицата, докато регионалният център Варна е лесно достъпен по вече изградената автомагистрала. Автомагистрала „Хемус“ е предвидена да свързва София с Варна и да дублира пътища E70 от Варна до Шумен, E72 от Шумен до Ябланица и E 83 от Ябланица до София. Използваеми са участъците Горни Богров - Ябланица и Варна –Шумен, а от 2009г. е предвидена и отсечка В. Търново – Русе. В края на 2005г. е открита отсечката Шумен- Каспичан с дължина 12,8 км. Според настоящите планове за завършването на магистралата отсечката В. Търново – Шумен ще се изгражда поетапно.

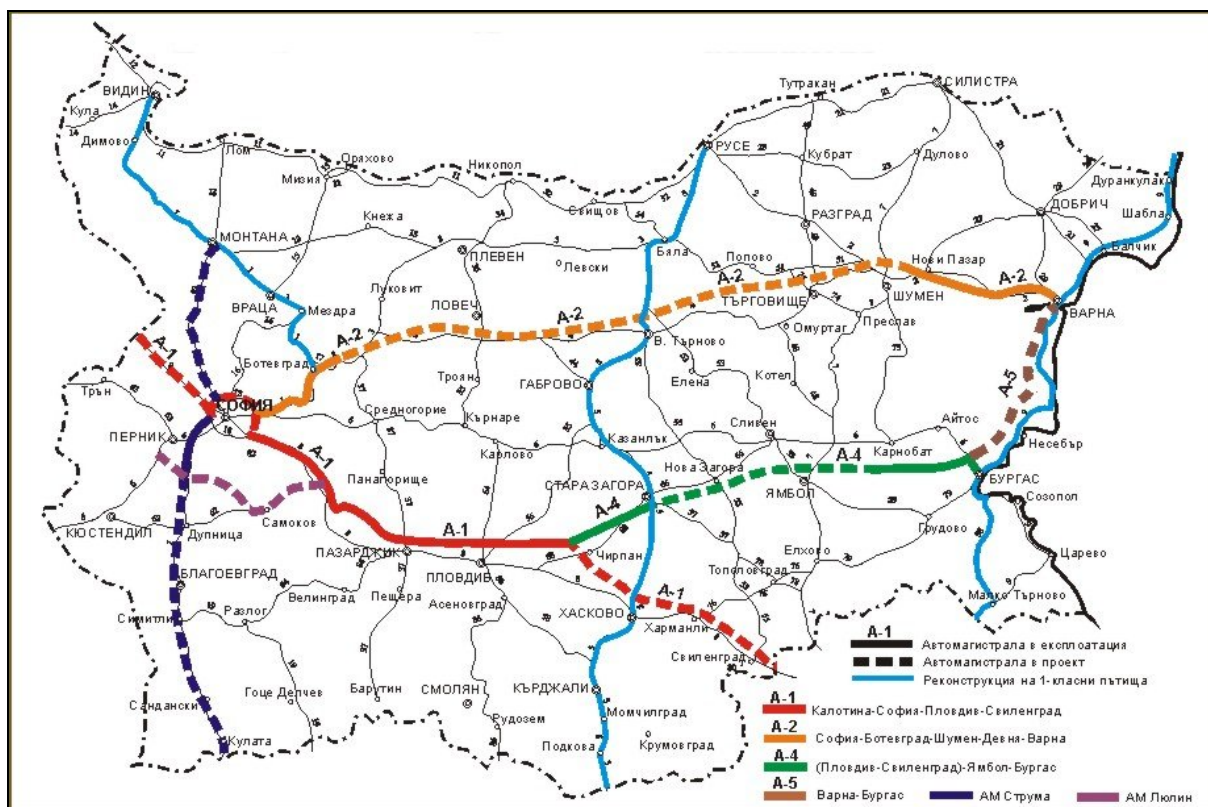

Табл. 53. Километри път по вид мрежа към 31.12.2008 г.

Статистически зони Статистически райони Области	Пътища - общо	Автомагистрала	Първо-класни	Второ-класни	Третокласни пътища и пътни връзки при кръстовища и възли
Североизточен район	2667	84	483	467	1633
Варна	712	58	135	42	477
Добрич	826	-	83	242	501
Търговище	523	-	77	106	340
Шумен	606	26	188	77	315

Данни на ниво област (НСИ)

Второкласните и третокласните пътища в общината, които осигуряват връзката между по-близо разположени административни центрове, и преразпределят потоците в транспортната система, са с по-малък дял (общо 23,51%) в сравнение с Шуменска област (33,48%), Североизточния район за планиране (41,06%) и със страната (42,06%)

Общинската пътна мрежа осигурява възможности за достъп до всички населени места в рамките на общината. Гъстотата на пътищата с общинско значение е 0,211 км/км², което значително надвишава средните показатели за страната (0,165 км/км²), Североизточния район за планиране (0,179 км/км²) и Шуменска област (0,164 км/км²).

Състоянието на пътните настилки се определя от обема на инвестициите за рехабилитация, модернизация и изграждане на пътни отсечки. Ограничените финансови ресурси за ремонт и поддръжка водят до бързо влошаване на функционалните характеристики на пътя и рефлектират като цяло в качествените параметри на общинската транспортна инфраструктура.

Табл. 54. Републиканска пътна мрежа / Пътища с настилка км /31.12.2008г.

Области	Пътища общо	Пътища с настилка					Пътища без настилка
		Пътища общо с настилка	Асфа лтова	Паважна	Трошено- каменна	Баластрен а	
Североизто- чен район	2667	2666	2655	-	11	-	1
Варна	712	712	712	-	-	-	-
Добрич	826	825	825	-	-	-	1
Търговище	523	523	512	-	11	-	-
Шумен	606	606	606	-	-	-	-

По отношение на гъстота на ж.п. мрежата, община Шумен (0,049 км/км²) изостава от средния показател за страната (0,058 км/км²), но се обслужва от 2 гари и 4 спирки. Предвид регионалните функции на ж.п. транспорта, общината има лесен достъп на хора и стоки до места във всички географски посоки на България, независимо че плътността ѝ е под средната за страната.

Табл. 55. ЖП инфраструктура

Статистически зони Статистически райони Области	Обща дължина на ЖП линиите	В това число	
		Двойни ЖП линни	Електрифи- цирани ЖП линни
Североизточен район	488	248	386
Варна	193	108	151
Добрич	60	-	-
Търговище	69	69	69
Шумен	166	71	166

11.2. ТРАНСПОРТНО ОБСЛУЖВАНЕ

Транспортното обслужване е представено от фирми като „Товарни превози” АД, „Мадара автотранспорт” – извършваща вътрешни и международни превози, Шумен Пътнически транспорт ООД, извършваща автомобил превози в страната и чужбина, автосервизни услуги, годишни технически прегледи, монтаж и ремонт на тахографи и др., Шумен бус АД, извършваща пътнически

превози. В града функционират множество частни фирми извършващи таксиметрови услуги, пътнически превози и вътрешна и международна спедиция. В таблиците по долу са представени сравнителни данни по области за 2007 и 2008г. за вътрешните превози на товарен автомобилен транспорт по региони на натоварване и разтоварване и по тип на превоза.

Табл. 56. Вътрешни превози на ТАТ по регион на разтоварване и по тип на превоза

Регион на разтоварване		2007					
		За собствена сметка		Срещу заплащане		Общо	
		хил. т	мил.ткм	хил. т	мил.ткм	хил. т	мил.ткм
Североизточен	Варна	7556,8	273,2	2944,5	289,8	10501,3	563,0
	Добрич	3859,5	86,8	203,1	24,5	4062,6	111,3
	Търговище	268,1	11,7	105,7	12,6	373,8	24,3
	Шумен	2820,6	46,1	541,0	38,9	3361,3	85,0
	Общо за района	14 505,0	417,8	3 794,3	365,8	18 299,0	783,6

Регион на разтоварване		2008					
		За собствена сметка		Срещу заплащане		Общо	
		хил. т	мил.ткм	хил. т	мил.ткм	хил. т	мил.ткм
Североизточен	Варна	9792,4	293	8738,6	276,1	18531,0	569,1
	Добрич	1960,4	92,2	849,8	51,2	2810,2	143,4
	Търговище	3571	76,5	261,3	41,2	3832,3	117,7
	Шумен	2106	68,9	1884,1	98,5	3990,1	167,4
	Общо за района	17 429,8	530,6	11 733,8	467,0	29 163,6	997,6

Табл. 57. Вътрешни превози на ТАТ по регион на натоварване и по тип на превоза

Регион на натоварване		2007					
		За собствена сметка		Срещу заплащане		Общо	
		хил. т	мил.ткм	хил. т	мил.ткм	хил. т	мил.ткм
Североизточен	Варна	7429,3	196,0	3070,5	329,1	10499,8	525,1
	Добрич	3935,9	93,5	93,3	20,9	4029,2	114,4
	Търговище	284,4	12,3	232,9	30,1	517,3	42,4
	Шумен	2846,7	55,8	490,5	51,1	3337,2	106,9
	Общо за района	14 496,3	357,6	3 887,2	431,2	18 383,5	788,8

Регион на натоварване		2008					
		За собствена сметка		Срещу заплащане		Общо	
		хил. т	мил.ткм	хил. т	мил.ткм	хил. т	мил.ткм
Североизточен	Варна	9972,7	345,4	8965,1	350,6	18937,8	696
	Добрич	2310,5	160,1	773,4	33,2	3083,9	193,3
	Търговище	3292,9	40,5	316,7	41,2	3609,6	81,7
	Шумен	2073,3	88,9	1818,8	72,3	3892,1	161,2
	Общо за района	17649,4	634,9	11874,0	497,3	29 523,4	1 132,2

Изводи относно състоянието на транспортната инфраструктура и развитието на транспорта:

- Добра степен на изграденост на транспортната мрежа - общинската пътна мрежа осигурява възможности за достъп до всички населени места в рамките на общината;
- Общината е обезпечена с връзка с основните транспортни коридори, чрез които се осигурява сравнително лесен достъп до съседните страни и до важни и отдалечени административни центрове;
- Недоизградеността на АМ "Хемус" в западна посока и на места лошото състояние на първокласния път I-4 затрудняват бързия достъп до столицата;
- Ограничените финансови ресурси за ремонт и поддръжка на пътищата водят до бързо влошаване на функционалните характеристики, което се отразява в качествените параметри на общинската транспортна инфраструктура;
- Рисковата експлоатационна годност, амортизираните настилки и маркировки създават проблеми пред бизнес организациите в общината при набавянето на ресурси и достигането на пазарите и правят транспорта ненадежден, като негативното влияние е по-силно изразено при пътнотранспортната инфраструктура, отколкото при ж.п. инфраструктурата;
- Критичното състояние на транспортната инфраструктура е резултат от лимитираните финансови средства. Не са използвани възможностите за сътрудничество с бизнеса при финансирането на проекти за изграждане на транспортната инфраструктура, а проведената в общината анкета показва, че такъв потенциал съществува;
- Общината следва да планира поетапна инвестиционна програма за рехабилитацията на общинската пътна инфраструктура в синхрон с инвестиционните инициативи по републиканската пътна мрежа за да се постигне комплексно въздействие върху качеството и функционалността

на транспортната инфраструктура на и преминаваща през територията на общината;

- Планирането и реализацията следва да са обвързани с приоритетите и възможностите на ОП „Регионално развитие 2007-2013” и прилежащите приоритетни оси и операции;

11.3. В и К ИНФРАСТРУКТУРА

Водоснабдяване и водоснабдителни системи

Общо

Община Шумен е водоснабдена с питейна вода от язовир “Тича” и много местни източници, изградени по терасата на р. Камчия и р. Мътнишка. Всички селища от общината са водоснабдени, като някои от водоснабдителните системи са само за едно населено място, други са за група селища. Релефът позволява изграждане на водоеми, които освен да служат за денонощни изравнители, също така и осигуряват необходимото налягане до всички потребители.

Язовир “Тича” е изграден през 1978 - 1981 г. на р. Г. Камчия в землището на община Върбица, известна като Герлово. Водовземането се осъществява от водовземна кула при ниво 223 м, като чрез първичен стоманен водопровод, разположен в бетонна галерия, водата се отвежда извън чашата на язовира до изходна шахта, разположена непосредствено до язовирната стена. По посока на гр. Шумен, системата се състои от следните по важни съоръжения: напорен стоманен водопровод с дължина 10180 метра, помпена станция, напорен стоманен водопровод с дължина 4340 метра и водоем с обем 13000 м³.

Водният обем на язовира се формира от р. Г. Камчия, известна като р. Тича и нейните притоци – р. Герила, р. Коневска, р. Елешница. Водосборната му площ е 1 612 km². Максималният обем на язовира е 312 млн. м³, а мъртвият обем е 41 млн. м³. От язовир "Тича" са водоснабдени гр. Търговище, гр. Шумен и гр. В. Преслав. Той се използва комплексно - за напояване и комунално-битови нужди.

Водата от яз.“Тича”, която захранва градовете Шумен и Велики Преслав, не се пречиства поради липса на пречиствателна станция за питейни води (ПСПВ), като най-често не отговаря на изискванията на Наредба № 9 по показател “мътност”. През периода на снеготопене и при проливни дъждове този показател се покачва многократно.

На територията на община Шумен няма естествени езера. Изградени са 12 броя микроязовири за хидромелиоративни цели и риболов. От тях в добро състояние, годни за ползване са 9 броя, други 2 броя са в задоволително състояние и един е неизползваем - с. Ивански.

Всички населени места на територията на Общината са водоснабдени, като годишно подаваната питейна вода варира между 11,5 – 12,3 млн. м³.

Полезно използваната питейна вода е около 6,0 млн. м³. Близко 50% се консумира от населението, следващите по големина консуматори са от сферата на промишлеността и услугите. За съжаление водопроводната мрежа не е в добро експлоатационно състояние и загубите на питейна вода са големи-повече от 50%. Затова една от основните задачи е да бъде извършена реконструкция и подмяна на изградената водопроводна мрежа.

Промишлено водоснабдяване с условно чиста вода се осъществява в "Лавена"- АД, "Брамас-96" АД, "Лида" АД, "Алкомет" АД, НИПКИС и др., които имат изградени собствени водоизточници.

В табличен вид е дадено водопотреблението на населението и промишлеността по населени места в община Шумен.

Табл. 58. Водопотребление в населените места на общината

№	Населено място	Подадена вода, хил. м ³	Полезно изп. вода хил. м ³			Водопотребление л/ж./ ден		
			общо	насел	пром	общо	насел	пром
1	Белокопитово	17	9	7	2	131	102	29
2	Благово	7	5	5	0	84	84	0
3	Васил Друмев	26	14	13	1	139	129	10
4	Ветрище	20	14	12	2	145	124	21
5	Вехтово	28	21	20	1	81	78	4
6	Градище	42	22	20	2	72	65	7
7	Дибич	90	44	36	8	108	88	20
8	Друмево	56	29	28	1	67	65	2
9	Ивански	90	46	40	6	73	63	9
10	Илия Блъсково	35	20	18	2	116	104	12
11	Кладенец	9	6	6	0	86	86	0
12	Костена река	4	2	2	0	59	59	0
13	Лозево	17	11	11	0	91	91	0
14	Мараш	40	24	18	6	126	94	31
15	Новосел	45	23	20	3	78	68	10
16	Овчарово	17	10	10	0	109	109	0
17	П. Волово	31	16	11	5	122	84	38
18	Р. Димитриево	68	36	14	22	278	108	170
19	Салманово	48	24	17	7	66	47	19
20	Средня	20	11	11	0	65	65	0
21	Струйно	18	11	10	1	74	68	6
22	Царев брод	227	133	28	105	235	49	186
23	Черенча	20	10	10	0	61	61	0
24	Мадара	80	41	37	4	82	74	8
25	Велино	49	24	18	6	167	125	42
26	Коньовец	0	0	0	0	0	0	0
27	гр. Шумен	10180	5163	2569	2594	150	74	75

Водопроводната мрежа в община Шумен започва да се изгражда след 1927 г. От всичките 120 км вътрешна водопроводна мрежа, които се поддържат от "В и К" ООД, 70% са с изтекъл амортизационен срок. 72 км от мрежата е изградена от азбестоциментови тръби, което представлява 61% от цялата водоснабдителна система. Те често аварират и са причина за големите загуби на вода, която инфилтрира в канализационната мрежа. За цялостната реконструкция на водопроводната мрежа са необходими значителни капиталовложения и продължителен период от време - 10 години.

Водоснабдителното дружество изцяло разчита на водата от яз. "Тича", като 88,3% от населението се водоснабдява от там – 96 626 души. Това са град Шумен, кв. Макак, кв. Дивдядово, с. Дибич, с. П.Волов и с. Белокопитово. Общата дължина на магистралния водопровод от яз. Тича е 22 240 м, като диаметърът варира от 1200 мм до 900мм. Водопроводът е изграден от стоманени спирално заварени тръби, които са с изтекъл експлоатационен срок, което води до чести аварии.

Около 8,1% от населението получава вода от плитки подземни водоизточници, които са изградени в кватернерните отложения и се влияят от антропогенната дейност, а останалите 3,7% от дълбоки тръбни кладенци.

Старите водоснабдителни системи са ограбени и изоставени. Изградените 9 броя сондажи по р. Мътнишка и този в м. "Струмба", чиито дебит е средно по 15- 20 л/с, могат да се възстановят и да се разчита на тях при аварийни ситуации. Освен това водата от дълбоките тръбни кладенци е със стабилни качествени показатели и не се влияе от атмосферните условия.

Водоснабдителна система Мараш, която е втора по значение в района, се състои от система шахтови кладенци с дълбочина до 15 м., подхранвани от Сарматския водоносен хоризонт. Системата е изградена през 60-те години на миналия век и до момента не са извършвани основни ремонти и реконструкции по тръбопроводите към помпената станция и по съоръженията, които са силно амортизирани.

Водоснабдителната система на гр. Шумен се състои от голям брой водоизточници с множество водохващания, помпени станции, напорни и гравитачни тръбопроводи, водни резервоари и разпределителна мрежа.

Общата дължина на водоразпределителната мрежа на града, в това число и по-отдалечените квартали, възлиза на около 192 км и е съставена от:

- азбестоциментови тръби - 61%
- стоманени тръби – 33%
- чугунени тръби – 5,5%
- поцинковани тръби – 0,3%
- полиетиленови тръби – 1,2%

Анализите за състоянието на тръбопроводите показват, че от спешен ремонт се нуждаят предимно азбестоциментовите и стоманени тръбопроводи, които са 91% от общата дължина на главните водопроводи.

Азбестоциментовите тръби са най-често срещаните. Степента на амортизация на азбестоциментовите тръбопроводи е значителна. Установено е, че в максимална степен са амортизирани каучуковите уплътнители, използвани при връзките.

Стоманените тръбопроводи са втори по значимост. Особено висока степен на амортизация се наблюдава при тръбите, положени в агресивни почви и то без добре изпълнена изолация. Това води до чести аварии по тези участъци.

Водоразпределителни зони

Съществуващата водоразпределителна мрежа на гр. Шумен е разделена на няколко зони:

- Хидрофор „Еверест”, който се захранва от самостоятелен водопровод чрез Помпена станция (ПС) „Еверест” и водоем с обем 500 м³;

- Най-висока зона, която обхваща най-високите западни и северни части на града. Същата се водоснабдява посредством ПС „Боян Българанов”;

- Висока зона, която покрива голяма площ от западната част на града и сравнително малък участък от северната. Същата се захранва от ПС „V подем”.

- Средна зона, която е най-голямата обособена зона и обхваща централната градска част. Същата се захранва от два напорни водоема с общ обем 10000 м³;

- Ниска зона, която водоснабдява индустриалната част на града с двете обособени промишлени зони.

Помпени станции

Водоснабдяването на гр. Шумен се осъществява чрез 12 помпени станции и 8 основни водохранилища, разположени в отделните зони.

Помпена станция „1300”, намираща се в края на довеждащия водопровод от язовир Тича, има 4 помпени агрегата с мотори 630 kW. 1, 2 или 3 от помпите са работни, а 4-та е резервна. Входното налягане за помпената станция варира спрямо нивото на яз. Тича и водните количества, отклонявани за гр. Търговище и гр. Велики Преслав. Тези вариации в налягането излагат на риск функционирането на станцията. За да се достигне необходимото работно налягане, помпите работят паралелно, което обаче понижава цялостната ефективност на работата им. Станцията е включена директно към довеждащата система на града и захранва основния водоем с обем 13000 м³.

Помпени станции „Мараш I” и „Мараш II” са разположени на водопроводно разклонение на главния водопровод от язовир Тича. ПС „Мараш I” подава вода към с. Мараш и ПС „Мараш II”. От своя страна, помпена станция

„Мараш II” подава вода към водоем с обем 3250 м³, черпателен за ПС „III подем” и кв. „Дивдядово”.

Помпена станция „III подем” е разположена в южната част на града, близо до пътя за кв. „Дивдядово”. Тя изпомпва вода към водоем от 600 м³, който се явява черпателен за ПС „V подем”.

Помпена станция „V подем” тласка вода към водоем с обем 3000 м³.

Помпена станция „Мътница” тласка вода до водоем с обем 7000 м³ като същата в момента се използва, единствено при спешни случаи, за водоподаване към гр. Шумен.

Помпена станция „Средна зона” поддържа налягането във високите сгради на кв. „Тракия” на гр. Шумен и компенсира разликата от около 10 метра спрямо котата на водоем с обем 3000 м³. Същата разполага с две помпи, които изпомпват вода директно във водоразпределителната мрежа на Средна зона.

Помпена станция „Летище” изпомпва вода директно във водопроводната мрежата и захранва Висока зона, някои корпуси на ШУ "Епископ Константин Преславски" и хидрофорната помпена станция „Еверест” в кв. "Млада гвардия" на гр. Шумен. Двете помпи изпомпват вода директно към водоем с обем 7000 м³ и са функционални при наличното смукателно налягане на водопровода.

Помпена станция „Боян Българанов” захранва Най-висока разпределителна зона, като изпомпва вода до водоем с обем 900 м³.

Хидрофорно помпена станция „Еверест” захранва високите блокове в кв. „Млада гвардия”. Черпателният ѝ водоем с обем 500 м³ получава вода, чрез помпена станция „Летище”.

Помпена станция „Мадарски конник” изпомпва вода към водоем с обем 7000 м³ в Средна зона и към водоем с обем 11000 м³.

Помпена станция „Хижата”.

Повечето от помпите в помпените станции са инсталирани преди 20 години и повече. Всички ремонти по помпите са аварийни т.е. предприемат се такива в случаите когато се установи, че дадена помпа не може да функционира нормално.

Много от помпите за питейна вода частично или изцяло не работят в обхвата на оптималния си КПД поради променливо водопотребление, дроселиране, увеличени загуби от течове по мрежата, износени работни елементи и др.

Канализационни системи

Общо

Към настоящия момент, от цялата община почти на сто процента е канализиран само гр. Шумен. Съществуващата канализационна мрежа е с дължина приблизително 140 км.

Началото на проектирането и на строителството на канализационната мрежа на гр. Шумен датира от 1935г., когато Общината обявява конкурс за изработване на идеен проект за канализация. От представените решения през 1944г.се изготвя проект, който служи за основа при изграждането на канализационната мрежа.

До 1961 година са изградени първите около 35 км от канализационната мрежа на гр. Шумен с минимален диаметър 200 мм. Канализационната мрежа е от смесен тип и в нея се вливат битовите и индустриални отпадъчни води, както и дъждовните води. Битовите отпадъчни води са изчислени при отводнителна норма 100 л/ж/д, а дъждовните при 89 л/с/ха.

През 1965 година е изготвен технически проект, по който е изградена основната част от канализационната мрежа на гр. Шумен. При изграждането е възприета комбинирана канализационна система, която, предвид теренните особености, се счита за най-рентабилна и практична с оглед на експлоатацията. Главните колектори са разположени по двата бряга на реките Поройна и Енчова и се свързват по десния бряг на р. Поройна, откъдето продължават към градската пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ). На определени интервали са разположени дъждопреливници, които разреждат петкратно битовите отпадъчни води, а останалата дъждовна вода изливат в реките.

На по-късен етап, канализационната мрежа е разширена с цел да обхване новите квартали в гр. Шумен – „Тракия”, „Гривица” и „Млада гвардия”. Канализационната мрежа в кв. „Дивдядово” е изградена почти на 100%, като системата се включва в колекторна тръба, която отвежда отпадъчните води до езерото Соара.

При някои клонове на уличните канализационни мрежи е установен малък наклон на полагане, което от своя страна води до много чести запушвания на тръбите, както и наличие на пропаднали и изместени тръби. Поради промяна на застрояването през последните години, се наблюдава недостатъчна проводимост на някои от канализационните клонове.

В края на 90-те години на миналия век е изграден и главен канализационен колектор, свързващ градската канализационна мрежа с ГПСОВ.

Главни колектори

Главен колектор I обслужва централната част на града от десния бряг на река Поройна, източната индустриална зона и кв. „Тракия”. В него се включват последователно главни колектори II и V. Колекторът отвежда събраната отпадъчна вода до пречиствателната станция. Общата му дължина е 8794 м. Второстепенната мрежа, свързана към колектора, е с дължина 47265 м.

Главен колектор II е разположен в централната част на града, по левия бряг на река Поройна. В него се вливат отпадъчните води от главен колектор III, след което, чрез дюкер, колекторът се включва в главен колектор I. Общата

дължина на колектора е 2774 м. Второстепенната мрежа, свързана към колектора, е с дължина 1496 м.

Главен колектор III отводнява десния бряг на река Енчова и се зауства в главен колектор I, след като приеме отпадъчните води от главен колектор IV. Общата му дължина е 4688 м. Второстепенната мрежа, свързана към колектора, е с дължина 14155 м.

Главен колектор IV е разположен по левия бряг на река Енчова. Пресича реката с дюкер и се зауства в главен колектор III. Общата му дължина е 2763 м. Второстепенната мрежа, свързана към колектора, е с дължина 13268 м.

Главен колектор V събира отпадъчните води от южната по-ниска зона на централната градска част. Зауства се в главен колектор I, в района на индустриалната зона. Общата му дължина е 1703 м. Второстепенната мрежа, свързана към колектора, е с дължина 11812 м.

Главен колектор IIa отводнява западната индустриална зона и отива директно до пречиствателната станция. Общата му дължина е 3796 м.

Преливниците при избраната комбинирана система служат за отвеждане на води в реките по време на интензивни валежи, когато канализационната система не може да поеме целия отточен поток. Съществуващите дъждопреливници не функционират по този начин и непречистените канализационни води се заустват в реките, дори при сухо време.

Градска пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ)

ГПСОВ – Шумен е разположена югоизточно от града. В река Поройна се заустват, както третираните в станцията води, така и дъждовните и отпадъчни води от града. Изграждането на механичното стъпало на станцията е започнало през 70-те години на миналия век, а съоръжението е пуснато в експлоатация през 2003 година. Първичното третиране на водите осигурява отстраняването на значително количество неразтворими частици, но така третираните отточни води не отговарят на настоящите минимални стандарти за заустване на отпадъчни води.

Канализационните тръби, отвеждащи отпадъчните води до ПСОВ, преминават първо през дъждопреливна шахта, като по този начин се ограничава потока към станцията по време на дъжд, а притокът надвишаващ капацитета на станцията, се зауства директно в реката.

Съществуващата станция разполага с решетки, пясъкозадържател, първичен утайтел и преса за третиране на утайките. Отстранените отпадъци, пясък и утайки се транспортират с камиони и се депонират в общинското депо.

В момента по проект, финансиран от програма ИСПА, се изпълнява разширяване и модернизация на съществуващата ПСОВ за осигуряване на вторично пречистване.

ИСПА мярка 2002 BG/16/P/PE/018 „Подобрение на водния цикъл на град Шумен”

През 2007 година стартира проект по програма ИСПА, мярка 2002 BG/16/P/PE/018 „Подобрение на водния цикъл на град Шумен”. Мярката е част от Националната програма за приоритетно изграждане на съоръжения за питейни и отпадъчни води в населени места с над 10000 еквивалентни жители. Възложител на проекта е Министерство на околната среда и водите (МОСВ), а бенефициент - Община Шумен. Съгласно подписания финансов меморандум, инвестиционната програма, включена в обхвата на проекта, обхваща следните компоненти.

А. Реконструкция и рехабилитация на водоснабдителната система

А.1. Рехабилитация и разширение на участъци от водоснабдителната мрежа

За да се подобри работата на водоснабдителната мрежа, в рамките на този компонент се предвижда подмяната на приблизително 51 км азбестоциментови тръби и 10 км корозирали стоманени тръби.

А.2. Реконструкция на помпени станции за питейни води

В рамките на този компонент, се предвижда реконструкция на:

- водоснабдителна система “Мараш”, включително 8 (осем) шахтови кладенци с идентификационни номера 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9 и 10, както и помпени станции „Мараш I” и „Мараш II”;

- водоснабдителна система “Мътница”, включително 4 (четири) бункерни помпени станции с идентификационни номера 1, 2, 5 и 8, както и помпена станция „Мътница”.

А.3. Реконструкция на главен довеждащ водопровод от язовир “Тича”

В рамките на този компонент се предвижда реконструкция на първите 9 км от довеждащия водопровод от яз. „Тича до разклонението му за гр. Търговище.

Б. Разширение и рехабилитация на канализационната мрежа

Б.1. Разширение на канализационната мрежа

В рамките на този компонент, се предвижда:

- изграждане на три нови главни колектора с обща дължина 7,2 км;
- разширение на канализационната мрежа в кв. „Дивдядово” – 5,6 км. В следствие (2006г.), поради факта, че канализационната мрежа на кв. „Дивдядово” е вече изградена преди започването на проекта, този подкомпонент е заменен с рехабилитация на канализационната мрежа на кв. „Макак” (Писмо No 09687 от Европейската комисия от 11.10.2006 г.);

- изграждане на канализационна помпена станция (КПС) в кв. „Дивдядово”;

- изграждане на напорен колектор от КПС в кв. „Дивдядово до ГПСОВ Шумен.

Б.2. Рехабилитация на канализационната мрежа

В рамките на този компонент, се предвижда рехабилитация на секции от канализационната мрежа на гр. Шумен с обща дължина 4,7 км

В. Разширение на ГПСОВ – Шумен за осигуряване на вторично (биологично) пречистване

В рамките на този компонент, се предвижда разширение на съществуващата ГПСОВ за осигуряване на вторично (биологично) пречистване, внедряване на технология за пречистване с активна утайка, както и изграждането на метантанкове, газхолдер и съоръжения за ко-генерация на получения биогаз.

През месец май, 2008 г., с изготвянето на доклада за идейно проектиране, става ясно, че очакваните разходи за компоненти А и Б значително ще надвишат бюджета, заложен във финансовия меморандум. Основната причина за това е, че оценката за разходите, предвидени във финансовия меморандум е разработена на база цени от 2002 година.

С писма No 37-01-180/26.05.2008 г. и No 37-01-329/15.07.2008 г., Министерство на финансите, в качеството на Управляващ орган (УО) по Кохезионен фонд (Регламент 1164/94), иска формално одобрение от страна Европейската комисия относно предложението от финансовия меморандум да бъдат изключени следните компоненти:

А.2. Реконструкция на помпени станции за питейни води

А.3. Реконструкция на главен довеждащ водопровод от яз. “Тича”

Б.1. Разширение на канализационната мрежа

Въз основа на искане от страна на МОСВ, на 27.11.2008 г. Министерство на финансите отправя официално предложение към Европейската комисия за промени във финансовия меморандум на ИСПА мярката за гр. Шумен. Искането е свързано с описаните по-долу компоненти, както следва:

А.1. Рехабилитация и разширение на участъци от водоснабдителната мрежа

Предвижда се в допълнение от предвиденото във финансовия меморандум, да се финансира изграждането на 73 км сградни водопроводни отклонения (СВО), успоредно с подмяната на 61 км тръби от основната водоснабдителна мрежа.

А.2. Реконструкция на помпени станции за питейни води

Предвижда се този компонент да отпадне от проекта по програма ИСПА, като средствата за него да се пренасочат към компонент А.1. Предлага се финансирането на реконструкцията на помпените станции за питейни води и на водоснабдителните системи „Мараш” и „Мътница” да бъде осигурено по линия на Оперативна програма “Околна среда”.

А.3. Реконструкция на главен довеждащ водопровод от яз. “Тича”

Предвижда се този компонент да отпадне от проекта по програма ИСПА и средствата за него да се пренасочат към компонент А.1. Предлага се финансирането на реконструкцията на главния довеждащ водопровод да бъде осигурено по линия на Оперативна програма “Околна среда”.

Б.1. Разширение на канализационната мрежа

Предвижда се този компонент да отпадне от проекта по ИСПА и средствата за него да се пренасочат към компонент А.1. Предлага се финансирането му да бъде осигурено по линия на Оперативна програма “Околна среда”.

На 17.08.2009г. Европейската комисия излиза с положително решение относно предложените промени.

Изводи:

Предвид съществуващото състояние, имайки предвид настъпилите промени в проекта по програма ИСПА, както и в резултат от допълнителните по-строги изисквания към отпадъчните води, зауствани в „чувствителни зони“, като основни проблеми и приоритетни насоки за подобряване на ВиК инфраструктурата, могат да се отбележат:

- Независимо от високата степен на изграденост на водоснабдителната мрежа не е постигнато оптимално задоволяване на нуждите от питейна вода;
- Недостатъчна е водообезпечеността на водоснабдителните системи;
- Водопроводната мрежа е с намалена надеждност и влошени експлоатационни качества;
- Необходимо е подобряване качеството на питейната вода чрез изграждане на ПСПВ. В Националната стратегия за интегрирано развитие на инфраструктурата на Република България и оперативния план за изпълнение за периода 2006-2015 година е предвидено изграждане на такава ПСПВ за водите от яз. “Тича” на стойност 12,5 млн. евро.
- Необходима е подмяна на магистралния водопровод от яз. “Тича” до ПС „1300” - кв. „Дивдядово”;
- Необходима е реконструкция на амортизираната вътрешна водопроводна мрежа, за да се намалят течовете и загубите на вода;
- Необходима е реконструкция на 9 помпени станции (“1300”, “III подем”, “Средна зона”, “V подем”, “Летище”, “Боян Българанов”, хидрофор “Еверест”, “Хижата” и “Мадарски конник”), с цел намаляване разхода за ел. енергия;
- Необходима е реконструкция на водоснабдителна система “Мараш”, включително 8 шахтови кладенци с идентификационни номера 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9 и 10, както и помпени станции „Мараш I” и „Мараш II”, с цел намаляване разхода за ел. енергия;

- Необходима е реконструкция на водоснабдителна система “Мътница”, включително 4 бункерни помпени станции с идентификационни номера 1, 2, 5 и 8, както и помпена станция „Мътница”, с цел намаляване разхода за ел. енергия;
- Недостатъчен е броят и обемът на резервоарите за отделните населени места за покриване на дневната неравномерност на консумацията за с. В. Друмев и с. Ветрище;
- Има недостиг на питейна вода за селата Салманово, Струйно, Овчарово, Кладенец, Костена река, Ивански през летните месеци, необходимо е допълнително водоснабдяване;
- Необходимо е допълнително водоснабдяване на с. Белокопитово, с. П. Волон и с. Градище от изградения през 1990 г. за целта дълбок сондаж.
- Необходимо е да се постигне намаляване на ползването на питейни води в промишлеността за сметка на увеличаване ползването на условно чисти води за промишлени нужди, чрез затворени оборотни системи.
- Необходима е рехабилитация на канализационната мрежа на кв. „Макак”;
- Необходимо е изграждане на КПС в кв. „Дивдядово” и напорен колектор от КПС в кв. „Дивдядово” до ГПСОВ – Шумен;
- Необходима е частична реконструкция на клонове от уличните канализационни мрежи;
- Необходимо е разширение и/или изграждане на канализационните мрежи в общината;
- Необходимо е разширение и модернизация на ГПСОВ–Шумен с осигуряване на третично пречистване за достигане на емисионни норми за заустване в „чувствителна зона”.

11.4. ЕЛЕКТРОСНАБДЯВАНЕ

Община Шумен получава електроенергия от общоенергийната мрежа на страната посредством пет броя трансформаторни подстанции 110/20 кв, свързани към системната подстанция “Мадара” от националната преносна мрежа 220 кв с трансформация на напрежението 220/110 кв. Наличието на системната подстанция, захранваща пет различни клона от системата 110 кв, осигурява сигурно захранване на общината с електроенергия с качествени параметри. Електроенергийната мрежа високо напрежение е оразмерявана за товари, по-високи от сегашните, и има възможност за допълнително натоварване.

По отношение на града където са основните енергийни нужди както за комунално-битови така и за промишлени цели, захранването на мрежата средно напрежение се осъществява от 4 подстанции с напрежение на първичната страна 110кV както следва: подстанция „Шумен I”, подстанция „Център”, подстанция „Запад” и подстанция „Изток”. Общата инсталационна мощност на всяка подстанция (без тази на ТЕЦ и КТА „Мадара”) е 200MVA. Ел. Захранването на гореизброените подстанции се осъществява с въздушен

електропровод 110кV от системна подстанция „Мадара” – 220/110кV. Трафопостовите за комунално-битови и производствени нужди са за напрежение на първичната страна 20кV или 10кV. Основно за гр. Шумен ел. захранването на трафопостовите на страна средно напрежение е 10кV /с малки изключения за някои административни и производствени обекти в крайни квартали е на 20кV/. За ел. захранване на трафопостове в сателитните квартали – Дивдядово, Мътница и Макак са изградени въздушни ел. проводни линии 20кV. Общия брой на трафопостовите за битови нужди в града е 485бр., а за производствени – 48бр., с обща инсталирана мощност 157 625кVA ($\approx 158\text{mVA}$). Мощността на трафопостовите е различна, като има трафопостове с мощности 100, 160, 250, 400, 630 и 1000кVA. Нормалната схема на ел. захранване е “влез-излез”, като принципно линията започва от една подстанция и завършва в друга. В някои от трафопостовите влизат повече от две линии – въздушна или кабелна, и се получават т.нар. “Възлови станции” (или трафопостове).

Състояние на електроснабдителната мрежа в гр. Шумен

Мрежа средно напрежение (СрН) в гр. Шумен

Изградената мрежа средно напрежение (СрН) в гр. Шумен и сателитните квартали може да се дефинира на въздушна и кабелна. Въздушната е съсредоточена в периферните части на града и кварталите Дивдядово, Мътница и Макак. Изпълнена е предимно с проводници АС 35, 50 и 70мм². Кабелната мрежа СрН в гр. Шумен е за напрежение 10кV. През последните 10-15 години се реализира тенденцията за подмяна на съществуващите кабели 10кV, с такива за 20кV с цел подготовка за преминаване изцяло към напрежение 20кV. Всички нови кабелни линии, които се проектират и изграждат в момента са за напрежение 20кV.

Електропроводи Високо напрежение (ВН)

Ел. захранването на съществуващите подстанции 110/20кV става с въздушни ел. проводни 110кVA от системната п/ст “Мадара” - 220/110кV. Ел. захранването на подстанцията “Мадара” става с 3бр. ВЛ-220кV, както следва:

- изводи “Волов” и “Коларов” - от подстанцията “Добруджа” край гр. Варна.
- извод “Тича” - от подстанцията “Горна Оряховица”.

Ел. захранването на подстанцията 110/20кV става двустранно по следната схема:

- подстанцията “Център” - извод “Поройна” (подстанцията “Шумен I”) и извод “Стража” (подстанцията “Мадара”);
- подстанцията “Шумен-I” - изводи “Дибич”, “Блъсков” и “Войников” (подстанцията “Мадара”) и извод “Патлейна” (подстанцията “Преслав”);
- подстанцията “Запад” - извод “Поройна” (подстанцията “Шумен I”) и извод “Бели Лом” (подстанцията “Разград”);

- подстанция “Изток” - извод “Друмев” (подстанция “Мадара”) и извод “Поройна” (подстанция „Шумен”).

Консумация на ел. енергия и върхови товари

Консумацията на ел. енергия за следващия двадесетгодишен период (2005-2025г.) може да се диференцира като такова за битови и промишлени нужди. Установяването на общата консумация на ел. енергия и върхови електрически товари за консуматорите от промишлен характер се основава на нарастване на производствените мощности с 26% (съгласно предвиждане по ОУП). При сега действащите 36810kW работни мощности се очаква нарастване на производствените мощности на 46381kW. Отнасяйки общия товар със съответния коефициент на линиите на подстанциите се получава сумарен върхов товар 37104kW.

Съгласно перспективното развитие на електрическите товари за битови нужди се предвиждат по 6kW специфичен върхов товар на домакинство, отнесен към мрежа НН. Към 2025г. се предвижда нарастване на населението на гр. Шумен до 103810 жители (нарастване със 17036 жители съгласно прогноза в ОУП) – при оптимистичен вариант на демографско развитие. Това означава нарастване на домакинствата (жилицата) от 38820 на 45135 бр. (нарастване с около 6315 бр.).

При тези изходни данни може да се направи следната рекапитулация на електрическите товари:

Рекапитулация на товарите:

1. Промисленост – върхова мощност 46381kW при Коефициент на едновременност $K=0,8$ към подстанциите – **$P1 = 46381 \times 0,8 = 37104kW$**

Необходимо е да се прибави глобално и една допълнителна резервна върхова мощност за промишлени нужди, тъй като няма достатъчно пълни данни за перспективното развитие на промишлените товари, а влизането в строя на промишлени предприятия с голяма инсталирана мощност неочаквано, е твърде често явление. Следва да се резервира още една върхова мощност от 10000kW, така че общата върхова мощност отнесена към шините на подстанциите и валидна само за производствени нужди ще се равнява на 47381kW.

2. Комунално-битови товари

= брой домакинства – 45135 бр.

= специфичен върхов товар – 6kW/дом.

= обща върхова мощност – 270810 kW

= коефициент на едновременност – 0,35

= върхов товар към подстанциите – 94784 kW

ОБЩ ВЪРХОВ ТОВАР:

Промишленост – 47381kW

Битови нужди – 94784kW

142165kW

Общата трансформаторна мощност на подстанциите към момента е 200мVA (за четирите подстанции).

Енергийни източници и конфигурация на мрежата Високо и Средно напрежение

Подстанции 110/20kV – установяването на броя на подстанциите 110/20kV или 110/20/10kV следва да се подчини на следните обстоятелства:

- в каква посока се предвижда нарастване на електрическите товари;
- състояние и натовареност на сега действащите линии СрН;
- възможност за осигуряване на оптимално захранване (нормално и резервно) от сега изградената от ВЛ-110kV.

В момента изградените 4бр. подстанции обхващат следните райони:

- **Подстанция “Център”** и подстанция “Шумен I” се намират в югоизточната част на града. Подстанция “Център” гравитира териториално към съществуващия в момента градски център и в момента е най-натоварената подстанция. От подстанция “Център” основно се захранват консуматори от битов характер.
- **Подстанция “Шумен I”** е в промишлената зона и захранва предимно консуматори от промишлен характер.
- **Подстанция “Запад”** и “Изток” са съответно в западната и източната част на града и предимно захранват комунално-битови товари и ограничен брой промишлени товари.

Според прогнозите в ОУП нарастването на товарите се очаква основно в северна и североизточната част на гр. Шумен. При това положение очевидно, че както териториалното разположение, така и съществуващите трансформаторни мощности на съществуващите подстанции не може да отговори на новите тенденции в изграждането и развитието на бъдещите консуматори на ел. енергия. Трябва да се има предвид, че предназначението на подстанциите е да захранва консуматори в един район от 20-30км, т.е. тези мощности следва да бъдат завишени.

Препоръки за развитие в съответствие с ОУП :

- За бъдещото развитие на северните и североизточни райони да се изгради нова подстанция “Север” - 32мVA;
- За оптимизиране работата на п/ст “Център” се предлага вариант за разширение на подстанцията чрез монтаж на трети трансформатор 25мVA и

изграждане на нова ЗРУ с цел изграждане на нови кабелни изводи 20/10кV и разтоварване на най-натоварените клонове на съществуващата кабелна мрежа СрН;

- За ел. захранване на бъдещите промишлени консуматори на начален етап следва да се предвидят редица възлови станции или трафопостове 20/0,4кV, които поетапно да се заместят с алтернативни енергийни източници – хибридно слънчево и ВЕИ-Енерго-обезпечаване /Хибридна солар – ТЕЦ/.

- Да се изготви генерален план на електроснабдяването на гр. Шумен

В момента изградената кабелна мрежа СрН за гр. Шумен основно е за 10кV (с малки изключения за крайните квартали и промишлена зона, където има изградена мрежа на 20кV. Кварталите Дивдядово, Мътница и Макак са захранени с въздушни ел. проводни линии 20кV.

Тенденцията през последните 15-20г. е цялата кабелна мрежа СрН в гр. Шумен да премине на 20кV. За целта е в действие стратегията в последно време при проектирането и изпълнението на нови кабелни линии СрН да се предвиждат кабели за 20кV. Същото важи и при ремонтни и аварийно-възстановителни работи, когато старите кабели на 10кV да се подменят с нови за 20кV.

Препоръчва се в промишлените зони въздушните електропроводи 20кV при възможност да се ликвидират и да се изгради кабелна мрежа. Целта е да се освободят допълнително производствени терени, които сега са блокирани от съществуващите сервитути на въздушните ЕП-20кV.

При цялостното проектиране е необходимо да се избегнат множеството възлови пунктове, в които в момента има голямо преплитане на мрежата и усложнение, както от експлоатационна (манипулационна) гледна точка, така и от усложняване на релейната защита (дълги или прекомерно натоварени линии, особено от подстанция “Център”). Визираните проблеми следва да бъдат решавани поетапно във времето.

Изводи:

- Към момента основните енергийни нужди на общината са задоволени от съществуващата инфраструктура.
- Населените места се захранват от електроразпределителната мрежа средно напрежение, като наличната инфраструктура осигурява безпроблемни доставки на електрическа енергия до всички потребители.
- Съществуващата инфраструктура се нуждае от сериозни инвестиции за рехабилитация и модернизация;
- Като сериозен проблем се очертава недостатъчната мощност в трансформаторните постове от мрежата средно напрежение;
- Съвременното развитие на енергоснабдяването следва да се планира в съответствие с измененията в демографския и икономически профил на общината и да отразява предвижданията и препоръките на ОУП;

- Общината попада в зона, подходяща за създаване и използване на ветрова енергия. Подходящо място за ветрогенераторен парк е територията на Шуменското плато;
- Следва да се проучат и оценят технически и икономически всички възможности за използване на различни видове алтернативни енергийни източници;

11.5. ТОПЛОСНАБДЯВАНЕ

Град Шумен е сред 21 града в България, в които е изградена мрежа за централно топлоснабдяване. Топлоснабдителната инфраструктура в града е морално и физически амортизирана, в резултат на което се увеличават загубите при преноса и разпределението на топлоенергия, при което се неутрализират предимствата от комбинираното производство на електро- и топлоенергия. Незадоволителното състояние на топлоенергийната инфраструктура се дължи на недостатъчните средства, с които Топлофикация - Шумен разполага за целите на рехабилитацията и модернизацията на производствената инфраструктура, топлопреносната мрежа и абонатните станции. Намалените приходи поради намаленото потребление на индустриалните потребители и отливът на битови абонати пораждат допълнителни финансови трудности. Насочваните средства по международни програми са ограничени, но в рамките на Програма ФАР е реализиран пилотен проект за въвеждане на системата на топлинно счетоводство сред домакинствата, в резултат на което живеещите в над 60 на сто от топлофицираните сгради могат да регулират своето потребление.

11.6. ГАЗОСНАБДЯВАНЕ

Община Шумен попада в газоразпределителния регион “Добруджа”, определен за издаване на лицензии за изграждане на газоснабдителни мрежи с ниско налягане в общините от Шуменска, Добричка и Варненска области.

Възможността за по-ранно стартиране на газификацията в общината е била пропусната, въпреки че и индустриалните и битовите потребители са единни в оценките си за ползите от нея и въпреки желанието на част от бизнес организациите да се включат в изграждането на газоразпределителната система.

Табл. 59. Газификация в град Шумен

Година	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Газоразпределителни мрежи, км										
Шумен		23.040	16.047	16.125	16.536	20.133	19.904	19.677	24.625	24.362
Газоразпределителни мрежи в хил.лв.										
Шумен		2755.1	2227.8	2308.5	2080.1	2423.8	2649.1	2552.5	3147.2	3007.8

Изводи относно ефективността на енергоснабдяването и енергийната инфраструктура в общината:

- Ефективността на енергоснабдяването в общината е все още ниска, въпреки въвеждането на системи за топлинно счетоводство и изпълнението на проекти за подобряване на ефективността на уличното осветление;
- Неефективното използване на енергоресурсите е свързано и с недостиг на средства за модернизирани на производствените и преносните съоръжения, забавяне на битовата газификация, липса на комплекс от мотивационни и насърчителни мерки за въвеждането на енергоспестяващи системи;
- Енергийната инфраструктура в общината е добре развита, с възможности за поемане на допълнителни товари на мрежата високо напрежение, но мерките за повишаване на енерго ефективността все още не се прилагат ефикасно;
- Слабо се използват алтернативни източници на енергия и се наблюдава ниска степен на внедряване на енергоспестяващи технологии.

11.7. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИИ И СЪОБЩЕНИЯ

Телефонните услуги се осъществяват от кабелен оператор –БТК и от трите мобилни оператора в страната. Предвид спецификата на отрасъла статистическата информация е оскъдна. Според последните публикувани данни от НСИ гр. Шумен разполага с 68781 телефонни поста, от които 51488 са домашни. На 1000 жители са осигурени 593 поста, задействани 428 при средно за страната 368.5. Трите мобилни оператора имат пълно покритие в града и района. Множество фирми предлагат интернет услуги, VoIP, кабелна и цифрова телевизия. Български пощи - покрива целия набор от пощенски услуги. В града има централна поща и 3 пощенски клона.

Табл. 60. Пощенски клонове

ПК	Пощенски клон	Адрес	Извършвани услуги
9700	Централна	пл. "Освобождение" №1	К,П,РП,пенсии и др.
9701	ПК 1	ул. "Добруджа" №4	К,П,РП,пенсии и др.
9703	ПК 3	ул. "Славянски" №5	К,П,РП,пенсии и др.
9704	ПК4	ул. "Тракия" № 8 бл.12	К,П,РП,пенсии и др.
9706	ПК6	ул. "Елба" №12	К,П,РП,пенсии и др.
9709	ПК9	ул. "Проф. Иван Иванов" №7	К,П,РП,пенсии и др.
9711	ПК11	ул. "Мир" №36	К,П,РП,пенсии и др.

Общината разполага със сравнително добре развита телекомуникационна инфраструктура, достигаща до почти всички населени места. Телефонната плътност по отношение на стационарните линии е 41,08 на

100 жители спрямо 36,11 за страната и 31,22 в Шуменска област. Всички селища от общината имат автоматична телефонна връзка с общинския център, като само едно селище не е обезпечено със станция за автоматични телефонни съобщения.

Пуснатата през 2001 г. в експлоатация цифрова телефонна централа е предназначена да обслужва общинския център. Цифровият пренос в комбинация с оптималния брой съединителни линии е предпоставка за подобряване на качеството на телефонните комуникации в града. Централата е свързана с националния оптичен пръстен и ще бъде част от градската цифрова оптична мрежа.

Информационните и комуникационни технологии са един от най-динамично развиващите се сектори изискващ сериозни инвестиции, но и осигуряващ висока степен на достъпност на територията, на която се развиват. Все още в общината е слабо застъпено изграждането на публични мрежи, които да предполагат масово въвеждане и свободно ползване на широк спектър от електронни услуги. От тази гледна точка бъдещото развитие следва да отразява необходимостта от комуникационна свързаност на населението, а планирането на развитието на информационните и комуникационни мрежи да интегрира публичните и бизнес интересите както по отношение на инвестициите в сектора, така и по отношение на потребностите.

Изводи:

- Телекомуникационната система на общината има потенциал да служи като отправна точка за по-широкото навлизане на информационните и комуникационни технологии в ежедневието на населението, бизнеса и администрацията;
- Този потенциал не е бил обект на целенасочено управление, а неговото използване е резултат от инициативата на отделни фирми, организации и граждани;
- Мащабното използване на технологиите разкрива качествено нови възможности за икономиката, образованието, здравеопазването, администрацията, чието използване и реализиране би подобрило както бизнес климата в общината, така и качеството на живота на населението;
- Изграждането на съвременна информационно комуникационна мрежа в общината следва да е съобразено не само с бизнес интересите, но и с обществените нужди, както и с приоритетите за развитие в национален план за да гарантира адекватна степен на достъпност и свързаност на територията на общината.

12. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

12.1. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ

Качеството на атмосферния въздух е последица от комбинираното действие на много и разнообразни фактори. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух.

Източниците на замърсяване на въздуха за гр. Шумен могат да бъдат класифицирани и групирани по относителен дял, както следва:

- промишлени източници: парокотелни инсталации на производствени обекти и др. неподвижни технологични източници;
- интензивен автомобилен транспорт (79,3% от автомобилния парк е на възраст над 10 г.) - мобилни източници;
- битови източници и предприятия, разположени в жилищни райони (организиран източници);
- гаров и предгаров район, транспортни кръстовища, булеварди и др. (неорганизиран източници).

Табл. 61. Годишни емисии на серни и азотни оксиди на жител

Район	Серни оксиди, кг/жител	Азотни оксиди, кг/жител
България	168,1	28,1
Община Шумен	58,6	12,9

По отношение на натоварването с азотни и серни оксиди Община Шумен се намира в значително по-добро състояние спрямо общото за страната.

Източници на емисии от азотни оксиди са енергетиката, пътният транспорт и горивните процеси в индустрията. По отношение на серните оксиди, не са регистрирани превишения на емисионните норми. Основен източник на серни оксиди са горивните процеси – използват се горива с високо сярно съдържание и изпускащите устройства не са оборудвани (в повечето случаи) с подходящи сероочистващи съоръжения.

Основните замърсители на атмосферния въздух са фините прахови частици, серен и азотен диоксиди, въглероден оксид, озон, оловни аерозоли – това са и характерните замърсители за всички големи населени места в страната. Но съществува и специфичния за гр. Шумен замърсител - сероводород.

Качеството на въздуха на територията на гр. Шумен се контролира в един пункт, на ул."Съединение" №71 (до РИОСВ-Шумен) и е включен в Националната система за екологичен мониторинг (НАСЕМ) на Министерство на околната среда и водите (МОСВ). Контролират се замърсителите серен

диоксид, азотен диоксид, оловни аерозоли, фин прах (ФПЧ 10), общ суспендиран прах и сероводород.

Табл. 62. Данни от пункта за емисионен контрол на атмосферния въздух

Пункт	Замърсители	Общ бр. дни с пробонабиране	Общ бр. проби	Бр. проби над нормите	% проби над нормите	Средна годишна стойност, mg/m ³
РИОСВ	SO ₂	245	976	0	0 %	0,4795
	NO ₂	245	976	0	0 %	11,1440
	ФПЧ 10	245	245	11	4,49 %	39,2008
	прах	245	245	0	0 %	0,0875

Качеството на атмосферния въздух в годишен аспект е в рамките на нормативните изисквания. Основни замърсители на въздуха, в отделни дни, са прах - общ и фин, вследствие дейностите на промишлеността и комунално-битовия сектор. Замърсяването на въздуха в общината се дължи предимно на работата на ТЕЦ "Шумен" и парокотелните централи на по-големите предприятия, които са концентрирани в гр. Шумен. Източници на емисии, превишаващи нормите, по показатели прах и СО, са парокотелните централи на „Плиска“ ООД, „Августа Мебел“ АД, а превишаващи нормите по показатели прах, NO₂ и SO₂ са отоплителните централи на „Карлсберг България“ АД и „МБАЛ Шумен“ АД.

Източник на неприятни миризми за района на гр. Шумен е екарисажа - "Брамас-96" АД, като миризмите се усещат от населението на кв. "Тракия" с честота 13,8% при посока на вятъра от югоизток.

Друг източник на миризми е ПХЖ "Брадърс комерс" - свинекомплекс, при посока на вятъра от изток, с честота 15,7%. Неприятният мирис се усеща от населението на кв. "Тракия" и района на ШУ "Епископ К. Преславски", където живеят около 20 000 души.

Депото за неопасни отпадъци в кв. Дивдядово също е източник на емисии на различни отпадъчни газове и неприятни миризми.

Много от най-сериозните екологични проблеми в големите градове на страната, в т.ч. и за гр. Шумен, са свързани с автомобилния транспорт. Като цяло сектор "Транспорт" допринася за 60% от емисиите на СО, около 25% от емисиите на СО₂, около 38% от тоталните емисии на NO₂. Бензиновите двигатели на МПС допринасят за замърсяването на въздуха с приблизително 40% от емисиите на летливи органични съединения, а към това се добавя и фактът, че транспортът е източник и на шумово замърсяване. Това натоварване на въздуха оказва сериозни последици върху човешкото здраве. Поради това емисиите от транспорта изискват специално внимание.

На територията на Община Шумен няма автоматизирани системи OPSIS за контрол на специфични органични замърсители.

Оценката и управлението на качеството на атмосферния въздух се извършва съгласно изискванията на Наредба № 7 на МОСВ и МЗ (обн. ДВ бр.45/ 1999 г.)

Като приоритетни насоки в работата, за поддържане на качеството на атмосферния въздух, могат да се отбележат:

- газифициране на индустриалните зони на гр. Шумен, както и училища, детски градини, ясли и поетапно газифициране на битови обекти;
- преминаване на локалните парокотелни централи от гориво мазут на гориво - промишлен газьол;
- увеличаване използването на дървесина за сметка на брикети и въглища в битовия сектор;
- изследването на мобилните източници с цел моделиране на цялостната транспортна схема на Община Шумен;
- извършване на наблюдения и контрол на качеството на атмосферния въздух, чрез денонощно работещи автоматични системи, разположени в различни райони на града.

12.2. ВОДНИ РЕСУРСИ

Подземни води и водоизточници

Подземните води в община Шумен се отнасят към Варненски хидрогеоложки район - Черноморски басейн, според хидрогеоложкото райониране на Р България. В геоложко отношение територията е изградена от седиментите на кватернера и долна креда - хотрив. Седиментите на кватернера са представени от алувиални отложения по долината на р. Поройна, Енчова, Теке дере, Стражска и делувиални такива, изграждащи височините на терена. Мощността им се движи от 2 до 6 м от терена и в тях се акумулират плитки подземни води, които са недостатъчни по количество и замърсени от инфилтрация на повърхностни води, поради което не представляват интерес за питейно и промишлено водоснабдяване. Дълбочината на залягане на подземните води е в широки граници от 0,2-0,5 до 3,5-5,0 м от терена, а амплитудата на колебание е значителна и достига до 2 м. Генералната посока на движение на водите е двустранна: предимно към реките при ниски водни стоежи и от реките при високи водни стоежи.

Седиментите на долна креда са представени от валанж - установен в района на дълбочина от 168 до 650 м. Представляват много плътни варовици в дълбочина доломитизирани, напукани и кавернозни. В тези седименти е формиран малм-валанжския водоносен хоризонт, който е най-водообилен и перспективен за водоснабдяване на Североизточна България. Водите се акумулират в карбонатния комплекс и се подхранват от инфилтрация на

повърхностни и валежни води в зоните на разкрития на тези седименти на терена, които са потенциални огнища на евентуално замърсяване на хоризонта - това е района около Златна нива - Каспичан - Калугерица.

За горен водоупор на водоносния хоризонт служат седиментите на хотрива, представени от варовити плътни мергели с мощност от 90 до 160 м. Тези мергели са практически водонепропускливи и служат за защитен екран срещу замърсяването на долузалагащия водоносен хоризонт в района. Статичните водни нива на подземните води са около 100 м от терена.

Единствено изградените по терасата на р. Камчия водоснабдителни съоръжения - шахтови кладенци, подаващи вода за селата Р. Димитриево, Салманово, Мараш, Ветрище, Ивански, Вехтово и Друмево се използват по предназначение.

По данни на РИОСВ - Шумен и бюлетин на ИАОС при МОСВ, които извършват мониторинг за качеството на подземните води по поречието на р. Камчия при с. Р. Димитриево в кватернерния водоносен хоризонт не са констатирани отклонения от праговете на замърсяване.

За водоснабдяване на селата Черенча, Средня, Коньовец, В. Друмев, Ил. Р. Блъсков, Благово, Велино, Царев брод и отчасти Струйно и Градище се използват дълбоки тръбни кладенци, изградени във валанжския хоризонт, като водите в тях са с гарантирани качествени показатели.

Водоснабдяването на гр. Шумен датира от миналия век, с водохващане в района на парк „Кьошките“. Водоснабдителна система „Хан Крум“ е изградена през 1954 година и включва 10 шахтови кладенеца. Към момента, те не се използват за подаване на вода към гр. Шумен. Система „Мараш“ е разположена по терасата на р. Камчия и обхваща 24 кладенеца. От тях, към настоящия момент, се използват само 6 с общ дебит между 22 и 220 литра в секунда, в зависимост от промените в нивото на реката. През 1979 година е изградена системата „Мътница“, включваща 9 тръбни кладенеца с дълбочина 700 метра. Тези кладенци са функционирали пълноценно само през периода 1989 – 1995 г. Въпреки, че са годни за експлоатация, поради високия разход на ел. енергия, в момента те се използват единствено в случай на авария. Общият им капацитет е 80 литра в секунда. Довеждащият водопровод от кладенците е в много лошо състояние, което прави водоснабдителната система на практика неизползваема.

Подпочвените води на територията на община Шумен по своя химичен състав са слабо минерализирани - до 500 мг/л, хидрокарбонатно-сулфатно-хлорни, калциево-натриеви със средна обща твърдост и средна окисляемост. В населените места те се контролират от РИОКОЗ гр. Шумен, съгласно изискванията на Наредба №9 (обн. ДВ бр.30/2001 г.) за качеството на водата, предназначена за питейно битови цели.

Към момента, основният водоизточник за гр. Шумен е язовир Тича, осигуряващ около 60% от общото водно количество.

Съществуващите подземни водоизточници са една потенциална възможност за обезпечаване на водоподаването на гр. Шумен в случай на недостиг от язовир Тича. Съществуващите кладенчови помпи, оборудването и прилежащите им водопроводи, обаче, са в много лошо състояние.

Минерални води

В девонския водоносен хоризонт, на дълбочина около 2500 м в района на с. Мараш е открита, при сондажни проучвания за нефт, минерална вода. Статичното водно ниво е на 10 м от терена, а динамичното на -18 м от терена. Дебитът на сондажа е около 20 л/с. Водата е с температура 65 С° и обща минерализация 9,4 г/л. Характеризира се като хипертермална хлоридно-натриева-флуорна, съдържаща йод и бром.

Водата има големи лечебно профилактични възможности. До 1993 г. минералната вода се е ползвала за лечение и профилактика на заболявания на опорно двигателната система, като е изграден басейн и необходимите към него обслужващи сгради. По-късно водата се използва, като топлоносител в оранжерии на с. Мараш. В момента сондажа е тампониран и не се използва.

Организирано е пробовземане за актуализиране на химическия, микробиологичен и балнеоложки състав на минералната вода, свързан с евентуалните инвестиционни намерения на Община Шумен като собственик на терена, граничещ с минералния извор, както и с проектите на потенциални инвеститори за развитие на туризма и балнеолечението в района.

Повърхностни води

През територията на община Шумен преминават реките Поройна, Пакоша, Мътнишка, които се вливат в р. Голяма Камчия, респективно в Черно море. Река Каменница, която пресича югоизточната част е от поречието на р. Провадийска и се влива в Белославско езеро.

С най-голямо стопанско значение за района е р. Г. Камчия. Тя води началото си от южните части на Лиса планина. От изворите до с. Тича, реката тече в източна посока, като след с. Филаретово навлиза в хълмисто-ридовата област Герлово, пресича Преславската планина и образува дълбокия Преславски пролом. Следва завой на север в хълмистата низина на Шуменска област и Провадийското плато с източна посока до сливането ѝ при с. Величково с р. Луда Камчия. По-важни притоци на реката са Врана, Елешница, Брестова и др. Общата дължина на р. Камчия, от изворите до Черно море, е 245 км. Средният годишен отток при гр. В. Преслав е 5,2 м³/сек, а при с. Гроздево – 22,8 м³/сек. Общата площ на водосборния ѝ басейн е 5358 кв.км. Пълноводието на реката е през месеците декември-юни, а максималния отток - през месец март.

Според хидрогеоложкото райониране на Р България, община Шумен попада в област „Б” с преобладаващо дъждовно подхранване, като най-северната част попада в район „Б17” - Джулioniшко-Голямокамчийски и почти на

границата с хидроложки район „Б14” - Ломско-Провадийски. Районите са разграничени според някои специфични особености в подхранването и режима на оттока, обусловени от физикогеографските условия на речните басейни.

На територията на община Шумен няма естествени езера. Изградени са 12 броя микроязовири за хидромелиоративни цели и риболов. От тях в добро състояние и годни за ползване са 9 броя, а други 2 са в задоволително състояние. Един е неизползваем - в с. Ивански.

Язовир “Тича” е изграден през 1978 - 1981 г. на река Г. Камчия, в землището на община Върбица, известна като Герлово. Водният обем на язовира се формира от р. Г. Камчия, известна като р. Тича и нейните притоци – р. Герила, Коневска, Елешница. Водосборната площ е 1 612 km². Максималният обем на язовира е 312 млн. м³, а мъртвият обем е 41 млн. м³. Водовземането се осъществява от водоземна кула при ниво 223 м. От язовир "Тича" са водоснабдени гр. Търговище, гр. Шумен и гр. В. Преслав. Той се използва комплексно - за напояване и комунално- битови нужди.

Водата от яз. "Тича", както и тази от плитките подпочвени води - до 10 м от терена (шахтови кладенци, дренажи и каптажи) се влияят от климатичните условия. Обикновено през пролетното пълноводие водите са с отклонение по показатели мътност и нитрити. Това налага необходимостта от вземане на бързи мерки за изграждане на пречиствателна станция за питейните води. Качествата на питейната вода в региона се проследяват от РИОКОЗ Шумен, съгласно изготвена програма за мониторинг. За гр. Шумен наблюдаваните отклонения са по показател мътност – резултат от обилните валежи и липса на пречиствателна станция за питейни води. В тази връзка се издава и предписание на водоснабдителното дружество за завишаване стойностите на остатъчния хлор във водопреносната мрежа.

Пункт за контрол на качеството на повърхностните води има на р. Поройна, под с. Радко Димитриево. Качеството на водата се наблюдава от 1987 г., чрез пробонабиране един път месечно. Оценката за наличие на замърсители се извършва съгласно Наредба № 7 (обн. ДВ бр.96/86 г.) за показатели и норми за определяне качеството на течащите повърхностни води.

Река Поройна, след гр. Шумен до вливането ѝ в р. Камчия, е водоприемник от трета категория, съгласно българската класификационна система, което означава, че водите могат да се използват за промишлени и земеделски нужди, но не и за питейно-битови цели и отглеждане на аквакултури. По информация на РИОСВ - Шумен през 2006 и 2007 г. са наблюдавани 18 броя физикохимични показатели. Отклонение от нормите се наблюдават само в някои месеци по показател фосфати, азот амониев, неразтворени вещества, ХПК и БПК₅.

Като приоритетни насоки за подобряване на водоползването, регулиране на водния баланс и опазване чистотата на водните ресурси, могат да се отбележат:

- изграждане на пречиствателна станция за питейните води на гр. Шумен;

- обезпечаване на изградените водоснабдителни системи, чрез правилно регулиране на водните ресурси;
- намаляване на инфилтрацията, чрез изграждане на канализационни мрежи и системи за пречистване на отпадъчните води в населените места на общината;
- специално внимание е необходимо за изграждането, реконструкцията и модернизацията на канализационните мрежи за битови отпадъчни води в населени места, в близост до свлачищни райони;
- необходимо е да се намали заустването на непречистени отпадъчни води в повърхностните водни обекти.

12.3. ДЕЙНОСТИ С ОТПАДЪЦИ

Развитието на Община Шумен като промишлен, търговски, транспортен, туристически и административен център обуславя в основна степен значителните количества и видово разнообразие на формиращите се на територията отпадъци.

Отпадъците не само повърхностно замърсяват околната среда, но ограничават използваемостта на земята, създават хигиенни проблеми и дразнят естетическите възприятия на хората. В резултат на протичащите в периода на натрупването им физични, химични и биологични процеси, те се превръщат в многофакторен замърсител на околната среда, оказващ силно негативно въздействие върху повърхностните и подземни води, въздуха и почвите, с което създават сериозен здравен риск за населението. От друга страна отпадъците са ценен енергиен и суровинен източник и тяхното минимизиране и повторна употреба води до съхранение на природни ресурси.

Ето защо управлението им е сложен и многообхватен процес, изискващ интегрираност на подходите, внедряване на нови технологии, създаване на подходяща икономическа среда и нормативна база, и не на последно място висока обществена отговорност.

Предвид характера на проблема и в съответствие с изискванията на чл.79 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и чл.29 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО) е разработена “Общинска програма за управление на дейностите по отпадъците 2009 – 2012 г.” Програмата съдържа детайлен анализ и оценка на съществуващото състояние, на базата на които, при спазване на принципите за устойчиво развитие, са изведени основните приоритети в политиката на местната власт и е разработен съответния План за действие.

Количество на отпадъците

В “Програма за управление на дейностите по отпадъците на Община Шумен 2009 – 2012 г.” е отразена наличната информация относно депонираните на общинските депа количества отпадъци. Трябва да отбележим, че за периода от време количествата отпадъци са изчислявани на база брой

курсове на сметоизвозващите автомобили, обем на извозваните съдове, степен на запълненост и относително тегло на отпадъка. Този начин на отчитане на количествата естествено внася висок процент грешка, независимо от положените усилия за максимална прецизност при обработка на първоначалните данни.

За решаването на този проблем Община Шумен е направила цялостна реконструкция и модернизация на входящия контрол на депото. С влизането в експлоатация на електронна везна на депото и осигуреният входящ контрол се отчитат абсолютно точно не само постъпващите количества, но и източника от който са генерирани, превозвача, вида на отпадъка и времето на постъпване. Изграждането на тази основа “база данни” и непрекъснатото ѝ актуализиране дава възможност за максимална коректност в определянето на цялостната стратегия, конкретните цели и задачи на Община Шумен по отношение управлението на отпадъците.

Високата нормата на натрупване отчетена в Националната програма по управление на отпадъците от 500 кг/ж.год и съответно поставената цел за намаление на битовите отпадъци до 350 кг./ж.г., отново потвърждава факта, че наличието на коректни базови данни е в основата на коректното планиране на управлението на битовите отпадъци.

Твърди битови отпадъци (ТБО) - морфологичен състав

Морфологичният (механичен) състав е основен физичен показател на ТБО и представлява съдържанието на частиците, които ги съставят (хартии, метали, стъкло, хранителни отпадъци и др.), изразено в процент от общото им тегло. Морфологичният състав на ТБО се изменя с течение на времето. Той зависи от функционалния тип на населеното място, стандарта на живот, развитие на дейностите в сферата на търговията, услугите и общественото хранене, сезона, начина на отопление, системата на сметосъбиране и сметоизвозване и др. Това е показател, който основно влияе върху избора на метод за обезвреждането и оползотворяването на отпадъците.

Констатираното сравнително високо съдържание на хартия – 15,3%, пластмаси – 17,6% и стъкло – 8,2%, дава сериозно основание за разработване и въвеждане на система за разделно събиране на тези компоненти от състава на битовите отпадъци.

Табл. 63. Генерирани битови отпадъци

Година	2006	2007	2008
Генерирани битови отпадъци, тона	41 215	40 500	47 047

След проведени процедури по ЗОП са сключени договори за организирано събиране и извозване на битовите отпадъци за 26 населени места както следва:

- Договор № ЗОП 18 005 от 27.01.2006 г. между Община Шумен и “Титан БКС” ООД гр. Шумен за селата Белокопитово, Благово, В. Друмев, Велино, Ветрище, Вехтово, Дибич, Ил. Блъсков, Лозево, Мадара, Мараш, П. Волон, Р. Димитриево, Салманово, Ц. Брод.

- Договор № ЗОП 24 05 от 29.11.2007 г. между Община Шумен и “РТК” ООД гр. Елин Пелин за селата Градище, Друмево, Ивански, Кладенец, К. Река, Коньовец, Новосел, Овчарово, Средня, Струйно, Черенча.

Опасни отпадъци - Пестициди

Количества залежали и негодни за употреба пестициди, като опасни отпадъци, натрупани на територията на община Шумен:

- Намиращи се в складове

Табл. 64. Складове за опасни отпадъци - пестициди

Местоположение	Количество	Състояние на склада
с. Царев брод – ЗК	2900 кг.; 1080л.	Добро – охраняем
Фирма “Агрос”	2300 кг.; 200 л.	Добро – охраняем
с. Дибич – ЗК	4000 кг.; 2800л.	Добро – охраняем
“Кабюк” ЕАД	2400 кг.; 400 л.	Добро – охраняем
“Кабюк” ЕАД – стар	5000 кг.	Лошо – охраняем
“Зем. институт” - Ц. брод	7000 кг.; 800 л.	Добро – охраняем
“Зем. институт” – Ц. брод	5000 кг.	Лошо – неохраняем зазидан
с. Мараш – ЗК	5600 кг.; 600 л.	Задоволително –охраняем

- Намиращи се в 15 бр. „Б-Б кубове” край с. Градище:

Табл. 65. „Б-Б кубове” за опасни отпадъци - пестициди

Събрани от:	Количество
с. Ивански	13 т.; 17 м ³
с. Друмево	2 т.; 3 м ³
с. Велино	16 т.; 20 м ³
с. Белокопитово	9 т.; 15 м ³
Фирма “Агрос”	8 т.; 15 м ³

Събирането, запълването и съхраняването им е осъществено по технологията на Бал Бок, за постоянно съхраняване в контейнери на негодните за употреба пестициди. Технологията на Бал Бок се състои в запълване на доведени до твърдо агрегатно състояние негодни пестициди в стоманобетонени контейнери “Б-Б куб”, които са затворени херметично и са разположени на определената, от Община Шумен, площадка.

При така завършената площадка не е необходима постоянна охрана. Задължително е извършването на периодичен оглед – на всеки 15 дни, на площадката и на контейнерите. Отговорност за този оглед носи Община Шумен.

Опасни отпадъци – от болници

Болничните отпадъци се класифицират в две основни групи:

- клинични – патологични материали, инфекциозни материали, фармацевтични средства, химически препарати от клинични лаборатории, радиоактивни субстанции.

- неклинични – хранителни отпадъци, почистващи средства, отпадъци от административните служби, неинфекциозни маси, безопасни от здравно-екологични позиции.

На територията на МБАЛ - Шумен има изградена и функционираща сметогорна пещ за изгаряне на болнични клинични отпадъци – инсинератор. Всички формирани отпадъци от здравните заведения в гр. Шумен се събират и изгарят в инсинератора. Получената, след изгарянето, пепел се транспортира до депо за ТБО в кв. Дивдядово.

Неклиничните болнични отпадъци се обезвреждат, чрез депониране в депото в кв. Дивдядово.

Отпадъците от ветеринарната медицина – конфискати, вътрешни органи и др. се предават в екарисажа “Брамас-96” АД гр. Шумен, където се стерилизират и обезвреждат.

Опасни отпадъци – луминесцентни и други лампи съдържащи живак

По данни на “Светлина” ООД гр. Шумен от търговската мрежа годишно от населението се купуват 33 000 бр. луминесцентни и 12 000 бр. живачни лампи. 1/3 от тях се амортизират и излизат от експлоатация. Срокът им на годност е в рамките на 6 месеца до 1 година. Това означава, че годишно на територията на Община Шумен се генерират приблизително 11 000 бр. луминесцентни и 4 000 бр. живачни лампи.

Лиценз за обезвреждане на луминесцентни и други лампи, съдържащи живак, има фирма “Бал Бок инженеринг” ООД гр. София.

В изпълнение на задълженията на Кмета на Община Шумен по ЗУО, Община Шумен е сключила Договор № LL-2007-1015 от 06.04.2007 г. за предаване и приемане за третиране на излезли от употреба луминесцентни и други живаксъдържащи лампи с “Бал Бок инженеринг” ООД гр. София.

Опасни отпадъци – отработени масла, батерии и акумулатори

Населението предава отработените масла в най-близката по местоживееене бензиностанция.

“Ал и Ко” ООД - гр. Шумен събира всички отработени масла от бензиностанциите и ги предава на “Приста ойл” - гр. Русе за регенерация.

В Община Шумен старите акумулатори се предават на фирми, притежаващи разрешително по чл. 37 от ЗУО за събиране и временно съхраняване на такива отпадъци.

Към настоящият момент негодните батерии от населението, използвани в битови уреди, се изкупуват в местата им за продажба – магазини и борси и периодично се предават на преработвателни предприятия.

Отпадъци – утайки от почистване на каломаслоуловители и резервоари на бензиностанции

Утайките от почистване на каломаслоуловители и резервоари на бензиностанциите на територията на Община Шумен, се обезвреждат на площадки от фирмите “Вандарос” ЕООД - гр.Бургас и “Петрол” АД - гр. Варна, които са специализирани в тази дейност.

Отпадъци – утайки от ПСОВ

Основен отпадък от Пречиствателната станция за отпадъчни води – гр. Шумен са утайките, получени при процеса на третиране на отпадъчните води. Количеството на утайките, обезводнявани с филтърпреса, е 143 т/месец или 1720 т/ година. Към настоящият момент утайките временно се съхраняват върху твърда основа в района на ПСОВ.

Отпадъци – от стари автомобили

За третиране на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), изоставени на общински терени Община Шумен има сключени договори с фирми, притежаващи разрешителни по чл. 37 от ЗУО както следва:

- Договор № 25-01-344/25.06.2007 г. между Община Шумен и “Метарекс” ООД за площадка в с. Мадара – УПИ 644, кв. 45 по регулационния план на с. Мадара – за събиране и транспортиране.

- Договор № 25-01-562/26.09.2007 г. между Община Шумен и “ЕКОМАКС” ООД за площадка в гр. Шумен, УПИ LXVIII, УПИ LXIX, УПИ LXX и УПИ LXXV в кв. 340 по регулационния план на гр. Шумен, бул. “Мадара” № 42 за дейностите по събиране, транспортиране, временно съхранение и разкомплектоване.

Лицензи на изкупуване на цветни и черни метали за община Шумен имат следните фирми: ЕТ “Пламен Василев” - в с. Царев брод; ЕТ “Андрей Кирилов” в района на СБА; “Норд” ООД – до гарата; “Фероресурс” ООД – в местността “Теке дере”; “Моби-трейд” ООД – в района на стария екарисаж; ЕТ “Недялко Филчев” – в кв. Дивдядово; “Регал-М” – в промишлената зона до “Вела” АД; “Б-инвест” ООД – ул. “Патлейна” № 10; ЕТ “Георги Христов” гр. Шумен и “Екомакс” ООД.

Масово разпространени отпадъци

В изпълнение изискванията на Закона за управление на отпадъците и Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки Община Шумен има сключени договори с организации по оползотворяване както следва:

- Договор № 25-01-197/23.03.2007 г. с “ЕКОПАК БЪЛГАРИЯ” АД за северната част на гр. Шумен – северно от река Поройна, кв. Мътница, кв. Макак и селата Велино, Градище, Коньовец, Лозево, Новосел, П. Волон, Средня, Струино, Царев брод, Черенча, Белокопитово.

Брой на контейнерите в гр. Шумен – 240 броя тип бобър: 80 бр. за хартиени и картонени опаковки; 80 бр. за пластмасови и метални опаковки; 80 броя за стъклени опаковки.

Табл. 66. Брой на контейнерите в други населени места

Населено място	Брой площадки	Брой контейнери
Белокопитово	1	3
Велино	3	9
Градище	2	6
Коньовец	2	6
Лозево	2	6
Новосел	1	3
П. Волон	1	3
Средня	1	3
Струино	2	6
Царев брод	5	15
Черенча	1	3

- Договор № 25-01-184/19.03.2007 г. с “ЕКОБУЛПАК” АД за южната част на гр. Шумен – южно от река Поройна, ПП “Шуменско плато”, кв. Дивдядово и селата В. Друмев, Ветрище, Вехтово, Дибич, Друмево, Ивански, Илия Блъсков, Кладенец, Костена река, Мадара, Мараш, Овчарово, Радко Димитриево, Салманово, Благово.

Брой на контейнерите в гр. Шумен – 250 броя тип бобър за хартиени, пластмасови и метални опаковки; 100 броя тип иглу за стъклени опаковки.

Табл. 67. Брой на контейнерите в други населени места

Населено място	Брой площадки	Брой контейнери
Васил Друмев	1	2
Ветрище	1	2
Вехтово	3	6
Дибич	3	6
Друмево	4	8
Ивански	5	10

Ил. Блъсков	2	4
Кладенец	1	2
Мадара	5	10
Мараш	2	4
Овчарово	1	2
Р. Димитриево	1	2
Салманово	3	6
К. Река	1	2
Благово	1	2

Строителни отпадъци

Строителните отпадъци се формират, преди всичко, от ремонта и реконструкцията на жилищните, обществените сгради и други строителни и ремонтни дейности.

По искане на “БКС”-ООД гр. Шумен е извършен анализ на морфологичния състав на отпадъците на депото. Съдържанието на строителните отпадъци е следното:

При ремонт на сгради:

- керамика и мазилка - 73,3%
- пластмаси /облицовка/ - 1,5%
- балатум - 1,6%
- дървени материали - 1,6%
- строителна пластмаса - 20,0%

При разрушаване и почистване:

- бетонни плочи – 64,0%
- етернит - 16,6%
- арматура - 2,8%

В община Шумен има отредена площадка за депониране на строителни отпадъци, където строителните фирми и граждани да извозват отпадналите от ремонтни дейности материали. Тя се намира в УПИ VIII, кв. 2 по регулационния план на гр. Шумен и е собственост на “Амбалаж – Шумен” ЕООД. За същата е сключен Договор № 25 01 404/16.07.2007 г. между “Амбалаж – Шумен” ЕООД и Община Шумен с предмет” Запълване с отпадъци от строителни площадки и от разрушаване и реконструкция на сгради и съоръжения и с твърди производствени отпадъци неподлежащи на рециклиране, входящ контрол и обработка на отпадъците”.

Излишните земни маси от строителните обекти се извозват на депото в кв. Дивдядово и се използват за запръстяване на постъпващите отпадъци.

През месец април 2010 г. стартира изпълнението на обект „Разширение на регионално депо за неопасни отпадъци - втори етап” в кв. Дивдядово. Изграждането на обекта ще се осъществи със съпътстващо финансиране от ПУДООС.

Като приоритетни насоки за управление на дейностите по отпадъците на Община Шумен, могат да се отбележат:

- подобряване чистотата на населените места – проблема е изцяло от компетентността на местните органи на самоуправление. При изготвянето на общинската програма за управление на дейностите по отпадъците и общинската наредба за чистота на населените места се идентифицират и степенуват по приоритети конкретните проблеми, набеязани са и мерки за тяхното решаване в краткосрочен и дългосрочен план. Годишния размер на такса “битови отпадъци” се определя от общинския съвет, затова е наложително средствата да гарантират изпълнение на дейностите по управление на отпадъците;

- разделно събиране и рециклиране на отпадъците – предвидено е в Закона за управление на отпадъците и внася яснота в прилагането на принципите на “споделена отговорност” и “отговорност на производителя”, като се определят ангажиментите на бизнеса да организира разделното събиране, рециклирането и оползотворяването на отпадъците от опаковки. Предвидените в закона задължения на кметовете са ограничени до разделното събиране и сортиране на отпадъците от опаковки и тяхното предаване за последващо рециклиране, оползотворяване или повторна употреба, като финансирането ще се осигурява от икономическите оператори;

- доизграждане на депото за ТБО в кв. Дивдядово;

- проектиране и изграждане на инсталация за обезвреждане на опасни отпадъци от хуманната и ветеринарна медицина ;

- закриване и рекултивиране на депа и сметища, които не могат да бъдат адаптирани към нормативните изисквания;

- търсене на алтернативи за оползотворяване на утайките от ПСОВ в земеделието, както и за рекултивация на нарушени терени.

12.4. АКУСТИЧНА СРЕДА

Шумът в околната среда, причинен от транспортните, индустриалните и ремонтните дейности, е един от главните екологични проблеми в урбанизираните райони. Недостатъците в градоустройствените и в транспортно-комуникационните планове, както и несъобразената с околната среда организация на движение, са фактори които допълнително утежняват акустичния климат в населените места.

Данните, отнасящи се до шумовата експозиция в околната среда са относително по - бедни в сравнение с тези, свързани с другите екологични проблеми. Много често дори наличните данни е трудно да бъдат сравнени поради различните измервателни методи и методите за оценка, използвани от различните институции (РиОСВ, РиОКОЗ), имащи отношение към проблемите свързани с шумовото замърсяване.

Във функционално отношение мониторинговата дейност в страната обхваща контрола на транспортния шум, промишлен шум и шум от търговски и подобни на тях дейности.

По отношение на акустичния анализ за състоянието на промишлените обекти - източници на шум, най-често срещаните проблеми, при оценката на въздействието на тези обекти върху околната среда, са грешки в градоустройственото планиране. За голяма част от промишлените предприятия, в границите на хигиенно-защитната им зона попадат обекти с повишени изисквания за шумозащита - жилищни сгради, здравни или учебни заведения и др. Дори при доказано негативно акустично въздействие върху околната среда от страна на промишления обект в българското законодателство не е точно регламентирано чия е отговорността за акустична защита на потърпевшите.

Сериозен проблем е и шумът от търговски и др. подобни обекти, намиращи се в жилищни сгради или в непосредствена близост до тях. След 1998 г. при преценка влиянието на т.нар. малки обекти върху околната среда, съгласно изискванията на Наредба № 1 на МОСВ от 04.12.1997 г., Комисията към Община Шумен поставя ограничително условие: разработване и изпълнение на проекти за обезшумяване и задължителни замервания за шум при пускане на обекта в експлоатация. Тук е необходимо да се отбележи фактът, че в град Шумен единствен оторизиран орган, който извършва контрол и оценка при наблюдаване на шума в населените места е РиОКОЗ.

Периодично се извършват съвместни проверки за спазване на работното време на заведенията, замерване на проникващ шум при работа на вентилационни и климатични системи, както и при жалби на граждани.

РиОКОЗ–Шумен контролира нивата на шума в пунктове с различно местоположение, съобразно нормативните изисквания - в съществуващи градски части; в съществуващи градски части до главни пътни артерии; централни градски части; в промишлени територии и зони; в райони за обществен и индивидуален отдих; в терени за болници и в зони за учебна дейност.

Допустимите нива на шум в населените места са от 55 до 60 dB/A/. В табличен вид са дадени стойностите на транспортен шум в 24 броя пунктове за мониторинг. Пунктове с номера № 1 до № 13 са разположени на шумни улици, от № 17 до № 24 в тихи жилищни квартали, а № 14,15 и 16 в близост до локални източници на шум.

Табл. 68. Пунктове за мониторинг на транспортен шум

	ПУНКТ	Leg max	Leg ср.	Leg mid	Leg max	Leg ср.	Leg mid
1	Бул."С.Велики"	71.0	69,7	69,0	70.0	68,7	67,0
2	Бул."Славянски"юг	67.0	65,9	65,0	68,0	67,3	67,0
3	Ул."Раковска"	66.0	62,9	61,0	64.0	62,7	62,0
4	Ул."Софийско шосе	68.0	67,4	66,0	70,0	68,0	66,0
5	Ул."Влад.въстание"	67.0	64,2	62,0	67,0	65,0	63,0
6	Ул."Ришки проход"	69.0	67,4	66,0	69.0	68,3	68.0
7	Ул."Осми март"	64.0	62,0	60,0	61,0	59,7	58,0
8	Ул."Райна Княгиня"	59.0	54,7	51,0	56,0	54,7	54,0
9	Ул."Дедеагач"	67.0	65,6	64,0	69,0	67,5	65,0
10	Ул."Кирил и Методий"	60.0	57,0	55,0	62,0	58,7	56,0
11	Ул."Ген. Драгомиров"	62.0	60,4	58.0	60.0	59,3	58,0
12	Ул."Ген. Драгомиров"ЦДГ	56.0	53,6	51,0	58,0	55,7	52,0
13	Ул."Шуменска комуна"	61.0	58,8	55,0	61,0	58,3	57,0
14	Бул."Плиска"	67.0	66,4	65,0	70.0	68,2	66,0
15	Бул."Мадара"	68.0	67,4	66.0	67,0	66,5	66,0
16	Ул."Сакар"	58.0	53,6	50,0	53,0	51,7	50,0
17	Ул."Цар Освободител"	63.0	60,4	60,0	66,0	62,8	60,0
18	Ул."К. Преславски"	57.0	54,9	53,0	55,0	54,2	52,0
19	Ул."Ген.Тотлебен"	58.0	57,1	56,0	59.0	57,9	55,0
20	Ул."П.Парчевич"	54.0	51,4	50,0	54,0	52,8	52,0
21	Ул."Родопи"	62.0	59,4	56,0	58,0	56,5	54,0
22	Ул."Каварна "	59.0	57,3	56,0	62,0	60,7	58,0
23	Ул."Ален мак "	61.0	58,0	56,0	58.0	57,2	56,0
24	Ул."Ивайло"	58.0	55,1	52,0	56,0	54,3	53,0

В повечето пунктове са регистрирани еквивалентни нива шум, които значително превишават допустимите норми. По главните вътрешноградски магистрали и кръстовища средните нива на шума поддържат високи стойности.

Това са: бул. "Славянски", бул. "С.Велики", ул. "Софийско шосе", ул. "Рижки проход", бул."Мадара", бул."Плиска" и др.

Промените са пропорционални на интензивността на движението и структурата на МПС, както и на измененията в организацията на движението в града и извършените ремонтни дейности.

Причините за високите шумови нива трябва да се търсят в интензивното движение на МПС, неправилното разположение на дълги жилищни блокове успоредно на едни от най-натоварените улици в града, неподходящо вътрешно архитектурно планиране на сградите, липсата на допълнителни екраниращи съоръжения и не на последно място плътната застроеност на отделните парцели.

Като приоритетни насоки за подобряване състоянието на акустичната среда, могат да се отбележат:

- идентифициране на районите с висока шумова експозиция и водене на борба с шумовото замърсяване;

- елиминиране на източника на шум, чрез обособяване на пешеходни зони, обходни пътни отсечки и др.;
- намаляване нивата на шума по пътя на тяхното разпространение, чрез различни типове шумозащитни съоръжения;
- поддържане на мрежата за мониторинг на транспортния шум в населените места;
- изготвяне на оценки, анализи и прогнози за шумовото замърсяване с цел ограничаване или премахване на вредното въздействие на шума върху околната среда и подобряване качеството на живот на населението.

12.5. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

Защитени територии

Законът за защитените територии (ЗЗТ) (обн. в ДВ бр.133 от 1998г.) урежда режима на опазване, ползване и управление и регламентира функционирането и съхранението на системата от защитени територии. Съгласно чл.5 от ЗЗТ, защитените територии имат следните категории: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк, защитена местност. Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и опазване на характерни или забележителни обекти на неживата природа.

Природен парк „Шуменско плато”

Защитената територия е обявена, като Народен парк със Заповед № 79/05.02.1980 г. на КОПС и прекатегоризиран в Природен парк със Заповед на МОСВ №563/08.05.2003 г.

С площта си от 3929,9 ха, от които 3703,9 ха са в ДГФ на ДЛ Шумен и ДДС “Преслав” и 226 ха - общински фонд на Община Шумен, е най-голямата защитена територия. Разположен е югозападно от гр. Шумен и обхваща по-голямата част от площта на Шуменското плато.

По видово разнообразие на флората - повече от 550 вида висши растения, от които над 120 вида лечебни растения. Обликът на растителността като цяло в парка се определя от екосистемите заемани от представителя на коренната дървесна растителност - мизийския бук и смесените съобщества, широколистни гори - в които бука съжителства с обикновен и келяв габър, цер, благун, клен, ясен, сребролистна липа, космат дъб и др. Многообразието на тревната покривка е представена и от защитени, застрашени и редки растителни видове, някои от които включени в Червената книга на България, като горска съсънка, давидов мразовец, пролетно ботуриче (циклама), седефче, снежно кокиче, българско еньовче, източен миск, кавказка копривка, ленолистен целolist, степен пащърнак, червен хедизарум, щитовидна фибигия. Проучени и описани на територията на ПП са 11 рода и 20 вида -

представители на сем. Орхидеи, от които 1 вид е от включените 12 вида в Червената книга на България, а 5 от срещаните се видове са в Приложение №3 на Закона за биоразнообразието. Природен парк “Шуменско плато” с местоположението си, умерения климат и разнообразните биотопи е привлекателно местообитание за много представители на животинския свят. Висшата фауна от средно-европейски с понтийски елементи е представена от 109 вида гръбначни животни, от които 28 вида бозайници, 61 вида птици, 14 вида влечуги и 6 вида земноводни. От видово най-многочислената орнитофауна 45 са гнездящи, а останалите преминаващи или зимуващи. Разнообразието във видовото животинско представителство се изразява с присъствието на видовете смък мишкар, голям и малък ястреб, бухал, черен кълвач, черен щъркел включени в Червената книга на България. Територията на Природния парк “Шуменско плато”, с разнородния скален състав на релефа и подземните реки, определящи карстовия ландшафт, е осеяна с около 60 пещери-сухи и водни, въртопи, скални образувания; скални манастири и църкви –археологически останки на крепости и селища, датиращи от различни исторически епохи.

Резерват “Букака“

Заема обособена зона в територията на Природен парк “Шуменско плато” с площ от 63,04 ха в горския фонд на ДЛ гр. Резерват “Букака” е горски масив обявен за опазване на съществуващата стогодишна елитна букова гора от вида мизийски бук (*Fagus sylvatica* ssp. *Moesiaca*).

Освен мизийския бук, като доминиращ вид, северната част е смесено съобщество от широколистни гори от видовете зимен дъб, габър, благун, клен, цер и др. Подлесът е богато изграден от леска, глог, шипка, къпина, мъждрян.

Разнообразието на тревната покривка е представено от синчец, лютиковидна съсънка, кукувиче грозде, жълтурче, снежно кокиче, минзухар, пролетно ботурче момкова сълза, момина сълза петров кръст, копитник, змиарник и др., а от представителите на животинския свят могат да се срещнат лисица, заек, язовец, сърна, дива свиня, сив хомяк, няколко вида змии, рядко благороден елен.

Защитена местност „Могилата“

Защитената територия е обявена като Природна забележителност със Заповед № 4051 от 29.12.1973г. и прекатегоризирана в Защитена местност със Заповед № РД-960/25.07.2003г. на МОСВ. Представлява земно възвишение, намиращо се в поземления фонд на ДП “Кабюк”, с площ от 47,5 ха обявена за опазване разнообразната степна растителност.

„Могилата” е най-добре запазеното находище на степна растителност у нас. Растителността е изключително богата като общия брой е около 200 вида тревни и храстовидни видове, включително степната растителност. По-характерни видове са : коило, руска самодивска трева, див бадем, планинско

котенце, горска съсънка, храстовидна карагана, пролетен горицвет, син и сребрист конски босилек, повет-нисък, дребна перуника, жълт равнец и др.

Защитена местност „Марашка курия”

Обявена е като Природна забележителност със Заповед №416//12.06.1979г. и със Заповед № РД-958/25.07.2003г на МОСВ е прекатегоризирана в Защитена местност. Целта за обявяването ѝ е да се съхрани запазилата се част от съществуващата в миналото дъбова кория от вида летен дъб, с площ 26,87 ха, в която са разположени внушителни по своите размери вековни дъбови дървета на възраст над 350 г. Стопанисва се от община Шумен, под контрола на РИОСВ-Шумен.

Защитена местност „Дъбовете”

Със Заповед № 446/09.08.1978 г. на КОПС за природна забележителност са обявени група от 47 бр. вековни дървета от вида летен дъб с приблизителна възраст над 100 до 200 годишни на площ 0,5 ха. След прекатегоризирането на защитената територия в защитена местност със Заповед № РД-956/25.07.2003г. на МОСВ и по точните замервания при съвместяването ѝ в КВС, заема площ от 1,29 ха в поземления фонд на с. Ил. Р.Блъсков, община Шумен. Стопанисва се от община Шумен, под контрола на РИОСВ - Шумен.

Защитена местност “Мадарски скални венци”

Защитената местност е обявена със Заповед № РД-313/30.05.2006г. на МОСВ за опазване на карстови скални венци, местообитания на петрофилни и защитени животински видове; находища на редки и защитени растителни видове. Намира се на територията на две общини, в землищата на с. Мадара, община Шумен и с. Кюлевча, Калугерица и Каспичан, община Каспичан с обща площ 319,1336 ха в ДГФ на ДЛ гр. Нови Пазар. Защитената местност е част от територията на Националния историко-археологичен резерват “Мадара”.

Защитени растителни и животински видове

Защитени видове растения

В Природен парк “Шуменско плато” са установени следните защитени, застрашени и редки растителни видове, включени в Червената книга на България:

Ў Защитени:

- Горска съсънка – *Anemone sylvestris* L.
- Гръцка ведрица – *Fritillaria graeca* Boiss.
- Давидов мразовец – *Colchicum davidovi* Stef.
- Пролетно ботурче /циклама/ - *Cyclamen coum* Mill.
- Пясъчно подрумиче – *Anthemis regis-borisi* Stoj. Et Acht.
- Румелийско подрумиче – *Anthemis rumelica* Vel.

- Седефче – *Ruta graveolens* L.
- Снежно кокиче – *Galanthus nivalis* L.
- Черноморска ведрица – *Fritillaria pontica* Wahl.

Ў Застрашени:

- Кадифено великденче – *Veronica spicata* L.

Ў Редки:

- Българско еньовче – *Galium bulgaricum* Vel.
- Източен миск – *Jurinea Ledebourii* Bunge.
- Кавказка копривка – *Celtis caucasica* Willd.
- Ленолистен целolist – *Haplophyllum thesioides* G. Don.
- Степен пашърнак – *Pastinaca umbrosa* Stef. Ex DC.
- Хьофтианово часовниче – *Erodium hoeffianum* C. A. Mey.
- Червен хедизариум – *Hedysarum tauricum* Pall. Ex Willd.
- Щитовидна фибигия – *Fibigia clypeata* L. Medic

Застрашени и редки растителни видове в Природен парк “Шуменско плато”, включени в “Червената книга на Шуменски регион”:

Ў Застрашени:

- Петров кръст – *Lilium martagon* L.
- Черноморска камбанка – *Campanula enxina*

Ў Редки:

- Обикновена пърчовка – *Himantoglossum hircinum* L.
- Обикновен анакамптис – *Anacamptis pyramidalis* L.
- Подезичен залист – *Ruscus hypoglossum* L.
- Стамбулско еньовче – *Galium paschale* Forsskal

Защитени видове животни

Защитените гръбначни животни в Природен парк “Шуменско плато” са:

Ў Видове от Националната Червена книга:

- Смок мишкар - *Elaphe longissima longissima*
- Урсиниева усойница – *Vipera ursinii racosiensis*
- Египедски лешояд – *Neophron pernoterus*
- Голям ястреб – *Accipiter gentilis*
- Малък креслив орел – *Aquila pomarina*
- Бухал – *Bubo bubo*
- Осояд – *Pernis apivorus*

- Черен кълвач – *Driocopus martius*
- Добруджански хомяк – *Mesocricetus newtoni*
- Вълк – *Canis lupus*
- Пъстър пор – *Vormela peregusna*

Ў Видове от Световната Червена книга:

- Гръцка костенурка - *Testudo hermalis*
- Вълк - *Canis lupus*
- Пъстър пор - *Vormela peregusna*

Гори

Територията на Държавно лесничество “Шумен” попада в източната част на Дунавската равнина и заема южните краища на Лудогорието, известни в морфоструктурно отношение, като Севернобългарска подутина. Според горско-растителното райониране попада в Мизийска горско-растителна област, подобласти на Шуменско-Провадийските плата и Лудогорие. Горският фонд се състои от отделни комплекси, пръснати сред работните земи, с различна форма и големина.

Общата площ на Държавно лесничество “Шумен” е 16532,4 ха, от която 15841,7 ха дървопроизводителна и 690,7 ха недървопроизводителна.

Преобладаващи за лесничеството са равнинно-хълмистите терени. Най-високата кота в района на лесничеството – 502 м н.в. се намира на Шуменското плато – м. “Търнов табия”, а най-ниската – 60 м н.в., при течението на р. Голяма Камчия, южно от с. Ивански.

Територията на Държавно лесничество “Шумен” попада изцяло в Долния равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (0-600 м н.в.) и по конкретно в Подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-400 м н.в.)

Площта по функционална принадлежност е разпределена, както следва:

- Гори и земи с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции - 11611,9 ха (70,2%)
- Защитни и рекреационни гори и земи, и гори и земи в защитени територии - 4920,5 ха (29,8%)

На територията на шуменската община се срещат над 600 вида висши растения. Почти 90% от площта на платото е заета от дървесни и храстови фитоценози. От дървесните видове най-често се срещат обикновен бук, обикновен габър, келяв габър, цер, благун, горун. По-рядко се срещат обикновен клен, планински ясен, сребролистна липа и др.

От храстите са разпространени обикновен и кучешки дрян, обикновена леска, европейски чашкодрян, обикновен глог, шипка, драка и др.

Обособяването на горите със защитни и рекреационни функции и защитените гори и земи е направено въз основа на одобрени документи, изцяло съобразени със Закона за горите. Режимът на стопанисване и опазване е определен в Закона за защитените територии.

12.6. ПОЧВИ И НАРУШЕНИ ТЕРЕНИ

Почви

Основните почвени видове, срещащи се на територията на Община Шумен са карбонатните и типичните черноземи. Те заемат значителни площи в северната и централната част на общината – в землищата на гр. Шумен и селата Царев брод, Мътница, Мадара, Дибич и др.

Формирани са върху льосовидни изветрителни продукти. Характеризират се с добре обособен хумусен хоризонт и слабо развит преходен. Притежават рохкав строеж и добър въздушен и топлинен режим. Отличават се с добро естествено плодородие. Неблагоприятните им свойства са: голяма водопропускливост и неблагоприятен фосфатен режим. Най-подходящи са за култури, чиито вегетационен период съвпада със зимно-пролетния максимум на валежите – пшеница, ечемик. Много подходящи за създаване на промишлени лозови насаждения са присклоновите части на Шуменското плато и Мадарското плато.

Излужените черноземи заемат значителни площи в землищата на селата Ветрище, Струино, Макак, Друмево и Белокопитово. Формирани са върху изветрителни продукти на мергели и льосовидни материали. Характеризират се със сравнително мощен хумусен хоризонт, висок запас на органическо вещество, тежко-песъчливо глинест механичен състав и високо потенциално и ефективно плодородие. Притежават благоприятен водно-въздушен режим и добри условия за развитие на почти всички култури, особено тези с по-дълъг вегетационен период – царевица, слънчоглед, люцерна.

Шуменското плато е заето от сиви горски почви, характеризиращи се с плитък хумусен хоризонт 20-30 см., на отделни места силно ерозиран. Те имат неблагоприятни физически свойства – пропускливост, ниска аерация, които се обуславят от плътния и глинест алувиален хоризонт. Голяма част от тях са ерозирани, бедни на хранителни вещества. Най-целесъобразно е една част от тези почви, които са в значителна степен засегнати от ерозията да се залесят, а по равнинните терени да се използват за невзискателни култури.

Върху трасетата на река Камчия и нейните притоци са разпространени алувиално-ливадни почви. Наличието на мощен хумусен хоризонт и добра запасеност от органично вещество обуславят високото естествено плодородие на тези почви. Подходящи са за създаване на овощни насаждения и за отглеждане на фуражни, технически и зеленчукови култури.

Склоновите и бреговите форми на терена са заети от ерозирани, плитки и каменливи почви. Характеризират се със силно скъсен хумусен хоризонт, на

места напълно отнесен от ерозията. Имат много ниски агро-производствени качества и са неподходящи за отглеждане на селскостопански култури. Другите видове са слабо представени.

Контролът на качеството на земите и почвите е част от националната автоматизирана система за екологичен мониторинг. До момента не съществува екологичен кадастър за земите и почвите, включително и в Община Шумен.

Замърсяването на почвата от автотранспорта с тежки метали – Cd, Cr, Cu, Ni, Pb и Zn се контролира от РИОСВ в два пункта – път Шумен – Карнобат и път София – Варна. За всички метали и за всички пунктове след 1992 г. не се регистрира превишение на ПДК, което показва липса на източници на емисии в атмосферата и водите.

За киселяването на почвите, по мониторинга не се вземат проби. За химизацията на почвите, се вземат проби от площи, заети с трайни насаждения, като не са регистрирани превишения на нормите.

Почвите са национално богатство, ограничен, незаменим и практически невъзстановим природен ресурс и опазването им е приоритет и задължение на държавните и общинските органи и на физическите и юридическите лица.

Основните цели са:

- предотвратяване увреждането на почвите и нарушаването на техните функции;
- трайно запазване на функциите на почвите;
- възстановяване на нарушените функции на почвите.

Опазването, ползването и възстановяването на почвите се основават на следните принципи:

- екосистемен и интегриран подход;
- устойчиво ползване на почвите;
- приоритет на превантивния контрол за предотвратяване или ограничаване увреждането на почвите и на техните функции;
- прилагане на добри практики при ползването на почвите;
- замърсителят плаща за причинените вреди;
- информираност на обществеността за екологичните и икономическите ползи от опазването на почвите от увреждане и за мерките за опазването им.

Кметът на общината отговаря за опазването, устойчивото ползване и възстановяването на почвата на територията на общината с цел:

- предотвратяване увреждането на почвите и нарушаването на функциите им;
- трайно запазване на многофункционалната способност на почвата;
- възстановяване на нарушените функции на почвата.

Нарушени и замърсени терени

Развитието на промишлени дейности в района на гр. Шумен, интензивното селско стопанство и животновъдството са източници на замърсяване на почвите в района.

Почвите могат да бъдат замърсени от:

- инфилтрация на замърсени води от промишлеността и бита;
- отлагане на замърсители от прахоунос и аерозоли от промишлеността и транспортното замърсяване;
- замърсяване с битови отпадъци

В зависимост от типовете замърсители и техните свойства – киселинно-основни, окислително-редукционни, комплексообразуващи, йонообменни и други могат да бъдат променени и генетично обособените почвени условия. Като следствие се изменя въздушно-водния режим на почвата и микробиологичните процеси в нея, като и могат да настъпят физикохимични и биохимични трансформации. Замърсителите се натрупват в повърхностните почвени слоеве, където реактивоспособността е най-силно изразена. Замърсителите, след попадането им в почвата, образуват нови вещества: утаечни форми и продукти от взаимодействието с твърдата фаза; разтворими и неразтворими минерални и органични комплекси, адсорбирани обменни форми и свободни йони в разтвор. Най-честите промени в почвите са свързани с изменения в сорбционните и киселинно-основни изменения, които дестабилизируют биологичната усвоимост на макро и микро-елементите и предизвикват явления на хранителен дефицит.

В същото време почвата има роля на универсален сорбент и неутрализатор, обусловена от поглъщателната способност на органогенните колоиди и почвените микроорганизми. Тази способност на самоочистване е ограничена при насищане с вредни вещества и при съществени изменения възстановяването и е почти невъзможно.

Замърсяване от унос на газове и прах

Най-голям принос в замърсяването на градската среда и респективно на почвите има автомобилният транспорт, изхвърлящ ~ 50% от замърсителите, като при определени климатични условия се включва и вторично замърсяване от праха по уличната мрежа. Приноса в замърсяването, влияещо върху почвите от промишлени дейности също е значително.

Замърсяването на въздуха от автомобилния транспорт е основен фактор, влияещ натрупването на тежки метали в повърхностните почвени слоеве в близост до натоварени транспортни потоци – градски магистрали, булеварди и натоварени улици.

Замърсяване от инфилтрирани замърсени води

Почвени проби в близост до зауствени производствени води не са правени. Не е провеждан и мониторинг по протежението на градския канал, където са зауствените непречистени в достатъчна степен води от промишлеността и други източници с органични замърсители. От промишлеността е възможно да постъпят – органични вещества, утайки, сулфати, фосфати, общ азот, масла, нефтопродукти, специфични токсични вещества, нитрати, тежки метали и други. Инфилтрирането на замърсени води от р. Поройна и Енчова води до локални изменения в почвата след постъпване на замърсителите. Районът на влияние на замърсяването е в рамките на съществуващите естествени и създадени растителни зелени пояси.

Заблатени терени

Локални заблатявания се оформят предимно през влажния сезон, в ниските участъци. Временните и локални заблатявания се дължат на високите подпочвени води. Възможностите за подобряване на почвените и градските условия са свързани с възможни благоустройствени мероприятия насочени към – отводняване на терените с високи подпочвени води.

Ерозирали терени

В откритите земеделски равнинни райони почвите са изложени на ветрова ерозия и водна ерозия при поливните земи. Затова е допринесло намаляване на горските площи и екстензивното полевъдство. Изграждането на защитни пояси, ограничаването на пашата на животни в тях, могат да спомогнат за ограничаване на ветровата ерозия.

Защита от свлачища, пропадания и заблатявания

Свлачищата се причисляват към групата “природни бедствия”. Тяхното проявяване застрашава сигурността на селищата, пътища, ж.п. линии, нанася непоправими щети на обработваемите земи. Факторите влияещи за проявата на свлачищните процеси са предимно глинестия строеж, подпочвените води и стръмните терени. Като се изходи от тези съображения свлачища могат да се развият по стръмните склонове на Шуменското плато и склоновете на овразите, при извършване на изкопни работи, изсичане на растителността и др.

На територията на Община Шумен са регистрирани 6 бр. свлачища - на ул. "Антим I" и ул. "Отец Паисий", ул. "Ален мак", кв. Дивдядово - ул. "Млада гвардия" и депото за ТБО, ромската махала в с. Ивански, с. Вехтово. През лятото на 2003 г. е регистрирано ново свлачище в района на пътя, между селата Салманово и Р. Димитриево. В момента се извършват геоложки проучвания и предстои изготвяне на проект за възстановителни работи на пътя. След изготвяне на проекта община Шумен ще кандидатства за финансиране на обекта от Националния фонд за "Защита на населението от крупни промишлени аварии и природни бедствия".

Пропадането е характерно за лъсовите отложения, но е по-слабо изразено. Лъсовите отложения са предимно глинести, а не типични.

Заблатените участъци са локализиранни в терасите на реките, при наличието на плитък водоупор от хортривски мергел и глинеста тераса. Такива заблатявания са установени източно от гр. Шумен в ниската тераса на река Поройна в местностите “Куванлъка” и “Сусурлука”.

За всички нарушени терени от добивни дейности на територията на общината - кариери, са изготвени проекти за експлоатация и за поетапна рекултивация.

От ветровата и водна ерозия са обхванати склоновете на Шуменското плато, района на с. Черенча, Овчарово, Вехтово и Друмево. В тази връзка Община Шумен трябва да работи за :

- изясняване проблемите и причините за ерозионните процеси;
- райониране;
- укрепителни мероприятия за преустановяване на процесите;
- превантивни мерки за недопускане на нови процеси.

12.7. ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

Тук спадат крайградските паркове, общоградските паркове, районните паркове и кварталните градини.

Подсистема “Крайградски паркове”

Крайградските паркове – лесопарковете и екопарковете, като масивни зелени територии, разположени до градските структури и вклинващи се в тях с урбанистични елементи на зелената система, влияят значително на общите екологични характеристики на града. Въздействието се изразява с подобряване на въздухообмена през летните месеци, приток на свеж богат на кислород, по-хладен и влажен въздух.

Подсистема “Градски паркове”

Градските паркове като големи озеленени територии, разположени в регулацията на Шумен са много важен елемент на зелената система, обезпечаваш отдиха и свързания с това здравен статус на населението на общината. Те обуславят: ландшафтните и екологични характеристики на средата; био-климатични (подобряване на микроклиматичните характеристики на средата – температура на въздуха, въздушна влажност, слънчева радиация, слаби ветрове); мелиоративни; екологични – предотвратяват миграцията на замърсители от натоварени транспортни артерии, продуцират кислород, поглъщат голяма част от вредните газове и праха отделяни от промишлените зони и транзитните и градски транспортни потоци.

Подсистема “Районни паркове”

Районните паркове в зелената система на Шумен са много важен елемент от системата, тъй като са територии, обезпечавщи локалния отдих, ландшафтно-естетическите и микроклиматичните характеристики на жилищната среда.

Градини с общоградско значение

В Шумен има изградени и интензивно благоустроени и озеленени множество квартални и детски градини, разположени предимно в централната част и широкия център. Техните функции и предназначение са свързани с отдиха и утилитарното ползване от малки групи хора.

Специализирани зелени площи – паркове и градини

Към тази категория спадат организирани зелени структури, с тясно специализирани функции като спортни паркове, зоопарк, гробищни паркове, мемориални паркове, църковни и музейни градини, декоративни разсадници, цвето-производни стопанства, паметници на парковото и градинско изкуство.

Санитарно-защитно озеленяване

Зелените структури в тази категория са с основно екологично предназначение – ветрозащитни пояси; озеленени крайречни сервитути; озеленени дерета и оврази; санитарно защитни пояси; транспортно озеленяване. Санитарно-защитното озеленяване е най-важният елемент на екологичната инфраструктура, поради прякото си въздействие върху екологичните характеристики на средата – намаляване на силата на вятъра през студеното полугодие, подобряване на санитарно-хигиенните характеристики на жилищната среда чрез ограничаване на въздействието на отделяните от транспорта замърсители; прахоулавяне, шумозащита; поглъщане на газове от промишлените зони; мелиоративни, предпазващи почвите от развитие на ерозия – по протежение на дерета и оврази.

Транспортно озеленяване

Зеленината, следваща транспортните потоци, е лентовидно разположена край основните градски магистрали и районни артерии, обходните пътища около Шумен (републиканска пътна мрежа), както и уличните дървета по протежение на главни и второстепенни улици.

Централната част на община Шумен е с равнинен характер, което е добра предпоставка за развитие на културен ландшафт. Равнинният релеф предлага условия за машинна обработка на земята. Около селата Мараш, Салманово, Р. Димитриево и Дибич са създадени големи лозови масиви, но те не могат да променят селскостопанския облик.

Селищата П. Волов, Царев брод, Мараш, Салманово, Ветрище, както и кварталите Мътница и Макак не са добре включени и приютени в околната среда. В разработения през 1989 г. ТУП на отдиха в община Шумен са разработени схеми и мероприятия за създаване на защитни зони - ивици, залесителни пояси, които ще създадат заветност и ще изолират селищата от транспортния шум и автомобилните замърсявания.

В близост до р. Пакоша са разположени селата Черенча, Средня и Новосел. Те са обградени от север и изток със стопански гори, завършващи до самите селища с красиви скални образувания. Посочените селища се свързват с красив панорамен път, който продължава по Шуменското плато и осъществява връзката с гр. Шумен и археологическия резерват "Шуменска крепост".

През с. Мадара се осъществява достъпа на туристи до обявения за паметник "Мадарски конник" от ЮНЕСКО. Историко-археологическия резерват "Мадара" се посещава от много наши и чужди туристи. Археологическия резерват обхваща централната част на Мадарските скали и има площ от 100 ха. В централната част на общината е разположен гр. Шумен - развил се непосредствено на изток от Шуменското плато и на юг към кв. Дивдядово.

Доминиращ по своето значение пункт за ландшафтната система е Шуменското плато. Горско-дървесната растителност на места достига до крайните жилищни квартали на града. Изграденият и стопанисван от общината лесопарк "Кьошкове" започва непосредствено от града и заема площ от 226 дка. Останалата част се стопанисва от дирекция Природен парк "Шуменско плато".

Паркоподдържането в града се извършва от "Титан - БКС - ООД по договор за поддръжка на озеленените площи. При интензивен режим се поддържат 378 дка площ, включващ градската градина, зелените площи по ул. "Владайско въстание", бул. "С. Велики", лесопарк "Кьошкове", зад Военно училище, пл. "Оборище", "Куршун чешма", зелени площи - тревни и с декоративна растителност по бул. "В. Преслав", кв. "Херсон" и др. Поддържат се и междублоковите пространства в жилищните квартали: "Тракия", "Добруджа", "Б. Българанов", кв. "Херсон", кв. Дивдядово, Макак и Мътница.

През 2007 г. са засадени 1000 броя декоративна растителност в жилищните квартали и са оформени 5 детски площадки и спортни игрища в кв. "Млада гвардия", кв. "Б. Българанов" и кв. "Тракия".

Въпреки финансовите затруднения община Шумен намира средства за поддръжка на зелените площи в общинския център, но не се заделят средства и не се изпълняват мероприятията, заложиени в ТУП за отдиха за промишлените зони, прилежащите квартали и останалите съставни селища на територията на общината.

По данни на общинската администрация зелените площи, поддържани от "Титан –БКС" в града са 558 дка., разпределени по следния начин: тревни

площи - 374 дка., дървета - 38 дка., храсти - 75 дка., алейна мрежа - 30 дка. и други - 41 дка.

По данни на ДЛ" Шумен" горските масиви заемат 165 324 дка. площ. в т.ч. защитни и рекреационни гори - 49 205 дка. Преобладават широколистните гори от габър, бук, цер, благуи и др. Общо зелените площи на територията на община Шумен възлизат на 165 882 дка. или 15,15 м² /жител.

Съгласно нормативите на чл. 37 от Наредба № 5 за ПНТУ за градове с население до 100 хил. души се изисква 16,0 м² /жител.

Зелената зона, състояща се от горски масиви, лесопарк и историко-археологичен резерват опасва подковообразно град Шумен и играе важно санитарно-хигиенно, мелиоративно, микроклиматично и защитно значение. Тя е едновременно вододейна зона и зона за отдих.

Специалните туристически маршрути предлагат посещение до намиращи се в Шуменското плато профилакториуми, вили, археологическия резерват "Шуменска крепост", до пещерата "Зандана" и други красиви места за екотуризъм и отдих. Достъпът до Шуменското плато - автомобилен и пешеходен го прави удобно място за отдих и се посещава масово от жители и гости на града през почивните дни.

Като приоритетни насоки за подобряване състоянието на зелените площи, могат да се отбележат:

- осигуряване на средства и изпълнение на мероприятията, заложи за отдиха в промишлените зони;

- осигуряване на средства и изпълнение на мероприятията за отдиха в прилежащите квартали и останалите съставни селища на територията на общината.

Изводи:

Като основни изводи и приоритети на Община Шумен за поддържане на добър екологичен статус, както на населението, така и на околната среда, могат да се отбележат:

- Необходимо е газифициране на индустриалните зони и битовите обекти на гр. Шумен, с цел подобряване качеството на атмосферния въздух и намаляване емисиите от серни и азотни диоксиди, сероводород, както и фини прахови частици. Извършване на контрол на качеството на атмосферния въздух, чрез денонощно работещи автоматични системи и изследване на мобилните източници, с цел моделиране на цялостната транспортна схема на Община Шумен;
- За регулиране на водния баланс и опазване чистотата на водните ресурси, в населените места на общината, е необходимо изграждане и реконструкция на канализационните мрежи и системи, с цел да се намали инфилтрацията, както и да се ограничи заустването на непречистени отпадъчни води във водните обекти. Необходимо е

разширение и модернизация на ГПСОВ–Шумен, с цел осигуряване на третично пречистване на отпадъчните води, за достигане на емисионни норми за заустване в чувствителна зона. За подобряване качеството на водоснабдителните услуги в гр. Шумен е необходимо изграждането на пречиствателна станция за питейни води;

- За подобряване управлението на дейностите по отпадъци е необходимо да се доизгради депото за ТБО в кв. Дивдядово, както и проектиране и изграждане на инсталация за обезвреждане на опасни отпадъци от хуманната и ветеринарна медицина. Закриване и рекултивация на депа и сметища, които не могат да бъдат адаптирани към нормативните изисквания, както и предотвратяване възникването на нови нерегламентирани сметища. Да се потърсят алтернативи за оползотворяване на утайките от ПСОВ в земеделието, както и за рекултивация на нарушени терени. Подобряване на системата за мониторинг и поддържане на база данни за състоянието на управлението на отпадъците в общината;
- За подобряване състоянието на акустичната среда е необходимо обособяване на пешеходни зони, обходни пътни отсечки и др., както и изграждане на различни типове шумозащитни съоръжения. Поддържане на мрежата за мониторинг на транспортния шум в населените места, с цел ограничаване вредното въздействие на шума върху околната среда и подобряване качеството на живот на населението;
- Проучване, обогатяване и популяризиране на видовия състав на флората и фауната в района на общината. Информирание и привличане на обществеността за опазване на биоразнообразието и защитените територии;
- Завишаване на контрола за устойчиво ползване и възстановяване на почвите на територията на общината, с цел трайно запазване на функционалната им способност;
- За подобряване състоянието на зелените площи е необходимо да се изпълнят мероприятия за отдиха в прилежащите квартали, съставните селища на територията на общината, както и в промишлените зони.

12. SWOT АНАЛИЗ

ГЕОГРАФСКА И ИСТОРИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Благоприятно географско разположение - в близост до морски и дунавски пристанища, пресечна точка на важни транспортни коридори; • Благоприятен умерено-континентален климат; • Почвено разнообразие със запазена чистота и плодородие и висока степен на използваемост на земеделските земи; • Богато природно наследство – наличие на природен парк, резерват и защитени местности; • Богато културно и историческо наследство - уникални културни обекти с национално значение; • Развита селищна мрежа със силно изявен център и липса на сериозни релефни препятствия. 	<ul style="list-style-type: none"> • Бедна на използваемии полезни изкопаеми; • Опасност от снегонавявания и заледявания през зимните периоди, отразяващи се неблагоприятно на земеделските култури и елементите на техническата инфраструктура; • Недостатъчно средства за поддържане на обектите от културно-историческото наследство на територията на общината; • Сравнително големи отстояния между част от населените места в общината; • Свърхконцентрация на основните икономически и социални дейности в общинския център.
ТЕНДЕНЦИИ И ПРОЦЕСИ В ИКОНОМИКАТА	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Обща положителна динамика и устойчивост на основните икономически показатели; • Силно развито промишлено производство; • Общината привлича голяма част от областните инвестиции в икономиката и генерира голяма част от приходите; • Налице са структуроопределящи средни и големи фирми, които оформят гръбнака на общинската икономика. В допълнение, малките фирми се развиват бурно през последните години; • Увеличават се предприятията с положителен финансов резултат; • Преките чуждестранни инвестиции са насочени предимно в приоритетни за общината промишлени отрасли; 	<ul style="list-style-type: none"> • Значително по-нисък брутен вътрешен продукт на човек от населението в сравнение с Североизточен район и България; • Областните предприятия се развиват по-динамично от общинските през последните години; • Известен дисбаланс в отрасловото развитие на икономиката с явен превес на два промишлени подотрасъла; • През последната година се наблюдава спад в инвестициите в дълготрайни материални активи; • Непълно развито сътрудничество между фирмите от един бранш и между технологично свързани производства (селско стопанство – хранително-вкусова промишленост);

<ul style="list-style-type: none"> • Металургията и производството на метални изделия е подотрасъл с национално значение; • Благоприятни условия за развитие на хранително-вкусовата промишленост на база на добре структурираното селско стопанство; • Силен потенциал за допълнително развитие на отраслите транспорт, производство от неметални суровини, производство на химически продукти; производство на машини и оборудване; • Нарастваща роля на търговията и откриване на нови работни места в отрасъла; • Силен потенциал за развитие на туризма на база на съществуващите значими културно-исторически и археологически обекти; • Преобладаваща частна собственост и засилване на частната инициатива; • Наличие на научен институт в областта на селското стопанство. 	<ul style="list-style-type: none"> • Териториална разпокъсаност на част от малките производствени фирми поради нефункционалност на двете промишлени зони за част от тях; • Необходимост от продължаваща технологична модернизация на фирмите в промишления сектор; • Проблеми по отношение на напоителните системи в земеделието
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Създаване на клъстери и вериги на доставчици; • Обособяване на нова индустриална зона; • Развитие потенциала на селското стопанство и възстановяване връзката му с хранително-вкусовата промишленост. 	<ul style="list-style-type: none"> • Продължаваща тенденция към намаляване на населението на общината и областта; • Продължително влияние на световната финансова и икономическа криза; • Недостиг на инвестиции във високотехнологични производства за сметка на отрасли с висока трудоемкост; • Наличие на нелоялна конкуренция, укриване на данъци, осъществяване на нелегален внос; • Забавена инвестиционна активност
РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Тенденция за положителен механичен прираст • Концентрация на население с висока квалификация и образование в областния и общински център; 	<ul style="list-style-type: none"> • Траен отрицателен естествен прираст; • Възможно е в краткосрочен план да има негативни изменения във възрастовата структура поради демографската криза, обхванала страната в началото на

<ul style="list-style-type: none"> • Тенденция към обръщане на негативните демографски процеси в гр. Шумен; • Значително по-добра възрастова структура на населението в сравнение с тази на областта и страната; • Наличие на университет в общината; • Наличие на трудов потенциал, необходим за икономическото развитие на общината • Висок коефициент на икономическа активност на населението в трудоспособна възраст; • Благоприятно развитие на частната бизнес инициатива и нарастване на заетостта в частния сектор; • Сравнително добра диверсификация на заетостта по основни отрасли на икономиката – първичен, вторичен и третичен сектор; 	<p>прехода и намаляващия в резултат от нея брой на жените в детеродна възраст;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неблагоприятна възрастова структура в селата на общината; • По-ниско от средното за страната и за плановия район ниво на заплащане на труда; • Сравнително високи и устойчиви нива на младежка безработица; • Известно несъответствие между потребностите на работодателите и квалификацията и уменията на безработните лица;
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Достъп до държавни и фондовете на ЕС за квалификация и инвестиции в човешки капитал; • Подобряване на връзката бизнес-образователен сектор 	<ul style="list-style-type: none"> • Неблагоприятно влияние на икономическата и финансова криза върху структурата на заетостта и особено върху отраслите, засегнати в най-голяма степен – строителство, промишлено производство;
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Добре развита мрежа от заведения за болнична и извънболнична медицинска помощ • Сравнително добра кадрова осигуреност на здравеопазването, въпреки намаляващия брой на медицинските специалисти през последните години; • Изградена мрежа от детски ясли 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчни възможности за реализация на инвестиционни проекти за подобряване на здравната инфраструктура; • Материално техническата база в сектора е амортизирана и има високи оперативни разходи • Недостатъчни възможности за инвестиции в оборудване и в повишаване квалификацията на медицинските кадри
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Засилване на промоция на здравето в учебни заведения – създаване на навици за здравословен начин на живот. 	<ul style="list-style-type: none"> • Несъответствие между необходимите и отпускани средства за задоволяване на здравните потребности.

СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Значителен ръст на предоставяните социални услуги; • Наличие на специализирани институции за подпомагане на възрастни хора, деца и младежи, дневни центрове, центрове за социална рехабилитация, защитени и наблюдавани жилища, клубове и др. • Съществуват реални възможности за подпомагане на социално слаби и безработни лица; 	<ul style="list-style-type: none"> • Липса на достатъчно мерки, гарантиращи превенцията на изоставянето чрез предоставяне на социални услуги в семейна среда; • Остаряла материална база, нужда от ремонт и преоборудване, прилагане на мерки за енергийна ефективност и осигуряване на достъпна среда; • Липса на центрове за психологическа подкрепа и защитено жилище за потърпевши от домашно насилие; • Ограничен брой кампании за обществена подкрепа и социална интеграция;
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Разширяване на обхвата на социалните услуги 	<ul style="list-style-type: none"> • Увеличаване броя на лицата, нуждаещи се от социална защита
ОБРАЗОВАНИЕ	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Добре развита образователна мрежа, отговаряща на демографското развитие на общината и на социално-икономическите потребности на населението; • Представени са всички образователни степени, което прави Община Шумен притегателен образователен център; • Наличие на висше учебно заведение с надобщинска и национална значимост; • Лесен достъп до звената от предучилищно обучение – ясли и детски градини; Няма отказани молби за прием; 	<ul style="list-style-type: none"> • Малък брой на средногодишните паралелки в селата на общината и пониска попълняемост на паралелките; • Затруднено е поддържането и развитието на материалната база на образователната инфраструктура предвид ограниченията на общинския бюджет и малкия обем на инвестиции; • Средното и професионалното образование е изцяло концентрирано на територията на град Шумен • Несъответствие между реалните потребности от кадри и предлаганите специалности в професионалните училища;
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Намаляване процента на отпадналите и непродължаващи обучението си ученици; • Оптимизиране на мрежата от детски заведения на територията на общината 	<ul style="list-style-type: none"> • Закриване на учебни заведения в селата на общината поради неблагоприятно демографско развитие в малките населени места;

КУЛТУРА И СПОРТ	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Добре развита културна инфраструктура и изградена система от институти и дейности с определящо място в обществените процеси; • Добра кадрова осигуреност на системата от културни институти и начална степен на проектна ориентираност; • Значими международни и национални културни събития; • Наличие на ученическа спортна школа; • Добре развита мрежа от спортни клубове; 	<ul style="list-style-type: none"> • Остаряла и амортизирана материална база на културните средища в малките населени места на общината; • Липса на механизъм и система за повишаване квалификацията на специалистите работещи в сферата на културата и политика за привличане на млади специалисти в сектора; • Ограниченост на общинските ресурси за финансиране на културните институции и събития; • Концентрация на спортните обекти в общинския център; • Необходимост от реконструкция и модернизация на спортната база;
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Осъвременяване на дейността и функциите на читалищата; • Развитие на приоритетните спортни видове; 	<ul style="list-style-type: none"> • Ниско ниво на инвестициите в културния сектор; • Слаб интерес на младото население към възможностите за спорт в общината
ТЕРИТОРИАЛНО СЕЛИЩНО УСТРОЙСТВО И ИНФРАСТРУКТУРА	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Висок процент на първокласни пътища; • Добре развита републиканска пътна мрежа; • Сравнителна близост и добри транспортни комуникации до изявените центрове Варна и Русе; • Добре развита система на водоснабдяване; • Изградена градска пречиствателна станция за отпадъчни води в гр. Шумен; • Добре развита енергийна инфраструктура с възможности за поемане на допълнителни товари от мрежата за високо напрежение; • Наличната инфраструктура осигурява безпроблемни доставки на електрическа енергия до всички потребители в населените места; 	<ul style="list-style-type: none"> • Лошо състояние на част от републиканската пътна мрежа; • Недобро състояние на част от общинската пътна мрежа породено от недостатъчните средства за поддръжка; • Недостатъчна обезпеченост на водоснабдителните системи, особено за част от селата в общината; • Ниска надеждност на водопроводната мрежа поради значителна амортизация; • Необходимост от реконструкция на съществуващите помпени станции за питейни води и водоснабдителните системи на общината; • Необходимост от доизграждане на канализационната мрежа; • Необходимост от модернизация на съществуващата ГПСОВ;

<ul style="list-style-type: none"> • Изградена централна топлоснабдителна мрежа; • Реализирано битово и промишлено газоснабдяване с възможност за разширяване; • Сравнително добре развита телекомуникационна инфраструктура; 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчната мощност на трансформаторните постове от мрежата средно напрежение; • Намаляващи приходи в централната топлоснабдителна мрежа; • Забавяне на процеса за битова газификация;
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Използване възможностите на ОП „Регионално развитие” и ОП „Околна среда”; • Съвременното развитие на енергоснабдяването следва да се планира в съответствие с измененията в демографския и икономически профил на общината и да отразява предвижданията и препоръките на ОУП; • Използване на потенциала за добив на ветрова енергия; 	<ul style="list-style-type: none"> • Недоизграденост на Автомагистрала „Хемус”, което води до забавено придвижване в посока София; • Лошото състояние на пътната инфраструктура оказва негативно влияние върху решенията за бизнес инвестиции; • Водоизточниците са плитко подпочвени каптажи и дренажи и при драстични засушавания дебитът им намалява;
ОКОЛНА СРЕДА	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • По-добро в сравнение със средното за страната състояние на атмосферния въздух; • Добър контрол върху системата за депониране на твърди битови отпадъци; • Въвеждане на система за разделно събиране на битови отпадъци; • Наличие на множество защитени територии и значително биоразнообразие 	<ul style="list-style-type: none"> • Наблюдават се епизодични замърсявания с азотни и серни оксиди; • Наличие на нерегламентирани сметища в селата; • Неоползотворяване на утайките от ПСОВ.
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Газифициране на индустриалните зони; • Извършване на наблюдения и контрол на качеството на атмосферния въздух, чрез автоматични системи; • Преминаване на локалните парокотелни централи от мазут на промишлен газьол; • Доизграждане на депото за ТБО в кв. Дивдядово • Проектиране и изграждане на инсталация за обезвреждане на опасни отпадъци от хуманната медицина. 	<ul style="list-style-type: none"> • Активиране на регистрирани и неукрепени свлачища;

СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

1. ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЩИНА ШУМЕН

Визията е обобщена представа на местната общност за стандарта на живот и качествата на селищната средата, които следва да бъдат постигнати в планиран времеви интервал за да удовлетворят потребностите на тази общност от сигурност, достъпност и комуникационна свързаност, балансирана икономика, висок екологичен статус на територията и възможности за развитие на човешкия капитал.

Базирайки се на основните изводи от комплексния анализ на процесите и тенденциите в Община Шумен може да бъде формулирана следната визия за развитие:

Шумен – съвременна европейска община, административен, индустриален, културно-образователен и туристически център, привлекателно и сигурно място за бизнес, отдих и туризъм.

2. ГЛАВНА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Осигуряване на високо качество на живот, съхраняване на природата и културно-историческото наследство и развитие на селищната среда за постигане на устойчив икономически растеж.

3. ОСНОВНИ ПРИОРИТЕТИ

Настоящата ревизия в приоритетите за развитие на община Шумен се налага поради хармонизация на общинския план за развитие с националните планови документи за периода 2007-2013г. с оглед на постигането на оптимално и реалистично планиране на ресурсите за решаване на значими проблеми на територията на общината. Стратегическата част на този план е приведена в съответствие с Националната стратегическа референтна рамка и одобрените и действащи оперативни програми „Регионално развитие”, „Околна среда”, „Конкурентоспособност”, „Развитие на човешките ресурси”, „Административен капацитет” и Програма за развитие на селските райони.

Изведените в стратегическата част на общинския план за развитие приоритети са пряко свързани с изводите от извършения задълбочен комплексен анализ, който отчита процесите и тенденциите за развитие на общината в средносрочен план и съответства на приоритетите на Националната стратегическа референтна рамка и действащите секторни оперативни програми за периода 2007-2013 г.

ПРИОРИТЕТ 1	Постигане на устойчиво развитие на територията за подобряване на жизнената среда, условията за бизнес и повишаване на сигурността в Община Шумен	
	Цел 1	Изграждане, развитие и благоустрояване на физическата среда и селищните системи и повишаване на сигурността на територията
	Цел 2	Създаване на условията за качествено образование, здравеопазване и социални услуги
	Цел 3	Подобряване и доизграждане на инфраструктура за бизнес, култура, туризъм и спорт
ПРИОРИТЕТ 2	Повишаване на достъпността и комуникационната свързаност на общинската територия чрез интегрирано развитие на транспортната и комуникационна инфраструктура	
	Цел 1	Развитие и модернизация на основната общинска пътна инфраструктура и транспортното обслужване на хора и товари.
ПРИОРИТЕТ 3	Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика основано на иновации, технологично развитие и атрактивен инвестиционен климат	
	Цел 1	Стимулиране на местната икономиката и привличане, задържане и разширяване на високотехнологични инвестиции в местната индустрия
	Цел 2	Подобряване на ефективността на селскостопанското производство и развитие на конкурентоспособни стопанства и хранително-вкусови предприятия на основата на високи екологични стандарти и опазване на природните ресурси
	Цел 3	Развитие на човешките ресурси и стимулиране на заетостта
ПРИОРИТЕТ 4	Повишаване на административния капацитет за прилагане на европейските политики на местно ниво и стимулиране на партньорствата в община Шумен	
	Цел 1	Усъвършенстване капацитета на общинската администрация за прилагане на европейските политики на местно ниво и изграждане на партньорски мрежи

ПРИОРИТЕТ 1: ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА, УСЛОВИЯТА ЗА БИЗНЕС И ПОВИШАВАНЕ НА СИГУРНОСТТА В ОБЩИНА ШУМЕН

Този приоритет е в съответствие със Стратегическите насоки на общността, Националната стратегическа референтна рамка, оперативни програми „Околна среда 2007 -2013“, „Регионално развитие 2007-2013“, „Конкурентоспособност“, „Развитие на човешките ресурси“.

Той е идентифициран на база на силните и слабите страни, възможностите и заплахите в териториално селищното устройство на Община Шумен и тенденциите в неговото развитие, разкрити в SWOT анализа. Постигането на този приоритет цели да създаде необходимите условия за пълноценна реализация на функциите на селищната среда и да повиши ролята на териториалните фактори за постигане на устойчиво развитие.

Приоритетът очертава необходимостта от модернизация, доизграждане и благоустрояване на физическата среда и развитие на общинска жилищна политика в съответствие с потребностите на населението и приоритетните оси на ОП „Регионално развитие 2007-2013 г.“, както и развитието и осигуряването на здравословна екологична среда, съвременно управление на водите и отпадъците на територията на Община Шумен в съответствие с приоритетите на ОП „Околна среда 2007-2013 г.“. Приоритетът визира и необходимостта от изграждането и развитието на базова инфраструктура за провеждането на стимулираща бизнеса политика, съхраняване и ревитализация на обектите на културно-историческото наследство и доизграждане на инфраструктурата на туристическите атракции и обектите за спорт и отдих. Приоритетът поставя акцент и върху инфраструктурните мерки необходими за защитата на околната среда като основна предпоставка за устойчиво развитие и мерките повишаващи сигурността на територията и превенцията на риска.

В рамките на този приоритет са набелязани набор от мерки, насочени пряко към преодоляване на проблемите и съвременно развитие на основните елементи, системи и подсистеми на физическата среда в населените места. Това следва да подобри на условията за реализация на всички жизнените дейности и да повиши качеството на живот. В по-широк смисъл, подобряването на функционалните характеристики на селищната среда ще стимулира на икономическите и социални активности и следва да гарантира развитието на конкурентоспособна икономика и високо качество на предлаганите на територията на общината социални, здравни, образователни услуги. Изпълнението на този приоритет следва да доведе до такова развитие на територията и цялостната инфраструктура, включително и социална, така че да превърне община Шумен в приятно и удобно място за живот, инвестиции и бизнес.

ЦЕЛ 1: ИЗГРАЖДАНЕ, РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЯВАНЕ НА ФИЗИЧЕСКАТА СРЕДА И СЕЛИЩНИТЕ СИСТЕМИ И ПОВИШАВАНЕ НА СИГУРНОСТТА НА ТЕРИТОРИЯТА

Наличната инфраструктура има потенциал да подпомогне икономическия растеж в общината и да осигури по-добри условия на живот, ако бъде оптимизирана и доразвита с оглед постигането на висока степен на благоустроеност, свързаност и сигурност на територията. Тази цел е насочена към постигането на устойчиво и балансирано развитие чрез реконструкция, модернизация и доизграждане на ВиК мрежата на територията на общината и ефективно управление на водите, благоустройство, рехабилитация и ревитализацията на физическите параметри на средата, провеждане на адекватна на нуждите на населението общинска жилищна политика. От друга страна минимизирането на рисковете от престъпни посегателства и повишаването на сигурността в общината са важен фактор, както за инвестиционната активност, така и за осигуряване на комфортното ежедневие на жителите в условията на обществен ред и сигурност. По тази причина тук са включени мерки, целящи подобряване на материално-техническото осигуряване на системите за обществен ред и сигурност и изграждане на необходимата инфраструктура като и инфраструктура за превенция на риска.

Мярка 1: Развитие на ВиК инфраструктурата на Община Шумен за ефективно управление на водите.

Тази мярка обхваща цялостната реконструкция, модернизация и доизграждане на ВиК мрежа на територията на Община Шумен, като включва интегрирано управление на водния цикъл и изграждане на канализационната система в селата от общината, както и на пречиствателни съоръжения. Тя е в съответствие както с потребностите на населението така и с националната политика в сектор „Води” в изпълнение на приоритетите 1 на ОПОС за Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в агломерации над 10 000 е.ж. и от 2 000 до 10 000 е.ж.

Изводите относно развитието на ВиК мрежата на територията на общината предполагат прилагането на комплексен проектен подход водещ до интегрирано управление на водния цикъл насочен към:

- Подобряване качеството на питейната вода чрез изграждане на ПСПВ. В Националната стратегия за интегрирано развитие на инфраструктурата на Република България и оперативния план за изпълнение за периода 2006-2015 година е предвидено изграждане на такава ПСПВ за водите от яз. „Тича” на стойност 12,5 млн. евро;
- Подмяна на магистралния водопровод от яз. "Тича" до ПС „1300” - кв. „Дивдядово”;
- Реконструкция на амортизираната вътрешна водопроводна мрежа, за да се намалят течовете и загубите на вода;

- Реконструкция на 9 помпени станции (“1300”, “III подем”, “Средна зона”, “V подем”, “Летище”, “Боян Българанов”, хидрофор “Еверест”, “Хижата” и “Мадарски конник”), с цел намаляване разхода за ел. енергия;
- Реконструкция на водоснабдителна система “Мараш”, включително 8 шахтови кладенци с идентификационни номера 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9 и 10, както и помпени станции „Мараш I” и „Мараш II”, с цел намаляване разхода за ел. енергия;
- Реконструкция на водоснабдителна система “Мътница”, включително 4 бункерни помпени станции с идентификационни номера 1, 2, 5 и 8, както и помпена станция „Мътница”, с цел намаляване разхода за ел. енергия;
- Увеличаване на броя и обема на резервоарите за отделните населени места за покриване на дневната неравномерност на консумацията за с. В. Друмев и с. Ветрище;
- Допълнително водоснабдяване за селата Салманово, Струйно, Овчарово, Кладенец, Костена река, Ивански през летните месеци подари недостиг на питейна вода;
- Допълнително водоснабдяване на с. Белокопитово, с. П.Волов и с. Градище от изградения през 1990 г. за целта дълбок сондаж;
- Намаляване на ползването на питейни води в промишлеността за сметка на увеличаване ползването на условно чисти води за промишлени нужди, чрез затворени оборотни системи;
- Рехабилитация на канализационната мрежа на кв. „Макак”;
- Изграждане на КПС в кв. „Дивдядово” и напорен колектор от КПС в кв. „Дивдядово” до ГПСОВ – Шумен;
- Частична реконструкция на клонове от уличните канализационни мрежи;
- Разширение и/или изграждане на канализационните мрежи в общината;
- Разширение и модернизация на ГПСОВ–Шумен с осигуряване на третично пречистване за достигане на емисионни норми за заустване в „чувствителна зона”.

Тук са включени и набор от проекти, целящи доизграждането на ВиК мрежата на населените места в общината, които следва да се изпълняват поетапно с оглед на финансовите инструменти необходими за тяхната реализация.

- Реконструкция и модернизация на водопроводната мрежа на с. Мадара;
- Реконструкция и модернизация на водопроводната мрежа и изграждане на канализационна инсталация на с. Ивански;
- Реконструкция и модернизация на водопроводната мрежа на с. Дибич;
- Реконструкция и модернизация на водопроводната мрежа и изграждане на канализационна инсталация на с. Царев брод;
- Изграждане на канализационни инсталации в с. Мараш и с. Салманово;
- Изграждане на канализационна инсталация на с. Дибич;

- Изграждане на дренажна система в с. Белокопитово;
- Допълнително водоснабдяване на с. Салманово;

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Рехабилитирана и доразвита водопроводна мрежа;
- Доизградена канализационна мрежа;
- Изградени пречиствателни съоръжения;
- Намалени загуби по водопреносната мрежа.

Индикатори за реализация на мярката:

- Обем на инвестициите във ВиК мрежата;
- Брой новоизградени пречиствателни съоръжения;
- Км. изградена или рехабилитирана водопроводна мрежа;
- Км. изградена канализационна мрежа;
- Брой жители, обслужвани от новата мрежа;
- Брой обслужвани от пречиствателната станция;
- % намаление на загубите на вода по мрежата; ю
- Степен на завършване на мрежата в %.

Източници на финансиране на мярката:

- ИСПА
- ОП „Околна среда 2007-2013”
- Общински бюджет и заемни средства

Мярка 2: Благоустрояване, естетизация и подобряване на функционалните характеристики на физическата среда и развитие на жилищната политика

Мярката е насочена и към реализацията на набор от проекти и действия за удовлетворяването на потребности, представляващи най-широк общностен интерес. Първостепенното ѝ значение се обуславя и от развитието на общината и в частност – на гр. Шумен като приятна за живеене, удобна и благоустроена среда. Предвиждат се проекти за благоустрояване в жилищните квартали в комплексно застрояване, както и проектиране и изграждане на спортни и детски площадки. Тук са включени и интервенции насочени към устойчивото градско развитие и подобряване на параметрите на физическата среда в съответствие с приоритетна ос 1 на ОПРР, както и такива оптимизиращи жилищната политика на общината насочени към обновяване на общите части на многофамилни жилищни сгради, осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, одити за енерго потребление и мерки за енергийна ефективност.

Мярката може да бъдат условно разделена на интервенции в градската среда и интервенции в селските части на община Шумен.

Целесъобразните дейности в градската среда следва да са насочени към:

- Регенерация на стари производствени зони;
- Подобряване състоянието на физическата среда чрез доизграждане на техническата инфраструктура и чрез подходящи благоустройствени действия като:
 - Û Доизграждане и поддържане на уличната мрежа и местата за паркиране;
 - Û Подобряване на градската среда чрез рехабилитация на ул. Христо Ботев, централната пешеходна зона и градската градина;
 - Û Реализиране на проекти за озеленяване и в бизнес и индустриалните зони;
 - Û Грижи за паметниците на културата;
 - Û Обновяване и благоустрояване на обществени сгради и терени;
 - Û Прилагане на проекти за градско обзавеждане, визуална информация, реклама и цялостно естетизиране на селищната среда;
 - Û Друг аспект на тази мярка е създаването на условия за развитие на селищната среда чрез създаването на градоустройствена основа, отговаряща на актуалното състояние и развитието на територията. Това предполага осигуряването на актуална планова основа, отчитаща обективните процеси и съответстваща на конкретните потребности, като основен инструмент за осъществяване на политиката за устройствено планиране и условие за поддържане устойчивостта на функциониращите на територията системи. Проектите в тази насока се отнасят, както към територията на общинския център, така и към населени места и целят осигуряване на актуална планова и кадастрална основа за развитието в съответствие с директива INSPIRE на ЕС и разработване на специфични правила и норми за застрояване на гр. Шумен с оглед създаване на оптимална градоустройствена среда на обитаване и озеленяване;
 - Û Реконструкция и рехабилитация на зелената инфраструктура в гр. Шумен;
 - Û Доразвитие на функциите на парк Студентски в гр. Шумен като място за отдих, масов спорт и развлечения;
 - Û Действия за осигуряване на теренни възможности за разширяване на зелените площи и площите със специфично предназначение;
 - Û Ремонтни и/или консервационно-реставрационни работи на представителни или характерни градски пространства;
 - Û Рехабилитация на градски водни съоръжения;
 - Û Проекти за изграждане, подмяна или естетизация на елементи на градското обзавеждане – спирки, пейки, осветителни тела и ефектно осветление, съдове за отпадъци, в това число и мерки гарантиращи достъпността на градската среда за хора в неравностойно положение както и

индивидуални проекти за елементите на градското обзавеждане на обществени пространства с културно-историческо и/или представително значение.

ü Определяне на трасета и изграждане на велосипедни алеи.

По отношение на жилищната политика следва да се изпълняват интервенции целящи :

- Обновяване на общите части на многофамилни жилищни сгради чрез ремонт на основни елементи от конструкцията на сградата (покрив, фасада, дограма по фасадата, стълбищна клетка, външни и вътрешни коридори, входни врати и площадки, асансьори), вертикални технически инсталации (водоснабдителна, канализационна, електрическа, отоплителна, телекомуникационна, пожарни кранове) на сградите;
- Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез обновяване и промяна на предназначението на съществуващи сгради общинска собственост или собственост на сдружения с нестопанска цел;
- Одити за енерго потребление и мерки за енергийна ефективност за жилищните сгради - топлоизолация, смяна на дограма, локални инсталации, връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване или използване на алтернативни възобновяеми енергийни източници.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Ревитализирана и реконструирана ЦГЗ;
- Благоустроена и естетизирана жизнена среда в кварталите;
- Улеснен достъп на лица с физически увреждания до публични сгради
- Благоустроени паркови зони и градски зони за отдих;
- Активна общинската жилищна политика;
- Осигурена актуална кадастрална и планова основа за развитие на територията.

Индикатори за реализация на мярката:

- Обем на инвестициите за развитие на общинска жилищна политика;
- Брой санирани и рехабилитирани жилища с оглед въвеждането на мерки за енергийна ефективност;
- Степен на благоустроеност на жилищните квартали;
- Брой проекти за благоустрояване и подобряване на физическата среда;
- Степен на свързаност и благоустроеност на централна градска част;
- % реконструирана и/или подменена улична растителност и тротоари;
- % новоинсталирана или подменена паркова мебел;
- % рекултивирани и озеленени терени;
- Брой реновирани водни съоръжения;
- Км. изградени вело алеи;
- Брой реновирани и/или новоизградени детски и спортни площадки;

- % паспортизирани зелени площи;
- % осигуреност на населените места и селищните образувания с кадастрални карти (обща, специализирани) или актуализирани кадастрални планове;
- Осигуреност на територията с подробни устройствени планове (ПУП): дял на територията на гр. Шумен с одобрени ПУП (по устройствени единици, като абсолютен брой и като % от общия брой); населени места с одобрени ПУП (като абсолютен брой и като % от общия брой);
- Степен на дигитализация на кадастралните бази.

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет;
- Привлечено частно финансиране;
- Банкови кредити;
- ОП „Регионално развитие 2007-2013г”
- Републикански бюджет
- Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство и други грантови източници на ЕС

Мярка 3: Инфраструктура за превенция на риска, повишаване на сигурността и осигуряване на системите за обществен ред и сигурност

Тази мярка е насочена към изграждане на необходимата инфраструктура за координирани превантивни действия за предпазване от рискове при природни явления и бедствия и към създаване на условия за опазване на обществения ред и сигурност за изграждане на инфраструктура и материална база и техническо осигуряване на работата на звената, гарантиращи сигурността на територията на общината. Мярката обхваща набор от действия, водещи до подобряване на превенцията на риска и повишаване на сигурността на територията. Тя включва комплекс от дейности, обект на различни проекти насочени към:

- Инвентаризация на рисковите територии по отношение на водната ерозия, провеждане на комплекс от противоерозионни мероприятия - залесяване, агротехнически, хидротехнически мероприятия;
- Почистване и укрепване на речни корита, водостоци, наблюдение и поддържане на диги;
- Укрепване на срутище по панорамен път Шумен към туристически комплекс „Създатели на Българската държава” от км 0+60 до 0+430;
- На територията на Община Шумен са регистрирани 6 бр. свлачища - на ул. "Антим I" и ул. "Отец Паисий", ул. "Ален мак", кв. Дивдядово - ул. "Млада гвардия" и депото за ТБО, ромската махала в с. Ивански, с. Вехтово. През лятото на 2003 г. е регистрирано ново свлачище в района на пътя между селата Салманово и Р. Димитриево. В тази връзка следва да се извършат геоложки проучвания и да се изготвят и реализират

проекти за възстановителни работи и предотвратяване на по-нататъшните свлачищни процеси;

- Изграждане и оборудване с видеокамери на входно-изходните пътища в гр. Шумен;
- Комплекс от инфраструктурните интервенции, които водят до подобряване на организацията на движение, повишаване на сигурността на територията (системи за видео наблюдение на възлови кръстовища, подмяна на улично осветление, изграждане на светофарни уредби и др.), видео наблюдение на основните подходи към останалите населени места и на туристическите обекти на територията на общината;
- Доставка на уреди за контрол на шум и газове от МПС, с цел осигуряване контрола за опазване на околната среда.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Изградена инфраструктура за повишаване на сигурността на територията;
- Изградена система за управление на трафика на натоварените кръстовища и видео наблюдение на входно - изходните точки на града;
- Изградена инфраструктура за намаляване на щетите от бъдещи бедствия и аварии;
- Намаляване на броя на произшествията и престъпленията.

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой изградени пунктове и системи за видео наблюдение;
- Брой изградени пунктове за контрол на шума и газовете на МСП;
- % на намаление на престъпленията регистрирани в общината.

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет;
- Републикански бюджет;
- ОП "Регионално развитие 2007-2013 г."

Мярка 4: Развитие на енергийната инфраструктура и прилагане на политика на енергийна ефективност и използване на алтернативни енергийни източници

Тази мярка отговаря на съвременните изисквания за изграждане на енергийната инфраструктура, законодателните инициативи в сферата на енергийната ефективност, употребата на биомаса и използването на алтернативни енергийни източници. Доразвиването на енергийната инфраструктура включва както поддържането на сигурно и качествено захранване с електроенергия, така и включването на природен газ като алтернативен енергоносител за битово и обществено газоснабдяване, което изисква:

- Поддържане на добри технически и експлоатационни параметри на електропреносната мрежа Високо напрежение;

- Изграждане на нови трансформаторни постове и присъединяването им към мрежата средно напрежение;
- Изграждане на газоразпределителна мрежа и газифициране на промишления и битов сектор в град Шумен и селата.

Действията за подобряване на енергийната ефективност разкриват голям потенциал не само за намаляване на енергоемкостта на произведения продукт, но и за повишаване стандарта на обитаване чрез подобряване структурата на енергопотреблението в бита и обществените сгради. Амортизираните отоплителни инсталации и котли в сградите, лошото физическо състояние на сградните облицовки и осветлението с енергоемки светлоизточници изискват организирана дейност за повишаване на енергийната ефективност, включваща:

- Енергийни обследвания на обществени сгради;
- Саниране на обществени и битови сгради;
- Подобряване ефективността на уличното осветление;
- Изграждане на местни информационни центрове за енергийна ефективност за разяснителна и информационна дейност.

Друга възможност е търсенето на *алтернативни източници на топлина*, включително на възобновяеми енергийни източници, като:

- Слънчеви термични инсталации - системи за топла вода на обществени/общински обекти - болници, детски градини, социални домове, както и стопански обекти - системи за сушене на дървен материал и селскостопански продукти, могат да намерят голямо приложение в програмите за използването на възобновяеми енергийни източници;
- Въвеждане на модерни отоплителни системи на биомаса - котли на дървесни брикети, дървени стърготини или пелети с автоматично горивоподаване и регулиране на горивния процес, които са удобен, надежден и чист начин за използване на местните възобновяеми енергийни източници.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Степен на модернизация и доизграденост на мрежите СрН и ВН;
- Степен на изграденост на газоразпределителната мрежа
- Степен на модернизация на енергийната инфраструктура
- Степен на въвеждане на енергоспестяващи технологии и използване на алтернативни енергийни източници

Индикатори за реализация на мярката:

- % на газифицирани жилищни квартали;
- % на газифицирани промишлени зони;
- % на изпълнение на препоръките на енергийните обследвания за публични сгради с РЗП над 1000 кв. м.;

- Брой изградени и функциониращи местни информационни центрове за енергийна ефективност;
- % на въвеждане на алтернативни енергийни източници за публичния и за частния сектор.

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет;
- Републикански бюджет;
- ОП „Регионално развитие 2007-2013г.”;
- Частни инвестиции.

ЦЕЛ 2: СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯТА ЗА КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ, ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Тази цел е насочена към рехабилитация и модернизация на учебните заведения с оглед на осигуряването на адекватни условия за провеждане на образователния процес компютъризация на образованието и изграждане на комуникационна свързаност, даващи възможност за въвеждането на нови интерактивни методи на обучение, програми за дистанционно обучение и занимание, превантивни програми. създаде условия за ефективно и модерно образование, което да отговаря на потребностите както на пазара на труда, така и да създава предпоставки за развитие на допълнителни форми на обучение и пълноценно използване на инфраструктурния ресурс за развитие на образователни дейности. Целта обхваща и необходимите мерки за модернизация на социалната и здравна инфраструктура, което да доведе до повишаване на качеството на предлаганите социални и здравни услуги и обслужването на жителите на общината. Целта е формулирана на база на идентифицираните проблеми при анализа на процесите и тенденциите в секторите „образование”, „здравеопазване” и „социални дейности” на територията на общината и е в съответствие с приоритетите на ОП „Развитие на човешките ресурси” и приоритетна ос 1 на ОП „Регионално развитие 2007-2013 г.” като и действащите секторни стратегии в сферата на здравеопазването и социалните дейности.

Мярка 1: Модернизация и доизграждане на образователната инфраструктура и подобряване на МТБ за провеждане на съвременен и качествен образователен процес на територията на община Шумен

Основната част от образователната инфраструктура от всички образователни степени е концентрирана в общинския и областен център – гр. Шумен, като развитието на образователната система е тясно свързано с икономическата активност на населението, трудовата миграция и характерните демографски процеси за територията и отговаря на степента на урбанизация. Предвидените в тази мярка дейности обхващат реконструкция и ремонти на училищни, детски градини и други учебни бази, доизграждането им и тяхното осъвременяване, с оглед осигуряването на подходящи условия, обезпечавачи

качествен образователен процес. Проектите в сферата на образователната инфраструктура следва да са насочени към :

- Поддържане и развитие на материалната база на образователната инфраструктура;
- Въвеждане на иновации и високи технологии в образованието;
- Повишаване на комуникационна свързаност и достъпност на образователната инфраструктура извън общинския център;
- Изграждане на общежития за социално слаби деца с цел стимулиране на завършване на средно образование;
- Основен ремонт на сградите на училища и детски градини на територията на общината – подмяна на дограми, ремонт на покриви, саниране, освежаване на фасади и др.;
- Подобряване на инфраструктурата около училища и детски градини на територията на общината;
- Компютъризация на училищата и детските градини на територията на общината и обновяване на техническото оборудване и дидактичната база;
- Оптимизиране на мрежата от детски заведения на територията на общината;
- Изграждане на достъпна среда за интегриране на децата с увреждания в масовите детски и учебни заведения и социализиране на деца в риск;
- Създаване на възможности за разкриване на ново Висше учебно заведение в Шумен.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Рехабилитирана и доразвита образователна инфраструктура;
- Повишена степен на комуникационна свързаност и достъпност на образователната инфраструктура извън общинския център;
- Оптимизирана мрежата от детски заведения на територията на общината;
- Подобряване на качеството на образователния процес
- Повишаване на съответствието между изискванията на пазара на труда и качеството на образованието и квалификацията

Индикатори за реализация на мярката:

- Обем на инвестициите за подобряване и модернизация на МТБ на образователни институции;
- Брой новоизградени детски и учебни заведения;
- Брой модернизирани и реновирани учебни заведения;
- Брой компютри на 100 ученици;
- Брой интернет места на 100 ученици;
- Брой компютъризирани ЦДГ;
- Брой учащи в учебните заведения;

- Брой деца в детските заведения;
- % на отпадналите ученици.

Източници на финансиране на мярката:

- ОП „Регионално развитие 2007-2013 г.“;
- Общински бюджет;
- Републикански бюджет;
- Частни инвестиции.

Мярка 2: Развитие на инфраструктурата за социални дейности и подпомагане, повишаване качеството на социалните услуги и насърчаване на социалната интеграция

Мярката цели подобряване качеството на предлаганите социални услуги и разширяване на обхвата им за лицата, нуждаещи се от социални услуги – лица с увреждания, самотни възрастни и безработни, както и групи в риск, а също и модернизация на съществуващата материална база с оглед на разширяване на обема и капацитета на предлаганите социални услуги както и от изграждане на силни партньорски мрежи между общинската администрация като управляваща действащите социални институции и потенциални доставчици на социални услуги – НПО, което ще повиши качеството на предлаганите услуги и ще създаде възможности за разширяване на капацитета. Комплексът от интервенции в тази мярка са насочени към:

- Превенцията на изоставянето чрез предоставяне на социални услуги в семейна среда;
- Ремонт и преоборудване, прилагане на мерки за енергийна ефективност и осигуряване на достъпна среда и подходящ сграден фонд, отговарящ на изисквания за предоставяне на социални услуги;
- Развитие на услуги за нуждаещите се от социална защита;
- Изграждане на центрове за психологическа подкрепа и защитено жилище за потърпевши от домашно насилие;
- Алтернативни услуги за успешно и устойчиво социално включване на децата и юношите в ДДЛРГ „Детелина“;
- Разработване на кампании за обществена подкрепа и социална интеграция;
- Разкриване на нови форми на социални услуги в общността;
- Развитие на услугата „социален асистент“;
- Подпомагане интеграцията на рисковите групи в обществото;
- Подкрепа на лица и семейства в тежка материално положение;

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Подобряване на качеството и вида на предлаганите социални услуги на територията на общината;
- Подобряване на условията за живот и капацитета на социалните заведения в общината;

- Изграждане на нови социални центрове.

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой и вид на предоставяните социални услуги;
- Брой изградени специализирани центрове и бр. регистрирани в тях;
- Брой жители, получили социална услуга.

Източници на финансиране на мярката:

- ОП „Регионално развитие 2007-2013 г.”;
- ОП „Развитие на човешките ресурси”;
- Общински бюджет;
- Републикански бюджет.

Мярка 3: Усъвършенстване и развитие на здравната инфраструктура и подобряване на здравното обслужване

Тази мярка цели модернизацията на здравната инфраструктура, което да даде възможност за по-добро и качествено здравно обслужване на населението. Мярката се реализира чрез проекти за обновяване на базата на здравните заведения и детските ясли, реконструкция, ремонт и оборудване на лечебни и здравни заведения за спешна помощ (включително линейки), първична, специализирана извънболнична и болнична помощ, в съответствие с одобрените Национална здравна стратегия и Национална здравна карта както и реконструкция, ремонт, разширение и оборудване на лечебни рентгенологични заведения, свързани със социално значими онкологични заболявания.

Мярката също така акцентира и върху подобряване на здравния мениджмънт като условие качество за предоставяните медицински услуги и конкурентно развитие на здравните заведения, подобряване на достъпа до здравни услуги и развитие на училищната здравна мрежа. В обхвата на тази мярка попадат следните видове интервенции:

- Строително-ремонтни дейности на сградния фонд на лечебните заведения свързани със: реконструкция, ремонт и оборудване на лечебни и здравни заведения за спешна помощ (включително линейки), първична, специализирана извънболнична и болнична помощ и реконструкция, ремонт, разширение и оборудване на лечебни рентгенологични заведения, свързани със социално значими онкологични заболявания;
- Закупуване на диагностична и лечебна апаратура за лечебните заведения;
- Изграждане на балнео-рехабилитационен център в село Мараш – възможност за развитие на балнео и здравен туризъм;
- Създаване на Център за рехабилитация на онкологично болни;
- Ремонт и модернизация на материалната база на детските ясли;

- Обществен контрол върху здравеопазната дейност от Координационен съвет по здравеопазване към Община Шумен;
- Организиране и привеждане системата на здравните кабинети в училищата, детските и социалните заведения към изискванията на Закона за здравето;
- Участие на здравните специалисти и разработването и реализирането на програми за здравно образование и физическо развитие в училища, детски градини и социални заведения;
- Съвместно разработване с лечебните и здравни заведения и НПО на програми за подобряване достъпа до здравни услуги и грижи на рискови групи от населението;
- Провеждане от лечебните заведения по утвърдена ежегодно общинска програма на целеви скрининг за ранно откриване на болести в рамките на определените акценти при целево осигурен финансов ресурс;
- Създаване на условия за ефективна профилактика на стоматологичното здраве у децата;

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Подобряване на качеството и вида на предлаганите здравни услуги на територията на общината;
- Подобряване на условията за провеждане на лечебна и диагностична дейност в здравните заведения в общината;
- Модернизация на оборудването на здравните заведения;
- Реновирани съвременни детските ясли
- Новооткрити рехабилитационни центрове и здравни услуги
- Ефективен обществен контрол върху здравеопазването и разработени и приложени програми за подобряване на достъпа до здравни услуги

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой и вид на предоставяните здравни услуги;
- Брой изградени специализирани центрове и брой ползватели;
- Брой реконструирани лечебни заведения;
- Брой преоборудвани здравни заведения.

Източници на финансиране на мярката:

- ОП „Регионално развитие 2007-2013 г.” ;
- Общински бюджет;
- Републикански бюджет.

ЦЕЛ 3: ПОДОБРЯВАНЕ И ДОИЗГРАЖДАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА ЗА БИЗНЕС, КУЛТУРА, ТУРИЗЪМ И СПОРТ

Тази цел е насочена към доизграждането на необходимата базова инфраструктура, която е условие за подобряване на бизнес климата, съхранение на културното и историческо наследство и разширяване на

потенциала на територията за привличане на туристи. Целта включва също и мерки насочени към оптимизиране на условията за спорт и отдих на територията на община Шумен и създаване на възможности спорт и рекреация. Постигането на целта изисква консолидирането както на частни така и на публични ресурси и максимална степен на сътрудничество между всички заинтересовани страни. Целта е в съответствие с приоритетите на ОП „Конкурентоспособност”, ОП „Регионално развитие” както и действащите секторни програми за младежта и спорта, подпомагани от Държавната агенция за младежта и спорта.

Мярка 1: Изграждане на индустриални паркове и модернизация и регенерация на производствени зони

Мярката е насочена към създаването и разработването на индустриални паркове с оглед привличането на стратегически инвеститори, което включва и създаването на нова и подобряването на съществуващата бизнес инфраструктура. При тази мярка ще се търси в максимална степен сътрудничество между бизнеса, общината и държавата, както по отношение на финансирането, така и по отношение изпълнението на проектите, за да се осигурят приоритетните дейности в развитието на общината, включително достъпът до инфраструктурните услуги, съчетани с осигуряването на гаранции за достъпността на тези услуги за най-уязвимите слоеве от населението. Интервенциите в рамките на мярката обхващат:

- Проекти за подобряване и реконструкция на съществуваща или изграждане на нова техническа инфраструктура, свързана с бизнеса - комуникационни връзки, строителство/ реконструкция/ рехабилитация на улици или на малки участъци от местни пътища, осигуряващи достъп до и в индустриалните и бизнес зони, електроснабдяване, улично осветление, връзки към газоснабдителна, водоснабдителна и канализационна мрежа, поставяне на указателни знаци и табели до или в рамките на бизнес зоните и терените и др.;
- Проекти за обновяване, рехабилитация, реконструкция и ремонт на съществуващи индустриални зони, незасегнати от екологични замърсявания;
- Изграждане техническа инфраструктура /канализация, вода, ток и газ/ - Високотехнологичен парк - Шумен;
- Изграждане на съвременна бизнес инфраструктура в общината, включваща: Обособяване на нови производствени и предприемачески зони – да се определят и ситуират тези зони в ОУП. Развиване на производствени дейности и услуги в източна посока на гр. Шумен с оглед предпоставки за развитие на агломерационна ос Шумен – Каспичан – Нови пазар – Провадия – Варна. Организиране на производствено обслужващ сектор като тил на черноморския туризъм;
- Изграждане на бизнес инкубатор – Шумен.

- Изграждане / обновяване на прилежащите комуникации към съществуващи производствени зони;

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Обособени и изградени индустриален парк и бизнес инкубатор;
- Инфраструктурна осигуреност на индустриалните зони;
- Привлечени местни и чуждестранни инвеститори;
- Новосъздадени предприятия;
- Намаляване на безработицата.

Индикатори за реализация на мярката:

- Степен на изграденост на индустриалните зони в %;
- Брой установени фирми;
- Обем на привлечените инвестиции;
- Брой новооткрити работни места;
- Коефициент на локализация;

Източници на финансиране на мярката:

- Републикански бюджет;
- Общински бюджет;
- Частни инвестиции;
- ОП „Регионално развитие 2007-2013”
- ОП „Конкурентоспособност”

Мярка 2: Изграждане на базовата инфраструктура, възстановяване и ревитализация на обекти с културно, историческо и туристическо значение

Развитието на потенциала на общината за конферентен, културен и исторически туризъм изисква наличието на инфраструктура, която да поеме туристопотока както и възстановяването на обекти с културна значимост, които могат да представляват и туристически интерес. Мярката цели и изграждането на необходимата материална база за развитие на културата както и осигуряване на капацитет за развитие на културно-просветни и туристически дейности. Мярката включва комплекс от инвестиционни дейности обединени в проекти за:

- Проекти за развитие на инфраструктурата в сферата на културата чрез реконструкция, ремонт и оборудване на културни центрове, театри, читалища, библиотеки и други обекти, свързани с културния живот;
- Проекти за подобряване на туристическата инфраструктура, благоустрояването и достъпа до туристическите зони;
- Възстановяване на ул. “Цар Освободител” като Етнографски комплекс;
- Консервация, реставрация и опазване на паметниците на културата;
- Създаване на обособени зони за отдих и туризъм;
- Реставрация и консервация на „Шуменска крепост”

- Рехабилитация и модернизация на базата на читалища „Асен Златаров”, „Боян Пенев”, НЧ „Образование” с. Овчарово, НЧ „Просвета” с. Мадара, НЧ „Пробуда” с. Радко Димитриево, НЧ „Земеделец” с. Панайот Волон, НЧ „Напредък” с. Царев брод.
- Реконструкция и модернизация на Младежки дом - Шумен
- Създаване на младежки информационен център, оборудване на компютърна зала, озвучителна апаратура и мултимедия
- Създаване и оборудване на студио за запис на късометражни детски филми, образователни филми, телевизионни постановки и предавания

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Социализация на културно-историческото наследство и откритите пространства;
- Усвояване на нови, алтернативни пространства за нуждите на културата;
- Увеличаване на капацитета на базовата инфраструктура;
- Създаване на условия за развитие на туризъм.
- Създаване на висока степен на достъпност на обектите на културната и туристическа инфраструктура

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой реновирани, реставрирани и/или консервирани обекти;
- Брой модернизирани обекти на културната инфраструктура;
- Обем на инвестиции за изграждане на материална база за развитие на туризъм;
- Кв. м. предоставена площ в туристически обекти;
- Степен на удовлетвореност на посетителите

Източници на финансиране на мярката:

- Републикански бюджет;
- Общински бюджет;
- Частни инвестиции;
- ОП „Регионално развитие 2007-2013”

Мярка 3: Реконструкция и модернизация на съществуващата и изграждане на нова спортна и атракционна база

Състоянието на спортната база в Община Шумен не отговаря на съвременните изисквания за висока функционалност и сигурност при експлоатацията. Съществуващата в момента спортна база е недостатъчна за провеждане на тренировки, масов спорт и отдих, затова тук са предвидени и проекти за реконструкцията и модернизацията и на съществуващата спортна база. Мярката е насочена към изграждането, рехабилитацията и модернизирването на физическата среда и материалната база за спорт и отдих, с акцент върху пълноценното реализиране потенциала на общината.

- Цялостно обновяване и модернизиране на футболни стадиони на територията на Община Шумен и изграждане на помощни игрища.
- Изграждане на многофункционална спортна зала за провеждане на различни по вид спортни състезания и международни прояви
- Обновяване и модернизиране на съществуващите спортни зали, физкултурни зали и спортни площадки на всички детски и учебни заведения на територията на Община Шумен и създаване на нови там където не съществуват
- Изграждане на физкултурен салон и спортна площадка в НУ “Ил. Р. Блъсков”
- Изграждане на физкултурен салон в НУ “Княз Борис I”
- Създаване на нови многофункционални спортни площадки с игрища за тенис и различни спортове
- Създаване на спортни площадки на територията на Шуменско плато
- Създаване на телекомуникационен център за нуждите на спортните организации
- Провеждане на ученически игри, създаване на баскетболна, футболна и волейболна лига, организиране на различни спортни първенства
- Курсове за обучение на инструктори по ориентиране, пещерно дело, скално катерене и други екстремни спортове

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

Модернизирана спортна база, създаваща условия както за развиване на спортовете на територията на общината, така и възможности за масов спорт и отдих.

Индикатори за реализация на мярката:

- Обем на инвестиции;
- Степен на завършеност на обектите;
- Капацитет на обектите;
- Брой новооткрити работни места;
- Брой посетители и ползватели.

Източници на финансиране на мярката:

- Републикански бюджет;
- Общински бюджет;
- Частни инвестиции;
- ДАМС.

ЦЕЛ 4: ОСИГУРЯВЯНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНА ЕКОЛОГИЧНА СРЕДА, ОПАЗВАНЕ НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО, РАЗВИТИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Тази цел е свързана с намаляване образуването на отпадъци, създаване на условия за повторно използване на суровини след рециклиране и оползотворяване на отпадъците. Целта е насочена и към прилагането на мерки гарантиращи добър екологичен статус на района и опазване на биоразнообразието. Формулирането на тази цел в съответствие с идентифицираните потребности проблеми в част „Екология“ на комплексния анализ за състоянието на процесите и тенденциите в общината. Целта отговаря на националните приоритети визирани в приоритетни оси 2 и 3 на ОП „Околна среда 2007-2013“.

Мярка 1: Осигуряване на здравословна екологична среда и съвременно управление на водите и отпадъците на територията на общината

Мярката включва важна група от действия за реализиране на *Програмата за управление на отпадъците* на община Шумен, които се отнасят за управлението на отпадъците на територията на общината, и особено поетапното закриване, съгласно директивите на ЕС, на действащите регламентираните и нерегламентирани депа за отпадъци, саниране (рекултивация) на нарушените терени и преминаване за обслужване към регионално депа за отпадъци. В мярката също са описани комплекс от интервенции, които следва да бъдат приложени с оглед подобряване на акустичната среда и намаляване на шумовите замърсявания. За изпълнението на мярката са предвидени проекти за:

- Реализиране на втори етап от изграждането на регионалното депо за твърди битови отпадъци;
- Въвеждане на организирано сметосъбиране и сметоизвозване за всички населени места в общината;
- Въвеждане на системи за разделно събиране и оползотворяване на отпадъци;
- Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци;
- Изготвяне и реализация на проекти за поетапно закриване на регламентираните сметища, ликвидиране на нерегламентирани сметища и саниране (рекултивация) на нарушените терени;
- Управление на специфични отпадъчни потоци в съответствие с изискванията на ЕС;
- Полагане на грижи за складовете за негодни за употреба пестициди и хербициди с оглед правилното им съхраняване и обезвреждане;
- Внедряване на съвременна техника за сметосъбиране, сметоизвозване и специализирани съдове за отпадъци.

- Доизграждане на депото за ТБО в кв. Дивдядово;
- Проектиране и изграждане на инсталация за обезвреждане на опасни отпадъци от хуманната и ветеринарна медицина ;
- Закриване и рекултивиране на депа и сметища, които не могат да бъдат адаптирани към нормативните изисквания;
- Търсене на алтернативи за оползотворяване на утайките от ПСОВ в земеделието, както и за рекултивация на нарушени терени.
- Идентифициране на районите с висока шумова експозиция и прилагането на проактивни мерки за борба с шумовото замърсяване;
- Елиминирание на източника на шум, чрез обособяване на пешеходни зони, обходни пътни отсечки и др.
- Намаляване нивата на шума по пътя на тяхното разпространение, чрез изграждане на различни типове шумозащитни съоръжения;
- Поддържане на мрежата за мониторинг на транспортния шум в населените места;
- Изготвяне на оценки, анализи и прогнози за шумовото замърсяване с цел ограничаване или премахване на вредното въздействие на шума върху околната среда и подобряване качеството на живот на населението.

Мярката акцентира и върху системите за екологичен мониторинг предвиждайки:

- Усъвършенстване на мониторинга за състоянието на околната среда, изграждане на система за непрекъснато следене на замърсяването на въздуха, водата и почвата;
- Повишаване на информираността на обществото по отношение на опазването на околната среда, стимулиране на гражданската подкрепа;
- Учредяване на Санитарно-охранителни зони (СОЗ) около водоизточниците в съответствие с Наредба №3/2000 г. на МОВ, МЗ и МРРБ. Много от СОЗ са определени, но следва да се приведат в съответствие на параметрите и изискванията на наредбата;

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Изградени и въведени в експлоатация съоръжения за управление на отпадъците;
- Действаща система за разделно събиране на отпадъци на територията на общината;
- Закрити стари депа и нерегламентирани сметища;
- Подобро качество на водите във водните обекти
- Подобро акустична среда
- Усъвършенствани системи за екологичен мониторинг

Индикатори за реализация на мярката:

- % на организирано събиране и депониране на различните видове отпадъци;

- % на оползотворяване на съдържащите се в отпадъците полезни съставки.
- Достигане на нормативно-регулирани норми за заустване във водни обекти
- Достигане на нормативно-регулирани норми за шум
- Намален брой на нерегламентираните сметища в сравнение с базовата година на плановия период

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет;
- ОП „Околна среда 2007-2013“;
- Частни инвестиции.

Мярка 2: Опазване на биоразнообразието и възстановяване на почви и нарушени терени

Мярката е насочена към повишаване на почвеното плодородие и физическото опазване на земеделските земи, а също и към опазване на защитените видове и територии, устойчиво ползване и съхраняване на биологичните ресурси. Проектите и дейностите за реализиране и подкрепа на мярката включват:

- Възстановяване на почвеното плодородие на нарушени терени край селищните образувания и възстановяване на нарушените функции на почвите;
- Предотвратяване увреждането на почвите и нарушаването на техните функции и трайно запазване на функциите на почвите;
- Ограничаване ерозионните процеси.
- Възстановяване на гори;

От ветровата и водна ерозия са обхванати склоновете на Шуменското плато, района на с. Черенча, Овчарово, Вехтово и Друмево. В тази връзка община Шумен трябва да работи за :

- Изясняване проблемите и причините за ерозионните процеси;
- Райониране;
- Укрепителни мероприятия за преустановяване на процесите;
- Превантивни мерки за недопускане на нови процеси

Опазването, ползването и възстановяването на почвите трябва да се основава на следните принципи:

- Екосистемен и интегриран подход;
- Устойчиво ползване на почвите;
- Приоритет на превантивния контрол за предотвратяване или ограничаване увреждането на почвите и на техните функции;
- Прилагане на добри практики при ползването на почвите;
- Замърсителят плаща за причинените вреди;

- Информираност на обществеността за екологичните и икономическите ползи от опазването на почвите от увреждане и за мерките за опазването им.

В тази мярка са включени и комплекс от дейности по:

- Проучване, обогатяване и популяризиране на видовия състав на флората и фауната в района на общината;
- Информирание и привличане на обществеността за опазване на биоразнообразието и защитените територии.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Възстановяване на почвеното плодородие на нарушени терени
- Възстановени и залесени терени

Индикатори за реализация на мярката:

- % залесени терени;
- % възстановени терени;
- Площ в дка. уплътнени полезащитни пояси.

Източници на финансиране на мярката:

- ПРСР;
- ОП „Околна среда 2007-2013“;
- Общински бюджет;
- Републикански бюджет.

ПРИОРИТЕТ 2: ПОВИШАВАНЕ НА ДОСТЪПНОСТТА И КОМУНИКАЦИОННАТА СВЪРЗАНОСТ НА ОБЩИНСКАТА ТЕРИТОРИЯ ЧРЕЗ ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТРАНСПОРТНАТА И КОМУНИКАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА

Приоритетът е насочен към цялостното модернизиране на пътната инфраструктура с оглед на подобряване на транспортното обслужване на пътници и товари и повишаване на достъпността на общината, използвайки даденостите на региона. Последователната реализация на приоритета трябва да доведе до стабилизиране на селищната транспортна инфраструктура на общината. Приоритетът е в съответствие с оперативните програми “Транспорт” и “Регионално развитие 2007-2013”. В рамките на този приоритет са предвидени мерки за развитие и модернизация на градската улична мрежа, подобряване на транспортната достъпност и безопасността на движение, интегриране на общинската пътна инфраструктура с националната такава като елемент на европейската транспортна мрежа, рехабилитация на общинската пътна инфраструктура и оптимизиране на транспортната система.

ЦЕЛ 1: РАЗВИТИЕ И МОДЕРНИЗАЦИЯ НА ОСНОВНАТА ОБЩИНСКА ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА И ТРАНСПОРТНОТО ОБСЛУЖВАНЕ НА ХОРА И ТОВАРИ

Целта се осъществява чрез комплекс от мерки, които обхващат интервенции свързани с цялостната реконструкция, усъвършенстване и доразвиване на селищната пътна мрежа и интегрирането ѝ в рамките на националната транспортна система и европейската пътна мрежа, както и оптимизация на транспортната система на територията на общината. Целта е свързана с изпълнението на приоритетни оси 1 и 2 на ОПРР в частта им за общинска пътна инфраструктура и реконструкция на градска улична мрежа и системи за устойчив градски транспорт.

Мярка 1: Изграждане, реконструкция и рехабилитация на градската улична мрежа, подобряване на транспортната достъпност и безопасността на движение.

Незадоволителното състояние на съществуващата инфраструктура в общината създава проблеми както за инвестиционната политика на бизнеса, така и за реализация на ежедневните активности на населението. В най-силна степен качествените недостатъци на инфраструктурата се проявяват при пътищата, което застрашава сигурността на пътуванията и доставките на стоки и суровини както вътре в общината, така и до други региони.

Мярката обобщава дейности и проекти, които да осигурят ефективен и време спестяващ транспортен достъп между всички части на общинската и градската територия, което косвено да гарантира условия на равен достъп до пазара на труда и ограничаване на негативните въздействия на транспортния трафик върху околната среда. Проектите в тази мярка целят също и подобряване на условията за паркиране в интензивно посещаваните градски територии и обществени обекти за масов достъп и оптимизиране на трафика.

Тук са включени интервенции, водещи до оптимизиране на пътната инфраструктура като:

- Ремонт на уличната мрежа;
- Ремонт на второстепенната улична мрежа и тротоари;
- Изграждане или реконструкция/ рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари, подновяване и подобряване на достъпа на хора с увреждания, изграждане на велосипедни пътеки и алеи, пешеходни зони, алеи и подлези за пешеходци и велосипедисти, включително поставяне на указателни знаци и пътна сигнализация и маркировка;
- Изграждане на паркинги встрани от главни улици;
- Рехабилитация и реконструкция на улични мрежи и въвеждане на енергоспестяващо улично осветление
- Подобряване на достъпа за хора с увреждания до административни общински сгради;

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Рехабилитирана улична мрежа
- Новоизградена улична мрежа
- Подобрена достъпност
- Подобрена организация на трафика

Индикатори за реализация на мярката:

- Км. рехабилитирана улична мрежа
- % рехабилитирани пешеходни алеи и тротоари
- Брой паркоместа

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет
- ОП „Регионално развитие 2007-2013”
- Републикански бюджет

Мярка 2: Доизграждане и модернизация на транспортната инфраструктура, подобряваща транспортния достъп на общината до главните транспортни коридори в страната

По-добрите условия за транспорт безспорно водят до повече инвестиции и създаване на благоприятни условия за растеж. Предвид значимостта на общинския център като основен транспортен възел в Североизточния район за планиране, тази мярка е насочена както към националната транспортна инфраструктура, интегрираща общината в страната, така и към основните регионални направления, преразпределящи транспортните потоци към инфраструктурата на речния и морски транспорт и Общоевропейските транспортни коридори, като включва:

- Доизграждане на АМ “Хемус” от с. Белокопитово до гр. Ябланица ;
- Обвързване на комуникационно-транспортната система на град Шумен с трасето на АМ “Хемус”
- Промяна в габаритите и товарносимостта на първокласния път I-2 Русе – Разград - Шумен – Девня – Варна;
- Основен ремонт - нов пътен участък на терена към язовир "Тича";
- Подобряване техническите параметри на ж.п. линията Варна – Шумен – Русе;
- Изнасяне на товарната ж.п. гара извън регулацията на града и редуциране на ж.п. ареалите само за пътническата ж.п. гара
- Изграждане на улица “Индустиална II” в град Шумен

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Доизградена автомагистрална отсечка
- Интегрирана пътна мрежа с националната транспортна инфраструктура
- Подобрена достъпност на населените места в общината

Индикатори за реализация на мярката:

- Км. новоизградена пътна мрежа
- % реконструирана пътна мрежа

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет
- ОП „Регионално развитие 2007-2013”
- ОП „Транспорт”
- Републикански бюджет

Мярка 3: Рехабилитация и доразвиване на общинската пътна мрежа

Тази мярка е насочена към вътрешнорегионалната инфраструктура, даваща възможност за развитие на специфичния икономически потенциал на общината като водеща в областта и улесняваща достъпа до зоните на развитие на икономически дейности, социални услуги и туризъм и спомага за териториалното сближаване и включва:

- Ремонт и реконструкция на второкласната и третокласна пътна мрежа;
- Подобряване достъпа до места с изявен туристически интерес /”Мадарския конник” и т.н./;
- Ремонт и текущо поддържане на общинската пътна мрежа;
- Основен ремонт на пътната настилка в град Шумен и 26 села.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Рехабилитирана второкласна и третокласна пътна мрежа
- Подобрена достъпност на населените места в общината

Индикатори за реализация на мярката:

- Км. рехабилитирана пътна мрежа
- % реконструирана пътна мрежа

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет
- ОП „Регионално развитие 2007-2013”
- Републикански бюджет

Мярка 4: Модернизация и оптимизиране на обществения транспорт

Реализацията на тази специфична мярка цели да осигури достъпност и сближаване чрез ефективна и устойчива система на градски транспорт. Тя следва да се изпълнява поетапно, чрез интегрирано комплексно планиране на оптимизацията на системата за обществен транспорт включващо:

- Изграждане на централизирана система за управление на трафика;
- Изграждане на спирки и друга транспортна инфраструктура в селата.
- Разработване на планове за управление на трафика;
- Изграждане на център за управление на трафика, централизирана компютърна система, детекторни станции за превозни средства,

дистанционно сменяеми информационни табла, кантари, комуникационни подсистеми;

- Подобряване на достъпността на градските спирки – платформи за хора с увреждания, премахване на пречките за ориентация и информация, светлинно и звуково обявяване на спирките, ясно визуално означаване на линиите, разписания;
- Обновяване на транспортната инфраструктура и транспортния парк;
- Развитие на бази за ремонт и поддръжка и оборудване за градския транспорт;
- Развитие на инфраструктурна маршрутна мрежа с нови дестинации
- Подобряване на системата на обществен градски транспорт и качеството на обслужване на пътници;

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Оптимизирана система на обществен транспорт
- Достъпна транспортна инфраструктура
- Повишена ефективност на транспорта
- Спестено време за пътуване в градска среда
- Изградена система за управление на трафика

Индикатори за реализация на мярката:

- % обновена транспортна инфраструктура
- % новоизградена транспортна инфраструктура за обществен транспорт
- % на обновяване на транспортния парк

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет
- ОП „Регионално развитие 2007-2013”
- Републикански бюджет
- Частни инвестиции

ЦЕЛ 2: РАЗВИТИЕ НА КОМУНИКАЦИОННО ЛОГИСТИЧНИ МРЕЖИ И ВРЪЗКИ ГАРАНТИРАЩИ ВИСОКА СТЕПЕН НА СВЪРЗАНОСТ НА ОБЩИНСКАТА ТЕРИТОРИЯ

Тази цел е формулирана на базата на необходимостта от бърз и свободен достъп до комуникационни услуги на територията на общината, гарантиращи достатъчна свързаност на градския център с периферията. Тук е отразена необходимостта от осигуряване на достъп до широколентова инфраструктура в прехода към информационно общество. Тази цел напълно отговаря на приоритет 2 на ОП „Регионално развитие” в частта му за изграждане на ИКТ мрежи, свързани с развитие на критична, защитена, сигурна и надеждна обществена инфраструктура, изграждане на широколентови връзки към градските периферии и по-слабо урбанизираните територии и селски райони, създаване на обществени сървърни паркове за съхранение на

обществени информационни системи и данни и въвеждане на мерки и системи за осигуряване на данни и безопасност на комуникациите, съгласно европейските стандарти и изискванията на бизнеса.

Мярка 1: Подобряване на достъпа до информационни и комуникационни технологии и развитие на съобщителната мрежа

Недостатъчната степен на изграденост на съобщителната мрежа и бавният темп на модернизация водят до информационно и комуникационно изоставане и задълбочаване на териториалните дисбаланси на икономическото развитие. Доизграждането и модернизацията на съобщителната мрежа ще улеснят достъпа на населението до публични услуги като образование, здравеопазване, услуги на местната и областната администрация, данъци и друго социално обслужване, което изисква:

- По-нататъшна цифровизация на фиксираната телекомуникационна мрежа;
- Подобряване на телекомуникационното обслужване в малките населени места на основата на нови цифрови телефонни централи и разширение на селищната телефонна мрежа;
- Подобряване на предоставяните далекосъобщителни услуги в икономически изостаналите части на общината.
- Увеличаване на броя на обществените места за достъп до информационни и комуникационни технологии и Интернет;
- Създаване на необходимите технически условия за осигуряване на достъп до далекосъобщителните услуги за хора със специфични потребности (инвалиди, социално слаби, възрастни и други хора в неравностойно положение).

Подобряването на достъпа до информационни и комуникационни технологии е свързано с :

- Изграждане на широколентова информационна инфраструктура с покритие на всички населени места в общината;
- Създаване на технологични условия за достъп до бизнес информационните мрежи чрез изграждане на широколентови комуникационни мрежи за пренос на информация;
- Ускоряване достъпа до Интернет;
- Подобряване достъпа до и развитие на онлайн публични услуги;
- Обучение на бизнеса и населението в използването на ИКТ.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Бърз и свободен достъп до комуникационни услуги на територията на общината
- Осигурен достъп до широколентова инфраструктура
- Подобро качество на предоставяните далекосъобщителни услуги

- Надеждна обществена информационна и комуникационна инфраструктура

Индикатори за реализация на мярката:

- % новоизградени комуникационни мрежи
- % на свързаност на населените места
- % на покритие на ИКТ мрежите

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет
- ОП „Регионално развитие 2007-2013”
- Частни инвестиции

ПРИОРИТЕТ 3 : ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА ОСНОВАНО НА ИНОВАЦИИ, ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ И АТРАКТИВЕН ИНВЕСТИЦИОНЕН КЛИМАТ

Изпълнението на този приоритет следва да доведе до увеличаване обема на инвестиции в местната икономика, до създаване на благоприятна и атрактивна среда за развитие на бизнеса базирано на знанието и иновациите и обмена на know-how. Приоритетът е насочен и към активна промоция на икономическите възможности на общината, насърчаване развитието на малките и средни предприятия и развитие на селското стопанство. Инвестициите в иновации и нови технологии са ключов елемент от гледна точка на стимулирането на бизнес средата. Човешките ресурси и образованието се разглеждат в концепцията на потребностите на бизнеса от квалифицирани кадри в съответствие с възможностите за професионална квалификация и концепцията за обучение през целия живот. Тук са отразени и превантивните практики за съхраняване на човешкия ресурс на общината. Този приоритет отдава дължимото и на културно-историческото наследство на общината разглеждайки го като уникален ресурс, който следва да бъде активно промотиран и маркетизиран с оглед на стимулиране на развитието на туризма. Приоритетът е дефиниран в съответствие с принципите на Лисабонската стратегия, Стратегическите насоки на общността, приоритетите НСРР, ОП „Конкурентоспособност”, ОП” Развитие на човешките ресурси” и ОП „Регионално развитие”

ЦЕЛ 1: СТИМУЛИРАНЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКАТА И ПРИВЛИЧАНЕ, ЗАДЪРЖАНЕ И РАЗШИРЯВАНЕ НА ВИСОКО ТЕХНОЛОГИЧНИ ИНВЕСТИЦИИ В МЕСТНАТА ИНДУСТРИЯ

Основният механизъм, с който общината разполага за да влияе на икономическия живот на микро ниво е осигуряването на атрактивна инвестиционна среда за бизнеса. Общината следва също така да развива проактивна маркетингова политика, която да презентира по адекватен начин в съответствие с потребностите на бизнеса, възможностите за развитие,

включително и тези за осъществяване на публично-частни партньорства. Тази цел е насочена към оформянето и провеждането на такава маркетингова политика по отношение на местното икономическо развитие и съпътстващите го услуги за инвеститори, така че да стимулира местната икономика чрез привличането и задържането на инвестиции. Тази цел отразява и необходимостта от подпомагане на малките и средни предприятия и на местния бизнес за да отговори на европейските стандарти за качество.

Мярка 1: Осъществяване на активен диалог между бизнеса, общината и неправителствените организации

Развитието на бизнеса и постигането на желаното общинско-частно партньорство, което в основата на разработване и съфинансиране на голяма част от проектите, които следва да се реализират в общината, е необходимо да бъде изведено като основна задача на община Шумен. За това са необходими много усилия и провеждането на редица целенасочени дейности, по-специално:

- Институционализиране на диалога – учреденият консултативен съвет с представители на бизнеса, общинската администрация, неправителствените организации, ще анализира състоянието в общината, очертава конкретните проблеми на бизнеса и да предлага варианти за решаването им. Това ще осигури по-голяма прозрачност, диалогичност и отвореност към проблемите на бизнеса. За целта могат да се използват съществуващите в общината структури, които в момента не работят пълноценно – например БАРДА, или създаденият на територията на общината агро-бизнес център, които да се заемат в организационен план с изпълнението на тази задача.
- Изграждане на система за следене на бизнес климата в общината. Провеждането на анкетни проучвания /един път в годината/ сред бизнеса и населението с цел установяване на нагласите и настроенията, конкретизиране на съществуващите проблеми и идентифициране на начини за решаването им са в основата на тази система и управлението на процеса. За целта може да се използва съдействието на неправителствени организации.
- Периодично провеждане на открити дискусии на общинското ръководство с бизнеса и населението, на които да се изразяват мнения, да се поставят въпроси и да се получават отговори на тях.
- Провеждане на регулярни срещи с бизнеса за информиране относно предстоящи общински проекти и инициативи;
- Осъществяване на годишно проучване и анализ на икономическото развитие на общината с цел събиране на подробна информация за стопанската дейност, определяне на потенциални конкурентни предимства, възможностите и перспективите за обвързване на отделни производства.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Подобен диалог между бизнеса и публичната администрация
- Висока степен на информираност на бизнеса за публичните политики
- Действащи съвместни консултативни органи

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой срещи и дискусии с участието на представители на бизнеса
- Брой новоизградени съвместни консултативни структури
- Брой анкетни проучвания и анализи обслужващи инвестиционната политика и стимулирането на местното икономическо развитие

Източници на финансиране на мярката

- Общински бюджет
- Частни инвестиции
- ОП „Административен капацитет”

Мярка 2: Подкрепа на НИРД и иновации в производството

Разпространението на иновации и знания са ключови компоненти на конкурентната икономика. За насърчаване на инвестициите в нови технологии за производство на нови конкурентоспособни продукти и услуги е необходимо да се създаде подходяща инфраструктура като: научни паркове, високотехнологични центрове и инкубатори, центрове за трансфер на технологии. Съществуващите висши учебни заведения в общината представляват латентен потенциал, който трябва да се развие и комерсиализира.

Дейностите, които ще се подкрепят по тази мярка, са насочени към:

- Изграждане на Високотехнологичен бизнес парк Шумен – в сектори които са атрактивни за инвеститорски интерес;
- Подобряване на връзките между бизнеса, университетите и изследователските центрове на територията на общината;
- Привличане инвестиции за обновяване и модернизирание на висшите училища и научните организации в общината;
- Насърчаване развитието на публично-частното партньорство при развитието и трансфера на нови технологии;
- Създаване на лаборатории за сертифициране по ISO, насърчаване съвместните усилия на фирмите за изграждане на такива лаборатории;
- Осигуряване на фокусирана институционална подкрепа и пълно съдействие от страна на общинските органи на чуждите и български инвеститори в областта на високите технологии и експортно ориентирани производства
- Насърчаване въвеждането на енергоспестяващи и безотпадъчни технологии за постигане на екологичен и конкурентен ефект.

- Осигуряване спазването на принципите на публичност, прозрачност, свободна и честна конкуренция, равни възможности за всеки кандидат при прилагане на Закона за обществените поръчки.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Стимулирано развитие на ПЧП
- Създадени условия за обмен на know-how и технологичен трансфер
- Създадени условия за развитие на високи технологии и внедряване на иновации

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой новооткрити фирми
- Брой фирми в новоизградения бизнес парк
- Брой изградени и действащи R&D партньорски мрежи

Източници на финансиране на мярката

- Общински бюджет
- Частни инвестиции
- ОП „Административен капацитет”
- ОП „Конкурентоспособност”

Мярка 3: Привличане на инвестиции чрез регионален маркетинг и прозрачно информационно осигуряване

Разработване на проактивна **маркетингова стратегия** за община Шумен следва да се съсредоточи върху избор на перспективни сектори и клъстери за инвестиране, съобразени с конкурентните предимства на района, които да бъдат популяризирани сред потенциални инвеститори; анализ на вътрешната и външната инвестиционна среда за определяне на конкретни целеви държавни и международни инвестиции (предимно фондовете на ЕС), както и възможности за привличане на стратегически чуждестранни инвеститори и разработване на единно рекламно послание за общината, с което тя да печели популярност и да изяви своите сравнителни предимства; Активна реклама на общината като привлекателно място за развитие на успешен бизнес; Планиране и изготвяне на маркетингови материали в краткосрочен и дългосрочен план.

- Представяне на общината на национални и международни форуми с цел активно търсене на инвеститори;
- Организиране на ежегодни бизнес инвестиционни форуми “Инвестирайте в община Шумен”;
- Създаване на база данни с информация за свободни сгради, обекти и оборудвани терени;
- Създаване на публично достъпен регистър на местните фирми от производствения сектор в общината;
- Установяване на контакти с чужди бизнес партньори; международно сътрудничество, трансгранични връзки, стимулиращо бизнес контактите.

Засилване на партньорство с български институции на централно, регионално и местно равнище за консолидиране на усилията за привличане на знакови инвеститори и инвестиции, реализиращи потенциала на общината, в т.ч. Агенцията за инвестиции, Стопанската камара, Търговско-промишлената палата, Министерството на икономиката и неговите търговски представители в различните държави, Министерството на външните работи и т.н.

- Предоставяне на общински терени за изграждане на нови високо технологични предприятия с преференции съобразно провежданата общинска политика, срещу ангажименти за инвестиции и работни места.

Мярката не включва инфраструктурни дейности. Тя е насочена изключително към популяризиране възможностите на местната икономика и потенциала на Община Шумен като подходящо място за инвестиране, както и към създаване на условия за осигуряване на необходимата информация и подкрепа за инвеститорите в хода на реализация на проектите им.

Реализирането на мярката включва и изпълнението на следните основни дейности:

- Разработване на маркетингова общинска стратегия за повишаване на инвестиционната активност и привличане на инвестиции в общината;
- Информационно обезпечаване на инвестиционния процес - създаване на интегрирана база данни за инвестиционните възможности на общината; система за мониторинг и анализ на основните икономически показатели;
- Изработване на подходящи промоционални материали – брошури, каталози и др.;
- Маркетингане на общината за привличане на инвестиции;
- Организиране на PR и рекламни мероприятия, участия в изложения за представяне възможностите за развиване на бизнес в общината и др.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Активно промоциране на икономическия потенциал на общината;
- Привличане на нови ПЧИ и местни инвестиции;
- Информационно обезпечаване на инвестиционното обслужване.

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой изготвени материали;
- Брой съвместни участия в изложения, панаири и други;
- Обем на поддържаната и актуализирана база данни;
- Изработена и технически осигурена система за мониторинг

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет;
- Други безвъзмездни източници;
- Частни средства

Мярка 4: Изграждане на съвременна бизнес инфраструктура и подобряване на бизнес услугите и подкрепа на МСП за въвеждане на европейските изисквания и стандарти за успешно интегриране на единния европейски пазар

Мярката обобщава два аспекта на стимулиране на бизнес средата: предоставянето (и използването) на качествени бизнес услуги в общината е ограничено, дори в определени сектори липсва. Дефицитите в тяхното предлагане и качеството на бизнес инфраструктурата често води до нереализиран инвеститорски интерес и ниско равнище на конкурентоспособно предприемачество. Наред с традиционните инфраструктурни предпоставки (транспортни връзки, водоснабдяване и канализация, комуникации, пречиствателни съоръжения) от особено значение за развитието на съвременна стопанска дейност и привличането на външни и местни инвеститори е улесняването им чрез предоставяне на подходящи сгради и оборудвани терени. От друга страна мярката е насочена и към предоставяне на подкрепа за малки и средни фирми, с цел въвеждане на системи за управление на качеството и задължителните за работа на единния европейски пазар изисквания, с които българското законодателство е вече хармонизирано. Мярката е в съответствие с ОП „Конкурентоспособност” и ОП „Административен капацитет”

Реализирането на мярката включва изпълнението на следните основни дейности:

- Консултантска и методическа подкрепа за създаване и развитие на малки и средни предприятия в различни сектори;
- Възможностите относно финансово реализиране на определени проекти, в т.ч. достъп до рисков капитал;
- Пазарната, ценова и технологична политика, свързана с развитието на определени сектори, производства и дейности от икономиката на района, с особен акцент върху МСП;
- Възможностите, които предоставят новите информационни и комуникационни технологии за развитие и управление на бизнеса;
- Изграждане на информационни системи, включващи информация за МСП в общината и тяхната дейност и включване към глобални търговски мрежи.
- Консултиране за въвеждане на стандарти за качество от типа ISO и подкрепа за сертификация;
- Въвеждане на задължителни стандарти и покриване изискванията на европейското законодателство в конкретни браншове - хранително-вкусовата промишленост (въвеждане на HACCP), строителството и производството на материали за строителството, машиностроенето, електротехниката и др.;

- Консултации и техническа помощ за закупуване на оборудване, ремонт на помещения и други дейности в изпълнение на законовите изисквания.
- Създаване на обучителен център за мениджмънт на проекти и управление на качеството

Основните пречки при започването на нов бизнес са: липса на достатъчно квалификация и опит, липсата на капитали и информационното осигуряване. Предимство за общината е повишената предприемаческа активност, която се нуждае от подкрепа и подготовка за устояване на очаквания натиск от страна на конкурентите си от ЕС. Стартирането и развитието на нов бизнес в общината ще бъде облекчено чрез следните дейности:

- Разработване на Общинска програма за подпомагане на МСП съвместно с браншови организации на МСП – анализ на нуждите, формулиране на цели, задачи и действия за подкрепа от страна на общината;
- Разработване на пакет от инструменти за стимулиране на бизнеса на местно ниво: местни данъци и такси; въвеждане на специални ускорени процедури за издаване на лицензи и разрешения за МСП;
- Насърчаване започването на бизнес чрез правни консултации, обучение, "комплексно обслужване" за достъп до информация, посредничество за издаване на разрешителни, достъп до площ за стопанска дейност;
- Подробно описание на правилата, процедурите, лицензионните и разрешителни режими на централно и местно равнище и предложение на мерки за опростяването им, както и уеднаквяването им с режимите на национално ниво;
- Значително спестяване на време и разходи и намаляване на източниците на корупция чрез въвеждане на обслужване на едно гише за бизнеса и населението;
- Разкритото гише на предприемача, ще оказва съдействие на фирмите при получаване на бизнес информация, набавяне на необходимите разрешения и документи;
- Създаване на общински гаранционен фонд за улесняване достъпа до финансиране;
- Подпомагане на МСП за възприемане и ефективно използване на информационните и комуникационни технологии;
- Стимулиране на фирмите да прилагат международните стандарти за управление на качеството, управление на ефективността и интегрирани системи за управление чрез разясняване на ползите и предимствата от прилагането им;
- Осигуряване на информация за възможностите за финансиране по Европейски програми и фондове на регионално, национално и международно ниво (със съдействието на неправителствени организации). За целта може да се организира специален раздел в уеб страницата на общината.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Активно промоциране на икономическия потенциал на общината;
- Привличане на нови ПЧИ и местни инвестиции;
- Информационно обезпечаване на инвестиционното обслужване
- Информационно подпомагане на МСП за стандартизиране;
- Въведени системи за управление на качеството в голям брой МСП;
- По-добро взаимодействие между местния бизнес и публичните администрации

Индикатори за реализация на мярката:

- Видове предоставени услуги;
- Брой фирми;
- Брой наети;
- Брой новосъздадени МСП;
- Годишен оборот;
- Брой заети лица във МСП
- Брой фирми, регистрирани по ISO, HACCP и др.

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет;
- ОП „Конкурентоспособност”
- Частни средства

Мярка 5: Създаване и развитие на местни и регионални клъстери

Стимулирането на икономическото развитие на общината следва да консолидира усилията на местния бизнес и на публичната администрация а също и да фокусира вниманието им върху рационалното и ефективно използване на наличните ресурси чрез прилагането на клъстерния подход в развитието на местната икономика. Европейската икономическа практика е клъстерно ориентирана и обединяването на икономически субекти от една индустрия или сфера на услуги е отдавна доказан функционален модел на развитие, адекватен на динамиката на пазарите. Ръководството на Общината, съвместно с местните бизнес структури и в координация с националните и регионални органи следва да предприеме активни мерки за прилагане на този модел на територията на общината. Регионалните клъстери са географска концентрация на технологически и продуктово свързани помежду си фирми, които покриват цял производствен цикъл (от изследователския процес до обслужване). Организиран в мрежи, активно поддържани от местните институции, тези предприятия развиват култура на сътрудничество, комбинирана с големи възможности за иновации и адаптиране и достигат много високо ниво на конкурентоспособност. Създаването на клъстери на предприятия в един и същи сектор може да подпомогне предприемачите да повишат иновационния си капацитет и да създадат стратегически връзки със

снабдителната верига. Успешните кълстери позволяват по-лесен достъп до информация, създаване на смесени представителства, съвместна марка и маркетинг, достъп до обучение и споделяне на рисковете и разходите. На територията на Североизточния район за планиране има потенциали за развитие на различни регионални кълстери. Потенциалите на община Шумен определят нейното успешно включване в кълстер “Транспортно машиностроене” и кълстер “Храни”. Тези два кълстера следва да бъдат подкрепени и развити и на територията на община Шумен.

Реализирането на мярката включва изпълнението на следните основни дейности:

- Проучване възможността за създаване на технологични кълстери;
- Проучване на опита в България до момента, както и на другите европейски държави, координация с инициативите на национално ниво в тази посока;
- Прединвестиционни, включително маркетингови проучвания, разработване на инвестиционни проекти за създаване на кълстери;
- Институционално изграждане на кълстерите – организация, регистрация, закупуване на оборудване, обучение на персонал и т.н.

За реализацията на мярката в общината следва да се предприемат действия за:

- Стимулиране на партньорството и сътрудничеството между МСП в отделни сектори, както и между секторното сътрудничество чрез насърчаване на сдружаването на фирмите с цел съвместно решаване на проблемите;
- Развитие на кълстер “Транспортно машиностроене” чрез обвързване в единна верига на сега съществуващите предприятия в общината КТА “Мадара” и Завод за ремонт на трактори със Завода за надстройки и Завода за хидравлични системи – Велики Преслав, Завода за хидравлични системи, кораборемонтния завод в Нови пазар; завод Дунав – Търговище, корабостроителния и кораборемонтен завод във Варна и др. Развитието на конкурентоспособни кълстери е заявен приоритет на Иновационната и Инвестиционна стратегия на страната и Структурните фондове на Европейския съюз. Стартирането на кълстера е свързано с инициране на общинско-частно партньорство. Ролята на общината е ограничена, но тя може да бъде този стимулатор, който да потърси и намери подходящите начини за стартиране на подобен процес. Партньорството освен с основните фирми следва да се търси и със структурите на бизнеса в общината – Регионална ТПП, Регионална стопанска камара и др., както и национална подкрепа.
- Развитие на кълстер “Храни”, като част от регионалния кълстер Храни, чиято основна цел е подпомагане на конкурентоспособността на

отрасъла и осигуряване на туристическото развитие в североизточния район за планиране.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Предлагане на комплексен на коопериране и специализация на МСП;
- Постигане на висока степен на конкурентоспособност на местната индустрия;
- Усъвършенстване на системите за управление на риска в условията на коопериране на МСП и изграждането на клъстери;
- Висока степен на адаптивност към европейските изисквания и въвеждане на иновации;

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой новосъздадени клъстерни структури
- Брой фирми, обединени в клъстери
- Увеличен годишен оборот на фирмите, обединени в клъстери

Източници за финансиране на мярката:

- Общинско участие (евентуално с апорт)
- Частни средства на фирмите

Мярка 6: Подобряване управлението и увеличаване потенциала за растеж на търговските дружества с общинско участие в капитала

Търговските дружества с общинско участие в капитала заемат малък относителен дял, но тяхното състояние и развитие са индикативни за икономиката на общината. Приключването в основни линии на процеса на приватизация за общинските търговски дружества в стопанската сфера поставя приоритетно задачата за създаване на необходимите условия и предпоставки за постигане на устойчив растеж на търговските дружества с общинска собственост на капитала.

Едноличните общински търговски дружества в областта на стопанската дейност са пет:

- “Общински пазари” ЕАД
- “Обреден дом” ЕООД
- “Общински жилища и имоти” ЕООД
- “Паркинги и гаражи - Шумен” ЕООД
- “Общински медиен център” ЕООД

Анализът на икономическите показатели и дейността на тези дружества води до няколко съществени извода:

- Дружествата нямат ясна визия за перспективите и подчиняват дейността си на принципа на оцеляване;
- Формираните ресурси за развитие са силно ограничени и инвестициите са символични;

- Наблюдава се стремеж да се защитават с предимство интересите на трудовите колективи пред тези на собственика на капитала;
- При възлагане на бизнес задачите се следва пътя на динамиката и постигнатото.

Всичко това налага да се търси нов подход при управлението на едноличните търговски дружества които да обхваща:

- Разработване от стопанските ръководства и утвърждаване от Общински съвет на визия и програми за развитие на всяко от дружествата с детайлизация за първите три години, които да осигуряват устойчив растеж, диверсификация на предмета на дейност и създаване на нови работни места;
- В съответствие с утвърдената визия и програма за развитие Общината да включи в капитала на дружествата допълнителни ресурси за подобряване на предоставената им материално – техническа база;
- Пред ръководствата на търговските дружества да се поставят ясни задачи за тяхното управление, да се разработи и внедри подходящ механизъм за търсене на отговорност и стимулиране според постигнатите стопански резултати;
- При недостиг на ресурси да се използват възможностите за защита на инвестиционни проекти с гарант общината.
- Създаването на нови търговски дружества при партньорство на Общината и частния капитал е свързано с:
- Предоставяне на терени и техническа инфраструктура срещу получаване на привилегировани акции с фиксиран доход и ангажименти на новите дружества за инвестиции и работни места;
- Създаване на клъстер “Коприна” с активно участие на Общината;
- Придобиване на дялове от търговски дружества при изграждането на Високотехнологичния бизнес парк.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Изградена ясна визия за развитието на общинските търговски дружества
- Изградени механизми на ефективно управление и мониторинг на дейността на дружествата
- Създаване на условия за разширяване на дейността на дружествата
- Стимулиране на участието на общината в дружества и ПЧП

Индикатори за реализация на мярката:

- % Дялове в новосъздадени дружества
- Създадена и приета визия за управлението на ОТД
- Увеличен годишен оборот на дружествата
- Обем на инвестициите за технологично обновление

Източници за финансиране на мярката:

- Общински бюджет

- Частни средства
- ОП „Конкурентоспособност”

ЦЕЛ 2: ПОДОБРЯВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА СЕЛСКОСТОПАНСКОТО ПРОИЗВОДСТВО И РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНИ СТОПАНСТВА И ХРАНИТЕЛНО-ВКУСВОИ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОСНОВАТА НА ВИСОКИ ЕКОЛОГИЧНИ СТАНДАРТИ И ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

Реализацията на тази цел е насочена към подобряването на качеството на живот в периферните населени места от Община Шумен с традиции в селското стопанство и потенциал за развитие съгласно анализа на сектора. Въпреки че като цяло община Шумен няма населени места, които да попадат в класификацията за „селски район” се смята, че реализацията на тази цел ще подпомогне като цяло развитието на селското стопанство в близост до голям град и ще създаде перспективи за преодоляване на различията между интензитета на развитие на общинския център и периферията.

Настоящата цел визира необходимите мерки за реструктуриране на сектора, чрез подпомагане на земеделските стопани за адаптиране на производствата и качеството на продукцията към изискванията и стандартите на ЕС с оглед на стимулирането на конкурентоспособно селско стопанство и свързани производства. Целта е насочена и към подкрепа на свързаните със земеделската продукция преработвателни предприятия, изграждането на иновативна среда и обновяване на съществуващата материална база и производствени технологии, маркетинг на селскостопански продукти, развитие на умения за управление, трансфер на знания и нови технологии в сферата на биопроизводствата, производство на суровини за биогорива, продукти на биологичното земеделие, гарантиращи висок екологичен стандарт. В целта са включени и интервенции стимулиращи земеползвателите и преработвателните индустрии да използват производствени методи, които да гарантират опазването на околната среда.

Мярка 1: Въвеждане и прилагане на европейски стандарти в селското стопанство и свързаните производства

Реализирането на тази мярка следва да доведе до повишаване конкурентоспособността на селскостопанското производство и хранително-вкусовата промишленост и съществено да се увеличи приносът му за социално-икономическото развитие на общината. Направеният анализ показва, че съществуват благоприятни условия за развитие на свързани производства в сферата на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, и в известна степен в туризма. Тези мрежи от свързани производства могат да изиграят ролята на генератори на икономическия растеж, чрез включването в тях на потенциала на съществуващите научни институти в областта на селското стопанство. Стимул за това е и изразената готовност на

предприемачите и населението от общината да инвестират именно в селското стопанство.

Тази мярка обхваща целия планов период и включва:

- Информирание и консултации на земеделските производители за механизмите и пазарните режими на общата селскостопанска политика на ЕС;
- Подготовка на земеделските стопани за въвеждане на европейските стандарти по отношение производството, продукцията и за директни плащания и стимулация на земеделското производство;
- Запознаване земеделските производители с новите инвестиционни възможности и финансови инструменти подпомагащи аграрния сектор на ЕС;
- Обучение и подкрепа на фермери и земеделски производители за подготовка на проекти по инвестиционни програми, финансиращи аграрния сектор;
- Улесняване достъпа до пазара на производители и преработватели на селскостопанска продукция;

Съгласно направените анализи на сектора селскостопанското производство общината се нуждае от съществено подобряване на конкурентоспособността и увеличаване на приноса му за социално-икономическото развитие на общината. Това може да се постигне чрез поредица от интервенции, които да доведат до ефективно използване на природно-климатичните дадености и сравнителните предимства в съответствие с най-новите изисквания на националния и на международните пазари. Тези инициативи основно касаят земеделските производители, но ролята на общината е да подпомогне процеса на реструктуриране чрез подкрепа на процесите, свързани с предоставяне на информация, обучение, изграждане на инфраструктура и др. и реализиране на съвместни проекти. По тази причина мярката обхваща и интервенции, които да доведат до подобряване на управлението и оптимално използване на наличните ресурси чрез:

- Съдействие за комасация на необходимата земя и уедряване на земеделските масиви, с което ще се постигне по-висока ефективност при обработка на земята;
 - Увеличаване на площите за поливно земеделие чрез обновяване и доизграждане на напоителните системи в общината:
- Инициране на публични проекти за възстановяване на напоителните системи;
 - Актуализация и картиране на микрорайоните, подходящи за поливно земеделие;
 - Информационна, методическа и организационна помощ за създаване на сдружения за напояване;

- Популяризиране и стимулиране на биологичното земеделие. Популяризирането се реализира чрез масово достъпни информационни материали за добри практики и консултации (в агро-бизнес центъра). Стимулирането става по две направления – по-изгодна пазарна реализация на продукцията и леснодостъпно осигуряване на компост за наторяване.
- Изготвяне/ актуализация на земеустройствени проекти и схема за микро-райониране на културите. Тези проекти са необходима основа както за доброволна комасация, така и за устройване на полската инфраструктура.
- Стимулиране на пазара на земя.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Повишени възможности на земеделските производители за работа в условията на ЕС в съответствие с селскостопанската политика на общността;
- Повишен достъп на земеделските производители до инвестиционни и финансови инструменти;
- Подобрен достъп до пазара на производители и преработватели на селскостопанска продукция;
- Уедрени земеделски земи, позволяващи по-ефективно управление;
- Повишени знания и умения на селскостопанските производители за разработване на проекти.

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой предоставени консултации;
- Брой обучения и брой обучени;
- Брой производители, получили финансиране;
- Количество уедрени земеделски земи – хектари

Източници за финансиране на мярката:

- ПРСР;
- Общински бюджет
- Директни плащания
- Частни източници.

Мярка 2: Подобряване на маркетинга и качеството на земеделските продукти и създаване на условия за обвързване на инвестициите в хранително-вкусовата промишленост с първичното селскостопанско производство

С оглед повишаване на конкурентоспособността на земеделските продукти на европейския пазар е необходимо да подкрепят дейности за изпълнението на стандартите на ЕС за качество от страна на селскостопанските производители. Важен елемент на този процес е изграждане

на лаборатории за сертифициране на качествата на пресни и преработени селскостопански продукти. Сертифицирането на място ще улесни маркетинга на продуктите и ще премахне една от бариерите за коопериране на производителите. Лабораториите са и мост към повишеното научно обслужване на сектора. Те биха могли да се създадат към специализирани научни и образователни звена (Земеделски институт Шумен). Финансирането им би могло да се осигури с партньорски проекти на всички заинтересовани страни (асоциации на производители, специализирани научни и образователни звена, местна администрация).

Важна дейност по тази мярка е стимулиране използването на съвременни високи технологии в областта на селското стопанство. За да отговорят на съвременните изисквания и повишат качеството на своята продукция селскостопанските производители е наложително да имат нужната информация за пазарните конюнктури, съвременните технологии в растениевъдство, животновъдство, съхранението и преработката на продуктите. Мярката се предвижда индиректна намеса на общината за активизиране на участието на местните производители и фермери, както и създаването на инфраструктурни условия за развитие на сектора като :

- Изграждане на тържища за плодове и зеленчуци и пазари за живи животни в общината;
- Изграждане на месна и млечна борса в общината.

Мярката е насочена и към дейности целящи стимулирането на партньорства и изграждането на мрежи и връзки между свързаните индустрии в преработвателния сектор и земеделските производители. Това следва да ускори развитието на модерни и конкурентоспособни аграрни предприятия със затворен цикъл на работа от производство на суровини до готов краен продукт. На лице е потенциал такава инвестиционна обвързаност да бъде изградена в следните направления:

- Винопроизводство – лозарство;
- Производство на зеленчукови и плодови консерви – зеленчукопроизводство и овощарство;
- Производство на месни и млечни продукти – фермерство и млекопроизводство;
- Стимулиране на връзките и взаимодействието между земеделските стопани и хранително-вкусовите предприятия чрез инициране и подпомагане създаването на общински съюз на селскостопанските производители, който да има следните задачи: установяване на конкретната необходимост от специализирана подкрепа, информационно обслужване, организация на предоставянето на тези услуги, разпространение на управленски знания и умения. В това отношение активна роля може да изиграе съществуващият агро-бизнес център;

Мярката е насочена също към:

- Инициране и провеждане на съвместни форуми между селскостопанските производители и фирмите от хранително-вкусовата промишленост.
- Изграждане на обща информационна система с актуални данни за потребностите и възможностите на селскостопанските производители в общината чрез съдействие на неправителствени организации;
- Подкрепа за реализация на готовата продукция чрез стимули за сътрудничество с фирми от хранителната промишленост внедряване на технологии и производства за по-висока степен на преработка на суровините;
- Подпомагане на преработващите селскостопанска продукция предприятия от хранително-вкусовата промишленост за изпълнение на ветеринарно-санитарните и хигиенни изисквания в ЕС чрез модернизация на материално-техническата база, с оглед отговаряне на европейските стандарти в областта на хигиената, безопасността на труда, опазването на околната среда и хуманното отношение към животните
- Съдействие за развитие на технологичната база и насърчаване разработването и внедряването на иновации, с оглед производство на по-качествени и конкурентни продукти от стопанствата и преработвателните предприятия;
- Стимулиране използването на възобновими източници на енергия, използване/ въвеждане на нови водоспестяващи технологии; нови технологии за управление на средствата за химическа защита и други;
- Професионално обучение и съвети за земеделските стопани за развитие на уменията и трансфер на знания за използване на нови технологии, възобновими източници на енергия, биоенергия и подобряване на управленските умения и практики.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Подобрени условия за коопериране между земеделските производители и хранително-вкусовата промишленост (ХВП)
- Развитие на нови продукти и за въвеждане на нови технологии в земеделието и в ХВП;
- Подобрена технологична база и повишена конкурентоспособност на стопанствата и на предприятията в ХВП;
- Подходяща и модерна МТБ на стопанствата и предприятията в ХВП, позволяваща съответствие на стандартите на ЕС;
- Съхранена околна среда;

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой действащи партньорства и изградени кълъстери
- Обем на инвестициите за въвеждане на нови продукти и/или технологии;
- Брой предприятия и стопанства, отговарящи на европейските стандарти;

- Брой, предприятия и стопанства използващи възобновими източници на енергия и други спестяващи ресурси технологии;
- Обем на инвестициите за възобновяеми източници на енергия и други ресурсоспестяващи технологии;
- Брой адаптирани селски стопанства;
- Брой обучения и предоставени консултации и съвети

Източници за финансиране на мярката:

- ПРСР;
- Общински бюджет
- Директни плащания
- Частни източници.
- Други грантови източници на ЕС

Мярка 3: Развитие на алтернативно и биологично земеделие

Изпълнението на тази мярка е насочено към постигането на устойчивост и екологична стабилност на развитието на аграрния сектор. Основна задача на предвидените интервенции е да осигурят необходимите условия за стартирането на биологично земеделие. Мярката обхваща следните дейности :

- Информационна кампания за популяризиране на ефективността и перспективите за развитие алтернативното и биологичното земеделие;
- Повишаване на квалификацията на заетите в земеделието и осигуряването на съпътстващи услуги за агробизнеса;
- Насърчаване развитието на биологичното земеделие, чрез въвеждане на експериментални практики за отглеждане на биологично чисти продукти върху обособени масиви или парцели;
- Проекти за създаване на градини с насаждения и стопанства за производство на екологично чиста продукция;
- Идентификация и поддържане на ценни местообитания и характеристики на ландшафта, опазване на почвите, водите и ландшафта;
- Разработка и реализация на проекти за изграждане на мелиоративни и противо-ерозивни обекти с цел предпазване на земеделските и усвояване на нови земи.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Повишена информираност и мотивация за развитие на алтернативното и биологичното земеделие;
- Повишени знания и умения на заетите в земеделието;
- Увеличени стопанства, използващи биологично земеделие;
- Разработени проекти за производство на екологично чиста продукция;
- Разработени проекти за развитие на други икономически дейности в селата;
- Подобрено опазване на почвите, водите и ландшафта;

- Идентифицирани и поддържани ценни местообитания и ландшафт;
- Предпазени и възстановени земеделски земи чрез извършени мелиоративни и противоерозионни мероприятия.

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой събития, публикации и други действия за промоция и запознаване за възможностите за развитие на алтернативното и биологичното земеделие;
- Брой стопани, получили съвети и участвали в обучения;
- Брой предоставени обучения и обучителни материали;
- Брой стопанства, използващи биологично земеделие;
- Брой проекти за екологично чиста продукция;
- Количество възстановени земеделски земи – хектари
- Количество предпазени земи - хектари
- Брой проекти за други икономически дейности в селата;
- Обем инвестиции за опазване на почвите, водите и ландшафта;

Източници за финансиране на мярката:

- Общински бюджет
- Частни инвестиции
- Директни субсидии

ЦЕЛ 3: РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ И СТИМУЛИРАНЕ НА ЗАЕТОСТТА

Тази цел се основава на концепцията за учене през целия живот и създаване на условия за постоянно повишаване на квалификацията в отговор на динамичните промени и изискванията на пазара на труда. Целта отразява основната политика на ЕС за икономика основана на знанието и целите за устойчив растеж и заетост, както и на приоритетите формулирани за ОП "Развитие на човешките ресурси". Целта съответства и на концепцията за равнопоставеност на пазара на труда и отразява хоризонталните политики на ЕС в частта им за равни възможности чрез прилагане на насърчителни мерки за групите в неравнопоставено положение на пазара на труда – т.е. мерки целящи осигуряването на достъпа до заетост. Тук са обхванати и мерки поощряващи преквалификацията, подпомагащи повишаването на квалификацията и развитието на ефективни форми на обучение в и извън училищна среда, както разработването и реализацията на превантивни програми за работа с подрастващите.

Мярка 1: Стимулиране на заетостта чрез подобряване условията на трудовата заетост, повишаване професионалните умения на работната сила и създаване на места

Основна задача на тази мярка е ограничаването на нивото на безработица чрез гъвкави мерки стимулиращи постоянната и временна заетост

от една страна и от друга, повишаване на пригодността на трайно безработните за социално включване както и осигуряване на възможности за професионална заетост на групи в неравностойно положение или за кариерно развитие на младежи.

Мярката предвижда индиректни интервенции на пазара на труда чрез проекти за заетост, професионална ориентация и мотивация, професионално обучение, помощ и консултации за заетост и т.н.

Реализирането на мярката включва изпълнението на следните основни дейности:

- Инициативи за преквалификация;
- Инициативи за предоставяне на услуги, водещи до заетост – информация и консултация, подготовка и помощ за търсене на работа, посредничество;
- Стажантски програми;
- Инициативи за стимулиране на предприемачи, които наемат хора от целевата група на мярката;
- Инициативи за стартиране на собствен бизнес;
- Инициативи за мотивация и повишаване общото ниво на грамотност
- Участие по проекти по национални програми за заетост на младежи, дълготрайно безработни и хора с увреждания
- Професионална преориентация (повторно обучение) преквалификация на заетите в общината, в отрасли в които се осъществяват структурни промени;
- Действия за увеличаване устойчивото участие на жените в пазара на труда, като се създават условия за съчетаване на труда с частния живот за намаляване на неравнопоставеността.
- Изграждане на Общински център за насочване и подпомагане на професионалното обучение ;
- Разработване на програми и съвместни проекти за трудова реализация на хора с увреждания и представителите на етническите общности, които са с най-висока безработица

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Намаляване на безработицата на територията на община Шумен;
- Създаване на условия за интеграция и реализация на рисковите групи и трайно безработните.

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой реализирани проекти за заетост
- Брой проекти за кариерно развитие
- Брой преквалифицирани;
- % намаляване на безработицата по групи, по възраст и по сектори.
- Брой новооткрити работни места

Източници за финансиране на мярката:

- Национални програми за заетост
- Частни инвестиции
- ОП „Развитие на човешките ресурси”

Мярка 2: Подкрепа за повишаване на квалификацията на персонала и оптимизиране на обучителните форми в основното и средното образование за прилагането на европейски стандарти за обучение и професионална квалификация

Мярката е насочена към дейности свързани както със стимулиране на предприемачите да инвестират в повишаване на квалификацията на персонала така и към повишаване на качеството на образованието и професионалното обучение като отговор на пазара на труда.

Тук са включени комплекс от подходи и проекти които да:

- Окажат подкрепа на предприемачите, които се стремят да поддържат и развиват уменията на фирмения персонал и мениджмънта.
- Осъвременят на обучителните методи в основните и средните училища и в центровете за извънкласна дейност - въвеждането на интерактивни и дистанционни допълнителни методи на обучение и ангажираност, както и на повишаването на квалификацията на обучаващите.

Изграждането на междуучилищни партньорски мрежи ще спомогне за подобряване на условията за учене и качеството на образователния процес, повишаване квалификацията на учителите, въвеждането на иновации. В тази мярка намират място и инициативите свързани с:

- Осигуряване на възможности за квалификация на учители и ръководни кадри;
- Преход от "От образование за цял живот към образование през целия живот.", което е свързано с:
 - гъвкавост и адаптивност по отношение на постоянно променящите се условия на образователния пазар;
 - оптимално съчетаване на задължителната и избираема подготовка според интересите на учениците при спазване изискванията на Закона за учебния план;
 - взаимна връзка между теория и практика, между общообразователна и професионална подготовка.
 - приемственост и непрекъснатост, образование и квалификация през целия живот.

За постигане максимален обхват на децата в задължителна училищна възраст се предвижда:

- Осигуряване на равен достъп до образование в масовото училище на всички деца, независимо от техните индивидуални особености, социално-икономически, етно-културен произход;

- Партньорство с НПО за разработване и прилагане на система от стимули за прибиране и задържане в училище на децата от малцинствените общности и рискови групи;
- Диференцирано финансиране на училища с преобладаващ брой деца от социално слаби семейства за закупуване на безплатни учебници за II,III и IV клас;
- Утвърждаване на добрата практика за съвместна работа с Центровете за социални услуги по приобщаването на деца, които по различни причини не посещават редовно училище. Помощ при компенсиране на изоставането.
- Активизиране на работата с родителската общност и преодоляване на недостатъчната ангажираност към образованието на децата.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Създадени условия за преквалификация на персонала;
- Осъвременяване на учебните програми според изискванията на пазара на труда;
- Въвеждане на нови интерактивни и дистанционни методи за извънкласна работа с подрастващите;
- Повишаване на качеството на професионалното образование ;

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой реализирани програми за извънкласна дейност;
- Брой реализирани програми за повишаване на квалификацията;
- Брой въведени допълнителни избираеми програми, даващи професионални умения.

Източници за финансиране на мярката:

- Национални програми на МОН
- Общински бюджет
- ОП „Развитие на човешките ресурси”
- Други грантови източници

Мярка 3: Превенция на рисковото поведение при подрастващи, групи в неравностойно положение и ниска степен на социално включване

Мярката е насочена към превенция на рисковото поведение при малолетни и непълнолетни, както и към социална интеграция, социална защита и превенция на риска на групите в неравностойно положение. Тук са включени инициативи както по отношение на промоцията на здравето (психично и физическо), сексуално и репродуктивно здраве, борба с наркоманиите, така и проекти за психологична подкрепа, реинтеграция, борба с домашното насилие. Мярката трябва да е с постоянен характер, като се търси финансиране по международни програми за превенция и съфинансиране от общински бюджет. Мярката включва реализацията на програми за:

- Превенция на ХИВ и СПИН и полово предавани болести;
- Превантивни дейности за борба с наркоманиите и други зависимости;
- Проекти за сексуално и репродуктивно здраве;
- Превантивни дейности за ограничаване на рисковото поведение сред подрастващите;
- Превантивни проекти за безопасност обществен ред и сигурност;
- Проекти за изграждане на комуникационни и социални умения у подрастващите с оглед на по-добра социализация
- Проекти за борба с домашното насилие
- Изработване на съобразена със съвременните изисквания програма за физическо и психическо укрепване на децата при отглеждане и възпитание в детските ясли;
- Разработване на съвместни програми между Общинския здравен център, лечебни и здравни заведения, институции и НПО по превенция на риска и промоция на здраве

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Формиране на устойчиви здраве утвърждаващи нагласи и уменията за живот у подрастващите и ограничаване на риска и криминогенните фактори при групи със слаба степен на социално включване
- Създаване на условия за по-висока степен на социална интеграция
- Осигурена социална защита и психологическа подкрепа за рискови групи и жертви на домашно насилие

Индикатори за реализация на мярката:

- Брой реализирани проекти за превенция за плановия период;
- Брой обхванати деца и младежи;
- Брой достигнати представители на рискови групи.

Източници за финансиране на мярката:

- Национални програми на МЗ
- Общински бюджет
- Глобален Фонд
- СИНДИ
- Други грантови източници

ЦЕЛ 4 : РАЗВИТИЕ НА КУЛТУРНАТА СРЕДА, ОПАЗВАНЕ И ЕКСПОНИРАНЕ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО, РАЗШИРЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКОТО ПРЕДЛАГАНЕ И ОСИГУРЯВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПЪЛНОЦЕНЕН ОТДИХ И СПОРТ

Тази цел е формулирана на база на изводите в секторния анализ за състоянието на културната среда и в съответствие с приоритетите на ОП „Регионално развитие”, стимулиращи развитието на културната инфраструктура и маркетинга на туристическите продукти. Тази цел е насочена от една страна

към позициониране на туристическия пазар на уникални туристически продукти базирани на културно-историческото наследство на региона и свързаните дестинации и от друга страна до развитие на културната среда по начин, който да съхранява културните традиции и историческото наследство и да води до устойчиво развитие на сектора. По тази причина в тази мярка са съчетани и инфраструктурни и не инвестиционни мерки.

Мярка 1: Опазване на културно-историческото наследство и развитие на културата

Мярката съдържа както инвестиционен компонент така и е насочена към система от действия, свързани с активното маркетинг на културния продукт, информационното и рекламно обезпечаване на сектора, създаване на условия за активно развитие на потребителите и публиката, реално взаимодействие с общността, широк достъп до културния продукт и реално повишаване на общественото доверие и интерес към културните организации и дейности, функциониращи на територията на град Шумен

Съхранението и развитието на културните ценности и наследство, повишаването на административния капацитет за управление на сектора, инвестициите в ревитализация на функциите на културните институти каквито са читалищата са основна задача на тази мярка която следва да бъде осъществена чрез:

- Проекти за модернизация на културната инфраструктура на територията на общината
- Проекти за развитие на нови функции на читалищата и възстановяване на материалната им база
- Поддържане, опазване, възстановяване и трайно експониране на богатото културно-историческото наследство на общината;
- Изготвяне на стратегия за развитието и утвърждаването на Шумен като национален културен център.
- Създаване на Национален музей на българския театър, във връзка с честването на 150 годишнината от първото театрално представление у нас, изнесено в Шумен.
- Създаване на Музей на шуменската възрожденска и следосвободенска литература до края на XX век.
- Създаване на Музей на чушките и доматите с. Мараш.
- Учредяване на Национална награда за литературна критика на името на проф. Боян Пенев.
- Издаване на тритомна "История на Шумен", посветена на най-стария период от съществуването на града.
- Комуникация, ефективно партньорство и координация между културните институции, образователните институции и неправителствените организации;

- Подобряване на връзките между медиите и културните институти и организации;
- Ефективна рекламна политика и маркетинг на културните продукти
- Мобилност на културата – размяна на идеи, опит и положителни практики на международно, национално и местно ниво

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Устойчиво в развитието на традиционните културни институти;
- Съхраняване, развитие и социализация на културно-историческото наследство и традиционната култура ;
- Изграждане капацитета на читалищата като съвременни културни организации, отворени към актуалните социални и културни практики;
- Подкрепа и стимулиране на творчеството и личната гражданска инициатива в областта на културата;
- Подкрепа на изкуството, създадено от и за деца;
- Стимулиране на любителското изкуство;
- Повишаване равнището на технологична обезпеченост на сектора;
- Стимулиране на взаимодействие между частния и неправителствения сектор в сферата на културата;
- оптимизиране на системата за квалификация на човешкия ресурс;

Индикатори за реализация на мярката:

- подобрена културна инфраструктура – бр. реконструирани и модернизирани обекти на културната инфраструктура
- Брой реализирани местни културни проекти;
- брой автономни дейности и структури в сферата на културата;
- Брой реализирани обучителни курсове и семинари на работещите в сектора;
- Изградена система за информационно обслужване на сектора;
- Брой на функциониращите музеи и експозиции;
- Брой на реализираните научни изследвания и проучвания на нематериалното културно наследство;
- Брой на адаптираните за култура градски пространства
- Брой реализирани международни проекти и инициативи;
- Брой на реализираните партньорства;
- Повишено потребителско търсене на културния продукт;

Източници на финансиране на мярката:

- Държавен бюджет;
- Общински бюджет;
- НПО.
- ОП „Регионално развитие”

Мярка 2: Маркетинг на туризма и културно-историческото наследство

Културно-историческото наследство е стратегически фактор за устойчивото развитие. Неговото по-добро социализиране предстои и може да изиграе решаваща роля за превръщането му от обект на опазване в инструмент за развитие. Тази мярка е насочена към развитие на икономически ефективен и конкурентоспособен туризъм, балансиране на икономическите цели с екологичните и социалните рискове, разширяване на териториалното и социално разпространение на ползите от туристическото развитие и не на последно място – формиране на подходяща организационна структура. Една от неизползваните възможности за развитие на общината е валоризирането на богатото природно и културно наследство чрез развитие на алтернативен туризъм. Усилията трябва да се насочат към създаване на цялостни туристически продукти (а не само посещения на обекти) и туристически “новини”, изграждане на туристическа инфраструктура, квалификация на кадри, специализирана информация, активен маркетинг, регионално и национално коопериране, информираност и адекватно поведение на местното население, благоустрояване в планираните туристически дестинации. Настоящите стопански резултати от сектор “туризъм” са символични. Възможностите за многократно увеличение са реални, но на първо време, присъствието на туризъм в структурата на общинската икономика би трябвало да се третира като създаващо имидж и подпомагащо другите сектори, а не като техен заместител или компенсатор. За селските райони, продаването на туристически услуги може да стане и осезаема икономическа опора.

Туризмът в общината има потенциал да се развива в следните основни направления:

В град Шумен – културен, конгресен, религиозен и спортен туризъм (състезания по парапланеризъм, скално катерене, спортно ориентиране, автомобилни състезания и др. в Природен парк “Шуменско плато”);

В с. Мадара – културен и еко туризъм.

В с. Мараш – балнеоложки и спа туризъм;

В другите селски райони – селски, екологичен, познавателен, културен и алтернативен туризъм по специални интереси (археология, ботаника, въдичарство, лов, езда, кулинария, поклонничество, винен туризъм);

Спецификата на възможните туристически продукти на общината предполага сравнително кратък престой и ограничено предлагане. Това налага коопериране (включително регионално и национално) за включване в мащабни продаваеми продукти.

На тази основа се залага следният пакет от специфични интервенции в сектора:

- Разработване на цялостна стратегия за развитие на туризма в общината

- Създаване на общинска програма за алтернативен туризъм, за ревитализиране и експониране на културно-историческото и природното наследство в общината.
- Създаване на специализирана устройствена схема за развитие на туризъм в община Шумен.
- Оценка на капацитета на чувствителните и с вероятна висока концентрация на посетители туристически ареали, което е свързано с изработването на устройствената схема;
- Създаване на система за гарантиране на щадящо използване на природните и антропогенните туристически ресурси на общината
- Създаване на интегрирани природно-културни маршрути на територията на общината, областта, Североизточния и Северния централен райони..
- Проучване и създаване на регионален продукт “Оттук започва България”.
- Проекти за съхраняване и социализирането на природното и културно-историческо наследство.
- Провеждане на колективни рекламни дейности, в т.ч. уеб-сайт, проучване на възможности за рекламна дейност със съседни общини и области, програма за работа с тур-оператори извън общината Сътрудничеството и кооперирането със съседни общини и контакта с посредниците в пазара на туристически продукти.
- Обучение на специалисти в интерпретиране и маркетинг на културно-историческото и природното наследство Модерните прийоми в анимирането и експонирането на културни и природни ценности са все още малко познати и още по-малко приложени.
- Създаване/Подобряване дейността на Съвета по туризъм в общината;
- Постигане на координация между частния туристически сектор, браншовите организации и публичните структури.
- Създаване на общинска информационна система за туризъм и разширяване обхвата на туристическия културно-информационен център. Създаване на мрежа от туристически информационни центрове с единна система за актуална туристическа информация е необходима стъпка в качествено развитие на туристическото предлагане в общината, областта и района
- Реализиране на единна програма за визуална информация, ориентация и реклама на туристическото предлагане в общината (желателно е да се разшири и до мащабите на областта);
- Създаване на пълен актуализиращ се информационен и рекламен пакет за туристическото предлагане в общината.

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Ефективно маркетинг на културните продукти
- Промоция на туристическия потенциал и туристическите продукти

Индикатори за реализация на мярката :

- Брой на реализираните медийни продукти за представяне на културно-историческото наследство;
- Брой на специализираните научни издания;
- Брой на издадените рекламно-информационни материали – брошури, каталози и пр.;
- Брой на реализираните участия в туристически изложения;
- Брой нови маркетингови инициативи и разработени схеми за промоция на интегриран туристически продукт;
- Брой промоцирани туристически маршрути и съпътстващи културни продукти и услуги от туристическия център;
- Брой реализирани инициативи като част от интегрирания продукт ;
- Брой реализирани културни проекти като част от туристическото предлагане;
- Брой реализирани туристически програми;
- % увеличение на туристопотока вследствие на маркетинговите и промоционални програми;
- Увеличение на средния престой на туристи в общината;

Източници на финансиране на мярката:

- Държавен бюджет;
- Общински бюджет;
- Частни инвестиции
- ОП „Регионално развитие”

Мярка 3: Развитие на спорта и създаване на условия за пълноценен отдих

Мярката е насочена към серия от действия, влияещи пряко върху развитието на спорта и създаване на по-добри условия за пълноценен отдих. Прилагането на мярката предвижда реализацията на следните проекти:

- Проекти свързани с провеждането на престижни спортни прояви.
- Проекти насочени към масовия и училищен спорт.
- В партньорство с потенциални рекламодатели стимулиране на конкурентоспособни представители в значимите за региона спортове
- Проекти за модернизация на спортната инфраструктура и изграждането на нова мултифункционална такава, която да създава условия едновременно и за професионален и за масов спорт

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Развитие на масовия и училищен спорт
- Създаване на условия за развитие на професионален спорт
- Създаване на по-добри възможности за отдих и разходка сред природата.

Индикатори за реализация на мярката

- Брой обекти от мултифункционален тип за развитие на спорт
- Брой посещения на спортните бази и капацитет на спортните клубове
- Брой участия в национални и международни спортни прояви

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет
- Финансиране на ДАМС
- Частни инвестиции

ПРИОРИТЕТ 4: ПОВИШАВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ПОЛИТИКИ НА МЕСТНО НИВО И СТИМУЛИРАНЕ НА ПАРТНЬОРСТВОТА

Този приоритет е формулиран като хоризонтален за настоящия план и е насочен към увеличаване на местния капацитет за управление на процесите в Община Шумен и стимулиране на партньорствата. Той е в съответствие с приоритетите на ОП "Административен капацитет". Реализирането на този приоритет е свързано с повишаване квалификацията и капацитета на хората, работещи в общинската администрация, въвеждането на интегрирано информационно обслужване, улесняващо достъпа до административни услуги и повишаващо прозрачността на работата на администрацията.

ЦЕЛ 1: УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ КАПАЦИТЕТА НА ОБЩИНСКАТА АДМИНИСТРАЦИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ПОЛИТИКИ НА МЕСТНО НИВО И ИЗГРАЖДАНЕ НА ПАРТНЬОРСКИ МРЕЖИ

Целта е свързана с развитие на административния капацитет в съответствие с изискванията на ЕС. Тя е свързана с повишаване на ефективността на работата на администрацията и качеството на предлаганите услуги на граждани и юридически лица, както и с повишаване на квалификацията на работещите. Целта отразява и концепцията че местните политики следва да се реализират с партньорството на всички заинтересовани страни за това и в тази цел е идентифицирана и мярка, насочена към подобряване на взаимодействието с местната общност и стимулиране на партньорствата.

Мярка 1: Повишаване на административния капацитет, квалификацията на общинската администрация и качеството на услугите, предоставяни от общинската администрация

Мярката е насочена към модернизация и усъвършенстване на административното обслужване чрез въвеждане на електронно управление и интегрирани информационни системи както и включва набор от проекти за обучения и повишаване на квалификацията на работещите в администрацията както и развитие на системата за предоставяне на услуги.

Мярката обхваща следния тип дейности:

- Изготвянето на вътрешна програма за повишаване на квалификацията на служителите, поощряваща участието в специализирани курсове, семинари, тренинги и обучения, ефективно използване на формите на дистанционно и каскадно обучение.
- Прилагане на концепцията “е-управление” в общината;
- Създаване на информационни системи и номенклатура на услугите, предоставяни на гражданите съобразно новите информационни и комуникационни технологии;
- Подобряване на вътрешната обмяна на информация в рамките на общината чрез използване на канали за електронен обмен /Интернет/;
- Повишаване на квалификацията на общинската администрация най-вече по отношение на работа с информационни технологии;
- Наблюдение и оценка на качеството на услугите, предоставяни от общината;
- Установяване на професионални стандарти и европейски норми в администрацията за осигуряване на публичен достъп до информация;
- Обновяване на функциите, структурата и дейността на администрацията във връзка с създаване на достъп и ниска стойност на услугите, продуктите и услугите;
- Създаване на механизми за гарантиране на комуникационните права на гражданите;
- Изграждане на системи за взаимен достъп до информация с публично-обществен интерес между общината и службите на централната изпълнителна власт в територията на общината;
- Разработване на механизъм за оценка на всеки служител в общината;
- Обмяна на информация и опит с други общини при решаване на общинските проблеми;

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Подобрено качествено обслужване на гражданите;
- Повишен административния капацитет;
- Оптимизирано развитие на човешкия ресурс.

Индикатори за реализация на мярката

- Брой организирани или посетени специализирани курсове, семинари и др. от служителите на общината;
- Брой обучени служители
- Степен на техническа осигуреност (бр. компютри);
- Брой и вид на предоставени административни услуги;
- Брой заети в административното обслужване;
- Брой и вид нововъведени системи за административно обслужване.

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет

- ОП” Административен капацитет”

Мярка 2: Подобряване на връзките с местната общност и стимулиране на партньорствата

Мярката е насочена към постигане на добри партньорски отношения чрез осъществяване на дейности и проекти, които имат интегриран характер. Тя цели да допринесе за осъществяване на активно партньорство между общината, местния бизнес и НПО за решаване на социално значими проблеми. Мярката цели създаването на подходяща среда за развитие на публично – частни партньорства както и засилване на между регионалното сътрудничество и коопериране между общини и организации от ЕС, с оглед на осъществяването на ефективни партньорства при подготовката и реализацията на мащабни междурегионални и транснационални проекти. Мярката следва да се реализира чрез набор дейности като :

- Обучителни и информационни кампании;
- Реализацията на съвместни проекти с частни организации.
- Реализация на проекти за изграждане на партньорски мрежи и обмен на добри практики
- Реализация на проекти за технически и други побратимявания
- Проекти за нормативно и информационно осигуряване на реализацията на ПЧП
- Развитие на умения в административния капацитет за прилагане на принципа на публично-частното партньорство при реализацията на отделните мерки и проекти на общинския план за развитие;

Резултати при прилагане на мярката в плановия период:

- Изградени партньорства и/или партньорски мрежи ;
- Създадени условия за споделяне на риска при реализацията на проекти от публичен тип;
- Използване на частни ресурси в реализацията на публични проекти;

Индикатори за реализация на мярката

- Брой осъществени партньорства;
- Брой разработени съвместни проекти
- Брой технически побратимявания и обмени на добри практики

Източници на финансиране на мярката:

- Общински бюджет
- Частни инвестиции
- ОП „Административен капацитет”

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ШУМЕН

1. ПРАВНА РАМКА

Правната рамка на Плана за развитие на Община Шумен 2007 – 2013 г. се основава на Конституцията на Република България, както и на следните нормативни актове:

Закон за регионалното развитие – основен нормативен акт в областта на регионалното развитие, който урежда обществените отношения, свързани с планирането, програмирането, управлението, ресурсното осигуряване, държавното подпомагане, наблюдението, контрола и оценката на регионалното развитие.

Закон за местното самоуправление и местната администрация – урежда обществените отношения, свързани с осъществяването на местното самоуправление и местната администрация. В тази насока законът регламентира правомощията и взаимоотношенията между компетентните органи при провеждане на политиката по регионално развитие.

Закон за администрацията – урежда правомощията на органите на изпълнителната власт, структурата и организацията на дейността на тяхната администрация.

Закон за административно-териториалното устройство на Република България – урежда административно-териториалното устройство на Републиката и в тази насока регламентира взаимоотношенията между централната изпълнителна власт и органите на местното самоуправление при реализиране на политиката за развитие на територията.

Регулациите свързани с прилагането на мерките описани в този план са:

ПМС № 70 от 14.04.2010 г.

За координация при управлението на средствата от Европейския съюз

ПМС № 322 от 19.12.2008 г.

За определяне на условията, реда и механизма за функциониране на Информационната система за управление и наблюдение на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз в Република България

ПМС № 6 от 19.01.2007 г.

За създаване на Единен информационен портал за обща информация за управлението на Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз в Република България

ПМС № 236 от 27.09.2007 г.

За приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на Българската икономика 2007 – 2013 г.“, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие (С последните изменения от ДВ. бр. 93 от 24 ноември 2009 г.)

ПМС № 209 от 20.08.2009 г.

За осигуряване на финансиране по оперативна програма „Околна среда” за изграждането на регионални системи за управление на битовите отпадъци, на регионалните съоръжения за предварително третиране на битовите отпадъци и за закриването на общински депа за битови отпадъци

ПМС № 55 от 12.03.2007 г.

За изменение и допълнение на Постановление N55 на Министерския съвет от 2007г. за условията и реда за определяне на изпълнител от страна на бенефициенти на договорена безвъзмездна финансова помощ от Структурните фондове на Европейския съюз и от Програма ФАР на Европейския съюз (обн., ДВ, бр.24 от 2007ф.,; изм и доп., бр. 109 от 2008г.)

ПМС № 319 от 07.05.2009г.

За одобряване на Отчет за изпълнението на Плана за действие на JASPERS (Съвместна помощ за подготовка на проекти за европейските региони) в Република България през 2008г и на План за действие на JASPERS в Република България през 2009г.

ПМС № 143 от 09.03.2009г.

За увеличаване размера на авансовите плащания по изпълнението на проекти и дейности от бенефициенти по оперативна програма „Регионално развитие” в Министерството на регионалното развитие и благоустройството и оперативна програма „Околна среда” в Министерството на околната среда и водите.

ПМС № 121 от 31.05.2007 г.

Определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативните програми, съфинансирани от СКФ на ЕС и по Програма ФАР на ЕС

ПМС № 67 от 03.02.2009 г.

За изменение на решения на Министерския съвет: ПМС 965 от 2005 г, ПМС 320 от 2007 г, ПМС 523 от 2007 г.

ПМС № 322 от 19.12.2008 г.

За определяне на условията, реда и механизма за функциониране на Информационната система за управление и наблюдение на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз в Република България

ПМС № 258 от 24.10.2007 г.

За приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Транспорт”, съфинансирана от Кохезионния фонд и Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007-2013 г.

ПМС № 249 от 17.10.2007 г.

За приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Околна среда” 2007 – 2013 г., съфинансирана от Кохезионния фонд и Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз

ПМС № 245 от 09.10.2007 г.

За приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Регионално развитие”, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007 – 2013 г.(С последните изменения от ДВ. бр. 53 от 10 юни 2008 г.)

ПМС № 231 от 20.09.2007 г.

За приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския социален фонд, за финансовата рамка 2007 - 2013 г.

ПМС № 215 от 05.09.2007 г.

За определяне на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Техническа помощ”, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007 – 2013 г.

ПМС № 199 от 29.08.2007 г.

За приемане на Национални правила относно Европейските обединения за териториално сътрудничество

ПМС № 194 от 13.08.2007 г.

За управление на изпълнението на инфраструктурни проекти, финансирани със средства от Европейския съюз

ПМС № 523 от 31.07.2007 г.

За определяне на органи за управление, партниране, наблюдение, контрол и техническо съдействие за изпълнение на програмите за Европейско териториално сътрудничество през периода 2007 – 2013 г., в които Република България участва като страна – членка на Европейския съюз

ПМС № 180 от 27.07.2007 г.

За приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд, за финансовата рамка 2007 – 2013 г.

ПМС № 121/31.05.2007 г.

За определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския Съюз и по Програма ФАР на Европейския Съюз. (С последните изменения от ДВ. бр. 95 от 4 ноември 2008 г.)

ПМС № 62 от 21.03.2007 г.

За приемане на национални правила за допустимост на разходите по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, за финансовата рамка 2007-2013 г.

ПМС № 55/12.03.2007г.

За условията и реда за определяне на изпълнител от страна на бенефициенти на договорена безвъзмездна финансова помощ от Структурните фондове на Европейския съюз и от Програма ФАР на Европейския съюз (С последните изменения от ДВ. бр. 109 от 23 декември 2008 г.)

ПМС № 6 от 19.01.2007 г.

За създаване на Единен информационен портал за обща информация за управлението на Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС в Република България

ПМС № 182 от 21.07.2006 г

За създаване на Комитети за наблюдение на Националната стратегическа референтна рамка и Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС. (С последните изменения от ДВ. бр. 103 от 2 декември 2008 г.)

ПМС № 965 от 16.12.2005 г.

за определяне на централното координационно звено, одитния орган по оперативните програми, централния информационен офис, управляващите органи на оперативните програми и междинните звена за управление на средствата от Структурните фондове на Европейския съюз в Република България - консолидиран вариант с всички последващи изменения и допълнения (изм. и доп. с РМС № 747 от 2006 г., РМС № 886 от 2007 г. и РМС № 113 от 2008 г.)

2. ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЦЕДУРИ НА ПАРТНЬОРСТВО

Принципът на партньорство е в основата на функционирането на Структурните фондове. Официално въведен по време на реформите през 1988 г., принципът е утвърден през 1993 г. и играе основна роля в прилагането на Структурните фондове. Като принцип "партньорство" е широк термин с възможност за гъвкавост при интерпретирането му.

Регламент от 1988 г. определя партньорството по следния начин: "включва тясно сътрудничество между Европейската Комисия и всички съответни власти на национално, регионално или местно ниво, определени от всяка страна-членка в Програмата". Принципът на партньорството се доразвива през 1993 г., за да включи "икономическите и социалните партньори, определени от страната-членка" в рамките на компетентните институции.

Базирайки се на тези дефиниции може да определим на микроново партньорството като "възможно най-широки консултации сред всички съответни институции – регионалните и местни власти, други компетентни органи, включително и тези, отговорни за опазване на околната среда и насърчаване на равенството между половете, икономически и социални партньори."

Партньорството е свързано с три цели:

- Ефективно изпълнение;
- Точно определяне на целите;
- Повишаване на капацитета за развитие.

Партньорство се създава на неформална основа, като се осигурява прозрачност на ролите и отговорностите, разпределение на ангажиментите, делегираните права и управленските ресурси. Договаря се периодичността на срещите между партньорите.

В процеса на реализация на плана за развитие на община Шумен следва да се включат както представителите на местната власт, така и водещи бизнес и неправителствени организации, в това число и такива, които не са ситуирани на територията на общината, но могат да имат съществена роля при осъществяването на надобщински проекти. От особено важно значение е изграждането на публично-частни партньорства, както и развиването на партньорски мрежи на регионално и международно ниво.

Участието на местната общност, поддържането на висока степен на информираност относно предвидените приоритети, мерки и цели и начина, по който те се реализират е условие за публичност на плана и гарантира висока степен на прозрачност при неговото изпълнение. По тази причина се предвижда планът да бъде подложен на съгласувателни процедури и процедура на публично обсъждане. От гледна точка на своята структура планът е отворен и гъвкав документ, който може да бъде актуализиран, респективно допълван с предложения на заинтересованите страни в процеса на неговото изпълнение. Обществената информираност по отношение на изпълнението на плана ще бъде гарантирана с публичното оповестяване на мониторинговите доклади и оценки, както и на годишния доклад на кмета по изпълнение на плана за развитие съгласно ЗРР.

След приемането на ОПР от Общински съвет. Кметът следва да определи състав на работна група за наблюдение на плана. Междинната и последващата оценки на ОПР ще се разглеждат от Общински съвет.

3. КООРДИНАЦИЯ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПР

Определената със заповед на Кмета на община Шумен работна група за наблюдение на изпълнението на ОПР следва да изготвя годишна програма за реализация на плана. С оглед на добрата координация програмата трябва да включва:

- Конкретни дейности разпределени по мерки
- Разпределение на отговорностите на всички заинтересовани страни;
- Срокове за изпълнение;
- Индикативен необходим ресурс
- Мониторинг за постигането на заложените резултати и индикатори
- Механизми за координация между партниращите си организации.

Наличието на годишна програма за реализация предполага и въвеждането на годишно наблюдение и отчетност, на базата на което да бъде изготвят и годишен доклад по изпълнението на ОПР.

4. ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ НА ОПР

Възможните източници за финансиране на дейностите по предвидените мерки в ОПР са описани след всяка мярка.

Те най-общо могат да бъдат обобщени като:

- Вътрешни източници: държавно финансиране основно чрез Републиканския бюджет при изпълнение на национални програми, проекти, целеви субсидии и пр.; Общински бюджети т.е. собствено местното финансиране или съфинансиране при проектирането и изпълнението на инициативи; Привличане на частни финансови ресурси от местния бизнес или използване на банкови заеми и други финансови инструменти;
- Външни източници– основно за такова финансиране може да се считат грантовете средства предоставяни като безвъзмездна финансова помощ по действащите оперативни програми за плановия период 2007-2013 както и фондове и други допълнителни финансови инструменти на ЕС и заемните средства на международни финансови институции като ЕБВР, Световна банка и др.;

В този смисъл финансовите инструменти на ЕС, които могат да бъдат използвани през плановия период за реализацията на този план са следните:

ОП „Регионално развитие 2007-2013” е насочена към практическото изпълнение на Приоритет 4 на Националната стратегическа референтна рамка - “Балансирано териториално развитие” и очертава основните области, в които България ще получи финансиране за своите региони от Европейския Фонд за Регионално Развитие.

Табл. 69. Финансово разпределение на средствата по ОПРР

	Финансиране от ЕС	Национално финансиране	Индикативна разбивка на националното финансиране		Общо финансиране	Процент съфинансиране
			Публично национално финансиране	Частно национално финансиране		
Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие (ЕФРР)	713 207 777	125 860 196	125 860 196	0	839 067 973	85%
Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност (ЕФРР)	340 270 886	60 047 803	60 047 803	0	400 318 689	85%
Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма (ЕФРР)	185 379 580	32 714 043	32 714 043	0	218 093 623	85%
Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество (ЕФРР)	76 220 679	13 450 708	13 450 708	0	89 671 387	85%
Приоритетна ос 5: Техническа помощ (ЕФРР)	46 004 623	8 118 464	8 118 463	0	54 123 087	85%
Общо				0		

ОП „Околна среда 2007-2013г.” - определя стратегическите цели и приоритети на страната в сектор "околна среда", които ще се финансират от европейските фондове и е насочена към реализация на поетите ангажименти в сектора по време на преговорния процес и постигане на съответствие с екологичните изисквания на Европейския съюз.

Финансовият план на оперативна програма “Околна среда 2007–2013 г.” е разработен въз основа на финансовия план, заложен в одобрената на 21.12.2006 г. Национална стратегическа референтна рамка на Република България за периода 2007–2013 г. Реализацията на оперативна програма “Околна среда 2007–2013 г.” ще се подпомага финансово от два фонда на ЕС: Кохезионния фонд (в размер приблизително на 1,027 млн. евро) и Европейския фонд за регионално развитие (в размер приблизително на 439 млн. евро). Съгласно регламентите на ЕС за новия програмен период, делът на съфинансирането от тези два фонда за всеки проект не може да надвишава следните тавани:

- 85% от публичните разходи за проекти, съфинансирани от Кохезионния фонд в рамките на цел “Сходство”. Понастоящем очакваният принос от Кохезионния фонд на ниво приоритет (в рамките на НСРР и ОП) е 80% от общия размер на допустимите разходи.
- 85% от публичните разходи за проекти, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие в рамките на цел “Сходство”.

Реализацията на ОП “Околна среда 2007–2013 г.” ще се подпомага финансово и от национални средства в размер на 334,3 млн. евро, които представляват 20% национално съфинансиране за средствата от КФ и 15% национално съфинансиране за средствата от ЕФРР. Общият финансов пакет за реализацията на ОП “Околна среда 2007–2013 г.” възлиза на 1,800,748,087 евро. В рамките на този финансов пакет, разпределението на средствата по приоритети е, както следва:

- За приоритетна ос 1 - Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 екв.ж. и в населени места с под 2000 екв.ж. попадащи в градски агломерационни ареали - са определени 71.3% от общите финансови средства по ОП. Приоритетът ще бъде финансиран от Кохезионния фонд.
- За приоритетна ос 2 – Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци - са определени 20.4% от общите финансови средства по ОП. Приоритетът ще бъде финансиран от Европейския фонд за регионално развитие.
- За приоритетна ос 3 – Опазване и възстановяване на биоразнообразието - са определени 5.8% от общите финансови средства по ОП. Приоритетът ще бъде финансиран от Европейския фонд за регионално развитие.

- За приоритетна ос 4 - Техническа помощ - са определени 2.5% от общите финансови средства по ОП. Приоритетът ще бъде финансиран от Европейския фонд за регионално развитие.

Финансовите ангажименти на Европейския съюз по отношение на ОП "Околна среда 2007 – 2013 г." ще бъдат изпълнявани в съответствие с финансовия план, представен в следващата таблица.

Табл. 70. Финансови ангажименти на ЕС по ОПОС

	Структурни фондове (ЕФРР)	Кохезионен фонд	Общо
	(1)	(2)	(3) = (1) + (2)
2007 г.			
В региони без преходна подкрепа	31 930 906	77 155 481	109 086 387
В региони с преходна подкрепа	0.00	0.00	0.00
Общо за 2007 г.	31 930 906	77 155 481	109 086 387
2008 г.			
В региони без преходна подкрепа	46 742 728	110 588 301	157 331 029
В региони с преходна подкрепа	0.00	0.00	0.00
Общо за 2008 г.	46 742 728	110 588 301	157 331 029
2009 г.			
В региони без преходна подкрепа	63 645 630	148 728 173	212 373 803
В региони с преходна подкрепа	0.00	0.00	0.00
Общо за 2009 г.	63 645 630	148 728 173	212 373 803
2010 г.			
В региони без преходна подкрепа	67 065 959	156 534 424	223 600 383
В региони с преходна подкрепа	0.00	0.00	0.00
Общо за 2010 г.	67 065 959	156 534 424	223 600 383
2011 г.			
В региони без преходна подкрепа	71 800 591	167 300 064	239 100 655
В региони с преходна подкрепа	0.00	0.00	0.00
Общо за 2011 г.	71 800 591	167 300 064	239 100 655
2012 г.			
В региони без преходна подкрепа	76 561 641	178 127 402	254 689 043
В региони с преходна подкрепа	0.00	0.00	0.00
Общо за 2012 г.	76 561 641	178 127 402	254 689 043
2013 г.			
В региони без преходна подкрепа	81 311 753	188 932 928	270 244 181
В региони с преходна подкрепа	0.00	0.00	0.00
Общо за 2013 г.	81 311 753	188 932 928	270 244 181

ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013 г." финансирана от Структурните фондове на Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие и от националния бюджет. Общият размер на публичните финансови средства по програмата са около 1.1 млрд. евро.

Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" е рамка за усвояване на финансови средства, съфинансирани от Европейския социален фонд на Европейския съюз и националния бюджет през програмния период 2007 - 2013 г. и обхваща територията на цялата страна под цел "Сближаване". Тя е съставна част от Националната стратегическа референтна рамка, една от основните цели на която е "развитие на човешкия капитал с цел осигуряване на по-висока заетост, доходи и социална интеграция". Стратегическата цел на оперативната програма е да се подобри качеството на живот на хората в България чрез подобряване на човешкия капитал, постигане на високи нива на заетост, повишаване на производителността, достъп до качествено образование и учене през целия живот и засилване на социалното включване. Общият ресурс на програмата е 1 031 789 139 евро.

ОП „Административен капацитет” цели подобряване на работата на държавната администрация за реализиране на ефективни политики, качествено обслужване на гражданите и бизнеса и създаване на условия за устойчив икономически растеж и заетост; повишаване на професионализма, прозрачността и отчетността в съдебната система, както и повишаване на капацитета на структурите на гражданското общество. ОПАК се съфинансира от най-стария структурен фонд – Европейският социален фонд, и от републиканския бюджет. За **програмен период 2007 – 2013 г.** средствата за ОПАК са 153 670 724 евро или 13% от общата помощ на ЕСФ за България. Това е 3.5% от общия размер на помощта, която България получава по линия на Структурните фондове. Към нея се добавят и 27 118 363 евро национално съфинансиране. Така по програмата ще могат да се договорят проекти на обща стойност от **180 789 087 евро.**

Допълнителни финансови инструменти на ЕС

JEREMIE е съвместна финансова схема на Европейският фонд за регионално развитие, Европейската инвестиционна банка и други международни финансови институции, с която да се осигуряват заеми, гаранции и дялово участие за МСП предимно в сферата на високите технологии и иновации.

JASPERS подпомага проекти финансирани от Кохезионния фонд, както и проекти, свързани с пътища, жп линии, градски транспорт, водоснабдяване и канализации и пр. Тази финансова инициатива е ориентирана към големи проекти на стойност над 25 млн. евро в сферата на екологията и над 50 млн. евро в сферата на транспорта

JESSICA - Sustainable investment for urban development (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) е насочена към стимулирането на публично частни партньорства, чрез които се реализират големи градоустройствени и други публични инвестиционни проекти

5. МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ОЦЕНКА НА ОПР

Процесът на мониторинг включва наблюдението на изпълнението и степента на постигане на заложените за всяка мярка резултати. То се извършва по посочените за нея индикатори. Това е текуща дейност с перманентен характер като на базата на събраните информационни масиви доказващи по измерим начин постигането на целите и мерките на ОПР съгласно индикаторите се изготвят оценки на изпълнението на ОПР.

По своя характер оценките са : предварителна, междинна и последваща
Предварителната оценка включва:

- Оценка на въздействието върху социално-икономическата ситуация;
- Оценка на въздействието върху околната среда по реда на Закона за опазване на околната среда.

Междинната оценка включва:

- Оценка на първоначалните резултати
- Оценка на степента на постигане на целите;
- Оценка на използването на финансовите ресурси и процедурите за управление и наблюдение.

Последващата оценка включва:

- Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси за плановия период;
- Оценка на общото въздействие;
- Анализ на положителните и отрицателните фактори;
- Оценка на степента на постигане на целите и устойчивостта на резултатите;
- Изводи и препоръки.

Мониторингът се базира на текущата информация, която осигурява определената от кмета работна група за наблюдение на плана. Той възлага и междинната и последващата оценки, които се разглеждат и приемат от Общински съвет. Определената групата за наблюдение на ОПР периодично извършва преглед на изпълнението на плана, оценява степента на постигане на целите, изпълнението на мерките и прави предложения за актуализация на плана при необходимост.

Кметът изисква регулярни годишни отчети от работната група и извършва контрола и оценката за изпълнение на плана.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Общинският план за развитие на община Шумен е основен документ за провеждане на политиката за регионално развитие на местно ниво. С негова помощ се обективизират действията на местната изпълнителна власт и се създават условия за планомерно и целенасочено изпълнение решенията на общинския съвет и дейността на кмета и общинската администрация.

При създаването на общинския план за развитие на община Шумен е спазено изискването към плана, че той ще се прилага при отчитане на динамично променящите се условия, фактори и предпоставки, с оглед реализирането на дългосрочните и краткосрочните цели на местната политика за развитие.

За целта се налага върху него да се осъществява непрекъснат мониторинг, с помощта на който да се провежда ефективен контрол при етапното му управление. На тази основа периодично планът за развитие следва да бъде актуализиран в програмната си част и поддържан винаги в актуалност при промяна в състоянието на основните социално-икономически процеси и на средата.

Само при спазването на тези изисквания ще може да се осъществява публичност и прозрачност при разработването и реализирането на общинския план и да се провежда ефективен контрол от населението върху дейността на местната власт.